

І. А. Хижняк

Електронна
лінгвOMETодика
у ВНЗ

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

І. А. Хижняк

ЕЛЕКТРОННА ЛІНГВОМЕТОДИКА У ВНЗ

Підручник
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
факультетів підготовки вчителів
початкових класів

Слов'янськ – 2016

УДК [378.016+373.3.016]:81:004(075.8)

ББК 74.264.1(УКР)я73

X-434

Рецензенти:

Сергієнко В. П. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютерної інженерії інституту інформатики НПУ імені М. П. Драгоманова;

Гаврілова Л. Г. – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Хижняк І. А. Електронна лінгвометодика у ВНЗ : [підручн. для здобув. ступ. вищ. осв. магістр.] / І. А. Хижняк. – Слов'янськ: ДВНЗ «ДДПУ», 2016. – 314 с.

У сучасній освітній системі України відбувається інтенсивний перегляд наявних підходів до традиційної лінгвометодичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, що, зокрема, обґрунтовує нагальну потребу введення до процесу його фахової підготовки основ електронної лінгвометодики – інноваційної галузі методичної науки XXI століття, що досліджує теоретичні й практичні аспекти застосування електронних засобів у процесі навчання мови й методики її викладання.

Підручник «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» призначено для магістрантів факультетів підготовки вчителів початкових класів як основну навчальну книгу під час опанування відповідного навчального курсу, викладачів педагогічних вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться проблемами застосування електронних засобів у навчанні рідної мови в початковій школі та виші.

Затверджено на засіданні вченої ради ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 9 від 26.05. 2016 р.)

© ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2016

© І. А. Хижняк, 2016

ВСТУП

Освітні інновації XXI ст. суттєво впливають на зміст навчання, методичні аспекти організації пізнавального процесу, змінюють навчальні орієнтири та вимагають перегляду кінцевих результатів освітнього процесу. Відповідаючи на виклики часу, сучасна школа в Україні керується компетентнісним, особисто орієнтованим, технологічним, ресурсним та іншими методологічними підходами, що визначають підвалини організації навчально-виховного процесу. У всіх чинних нормативних документах кінцевими результатами навчання визнано набуття учнями/здобувачами компетентностей, а найбільш ефективним шляхом їх досягнення – інтеграцію традиційних та інноваційних, зокрема інформаційно-комунікаційних, технологій навчання.

Уже понад десятиліття в освітній системі України активно розвивається проблема інформатизації, про що, зокрема, свідчать нормативні документи МОН України, напр.: «Про проведення педагогічного експерименту щодо навчання майбутніх вчителів та вчителів інформаційно-комунікаційним технологіям» (2005 р.), «Концепція наукової, науково-технічної та інноваційної політики в системі вищої освіти України» (2009 р.), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» (2009 р.), «Щодо функціонування Інтернет-порталу «Єдине освітнє інформаційне вікно України» (2010 р.), «Про проведення експериментального випробовування електронного пристрою для читання «RocketBook» в загальноосвітніх навчальних закладах I – III ступенів» (2011 р.), «Про заходи щодо впровадження електронного навчального контенту» (2011 р.), «Про розроблення, закупівлю та впровадження у 2011 році комп'ютерних навчальних програм (програмних засобів навчального призначення) для загальноосвітніх навчальних закладів» (2011 р.), «Положення про електронні освітні ресурси» (2012 р.), «Про створення інформаційного освітнього середовища на базі безкоштовного електронного ресурсу «Щоденник.ua»» (2012 р.), «Про систематизацію досвіду використання електронних освітніх ресурсів» (2016) та ін.

Основною підвалиною цього процесу є нова парадигма громадського розвитку від кінця ХХ ст. впевнено скерована на становлення інформаційного суспільства, у якому основною рушійною силою просування людства вперед та результатом цього процесу є інформація в усіх видах її існування й вияву. О. Спірін виокремлює низку чинників, що об'єктивно зумовили перехід до інформаційного суспільства:

- електронні матеріали мають особливі властивості, цінні для ефективної організації суспільного життя: невичерпність, велику швидкість розповсюдження, економічність, екологічну чистоту, значну тривалість зберігання при незначних ресурсних витратах тощо;

- історія розвитку суспільства свідчить про стрибкоподібне зростання потоків даних та знань: якщо в 70-ті роки минулого сторіччя обсяг сумарних знань людства збільшувався вдвічі протягом 10 років, у 80-ті роки – протягом 5 років, то у 90-х роках – протягом року;

- сучасні засоби опрацювання даних і зв'язку є основою нових інформаційно-комунікаційних технологій, які все більше визначають зміст, масштаби і темпи розвитку інших технологій;

- знання як інтегральна складова будь-якої людської діяльності перетворюється на основний предмет останньої.

Розглядаючи ці чинники крізь призму професійної педагогічної підготовки, однією з особливостей розвитку системи освіти, зокрема вищої професійної, учений вказав діалектичне поєднання, з одного боку, глобального інтеграційного процесу (регіональна, національна, міждержавна інтеграція та інтеграція в міжнародний освітній простір), а з іншого, – локальних процесів інтенсивного розвитку вищих закладів освіти, посилення їх автономії, збереження кращих університетських традицій, підвищення якості й рівня освіти¹.

Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр аналогічно наголошують, що соціально-економічні перетворення, які відбуваються нині в Україні, висувають нові вимоги до підготовки фахівців: «У зв'язку з тим, що нині відбувається модернізація української системи освіти, що висуває нові вимоги до результатів навчання, а також до підготовки

¹ Спірін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / О. М. Спірін / за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – С. 14 – 15.

висококваліфікованих працівників у всіх галузях освіти, в тому числі до педагога, його професійної мобільності. Насамперед це стосується готовності сучасного педагога до інноваційної діяльності, що передбачає:

- здатність до оволодіння новими технологіями діяльності в своїй професійній сфері, значне збільшення рівня самостійності та прийняття рішень;
- мобільність одержаної освіти, адаптованість до нових вимог ринку праці;
- підвищення фундаментальності освіти в умовах постійного зростання наукоємних технологій, автоматизації виробничих процесів і т. ін.;
- оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями у професійній діяльності.

У зв'язку із цим швидка зміна змісту, характеру професійної діяльності на основі впровадження нових педагогічних технологій вимагає нового рівня кваліфікації педагога, основи якої закладаються у вищому навчальному закладі»².

За даними міжнародних досліджень проблем навчання TALIS (2013 р.) та ОЕСР (2014 р.) вчителі найбільше потребують професійного розвитку в двох галузях: навчання учнів з особливими потребами та ІКТ для викладання. Незважаючи на великі інвестиції в ІКТ через шкільні системи в багатьох країнах, учителі, як і раніше, систематично не схильні та не готові використовувати ці інструменти у своїй викладацькій діяльності³.

Відтак необхідність якісної фахової підготовки майбутнього вчителя початкових класів у руслі сучасних освітніх інновацій, зокрема відпрацювання інформаційно-комунікаційного конструкта⁴ його лінгвометодичної компетентності – важлива й актуальна проблема нинішніх вищих педагогічних навчальних закладів, адже від того, наскільки

² Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 24 – 25.

³ Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [Електронний ресурс] / [В. Ю. Биков, О. М. Спирін, О. П. Пінчук та ін.]. – ІТЗН НАПН України, 2016. – С. 4. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

⁴ Хижняк І. А. Особливості лінгводидактичної компетентності сучасного вчителя початкових класів та шляхи її формування / І. А. Хижняк / Науковий Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : Педагогічні науки. – № 14 (239). – 2012. – С. 198 – 203.

сам вчитель, по-перше, володіє засобами ІКТ і, по-друге, вміє правильно застосувати їх із дидактичною метою, а в разі потреби й виготовити самостійно, залежить успішність його професійної самореалізації, ефективність педагогічної комунікації з учнями, фахове зростання і т.д.

Інформаційно-комунікаційний конструкт лінгвометодичної компетентності вчителя початкової школи є досить об'ємним, оскільки об'єднує різногалузеві знання, уміння та навички майбутнього вчителя: загальнодидактичні, лінгвометодичні, інформаційні, технічні та ін. Сюди належать уміння добувати, обробляти, презентувати інформацію (традиційне тлумачення інформаційної компетентності); володіння сучасними технічними пристроями та засобами відтворення; знання різних видів і жанрів мультимедійної та електронної продукції, а також особливостей їх структури та змісту, методики використання на уроках мовного циклу в початковій школі; уміння самостійно розробляти їх зміст і оформлення для молодших школярів, створювати елементарні навчальні програми та посібники мовної спрямованості і т.д.

Становлення і розвиток цього конструкту лінгвометодичної компетентності майбутнього вчителя готує його до аналізу якості доступної електронної та мультимедійної продукції навчально-мовного призначення для початкової школи, грамотного добору та введення її в урок, розробки подібного матеріального супроводу уроку самостійно та ін. При цьому вчитель має вміти грамотно поєднати їх із традиційними засобами наочності, тобто опанувати навички грамотного й доцільного поєднання традиційних та інноваційних засобів навчання.

Разом із тим питання підготовки якісного фахівця наразі може вирішуватись лише за допомогою удосконалення всіх компонентів навчально-виховної системи педагогічних навчальних закладів різного рівня. У цьому зв'язку В. Биков, О. Спірін, О. Пінчук та ін. вказують на необхідність створення цільового інформаційно-освітнього середовища неперервного розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників та керівних кадрів освіти, ознайомлення їх з новими актуальними розробками в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, підвищення кваліфікації, адаптації та запровадження міжнародно визнаних процедур сертифікації фахівців

освіти, зокрема педагогічних працівників, щодо володіння інформаційно-комунікаційними технологіями. При цьому визнається, що особливої уваги потребує організація магістерської підготовки та підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті⁵.

Відтак найважливішим і найбільш ефективним шляхом вирішення проблеми є подання майбутнім учителям необхідного обсягу знань про специфіку ІКТ у лінгвометодиці, відпрацювання в них потрібних для майбутнього професійної діяльності навичок їх застосування на уроках мови й мовлення в початкових класах. Усі учені, що опікуються проблемами впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у лінгвометодичну освіту (В. Бадер, К. Бітті, М. Бовтенко, М. Варшауер, Р. Гарднер, О. Гарцов, Л. Морська, І. Костікова М. Леві, Ф. Хуббард та ін.) обстоюють думку щодо необхідності перегляду форм і методів навчання у вищій школі, зокрема це стосується й лінгвометодичних дисциплін, оптимізація викладання яких можлива лише на базі електронної лінгвометодики (комп'ютерної лінгвометодики, CALL та ін.), що вказує на шляхи та форми ефективного сполучення традиційних та інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій.

Отже, наразі відбувається інтенсивний перегляд наявних підходів до традиційної лінгвометодичної підготовки майбутнього вчителя початкових класів, що обґрунтовує нагальну потребу введення до процесу його фахової підготовки основ електронної лінгвометодики – інноваційної галузі лінгвометодичної науки XXI століття.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» є закріпити в магістрантів факультету ПВПК знання про інноваційні технології викладання дисциплін лінгвістичного та лінгводидактичного циклів, нормативну законодавчу базу інформатизації освіти, основні характеристики професійної компетентності вчителя початкових класів; ознайомити їх із історією та передумовами виникнення електронної лінгвометодики як галузі наукового знання, її сучасним станом;

⁵ Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [Електронний ресурс] / [В. Ю. Биков, О. М. Спірін, О. П. Пінчук та ін.]. – ІТЗН НАПН України, 2016. – С. 9 – 10. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

виробляти уміння аналізувати електронну продукцію з лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін для вищої школи, розробляти її та запроваджувати в навчальний процес факультету ПВПК та ін.

Підручник «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» призначено для магістрантів факультетів підготовки вчителів початкових класів як основну навчальну книгу під час опанування курсу «Електронна лінгвометодика у ВНЗ», передбаченого нормативною частиною навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет», викладачів педагогічних вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться проблемами застосування електронних засобів у навчанні рідної мови.

ЕЛЕКТРОННА ЛІНГВОМЕТОДИКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ГАЛУЗЬ МЕТОДИЧНОЇ НАУКИ

Історичні витоки та сучасний стан електронної лінгвометодики в Україні

Розвиток в Україні електронної лінгвометодики до її сучасного стану теоретико-методологічного становлення й практичних пошуків ґрунтується на загальносвітових тенденціях електронного (комп'ютерного) навчання мови. Так, перші спроби використання електронних обчислювальних машин (ЕОМ) у процесі навчання мов на початку 60-х рр. ХХ ст. були зроблені в США в Стенфордському та Нью-Йоркському університетах (Н. Краудер, С. Прессі, Б. Скіннер та ін.). Пізніше, на рубежі 70-х рр. цією проблемою зацікавилися в країнах Західної Європи, Японії та Латинської Америки.

В Україні та сусідніх країнах дослідження щодо застосування обчислювальної техніки під час навчання мов (рідної, близькоспорідненої, іноземної) розпочалися із середини 70-х, але здебільшого на початку 80-х років. Їх проводили російські вчені Н. Тализіна, П. Гальперін, Л. Ланда, І. Тихонов та ін., а також українські – Е. Носенко, Г. Чекаль та ін.⁶

Із середини 80-х рр. питання комп'ютеризації викладання мов набувають особливої актуальності в учителів-словесників, методистів і програмістів у зв'язку з інтенсивним насиченням персональною технікою середньої і вищої школи в США, Західній Європі та Японії і почасти в Україні та сусідніх країнах. Саме в цей час у Америці та Європі нарешті остаточно складається науковий напрям, що вивчає різноаспектні питання комп'ютерної підтримки навчання мов – *Computer Assisted Language Learning* (CALL). У межах цього напрямку організовуються міжнародні

⁶ Костікова І. І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгвометодики /І. І. Костікова. – Вінниця : «Поділля 2000», 2007. – 240 с.

наради, на яких виявляються нові напрями в комп'ютерній лінгводидактиці⁷.

У західних країнах у системі мовної освіти в цей період застосовувалася перша автоматизована навчальна система PLATO (*Programmed Logic for Automated Teaching Operations*), розробкою й постійним удосконаленням якої займалась корпорація *Control Data Corporation*. У 2006 р. останню версію системи було відключено, проте за цей час завдяки PLATO до освітнього простору було введено такі поняття, як-от: форум, онлайн-тестування, чат, багатокористувацька гра та ін.

Цінним із методичного погляду стало те, що в системі PLATO були розроблені спеціальні «драйвери уроків», підґрунтям кожного з яких служила певна модель навчання, доповнена спеціалізованим редактором. Гнучкості системи PLATO було цілком достатньо для розробки навчальних курсів, проведення аудиторних занять, навчання на тренажерах та імітації стратегії навчання. У своїх дослідженнях Ф. Хуббард указує, що саме через систему PLATO здійснилися перші спроби комп'ютерного навчання низки іноземних мов⁸.

За результатами досліджень І. Костікової щодо розвитку електронної лінгвометодики в Україні, із 1988 р. для навчання англійської мови в нас застосовувалася машина зворотного зв'язку: пульт керування у викладача та лампочки-індикатори в здобувачів у спеціалізованих лінгафонних класах; у системі вищої освіти застосовувалося сімейство «АОЗ ВНЗ». Розробляючи загальну періодизацію етапів розвитку комп'ютерної лінгвометодики у вищій освіті України, І. Костікова дійшла висновку про існування двох основних його напрямів: застосування автоматизованих навчальних програм на базі авторських систем, що вимагали особистого програмування викладачем навчального курсу, та використання готових пакетів, баз даних, яке мало більш масовий характер, проте «менш систематизоване й узагальнене в науково-методичній літературі»⁹.

⁷ Ресурсный центр «Информационные технологии в обучении языку» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.itlt.edu.nstu.ru/article7.php>

⁸ Computer Assisted Language Learning: Vol 1 (Critical Concepts in Linguistics)/ by ed. P. Hubbard. – London: Routledge, 2009. – 20 с.

⁹ Костікова І. І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгвометодики /І. І. Костікова. – Вінниця : «Поділля 2000», 2007. – С. 20.

Із розвитком і масовим поширенням Всесвітньої мережі Інтернет в Європі почали активно засновуватися Інтернет-спільноти, що об'єднували учених та практиків у галузі електронної лінгвометодики.

Так, у 1983 році засновано Європейський консорціум комп'ютерного вивчення мови, результати діяльності якого відображалися в журналі *Computer Assisted Language Instruction Consortium (CALICO)*, у 1993 році за офіційної підтримки Європейської комісії – «Європейську асоціацію з питань комп'ютерного вивчення мови» *EuroCALL*, що, за визначенням президента асоціації Ф. Блін, «покликана забезпечити загальноєвропейський фокус для оприлюднення інноваційних досліджень, розробок і практики в галузі застосування інноваційних технологій у вивченні мови»¹⁰. Кількість подібних Інтернет-спілок на сьогодні досить велика, однією з найбільш активних можна назвати *Centre for languages, linguistics and area studies (LLAS)*, результати діяльності якої оприлюднює електронний журнал «CALL».

Отже, понад 20 років у західних країнах функціонують лінгвометодичні інтернет-об'єднання, що служать підґрунтям для обміну досвідом дослідників-лінгвометодистів усього світу, задля чого видаються журнали з електронної лінгвометодики, проводяться щорічні конференції, триває спілкування в онлайн-режимі та ін.

Як наслідок, у ХХ ст. зростає увага та активізуються наукові пошуки дослідників у галузі електронної (комп'ютерної) лінгвометодики по всьому світу: у Північній та Південній Америці (М. Батлер-Паско, Дж. Егберт, С. Морас, Дж. Пейн, М. Пеннінгтон, Б. Порто, Х. Рейндерс, П. Уїтні та ін.), Англії (К. Бітті, Дж. Пласс, Л. Джонс, Дж. Пелетьєрі, Ф. Хуббард та ін.), країнах Центральної Європи (Я. Андроуцопулос, А. Болтон, Дж. Уайт, Г. Даларна та ін.), країнах Близького Сходу (І. Барт, Халід Аль Сегхайер, Д. Хампусаен, К. Хіцакі та ін.), Австралії (Т. Леувен, Ю. Ван та ін.), Китаї (Дж. Йегу, Сянь-Чин Ліу, М. Лян, Б. Цзоу, Фен Цзя, Чи-Фен Чен та ін.), Малайзії (Тханг Сью Мін та ін.), Індії (Р. Вішванатан та ін.), Японії (Т. Кавахара, Н. Мінемацу, Х. Обарі, Г. Стоквелл та ін.) та ін.

¹⁰ European Association for Computer-Assisted Language Learning [Electronic recourse]. – Access mode : <http://www.eurocall-languages.org/>

Активний сплеск досліджень, що прямо чи дотично стосуються електронної лінгвометодики, спостерігається від початку XXI ст. і в Україні. Можна вказати значну кількість науковців, що досліджують її теоретичні та практичні аспекти: наукові узагальнення щодо розвитку та основних теоретичних положень української електронної (комп'ютерної) лінгвометодики як галузі методичної науки належать В. Бадер, О. Бігич, Л. Біденко, Л. Карташовій, І. Костіковій, Л. Морській та ін.; проблеми корпусної лінгвістики та створення конкордансів розглядають О. Бугаков, С. Бук, О. Демська-Кульчицька, Г. Дідук-Ступ'як, Д. Кузьменко, А. Ровенчак, В. Широков та ін.; часткові аспекти застосування засобів електронної лінгвометодики в середній загальноосвітній школі – Г. Дегтярьова, Г. Красновський, М. Пещак, Н. Семенів, Г. Шелехова та ін., у вищих педагогічних навчальних закладах – С. Колода, Н. Кононець, О. Мархева, А. Маслюк, О. Шестопап та ін.

Не обходять увагою українські науковці й інших важливих та актуальних проблем сучасної електронної лінгвометодики: теоретичні та практичні закономірності створення електронних лінгвометодичних підручників і посібників з української мови (В. Бадер, Л. Бугайчук, А. Велієва, В. Шевцова, Ю. Шепетко та ін.), розробка тестових лінгвометодичних середовищ та методичні аспекти їх застосування (Г. Гайдамака, Л. Морська та ін.), мережеве та дистанційне навчання української мови (І. Довгий, А. Недашківська, В. Зінюк, А. Кудін, Т. Кудіна та ін.).

Отже, електронна лінгвометодика є інноваційною галуззю сучасної лінгвометодичної науки, що виникла як результат всеохоплюючої інформатизації навчально-розвивального середовища в освітніх закладах і активно розвивається нині в усьому світі і в Україні зокрема. Термін «електронна лінгвометодика» наразі не належить до широко вживаних у наукових колах (більшою популярністю користуються терміни «комп'ютерна лінгводидактика» та «електронна лінгводидактика»), проте саме він найповніше відображає сутність позначуваного поняття: методика створення й застосування на практиці електронних засобів навчання мови.

Загалом використання термінів на позначення інноваційної галузі лінгвометодики, що стосувалося застосування комп'ютера в навчанні мови,

розвивалося поступово як у іноземній, так і у вітчизняній науці. Від часу формування цієї галузі в США та Європі використовувалися терміни: *Computer Assisted Language Learning (CALL)*, *Computer Aided Language Instruction (CALI)*, *Intelligent Computer Assisted Language Learning (ICALL)*, *Technology Enhanced Language Learning (TELL)*, *Network-Based Language Teaching (NBLT)* та ін.

Принципова різниця всіх іноземних термінів на позначення процесів навчання мови за допомогою комп'ютера, за результатами досліджень М. Бовтенко, полягала у відмінності процесів, які вони позначали: учіння (e-learning) – навчання (e-teaching). Нині в іноземних виданнях найбільше послуговуються терміном *CALL*. Відомі сучасні іноземні фахівці у галузі *CALL* Р. Гарднер та М. Леві обґрунтовують його більшу ємність та доцільність застосування, аніж інших пропонованих назв. Хоча термін *CALL* містить указівку на самостійне опанування мови за допомогою комп'ютера, однак на сьогодні за змістом об'єднує в собі весь обшир теоретичних та практичних аспектів навчання мови та її вивчення за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних засобів і приладів¹¹.

В Україні та в Росії від початку вживалися такі терміни, як-от: «інженерна лінгвістика», «машинний фонд мови», «автоматизовані навчальні системи», «автоматизовані системи обробки мовлення» та ін. Досліджуючи подальший розвиток цієї галузі навчання мови, В. Бадер указує, що впродовж кінця ХХ і початку ХХІ ст. у російській та українській лінгвометодиці застосовувалися терміни: «комп'ютерне навчання мови» (Д. Климентьев, В. Німм, Г. Пашкова, А. Ундозерова та ін.), «навчання мови з комп'ютерною підтримкою» (Н. Белкіна, Н. Зубарева, О. Кувакіна, І. Маковецька та ін.), «методика комп'ютерного навчання мови» (В. Гарова, Д. Климентьев, Т. Ямських)¹².

Авторство щодо терміну «комп'ютерна лінгводидактика» у російській методичній науці загальноновизнано належить К. Піотровській, яка ввела його до наукового обігу в 1991 р. і розуміла досить широко, як і іноземні

¹¹ Levy M. Liminality in multitasking: Where talk and task collide in computer collaborations / M. Levy, R. Gardner / *Language in Society*. – 41(5). – 2012. – P. 557 – 587.

¹² Бадер В. І. Електронна лінгводидактика: стан та перспективи розвитку / В. Бадер // *Освіта та педагогічна наука*. – № 2 (151). – 2012. – С. 36.

дослідники: розділ лінгводидактики, що вивчає теорію й практику використання комп'ютерів у навчанні мови.

Виникнення наступного терміна «електронна лінгводидактика» пов'язане з іменем російського дослідника О. Гарцова і датується 2009 р. Обґрунтовуючи доцільність саме такої дефініції, науковець зауважив, що на сьогодні навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій вийшло за межі роботи учня за комп'ютером, а об'єднує натомість багато інших інформаційно-комунікаційних технологій, які хоч і передбачають використання комп'ютера, але не лише його і не обов'язково на навчальних заняттях: завдяки активному розвитку ІКТ сьогодні існує і багато інших приладів, що забезпечують подання навчально-мовної інформації в аудиторних та позааудиторних умовах.

Отже, даючи визначення термінам «комп'ютерна лінгводидактика» (CALL) та «електронна лінгводидактика», більшість науковців включають до поля дії цих галузей методичної науки або суто практичні аспекти методики навчання мови, або і теоретичну, і практичну її частини (К. Бітті, М. Бовтенко, О. Гарцов, І. Костікова, М. Леві, Л. Морська, Ф. Хуббард та ін.). Інакше кажучи, учені світу узагальнюють під терміном «комп'ютерна лінгводидактика» застосування комп'ютерних (електронних) засобів навчання мови не лише в опануванні фундаментальних, але й прикладних, часткових питань лінгвометодичної науки.

Разом із тим вочевидь, що застосування термінів «електронна лінгвометодика» і «електронна лінгводидактика» стосовно цих інноваційних галузей методичної науки має закономірно відбивати логічну підпорядкованість родових понять «лінгвометодика» та «лінгводидактика», тому більш вдалим для позначення цієї інноваційної галузі методичної науки виступає термін «електронна лінгвометодика», складовою частиною якого виступає «електронна лінгводидактика».

Крім того, на основі узагальнення змісту найбільш поширених у світовій лінгвометодиці визначень і проведеного термінологічного екскурсу, можна побачити, що до змісту поняття «електронна лінгвометодика» у більшості досліджень включено лише мовний аспект, тобто питання *навчання мови* (рідної, близькоспорідненої, іноземної), при цьому *методика навчання мови*, у процесі опанування якої також

необхідно застосовувати аналогічні електронні навчальні засоби почасти не розглядається як вагома частина електронної лінгвометодики. Відтак основні терміни, вживані в межах цієї інноваційної галузі лінгвометодичної науки, найбільш доречно розуміти таким чином:

Електронна лінгвометодика – інноваційна галузь методики навчання мови, що досліджує теоретичні й практичні аспекти застосування електронних засобів у процесі навчання мови й методики її викладання, виводить закономірності створення й застосування цих засобів у навчальному процесі, узагальнює типові недоліки й пропонує шляхи їх запобігання й вирішення.

Електронна лінгводидактика – фундаментальна частина електронної лінгвометодики, що вивчає методологічні основи застосування електронних засобів навчання мови й методики її викладання, закономірності реалізації принципів електронного навчання під час формування лінгвістичної і лінгвометодичної компетентностей учня й майбутнього вчителя.

Отже, українська електронна лінгвометодика як окрема галузь лінгвометодичної науки у своєму формуванні послугувалася загальносвітовими тенденціями й наслідувала їх, на сьогодні в ній узагальнено використовуються півстолітні здобутки учених усього світу. Разом із тим, українські дослідники творчо підходять до застосування та розвитку основних ідей електронного навчання мови й намагаються розвивати цю галузь мовно-методичної науки з урахуванням сучасних реалій української освітньої системи, що вимагає, зокрема, переосмислення традиційних методичних підходів до навчання мови й методики її викладання, а також тіснішої інтеграції вітчизняних досліджень із загальносвітовими тенденціями сучасного розвитку електронної лінгвометодики.

Контрольні питання й завдання

- 1. У якій країні світу й коли відбулися перші спроби застосування обчислювальної техніки в навчанні мови?*
- 2. Коли до таких спроб вперше вдалися в Україні? На матеріалі яких мов?*
- 3. Які терміни використовували іноземні дослідники на позначення наукової галузі, що вивчає різноаспектні питання комп'ютерної підтримки*

навчання мов, упродовж її розвитку? Якому терміну надано перевагу в сучасних світових дослідженнях з е-лінгвометодики?

4. Як називалася перша автоматизована навчальна система, що застосовувалася в мовній освіті в західних країнах? Охарактеризуйте її можливості.

5. Які два провідні напрями існували в розвитку комп'ютерної лінгвометодики у вищій освіті України?

6. Назвіть і охарактеризуйте основні світові інтернет-спільноти та об'єднання в галузі електронної лінгвометодики. У яких країнах світу вона розвивається найактивніше?

7. Які проблеми електронної лінгвометодики розглядають сучасні українські науковці?

8. Дайте визначення термінів «електронна лінгвометодика» та «електронна лінгводидактика», обґрунтуйте спільне й відмінне в них.

Електронна лінгвометодика як інноваційна галузь методичної науки та навчальна дисципліна

Для сучасного викладача вишу важливим є не лише високий професіоналізм щодо знання предмета викладання, але й вільне застосування дидактичних та методичних можливостей нових інформаційно-комунікаційних технологій у практичній роботі. Обґрунтовуючи цю думку, О. Гарцов зауважує зокрема поширення засобів масової комунікації, що сприяють формуванню єдиного світового поліетнічного, кроскультурного, толерантного й мультимовного середовища з новими закономірностями розвитку.

Електронна лінгвометодика, на слушну думку О. Гарцова, перетворює стихійний процес інформатизації теорії та практики навчання мов на наукову систему, керовану педагогами. Суть нової наукової галузі полягає в розробці методології, пошуку ефективних інноваційних шляхів навчання мови в педагогічних умовах, що відповідають перспективному науковому знанню й передовому практичному досвіду. Це система цілей, підходів, принципів, методів, змістовних компонентів, засобів, форм, відповідна закономірностям мовного навчання, призначена для інноваційного вирішення лінгвометодичних завдань опанування здобувачами мовної

компетентності на необхідному рівні й у оптимальні строки за допомогою електронних та інформаційно-комунікаційних ресурсів¹³.

Метою електронної лінгвометодики як галузі науки є формування теоретичних підвалин викладання мови й мовлення на основі застосування електронних засобів навчання, узагальнення ефективних практичних підходів до розробки й застосування цих засобів у навчальному процесі на всіх ланках освітньої системи, інтеграція багатих традицій методики навчання мови з технологічними перевагами використання в цьому процесі інформаційно-комунікаційних технологій.

Об'єктом вивчення електронної лінгвометодики виступає навчально-розвивальний процес систематизованого опанування курсу мови (рідної, близькоспорідненої, іноземної) та/або методики її навчання.

Предметом дослідження електронної лінгвометодики є взаємодія учня (здобувача) та електронного лінгвометодичного засобу, спрямованого на формування й розвиток його лінгвістичної чи лінгвометодичної компетентностей.

Основними *напрямами розвитку* електронної лінгвометодики в сучасних дослідженнях є такі (за М. Бовтенко):

1. Розроблення теоретичних аспектів використання комп'ютерів у навчанні мови. У роботах цього напрямку обговорюються:

- методологічні проблеми електронної лінгвометодики;
- психолого-педагогічні проблеми комп'ютеризації навчання мови;
- питання дизайну навчальних електронних програм;
- питання типології електронних навчальних матеріалів;
- проблеми оцінки якості електронних засобів навчання;
- можливості розвитку комунікативних навичок у процесі навчання з використанням комп'ютерів тощо.

2. Створення й використання в навчальному процесі електронних лінгвометодичних продуктів, спрямованих на формування лінгвістичної компетентності учнів із рідної, близькоспорідненої чи іноземної мов та

¹³ Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика в системе инновационного языкового образования : дис. докт. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык, уровни общего и профессионального образования)» / А. Д. Гарцов /Российский университет дружбы народов. – М., 2009. – С. 34.

лінгвометодичної компетентності вчителя. Наразі в Україні вже напрацьовано чимало зразків електронної лінгвометодичної продукції для загальноосвітньої школи.

3. Інтеграція електронного навчання в загальний процес навчання мови й розробка ефективних методів і прийомів органічного використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

Визначаючи *перспективи розвитку* електронної лінгвометодики та коло першорядних проблем, що постають на цьому шляху, О. Гарцов групує їх у три основних блоки:

- гуманітарний, що полягає в адаптації вчительського складу до нових соціально-психологічних умов;
- інструментально-технологічний, пов'язаний з використанням нових можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення ефективності навчання мови;
- змістовний, спрямований на використання нових форм і нової організації змісту самого освітнього процесу.

З огляду на вказані напрями розвитку й провідні проблеми електронної лінгвометодики можна сформулювати основні *завдання* цієї інноваційної галузі методики навчання мови таким чином:

1. Формувати науково-теоретичні підвалини застосування засобів електронної лінгвометодики в освітньому процесі, обґрунтовувати методологічні закономірності електронного навчання мови (рідної, близькоспорідненої, іноземної) та методики її викладання, визначати психолого-педагогічні та лінгвістичні засади застосування засобів електронної лінгвометодики, тобто, розвивати електронну лінгводидактику.

2. Окреслювати коло методів та прийомів застосування засобів електронної лінгвометодики й визначати їх ефективність у мовній та лінгвометодичній вишівській підготовці майбутнього вчителя початкової школи. З'ясувати необхідний ступінь і можливі способи інтеграції інноваційних методів застосування електронних навчальних засобів із традиційними методами й прийомами навчання мови та методики її викладання.

3. Установлювати ефективні місце й обсяг застосування засобів електронної лінгвометодики на мовних заняттях, можливості органічного введення їх до процесу системного формування лінгвістичної/лінгвометодичної компетентності учня/майбутнього вчителя, у позакласній (позааудиторній) роботі тощо.

4. Формувати критерії оцінювання електронної лінгвометодичної продукції, указувати методи визначення її якості, можливості поєднання різних методів для її комплексного оцінювання з урахуванням вікових особливостей адресатів електронного навчального засобу та лінгвометодичних вимог до нього.

5. Визначати й давати сутнісну характеристику засобів електронної лінгвометодики, особливостей їх використання в колективній, індивідуальній, самостійній роботі з урахуванням вікових особливостей здобувачів.

6. Установлювати найбільш ефективні сценарії для розробки й подальшого створення засобів електронної лінгвометодики, з'ясувати придатність для цього загальнодоступного програмно-ресурсного забезпечення.

7. Визначати ефективність різних видів мережевого навчання мови та методики її викладання в школі та ВНЗ, установлювати методичні орієнтири мережевого спілкування «учень – учитель» («викладач – здобувач»), формувати лінгвометодичні вимоги до різних форм мережевої навчальної взаємодії.

8. Указувати шляхи формування лінгвістичної (лінгвометодичної) культури здобувача засобами електронної лінгвометодики, акцентуючи увагу на культурі мережного спілкування, ігровій лінгвометодичній культурі та ін.

9. Визначати обсяг і зміст підготовки вчителів з електронної лінгвометодики під час навчання в коледжах та вишах, обґрунтування необхідності такої цілеспрямованої та системної підготовки педагога в сучасному інформаційному суспільстві.

Електронна лінгвометодика виступає також навчальною дисципліною, що входить до циклу фахової підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» зі спеціальності «Початкова освіта».

Як розділ навчальної дисципліни «Методика навчання мови» електронна лінгвометодика переслідує мету формування в майбутнього вчителя здатності методично грамотно застосовувати електронні засоби навчання мови та створювати елементарні зразки електронної лінгвометодики за допомогою загальнодоступних програмних засобів.

У процесі вивчення дисципліни «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» магістранти мають усвідомити, що її роль і значення для майбутнього вчителя початкової школи наразі є досить вагомими й полягають у наріжній необхідності опанування її елементарних засобів для застосування в навчальному процесі з огляду на змінювані способи сприймання та усвідомлення навчальної інформації сучасними молодшими школярами та здобувачами ступенів вищої освіти.

Як навчальна дисципліна електронна лінгвометодика має традиційну структуру і розпочинається змістовим модулем «Вступ», де подається загальна характеристика цієї галузі науки, основні етапи її історичного розвитку, філософсько-методологічні основи застосування у ВНЗ та ін. Вступний модуль має важливе значення в структурі дисципліни, адже він підводить теоретичне підґрунтя під практичні знання й уміння магістрантів, отримані під час навчання на бакалавріаті і мотивує їх на глибше опанування цієї галузі методики навчання мови.

Отже, необхідність системного опанування основ електронної лінгвометодики під час професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти є безперечною вимогою часу, що вимагає введення відповідної навчальної дисципліни до циклу професійно-педагогічної підготовки магістрантів. Традиційна структура цієї дисципліни, що відображає інноваційну галузь методичної науки, передбачає ознайомлення здобувачів магістратури насамперед із її науковим апаратом, напрямками й перспективами розвитку та ін., а в результаті опанування майбутні організатори початкової освіти мають навчитися методично грамотно та технологічно вправно добирати, розробляти й використовувати засоби електронної лінгвометодики під час навчання здобувачів ступенів вищої освіти дисциплін лінгвометодичного циклу.

Контрольні питання й завдання

1. Назвіть мету електронної лінгвометодики як галузі науки, об'єкт і предмет її дослідження.
2. Які основні завдання вирішує електронна лінгвометодика як інноваційна галузь методичної науки?
3. Охарактеризуйте основні напрями та перспективи розвитку сучасної електронної лінгвометодики.
4. Назвіть мету електронної лінгвометодики як навчальної дисципліни для ВНЗ.
5. Яку структуру має курс «Електронна лінгвометодика для ВНЗ».

Філософсько-соціальні та методологічні засади застосування електронної лінгвометодики у виші

Виникнення інноваційної галузі методичної науки обумовлено насамперед зміною філософської парадигми розвитку суспільства, тож сучасна українська електронна лінгвометодика має спиратися на відповідні етапам її розвитку методологічні положення, що здебільшого ґрунтуються на методології сучасної педагогіки – вченні про принципи, форми й методи наукового пізнання педагогічної дійсності.

Загалом для електронної лінгвометодики, на слушну думку В. Бадер, стрижневими є методологічні положення вітчизняних й російських філософів, педагогів, психологів із теорії пізнання, про особистісний і системний підходи в межах цього процесу, роль діяльності в усебічному розвитку особистості; психолого-педагогічні концепції засвоювання знань і дидактичні аспекти комп'ютеризації навчального процесу; основні положення теорії активізації пізнавальної діяльності; теоретико-прикладні основи розробки електронних підручників, посібників; наукові підходи до проектування педагогічних програмних засобів і використання гіпертекстових технологій для їх створення¹⁴.

Узагальнюючи філософсько-соціальні й методологічні тенденції сучасної методики навчання української мови у вищій педагогічній школі,

¹⁴ Бадер В. І. Електронна лінгводидактика: стан та перспективи розвитку // Освіта та педагогічна наука. – № 2 (151). – 2012. – С. 37 – 38

Н. Остапенко обґрунтовано поділяє на їх дві групи: загальнопедагогічні (фундаменталізація, гуманізація, гуманітаризація, демократизація й екологізація освіти) і специфічні (системність, ресурсність, синергетичність, аксіологічність, компетентнісність та ін.)¹⁵. Застосування засобів електронної лінгвометодики в навчальній практиці відбиває реалізацію методологічних засад обох груп, проте, якщо загальнопедагогічні тенденції спільні для викладання різних навчальних дисциплін і усього освітнього процесу загалом, то специфічні мають більш вузько відображати характерні риси лінгвометодичної підготовки вчителя, зокрема для початкової школи.

Узагальнюючи погляди різних науковців щодо науково-теоретичного підґрунтя як суто лінгвометодики, так і електронних засобів її навчання, серед специфічних освітніх тенденцій, що наразі найбільше позначаються на фаховій підготовці вчителя початкової школи, можна виділити такі **методологічно-засадничі напрями**:

1. *Компетентнісний*, який забезпечує аксіологічні, мотиваційні, рефлексивні, когнітивні, операційно-технологічні результати навчання й передбачає засвоєння знань та формування вмінь, навичок, досвіду й оцінного (критичного) ставлення особистості до дійсності¹⁶.

Компетентнісна освітня парадигма від 90-х років минулого століття впевнено панує в Європі, спираючись на провідні положення Болонської угоди (1999 р.), а від 2005 року її активно вводять і в освітню систему України. Утім Н. Остапенко та інші науковці слушно зауважують, що у вітчизняному освітньому просторі ідея запровадження компетентнісної освіти не є цілком новою, оскільки освоєння ефективних способів діяльності, розвиток творчих здібностей особистості та ін. здавна обговорювали відомі українські педагоги.

У лінгвометодичній підготовці сучасних фахівців початкової освіти компетентнісний підхід пронизує увесь процес професійного становлення і найбільше виявляється в його результатах: загальній професійно-

¹⁵ Остапенко Н. М. Теоретичні і методичні засади формування лінгводидактичної компетентності у майбутніх учителів української мови і літератури : дис. ... д. п. н. : 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) / Н. М. Остапенко / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – С. 132.

¹⁶ Там само. – С. 133 – 134.

педагогічній компетентності вчителя початкової школи та її провідному складнику – лінгвометодичній компетентності.

На сьогодні компетентнісну парадигму розвитку української освіти широко презентовано і в директивних та концептуальних документах, і в наукових розвідках вітчизняних педагогів, отже, компетентнісний підхід до навчання став освітянською реалією. З огляду на це кожен здобувач факультету підготовки вчителів початкових класів має чітко уявляти собі кінцеві результати свого навчання у виші як перелік фахових компетентностей, які слід опанувати, і глибоко усвідомлювати важливе місце серед них інформаційно-комунікаційного конструкта лінгвометодичної компетентності. Це дозволить йому мотивовано і з сучасних позицій підійти до опанування лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін і в майбутньому ефективно вибудувати власну лінгвометодичну діяльність у початковій школі, вагому частину якої на сьогодні становлять інноваційні тенденції.

У лінгвометодичній діяльності викладача вищого навчального закладу орієнтування в основних положеннях компетентнісного підходу в освіті, опора на тлумачення та знання складників професійно-педагогічної й лінгвометодичної компетентностей випускника педагогічного ВНЗ служать підґрунтям для побудови лінгвометодичних систем, інтегрованих курсів навчання тощо.

2. Особистісно-діяльнісний, спрямований на організацію в процесі лінгвометодичної підготовки активної діяльності кожного здобувача шляхом урахування його особистісних рис і якостей, їх розвитку, посилення мотивації фахового зростання і т. ін. У результаті має відбуватися мотивований та ініціативний лінгвометодичний саморозвиток у процесі комплексного опанування конструктів лінгвометодичної компетентності.

Витоки особистісних освітніх технологій містяться у двох діаметрально протилежних стратегіях функціонування систем освіти: стратегії формування і стратегії розвитку. Основою стратегії формування виступає педагогічне втручання ззовні у внутрішній світ молодшої людини, нав'язування їй вироблених суспільством способів діяльності, оцінок. Натомість стратегія розвитку передбачає якомога більше задіявання в процес навчання особистісного потенціалу здобувача, його

самоактуалізацію і виражається в особистісно-орієнтованих технологіях навчання¹⁷. У центрі особистісно-орієнтованої парадигми вищої освіти – особистість здобувача, його потреби, мотиви діяльності, відпрацювання власного педагогічного стилю та ін.

В. Шулдик зауважує надзвичайну роль у індивідуалізації навчання, передбачуваний особистісно-орієнтованим підходом, сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання, що дозволяють вибудувати гнучку систему фахової підготовки вчителя, максимально індивідуалізувати її. У системі лінгвометодичної підготовки цю роль перебирають на себе засоби електронної лінгвометодики.

У методологічному смислі особистісно-діяльнісний підхід до лінгвометодичної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти засобами електронної лінгвометодики ґрунтується на декількох філософсько-педагогічних течіях, спрямованих на розвиток особистісних якостей та здібностей, фахове становлення: педагогічному прагматизмі, педагогічній герменевтиці, педагогічній акмеології.

Педагогічний прагматизм – течія реформаторської педагогіки, започаткована Дж. Дьюї, що, серед іншого, передбачала навчання через діяльність, практичну працю, ґрунтовану на посиленні мотивації навчання, розвитку допитливості учнів та ін. Наразі новітня течія на основі педагогічного прагматизму – неопрагматизм – є основною методологічною підвалиною фахової підготовки вчителів у зарубіжних країнах, напр.: «освіта на засадах неопрагматизму є безперервним процесом набуття досвіду, зважаючи на світ, що постійно змінюється, та на розвиток особистості учня, що не повинен перериватися. Зважаючи на це, підготовка майбутнього вчителя до освітньо-виховної діяльності в педагогічних закладах США здійснюється на засадничих принципах неопрагматизму, щоб давати належну підготовку майбутнім учителям, які були б готові до самостійного виконання таких ролей на своєму педагогічному шляху в умовах ринкового суспільства»¹⁸.

¹⁷ Шулдик В.І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі: навч.- метод. посібн. – Умань: ПП Жовтий, 2012. – С. 15.

¹⁸ Залізник Н. Неопрагматизм і критична педагогіка у підготовці майбутнього вчителя до освітньо-виховної діяльності у громаді в США // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна. – Вип 22. – 2007. – С. 270.

Задля реалізації цього підходу в практиці лінгвометодичної освіти, реалізованої засобами електронної лінгвометодики, слід спонукати здобувачів факультету підготовки вчителів початкових класів до постійної й активної лінгвометодичної діяльності в комплексі усіх її складників та інноваційної лінгвометодичної діяльності.

Окрім цього, важливим напрямом дії прагматичного підходу в інноваційній лінгвометодичній підготовці майбутніх учителів є забезпечення на заняттях різних організаційних форм активного міжособистісного спілкування в здобувацькому середовищі, між викладачами й здобувачами, між здобувачами та молодшими школярами щодо позитивних та негативних наслідків застосування того чи того електронного навчального засобу, вимог до його використання, критеріїв визначення якості, методів та прийомів вжиття під час педагогічної практики та ін.

Крім цього, доцільно спонукати здобувачів до ініціативної мовленнєвої комунікації інноваційно-лінгвометодичної тематики з учителями початкової школи та адміністрацією загальноосвітніх навчальних закладів тощо. Такі комунікативні акти не лише дозволять діагностувати сформованість різних конструктів лінгвометодичної компетентності кожного здобувача, але й засвідчать загальний рівень її опанування, типові недоліки та вади цього особистісного утворення майбутнього вчителя початкових класів.

Вагомим складником особистісно-діяльнісного підходу до викладання методики навчання мови засобами електронної лінгвометодики виступає і герменевтико-педагогічний. У центрі герменевтичного вчення перебуває проблема розуміння, що має для педагогіки унікальне значення, оскільки стосується інтересів усіх учасників педагогічного процесу і реалізується на різних рівнях: від соціального замовлення освіти до конкретного методичного прийому¹⁹.

Сучасні науковці (Н. Ковалевська, Н. Мараховська, В. Шовковий та ін.) довели, що педагогічна герменевтика має широкі перспективи в процесі

¹⁹ Шовковий В. М. Педагогічна герменевтика в контексті сучасних герменевтичних теорій // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Випуск LXIV (64). – К. : КПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 209.

підготовки фахівців. Згідно із педагогіко-герменевтичним підходом, значущість має не лише високохудожній літературний текст, а й текст лекції, пояснення нового матеріалу, схеми, таблиці, моделі, які широко використовуються у процесі підготовки фахівців відповідного профілю; опанування герменевтичного методу для педагога є яскравим показником розвитку власних здібностей до розуміння, що становить серйозну інтелектуальну працю і психічну напругу викладача, оскільки воно можливе лише за умов співпереживання та ідентифікації; такий підхід підвищує ефективність педагогічної діяльності, оскільки формує тонкий апарат диференційованого сприйняття викладачем кожного здобувача й розвиває його педагогічну активність у подоланні ситуацій непорозуміння.

Н. Мараховська влучно характеризує особистісно спрямовану сутність педагогічної герменевтики: «Якщо герменевтика – наука про тлумачення текстів, творів, а людина є витвором природи, тоді моделювання й інтерпретацію процесу формування особистості, зокрема її професійної ідентичності, можна представити як сукупність і взаємодію знакових, поведінкових та ігрових дискурсів. Завданням викладача, який застосовує герменевтичний метод, є підбір та створення згаданих дискурсів і їх трансформація у процес формування професійної ідентичності майбутніх учителів»²⁰.

Крім того, в одному з тлумачень герменевтичний підхід – важливий ресурс формування мовної особистості, яка володіє здатністю викладати свої думки в усній чи письмовій формі, що становить неабияку значущість для майбутнього вчителя початкової школи, який прагне постійно залишатися на часі й формувати у власних учнів мовну й мовленнєву компетентності за допомогою сучасних і найбільш зрозумілих їм засобів.

Тож, реалізуючи герменевтичний підхід під час застосування електронних навчальних засобів у лінгвометодичній підготовці майбутніх учителів початкових класів, викладач має моделювати всі сфери їхньої майбутньої професійної діяльності, заохочуючи здобувачів до опанування

²⁰ Мараховська Н.В. Застосування герменевтичного методу в процесі навчання іноземної (англійської) мови у ВНЗ з метою формування професійної ідентичності майбутніх учителів іноземної мови [Електронний ресурс] / Н. В. Мараховська / Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – № 953. – С. 173.

різних способів мислення, активної участі в проектуванні й розвитку майбутньої фахової діяльності в початковій освіті України.

До того ж результати якісної реалізації особистісно-діяльнісного підходу до лінгвометодичної освіти майбутніх учителів мають відбиватися і в сформованості акмеологічного конструкта їхньої лінгвометодичної компетентності. І в цьому зв'язку на перший план виходять здобутки педагогічної акмеології у вищій школі, яку В. Вакуленко визначає як інтегровану науку про освітнє мистецтво, у якому основні суб'єкти освітнього процесу є суб'єктами міжособистісної комунікації й духовного спілкування, опосередкованого змістом і засобами освіти²¹.

Відтак акмеологія вищої лінгвометодичної освіти має спиратися на технології й техніки розвитку особистості здобувачів, запроваджені за допомогою постійного міжособистісного спілкування викладача зі здобувачами, здобувачів між собою, із вчителями початкової школи і т. д. У процесі подібних міжособистісних комунікативних актів загальнодуховної, загальноінтелектуальної й фахової тематики має відбуватися стимулювання лінгвометодичного потенціалу, підвищення мотивації до опанування лінгвометодичних дисциплін та їх нових розділів про методичні особливості застосування засобів електронної лінгвометодики, мотивації до постійного фахового й особистісного зростання за допомогою застосування цих засобів у самоосвіті й саморозвитку.

Отже, зважаючи на те, що педагогічний прагматизм, педагогічна герменевтика та педагогічна акмеологія передбачають дослідження особистісних якостей здобувачів, їхній розвиток через практичну фахову діяльність, ці освітні тенденції доцільно реалізувати в руслі особистісно-діяльнісного підходу до застосування засобів електронної лінгвометодики у педагогічному виші. За цих умов особистісно-діяльнісний підхід до формування лінгвометодичної компетентності майбутніх фахівців засобами електронної лінгвометодики вимагає:

- посиленої мотивації як фахового зростання під час лінгвометодичної підготовки у ВНЗ, так і активного застосування в цьому процесі засобів електронної лінгвометодики;

²¹ Вакуленко В. Педагогічна акмеологія: досягнення й проблеми // Філософія освіти / Валентина Вакуленко. – 3(5). – 2006. – С. 125.

- багаторазової різноаспектної перевірки навчальних лінгвометодичних текстів, пропонованих здобувачам;
- подання значної кількості практичних завдань до кожної теми кожного лінгвометодичного курсу, що охоплюють різні аспекти застосування електронних засобів навчання мови й мовлення в практиці початкового навчання;
- діагностичних досліджень особистісних лінгвометодичних якостей здобувачів, вихідного та поточного рівня розвитку їхньої лінгвометодичної компетентності й лінгвометодичної культури;
- організації рефлексії на аудиторних лінгвометодичних заняттях й стимулюванні саморефлексії здобувачів під час виконання самостійних та індивідуальних завдань за допомогою засобів електронної лінгвометодики тощо.

3. *Системно-синергетичний*, що передбачає відпрацювання в майбутнього педагога вміння організовувати спільну роботу всіх навчально-розвивальних систем уроку та зорієнтований на визначення навчання як цілеспрямованої творчої діяльності учня і вчителя, у якій мета, зміст, форми і методи взаємозумовлені та взаємопов'язані. Згідно із вимогами системно-синергетичного підходу лінгвометодична освіта майбутнього вчителя початкових класів має становити собою систему взаємопов'язаних компонентів, кожен із яких відіграє важливу роль у становленні його лінгвометодичної компетентності.

Системно-синергетична парадигма організації освітнього процесу у ВНЗ вимагає поєднання в ефективній взаємодії різних його систем, зокрема таких розвивально-виховних середовищ аудиторного лінгвометодичного заняття, що становлять окремі підсистеми в його межах:

- *лінгвістична (лінгвометодична)* – складається із науково-навчального матеріалу із відповідної галузі науки, принципів його структурування й відбору до кожного заняття, обсягу й логіки викладу, змістових та логічних взаємозв'язків різних частин навчального матеріалу тощо;
- *методична* – утворюється за допомогою відбору, продумування, реалізації та взаємозв'язку різних методів і прийомів подання частин навчального матеріалу на всіх етапах

- лінгвометодичного заняття, відповідність структури та композиції заняття, обраної організаційної форми його проведення навчальним та розвивальним завданням, закладеним у навчальній та робочій програмах із курсу і т. ін.;
- *комунікативна* система лінгвометодичного заняття, що так само становить складне багатокomпонентне утворення з такими складниками: *мовленнєвий* (необхідність зразкового українськомовного впливу на здобувачів та стимулювання їхньої активної мовленнєвої діяльності в ході заняття), *інтерактивний* (постійні інтеракції, демократичний стиль проведення заняття, застосування інтерактивних та кооперативних форм роботи і т. ін.), *емпатійний* (спрямовує викладача на використання резервів педагогічної емпатії під час спілкування зі здобувачами на занятті, гнучкість у виборі педагогічних стратегій залежно від їхньої реакції чи ступеня обізнаності з тією чи тією лінгвометодичною темою, з'ясування особистого ставлення до певної інтерпретації навчального матеріалу тощо) – і позначає необхідність безперервного комунікативного процесу у вигляді лінгвометодичних рецeпцій та інтеракцій на кожному навчальному занятті незалежно від його форми та типу;
 - *інформаційно-комунікаційна* система лінгвометодичного заняття, що складається із навчально-наукового наповнення, міжпредметних та міжрівневих зв'язків, реалізованих на ньому, додаткових відомостей із методики викладання дисципліни; методики застосування технічних засобів навчання, що їх здобувачі отримують зі спостереження за викладацькою діяльністю педагога, за принципами роботи з інформацією на навчальному занятті тощо; технічних засобів, застосовуваних на ньому та ін. На сьогодні необхідність проведення кожного заняття з використанням інформаційно-комунікаційного інструментарію та засобів електронної лінгвометодики вже не викликає сумнівів, тож, викладач має продумувати складники цього середовища, умови їх якісної роботи, місце та обсяг введення в заняття та методику використання на ньому та ін.

- акмеологічна, яка полягає в потребі постійно мотивувати для здобувачів опанування лінгвометодики шляхом ілюстрації важливості вивчення кожного розділу й теми, їх практичної значущості, місця в загальній системі лінгвометодичної компетентності та фахової спроможності, спонуканні до самостійного поглиблення знань, умінь і навичок із теми; висвітленні на кожному занятті цих аспектів вивчення теми, а також поданні шляхів та необхідних матеріалів для самоосвіти та саморозвитку здобувачів.

Крім того, за результатами лінгвометодичних досліджень І. Костікової, Л. Морської, Н. Остапенко, В. Семенов та ін. синергетичний підхід до лінгвометодичної освіти реалізується в таких *чинниках* навчально-розвивального процесу: залучення здобувача до пошукової та дослідницької діяльності на занятті через індивідуалізацію навчання; установка на педагогічну співпрацю з використанням діалогових та полілогових моделей спілкування, багатих на імпровізації і багатоваріантність результатів пошуку; орієнтація не лише на результати навчання, а й на сам процес їх досягнення; реалізація принципу людиноцентризму, створення оптимальних умов для забезпечення успіху кожного в навчанні; гнучкість навчального середовища як щодо часу, так і щодо місця проведення занять; різноманітність методів оцінювання навчальних досягнень здобувачів та ін.

В. Андрущенко, Г. Дідук-Ступ'як, В. Лутай та ін. уточнюють вживану термінологію щодо поняття «синергетичний підхід» слушно зауважуючи, що «...для аналізу педагогічної дійсності найбільш доцільно застосовувати системно-синергетичний аспект, оскільки сучасне мислення – це системно-синергетичне мислення, а один із сучасних методологічних способів аналізу дійсності – це системно-синергетичний»²². На необхідності застосування специфічного типу мислення – парадоксального (багатозначного, поліфонічного, синергетичного) – для організації педагогічного процесу на засадах системно-синергетичного підходу

²² Дідук-Ступ'як Г. І. Філософські концепти лінгвометодичної технології „інтеракція різнотипових підходів до вивчення української мови” [Електронний ресурс] / Г. І. Дідук-Ступ'як //Електронне наукове фахове видання «Науковий вісник Донбасу». – № 2 (22), 2013.

наголошує також О. Вознюк, додаючи, що саме рівень мовного розвитку людини регламентує ступінь розвитку та тип її мислення²³.

Відтак для майбутнього учителя мови початкової школи системно-синергетичний підхід до організації інноваційного лінгвометодичного процесу із застосуванням засобів електронної лінгвометодики є необхідним і значущим, що вимагає відповідної комплексної роботи викладачів лінгвістичних, лінгвометодичних та інформатичних дисциплін вишу.

4. *Соціокультурний*, що полягає у відпрацюванні в майбутнього вчителя лінгвометодичної культури, зокрема й засобами електронної лінгвометодики, адже поряд з іншими вимогами до лінгвометодичного фахового становлення вчителя початкової школи сучасне суспільство потребує його ґрунтовної соціокультурної підготовки, яка забезпечить в подальшому, по-перше, його власну професійну адаптацію, конкурентоспроможність, фахову самореалізацію, по-друге, – сприятиме практичному втіленню соціокультурної змістової лінії навчання мови й мовлення в плані урізноманітнення форм і засобів професійного спілкування, по-третє, стане підвалиною відпрацювання соціокультурної компетентності його майбутніх учнів.

Соціокультурний підхід до лінгвометодичної підготовки вчителя початкової школи ґрунтується на теоретичних засадах педагогічної аксіології – галузі педагогічного знання, що розглядає освітні цінності з позиції самоцінності людини і здійснює ціннісні підходи до освіти на основі визнання цінності самої освіти²⁴.

Центральним поняттям в аксіології є поняття цінності, що характеризує соціокультурне значення явищ дійсності, включених у ціннісні відношення. Тож і сутність аксіологічного підходу до підготовки спеціаліста В. Садова вбачає в орієнтації професійної освіти на формування в здобувачів системи загальнолюдських і професійних цінностей, що визначають їхнє ставлення до світу, до своєї діяльності, до самого себе як людини й професіонала.

²³ Вознюк О. В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія / О. В. Вознюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. – С. 76 – 79.

²⁴ Слостенин В. А. Введение в педагогическую аксиологию : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В. А. Слостенин, Г. И. Чижаклова. – М. : Издательский центр "Академия", 2003. – С. 99.

Проводячи теоретичний аналіз підготовки вчителя сучасної початкової школи, О. Побірченко серед ціннісних вимог суспільства до цього процесу виокремлює такі: формування вчителя з інноваційними типом мислення, культури й поведінки; становлення особистості вчителя, яка «характеризується моральною й громадянською стійкістю, патріотизмом, здатна залишатися самостійним і свідомо діючим індивідом у багатоманітному переплетінні зв'язків та впливів інформаційних потоків»; коригування педагогічної культури майбутнього вчителя відповідно до соціокультурних умов сучасності²⁵.

Удвічі вагомніше значення має соціокультурний підхід для опанування лінгвістичних дисциплін, адже соціокультурна та лінгвістична компетентності особистості тісно взаємопов'язані. Наприклад, у «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти» для реалізації комунікативних намірів навчання в структурі комунікативної компетентності виділяють лінгвістичні, соціолінгвістичні, прагматичні компоненти; у проекті «Концепції мовної освіти України» зазначено, що соціокультурна змістова лінія є інтегративною, передбачає зв'язок навчання мови й мовлення з формуванням соціокультурної компетентності, що забезпечує єдність змісту і форми спілкування, визначає сферу відношень, орієнтовну тематику текстів, теми висловлювань, вимоги до відповідних умінь і навичок і т. ін.

Отже, важливим результатом освітнього процесу педагогічного ВНЗ є формування соціокультурної компетентності майбутніх фахівців, яку доцільно характеризувати в широкому смислі як комплексне становлення та вияв їхньої мовно-комунікативної, соціальної, інтелектуальної, культурної, інформаційно-технологічної та життєвої компетентностей. Єдиним ефективним шляхом відпрацювання соціокультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи є створення у виші якісного соціокультурного середовища, що з необхідністю передбачає дотримання соціокультурних вимог до професійної підготовки. Наразі цей процес має відбивати провідні положення соціокультурного підходу, сприяти комплексному формуванню лінгвометодичної та соціокультурної

²⁵ Побірченко О. Теоретичний аналіз підготовки вчителя сучасної початкової школи /Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірн. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін. – Вип. 20. – К., 2007. – С. 40 – 45.

компетентностей випускника, і в кінцевому результаті втілюватися в лінгвометодичній культурі майбутнього вчителя початкової школи²⁶.

5. *Ресурсний*, призначений для ефективної підготовки майбутнього учителя початкової школи до інноваційної лінгвометодичної діяльності, стимулювання й раціонального використання при цьому особистісних ресурсів кожного з учасників педагогічного процесу.

С. Микитюк обґрунтовує необхідність активного застосування ресурсного підходу в процесі фахової підготовки вчителя таким чином: «Нова освітня система в Україні вибудовується на засадах збереження й розвитку творчого потенціалу людини, спрямованості професійної підготовки на самовизначення, стабільно активну життєдіяльність людини в змінних соціальних умовах. Швидкоплинний розвиток інформатизованого суспільства потребує інноваційних підходів, нестандартних рішень, креативності мислення, а отже, творчої активності людини»²⁷.

Основні ідеї ресурсного підходу, які мають бути враховані в підготовці майбутніх учителів до інноваційної діяльності, такі:

- осмислене прагнення до педагогічної праці, яка більшості індивідів дає приємність; кожна особистість прагне зробити свій внесок у реалізацію освітніх цілей, у розробленні яких бере участь увесь педагогічний колектив освітнього закладу;
- більшість індивідів здатні до професійної і навчальної самостійності, творчості, відповідальності, особистого самоконтролю під час формування і використання змістовно-методичного забезпечення освітнього процесу;
- першорядним завданням керівників освітніх закладів на різних рівнях організації педагогічного процесу є ефективне використання людських ресурсів; керівництво створює таку обстановку, у якій кожна людина може максимально виявити свої здібності; управлінський апарат педагогічного навчального

²⁶ Хижняк І. А. Соціокультурні виміри лінгводидактичної компетентності сучасного вчителя початкової школи /І. А. Хижняк [Соціокультурні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів] : колект. моногр. /за наук. ред. проф. Бадер В. І. – Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. – С. 77 – 103

²⁷ Микитюк С. О. Ресурсний підхід у підготовці майбутніх учителів до інноваційної діяльності // Теорія і практика управління соціальними системами / С. О. Микитюк. – № 4. – 2011. – С. 54.

закладу своїми діями й заходами сприяє участі членів педагогічного колективу у вирішенні важливих проблем, постійно розширюючи самостійність і самоконтроль останніх;

- кожний педагогічний працівник завдяки інноваційній діяльності може підвищити свій статус, оскільки на особистісному самодіяльному рівні найбільш повно може використати зовнішні й внутрішні ресурси²⁸.

Окрім цього, результатом застосування ресурсного підходу у фаховій підготовці майбутніх учителів засобами електронної лінгвометодики має бути оновлення змісту чинних навчальних програм, підручників, посібників, розроблення авторських курсів, спецкурсів, програм практик із посиленням їх інформаційно-комунікаційною складовою. Лише за таких умов можна забезпечити глибоке усвідомлення здобувачами необхідності інноваційних процесів під час опанування фундаментальних і фахових лінгвометодичних дисциплін і так само значно прискорити оновлення й підвищення ефективності їхньої майбутньої професійної лінгвометодичної діяльності на основі застосування засобів електронної лінгвометодики.

6. *Технологічний*, що ґрунтується на тенденції технологізації сучасної освіти, яка полягає в дотриманні змісту й послідовності навчально-виховних етапів педагогічного процесу, що потребує особливої уваги до використання, розвитку й удосконалення педагогічних технологій²⁹. В умовах технологічної парадигми вищої освіти викладач найчастіше виступає в ролі організатора всіх видів діяльності здобувача як компетентний консультант і помічник, а його професійна діяльність при цьому має бути спрямована не просто на контроль знань та вмінь здобувачів, а й на діагностику їхньої діяльності й розвитку³⁰.

Центральним поняттям технологічного підходу є «педагогічна технологія», що її сутність наковці окреслюють і як сукупність психолого-педагогічних настанов, що визначають спеціальний підхід і композицію форм, методів, способів, прийомів, засобів (схем, креслень, діаграм, карт)

²⁸ Микитюк С. О. Ресурсний підхід у підготовці майбутніх учителів до інноваційної діяльності // Теорія і практика управління соціальними системами / С. О. Микитюк. – № 4. – 2011. – С. 55.

²⁹ Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стер. – К. : Академвидав, 2009. – С. 234.

³⁰ Шульдик В. І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі: навч.- метод. посібник. – Умань: ПП Жовтий, 2012. – С. 13.

у навчально-виховному процесі (М. Фіцула), і як нові підходи до аналізу та організації навчального процесу (В. Шулдик) та ін. Узагальнюючи наявні в науці трактування цього поняття, В. Шулдик зазначає: «педагогічна технологія включає в себе дві групи питань, перша з яких пов'язана із застосуванням технічних засобів у навчальному процесі, друга – з його організацією. ... перша галузь пов'язана з реалізацією досягнень техніки в навчальних засобах, а друга – з розвитком педагогічної теорії. Об'єднувати їх повинні положення загальної теорії організації, тобто системного підходу до питань освіти»³¹.

Поняття «педагогічні технології» об'єднує в собі технології навчання та технології виховання особистості. І хоча застосовуються вони у взаємозв'язку, освітній процес ВНЗ здебільшого має відображати навчальні педагогічні технології сучасності. До основних і найбільш поширених із них належать такі: модульного навчання, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого навчання, дистанційного навчання, проблемного навчання, інтерактивного навчання, проектного навчання, диференційованого навчання, програмованого навчання, інформаційно-комунікаційні технології, ігрові технології, технологія розвитку критичного мислення та ін.

Відтак необхідність комплексного втілення освітніх інновацій у практику педагогічної взаємодії обґрунтовує потребу в доповненні традиційного змісту фахової лінгвометодичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів дисциплінами інноваційного характеру. Крім того, викладання кожної навчальної дисципліни, особливо професійного циклу, має містити елементи технологізації начального процесу в обох його тлумаченнях: і в застосуванні апаратних засобів, і в методичній технологізації навчання. Сучасний викладач ВНЗ вже не може обійти увагою застосування електронних навчальних засобів, елементів дистанційного навчання, мережевого навчального спілкування зі здобувачами тощо. У кращому випадку педагог має особистий сайт, через який комплексно справляє навчально-розвивальний вплив на своїх учнів, інтегруючи при цьому обидва сенси поняття «технологізація освіти».

³¹ Шулдик В. І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі: навч.- метод. посібник. – Умань: ПП Жовтий, 2012. – С. 18 – 19.

Методична технологізація навчально-виховного процесу стосується застосування інноваційних технологій навчання на заняттях у виші: інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, особистісно-діяльнісні, розвивальні і т.д. Крім того, технологічний підхід може реалізуватися через окремі прийоми, наприклад, прийом технологічних карток, що вказують здобувачам на основні дії, які вони мають реалізовувати в певній послідовності для виконання певного завдання³².

Ресурсний та технологічний підходи більше за інші відображають специфіку запровадження в навчальний процес ВНЗ електронної лінгвометодики як інноваційної галузі методики навчання мови, оскільки об'єднують і необхідний перегляд змісту навчальних програм, і застосування відповідних апаратних і програмних засобів навчання, і використання при цьому спеціальних методів і прийомів навчання.

Отже, філософсько-соціологічні положення та методологічні підвалини регламентують основні напрями та аспекти роботи з майбутніми учителями початкових класів у межах відпрацювання в них лінгвометодичної компетентності та лінгвометодичної культури засобами електронної лінгвометодики.

Контрольні питання й завдання

- 1. Які методологічні положення є стрижневими для сучасної електронної лінгвометодики?*
- 2. Назвіть загальнопедагогічні та специфічні філософсько-соціальні й методологічні тенденції сучасної методики навчання української мови у вищій педагогічній школі.*
- 3. Назвіть і стисло охарактеризуйте кожен із методологічно-засадничих напрямів, що регламентує організацію фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи.*
- 4. Поясніть, як саме позначаються на процесі фахової лінгвометодичної підготовки майбутнього вчителя педагогічний прагматизм, педагогічна герменевтика та педагогічна акмеологія?*
- 5. Які окремі підсистеми розвивально-виховного середовища аудиторного лінгвометодичного заняття визначають його ефективність*

³² Хижняк І. Технологічні картки як ефективний прийом підвищення якості самостійної роботи магістрантів із електронної лінгводидактики / Лінгводидактика : теорія, методика, досвід : збірник наукових праць / [За заг. ред. проф. В. І. Бадер]. – Вип. 3. – Слов'янськ : Вид-во ДВНЗ «ДДПУ», 2013. – С. 137 – 145.

відповідно до системно-синергетичної парадигми організації освітнього процесу у ВНЗ?

6. Назвіть основні результати застосування ресурсного підходу у фаховій підготовці майбутніх учителів засобами електронної лінгвометодики.

7. Які методологічно-засадничі напрями більше за інші відображають специфіку запровадження в навчальний процес ВНЗ електронної лінгвометодики як новітньої галузі методики навчання мови?

Психолого-педагогічні засади застосування засобів електронної лінгвометодики в навчальному процесі ВНЗ

Специфічні особливості електронної лінгвометодики як міждисциплінарної галузі методичної науки, що ґрунтується на педагогічних, психологічних, технологічних, технічних, інформатичних, філософських та ін. засадах, вимагає особливої уваги до визначення її психолого-педагогічного підґрунтя й дотримання відповідних умов як у навчально-виховному процесі на заняттях з електронної лінгвометодики, так і в ході застосування її засобів і основних положень на заняттях із методики навчання української мови початкової школи на бакалавріаті.

Характеризуючи загальні психолого-педагогічні підвалини застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, науковці формулюють низку основних положень:

1. Інформаційно-комунікаційні технології повинні забезпечити розвиток творчої активності учнів і введення методичних інновацій в процес навчальної діяльності.

2. Техноцентризму у використанні комп'ютерів в навчанні має протиставлятися діяльнісний принцип, що обумовлює створення електронних навчальних предметних середовищ.

3. Особливу увагу слід приділяти інтеграції навчальної, навчально-наукової, методичної, організаційної діяльності викладача і здобувача в межах єдиного навчально-виховного процесу.

4. Під час проектування навчального середовища має

забезпечуватися органічний взаємозв'язок між змістом традиційного навчального предмета і банком даних, інформаційних банків та інформаційних масивів.

5. Слід передбачати безперервність, наступність і сумісність електронних засобів навчання як із різних предметів, так і всередині одного предмета.

6. Форми, методи, засоби інформаційно-комунікаційних технологій повинні розроблятися в суворій відповідності до рівня й змісту комп'ютерної грамотності та інформаційної культури певної вікової групи користувачів.

7. Створення зразків інформаційно-комунікаційних технологій орієнтується на формування повноцінної навчальної діяльності з організаційним поданням усіх її компонентів (системи навчальних завдань, відповідних навчальних дій) учителем. Це досягається проектуванням спеціальних навчальних ситуацій і цілеспрямованим формуванням у здобувачів узагальнених зразків дій.

8. Головним засобом інформаційно-комунікаційних технологій стає комп'ютер з його програмним та інформаційним забезпеченням.

9. Провідним принципом у проектуванні відповідних педагогічних технологій є опора на активність самого здобувача ступеня вищої освіти.

10. Передбачається поєднання індивідуального підходу з різними формами колективної навчальної діяльності, у якій реалізується рівнева диференціація вимог до професійної підготовки здобувачів.

11. Електронні засоби навчання мають використовуватися як ефективний інструмент для досягнення закономірностей широкого кола явищ, процесів, а не лише як демонстраційні засоби³³.

Саме на основі зазначеного в другому положенні діяльнісного підходу, що має переважати під час застосування засобів електронної лінгвометодики, Т. Коваль, С. Сисоєва, Л. Сущенко та ін. пропонують удосконалення системи дидактичних принципів з урахуванням сучасних положень психологічної та педагогічної наук, перегляд і наповнення їх таким змістом, який дозволив би конструктивно використовувати їх в

³³ Педагогические технологии в профессиональном учебном заведении : учебн. [В. Е. Гусева, О. Б. Епишева, В. М. Монахов, Д. Ю. Трушников] / под общ. ред. О. Б. Епишевой. – Тюмень: Изд-во ТюмГНГУ, 2009. – 260 с.

умовах e-learning. Науковці вказують, що розвиток традиційних програм навчального призначення в напрямі більшої адаптивності й дидактичної поліфункціональності призводить до появи нового типу програмних засобів – інтелектуальних навчальних систем і навчальних середовищ, що з урахуванням концепції особистісно-орієнтованого навчання мають відповідати низці дидактичних вимог:

- спрямованість освіти на основі інформаційно-комунікаційних технологій на вирішення завдань не лише навчання, а й розвитку та виховання здобувача;

- педагогічна доцільність використання технологій у освіті, що потребує визначення педагогічно доцільного співвідношення використання інформаційно-комунікаційних і традиційних педагогічних технологій;

- науковість змісту інформаційно-комунікаційних технологій, подання науково-достовірних відомостей, об'єктивних наукових фактів, теорій, законів;

- цілісність навчання, що припускає об'єднання в пізнавальної діяльності розумових, емоційних, вольових якостей здобувачів вищої освіти;

- доступність поданого навчального матеріалу засобами інформаційно-комунікаційних технологій певному контингенту здобувачів, відповідність їх раніше набутому досвіду з метою запобігання інтелектуальним і фізичним перевантаженням;

- систематичність і послідовність навчання, що виражається в побудові змісту навчального матеріалу з певними логічними зв'язками між системами понять, фактів і способів діяльності з метою забезпечення послідовності і наступності у навчанні;

- підвищення змістовної ємності навчання за рахунок використання альтернативних джерел, ущільнення й структурування навчального матеріалу, переведення його в активно використовуваний ресурс;

- проблемність навчання, що реалізується за рахунок педагогічного оволодіння навчальною ситуацією на основі інформаційно-комунікаційних технологій;

- реалізація на основі інформаційно-комунікаційних технологій

самонавчання, самоосвіти, саморозвитку, які забезпечуються активізацією самостійної навчальної діяльності, розвитком інтелекту, розвитком творчої індивідуальності і моральних якостей;

- здійснення індивідуалізації навчання в умовах колективного навчання (можливість вибору індивідуального маршруту, темпу, рівня складності, режиму роботи, орієнтованих на індивідуальні психофізіологічні, інтелектуальні, мотиваційні особливості учня), поєднання групових та індивідуальних форм навчання в залежності від його завдань, змісту і методів;

- пріоритет самоцінності особистості здобувача під час використання інформаційно-комунікаційних технологій, що ставить його в центр навчального процесу, роблячи суб'єктом навчання, створює умови для розвитку особистості, її комунікативних здібностей у результаті здійснення спільної навчальної, дослідницької та наукової діяльності;

- створення стійкого інтересу й позитивної мотивації до навчання, забезпечення адекватного емоційного стану здобувача за рахунок можливостей індивідуалізації навчання, гуманного ставлення до нього, його природного інтересу до комп'ютера;

- забезпечення якісного контролю за засвоєнням навчального матеріалу й самоконтролем здобувача вищої освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

До основних організаційних вимог до створення й застосування інформаційно-комунікаційних технологій у освіті дослідники відносять такі:

- відповідність змісту й упорядкованості навчального матеріалу освітнім стандартам, навчальним планам і програмам вишу;

- забезпечення комплексності й багатофункціональності використання інформаційно-комунікаційних технологій як у навчанні на заняттях різних форм (лекціях, лабораторних, практичних і т.д.), у ході самопідготовки, у науково-дослідній роботі, у позааудиторній роботі, так і в управлінні освітою;

- адаптивність електронного освітнього продукту – можливість внесення в нього змін і доповнень в залежності від навчальної програми і особливостей конкретного навчального закладу, цілей педагогів і менеджерів в освіті;

- дотримання ергономічних вимог, які враховують фізіологічні, вікові особливості здобувачів, вимоги до комфортного екранного відображення повідомлень і різних режимів роботи за комп'ютером у цілому для будь-яких груп користувачів;

- забезпечення естетичного сприйняття навчального матеріалу, представленого за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій, відповідно до їх функціонального призначення, впорядкованість і виразність їх візуальних і звукових елементів;

- наявність інструктивно-методичної документації, що обґрунтовує необхідність грамотного виконання вказівок і інструкцій користувачем, способу інсталяції;

- розробка власних методичних рекомендацій педагога й творча адаптація готової документації для реалізації різних засобів інформаційно-комунікаційних технологій.

Усі типи вимог відображають специфічні принципи, притаманні інформаційно-комунікаційним засобам у освіті, серед яких виокремлюються:

1. Принцип гуманістичності навчання, створення максимально сприятливих умов для оволодіння здобувачем соціально накопиченим досвідом і освоєння обраної професії, для розвитку й прояву творчої індивідуальності.

2. Принцип педагогічної доцільності, що вимагає педагогічної оцінки ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій у поєднанні з традиційними педагогічними технологіями.

3. Принцип вибору змісту освіти, що визначає відповідність змісту, представленого за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, нормативним вимогам Державного стандарту.

4. Принцип безпеки електронного навчального контенту – необхідність залучення організаційних і технічних способів його безпечного та конфіденційного зберігання, передачі й використання.

5. Принцип пріоритетності педагогічного підходу під час проектування електронних освітніх продуктів.

6. Принцип стартового рівня освіти – ефективне навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій, що вимагає певного початкового

рівня знань, умінь, навичок.

7. Принцип мобільності, варіативності навчання – використання під час навчання комп'ютерних мереж, баз знань, банків і даних, систем дистанційної освіти.

8. Принцип неантагоністичної освіти: інформаційно-комунікаційні технології мають бути не стороннім елементом у традиційній системі освіти, а природним неантагоністичним інтегрованим у неї складником³⁴.

Сучасні дослідники в галузі методики навчання інформатики та інформаційних технологій у навчанні обстоюють необхідність поєднання класичних принципів дидактики (науковість, систематичність, послідовність, зв'язок теорії з практикою, самостійність, наочність, доступність, ефективність, поєднання індивідуального підходу та колективізму в навчанні) і специфічних (інформаційної гуманності, мультимедійності, метапредметності інформаційних технологій), пов'язаних з особливостями комп'ютерного навчання³⁵.

Досліджуючи психолого-педагогічні засади застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ, О. Гарцов указує, що вони обов'язково мають включати основні положення педагогіки співробітництва, серед складників якої на перший план виходять такі: умотивоване навчання, залучення до співтворчості, ідея складної мети, ідея опори (використання образів, логічних схем, алгоритмів та ін.), застосування візуального й ситуативного контекстів комунікації.

Крім уточнення загальнодидактичних принципів відповідно до вимог електронної лінгвометодики, М. Бовтенко, О. Гарцов, І. Костікова, Л. Морська, Є. Полат та ін. окреслюють коло специфічних лінгвометодичних принципів, тобто окремих вимог до електронного навчання мови:

- розподіленості навчального матеріалу;
- інтерактивності;
- концентричності представлення матеріалу;
- мультимедійності подання навчальної інформації;

³⁴ Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності / Т. І. Коваль, С. О. Сисоева, Л. П. Сущенко. – навч.-метод. посібник. – К: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.

³⁵ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 87 – 95.

- адаптивності до особистісних характеристик здобувачів;
- інваріативності щодо застосування різних ІКТ;
- інтегрованості (взаємозв'язку);
- модульності;
- демонстраційності;
- дискурсивності;
- резервності навчальної інформації;
- постійної оновлюваності навчального матеріалу;
- комунікативності – опанування мовленнєвої поведінки в сценарних умовах спілкування та ін.³⁶

Широке коло вчених виявляють особливу увагу до становлення комунікативної компетентності майбутнього педагога під час навчання у ВНЗ, підкреслюючи важливу роль у цьому процесі електронних засобів навчання та тих змін, що останні привносять до цього процесу. Зокрема, науковці слушно вказують, що сучасний випускник ВНЗ повинен уміти «грамотно працювати з інформацією, бути комунікабельним, контактним у різних соціальних групах, уміти працювати спільно в різних галузях», а перехід до особистісно орієнтованої освіти, що має гуманістичну спрямованість, має забезпечити можливість «спільної роботи у співпраці в процесі вирішення різноманітних проблем, які потребують відповідних комунікативних умінь»³⁷.

Разом із тим Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр указують, що в сучасному світі надзвичайно актуальними постають проблеми відкритості, толерантності, комунікативності. Наявність у навчальній аудиторії комп'ютера та використання його як партнера чи викладача створює нові комунікаційні канали, а, отже, і нові проблеми: психологічні, педагогічні, методичні, дидактичні. Видозмінюються комунікативні вміння, які традиційно прищеплювалися раніше здобувачам, оскільки з'являються мовленнєві вміння, пов'язані з використанням ІКТ у навчанні. Масове

³⁶ Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика в системе инновационного языкового образования : дис. докт. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык, уровни общего и профессионального образования)» / А. Д. Гарцов /Российский университет дружбы народов. – М., 2009. – С. 74 – 87.

³⁷ Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учебн. пособ. / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под. ред. Е. С. Полат. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – С. 27.

впровадження в педагогічну практику методів і засобів обробки, передачі та збереження інформації має поряд із позитивними аспектами (розвиток інтелектуального потенціалу, активізації пізнавальної діяльності здобувачів) і негативні (заміна «живого» спілкування з викладачем, на «спілкування» з навчальними програмами, зменшення часу безпосереднього міжособистісного спілкування) та ін.³⁸

Науковці обґрунтовують необхідність дотримання спеціальних психолого-педагогічних умов успішного формування комунікативних умінь під час роботи з електронними засобами навчання, що виступають справедливими і для електронної лінгвометодики:

- створення позитивної мотивації на основі внутрішніх потреб, попереднього індивідуального досвіду спілкування й комунікативних здібностей здобувачів;

- розширення комунікативної бази в межах занять із використанням електронних засобів навчання шляхом використання системи вправ, у яких формування комунікативних умінь буде розглядатися як спеціальне педагогічне та дидактичне завдання;

- занурення в комунікативну діяльність через організацію роботи в діалогових режимах із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;

- конструювання «образу Я» за допомогою рефлексивних завдань, що розглядається як умова формування комунікативних умінь на продуктивному й творчому рівнях;

- облік специфічних особливостей інформаційно-комунікаційних технологій, де комп'ютер є одним із елементів комунікативної системи уроку;

- урахування вікових особливостей здобувачів;

- наявність високого рівня сформованості комунікативних умінь викладача³⁹.

Розглядаючи особливості формування комунікативних умінь під час застосування електронних засобів навчання дослідники виділяють три види вербальної комунікативної діяльності здобувачів у процесі

³⁸ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 87 – 95.

³⁹ Там само. – С. 89.

використання інформаційно-комунікаційних технологій: вільне спілкування в режимі реального часу за допомогою використання інтернет-мережі, навчальне спілкування з викладачем через електронні засоби та діалог з комп'ютером, який вимагає самостійної розробки алгоритму виконання будь-якого завдання.

На цій основі Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр пропонують модель формування комунікативних умінь здобувачів на заняттях з інформатики та інформаційних технологій. Ядром моделі виступає комунікативна діяльність здобувачів, організована викладачем, а забезпечення комунікативної діяльності досягається розширенням комунікативної бази, за допомогою застосування системи вправ, які є засобом організації та управління комунікативною діяльністю здобувачів. У системі вправ особливу роль перебирають на себе завдання в межах інтерактивних проектних технологій, що якнайбільше сприяють розвитку комунікативних навичок здобувачів вищої освіти⁴⁰.

Аналіз психологічних засад застосування електронних засобів навчання вказує на необхідність урахування основних положень психологічних течій, започаткованих фундаторами положень цієї науки Л. Виготським, П. Гальперінім, Е. Глазерфельдом, О. Леонтьєвим, Ж. Піаже та ін.: біхевіоризм, конструктивізм, когнітивна психологія, конструкціонізм, теорія поетапного формування розумових дій.

Конструктивізм вказує на те, що основою будь-якого навчання є інтерпретація отриманої інформації крізь призму раніше набутих знань. Все, що ви читаєте, бачите, чуєте, відчуваєте, взаємодіє з раніше накопиченими знаннями і, якщо знаходить відгук, доповнює й розширює їх. Конструкціонізм стверджує, що навчання набагато ефективніше, якщо учень створює щось для інших, передає свої знання і досвід. Соціальний конструктивізм розширює вищеописане до рівня взаємодії в групах. Учасники спільно створюють малу культуру загальних об'єктів і смислів, тим самим занурюючись в неї.

Когнітивна психологія, теорія поетапного формування розумових дій та біхевіоризм лежать у основі розробки комп'ютерних програм і,

⁴⁰ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 87 – 95.

відповідно, засобів навчання електронної лінгвометодики. Перші теорії стверджують, що будь-який процес навчання – це формування нових дій та відповідних чуттєвих образів і понять. Хід цього формування реалізується через дві стадії: стадії попереднього засвоєння системи орієнтирів і стадії формування дій на їх основі. У результаті тренування, тобто багаторазового усвідомленого виконання певних дій у спеціалізованих навчальних ситуаціях, що мають зазвичай умовно-комунікативний характер і орієнтовані на використання певного мовного матеріалу, та дій оформлення й оперування, забезпечується поетапність їх засвоєння, поступовий керований перехід цих дій у особистий досвід здобувача.

Основні положення біхевіоризму запозичено з праць теоретиків програмованого навчання (Б. Скіннер, Б. Краудер та ін), а саме: адаптація навчальної системи до індивідуальних особливостей учнів; цілеспрямоване та послідовне управління навчальною діяльністю; діалогічна форма навчання; максимальна автоматизація навчання та ін. Л. Морська зауважує, що до ідей програмованого навчання наближені основні положення «дрілла» (*drill*) – тренування шляхом багаторазового повторення мовленнєвих зразків, розвитку лексичного запасу переважно за допомогою зорової семантизації. Усі ці прийоми широко застосовувалися у першому поколінні комп'ютерних програм. Дослідниця конкретизує психологічні вимоги до застосування засобів електронної лінгвометодики таким чином:

- докладне опрацювання навчального матеріалу, що ґрунтується на тренуванні використання засвоєних знань, аналізі виконуваних дій та чіткому плануванні подальшої навчальної діяльності;
- залучення як тактичного, так і стратегічного мислення здобувачів;
- урахування індивідуальних стратегій і стилів навчання кожного здобувача;
- цілеспрямоване й систематичне використання дидактичних можливостей мультимедіа;
- раціональне використання можливостей ІКТ через використання чинника емоційності навчання;
- своєчасна й адекватна активізація всіх компонентів навчальної діяльності (змістового, операційного та коригувального);

- урахування особливостей активізації когнітивних процесів психіки здобувача (уяви, уваги, пам'яті, сприйняття, емоційного стану), що є умовою ефективного формування мовних навичок і мовленнєвих умінь під час використання ІКТ;

- засвоєння системи орієнтирів (модель або зразок сформованої мовної навички чи мовленнєвого вміння та алгоритм дій для їх формування) і здійснення відповідних навчальних дій на основі цих орієнтирів;

- багаторазове усвідомлене виконання певних дій за допомогою комп'ютерної програми у спеціальних навчальних ситуаціях, що забезпечуються віртуальним середовищем, і поступово переходять до особистого досвіду здобувача;

- збереження й стимуляція діалогічної форми навчання в різних векторах (здобувач – викладач, здобувач – комп'ютерна програма, здобувач – здобувач) через посередника – ІКТ⁴¹.

Крім того, дослідниця узагальнює типи психологічних характеристик користувачів, що виступають як найбільш значущі й впливові під час застосування ІКТ у навчанні мови, і які, відповідно, також слід враховувати під час розробки та застосування електронних засобів навчання з лінгвометодики для вишу:

1. Імпульсивність-рефлексивність. Ті здобувачі, які швидко дають відповідь, проявляють більшу активність у роботі з комп'ютером, не бояться припуститися помилки, але й швидше втрачають інтерес до роботи з комп'ютерною програмою після досягнення певного (зазвичай позитивного) результату, належать до імпульсивного типу. Рефлексивний тип здобувачів працює значно повільніше, довго розмірковує перед тим, як прийняти рішення, витрачає більше часу не так на оцінювання гіпотез, скільки на збір інформації для прийняття рішення, у них значно зростає час на обдумування завдання залежно від його складності.

2. Комунікативність / некомунікативність. Для комунікативного типу характерними є більший обсяг сприйняття на слух і слухової оперативної пам'яті, більша швидкість актуалізації знань та переробки нової інформації,

⁴¹ Морська Л. І. Дидактичні основи підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій в професійній діяльності /Л. І. Морська. – [Електронний ресурс].– <http://eprints.zu.edu.ua/1868/1/08mlitpd.pdf>. – Назва з екрану.

у таких здобувачів спостерігається успішність навчання як за довільного, так і за мимовільного запам'ятовування. Для некомунікативних користувачів характерним є складніше й лише довільне запам'ятовування, необхідність зорових опор.

3. Полезалежність / поленезалежність. Це протиставлення передбачає більш-менш аналітичний і диференційований підхід до реальності, уміння оперувати окремими властивостями та відношеннями предметів, людей. Полезалежність означає диференційований і розчленований стан психологічних процесів. Так, обдумування шляхів вирішення інтелектуального завдання за допомогою комп'ютера в умовах невизначеності ситуації та досягнення ефективнішого результату властиве для поленезалежних здобувачів. У них, на відміну від полезалежних, диференційована структура особистості, пластичніша й рухливіша поведінка, вони здатні адаптуватися до вимог мінливих (нестійких) ситуацій⁴².

Отже, знання викладачем та розробником електронних навчальних засобів психолого-педагогічних засад електронної лінгвометодики виступає необхідним складником його професійної лінгвометодичної компетентності та вимагає урахування особливостей реалізації загальнодидактичних принципів навчання лінгвометодики у виші; специфічних лінгвометодичних принципів навчання мови й методик її викладання; психологічних теорій, на яких ґрунтується е-навчання; а також психологічних особливостей здобувачів вищої освіти, що впливають на методику застосування засобів електронної лінгвометодики в процесі аудиторного й позааудиторного спілкування з ними. Особливої уваги потребують аспекти удосконалення професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи під час розробки й використання засобів електронної лінгвометодики.

Контрольні питання та завдання

1. Охарактеризуйте загальні психолого-педагогічні підвалини застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

⁴² Морська Л. І. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04, 13.00.02 /Л. І. Морська. – Тернопіль, 2008. – С. 152.

2. Назвіть низку дидактичних вимог до педагогічних програмних засобів.
3. Які специфічні дидактичні принципи притаманні інформаційно-комунікаційним засобам у освіті?
4. Які специфічні лінгвометодичні принципи виокремлюють науковці в галузі електронної лінгвометодики?
5. Які психолого-педагогічні умови успішного формування комунікативних умінь під час роботи з електронними засобами навчання?
6. Назвіть і охарактеризуйте психологічні течії, покладені в основу e-learning.
7. Які психологічні вимоги до застосування засобів електронної лінгвометодики?
8. Охарактеризуйте типи психологічних характеристик користувачів, що виступають як найбільш значущі і впливові під час застосування засобів електронної лінгвометодики.

Технічне забезпечення засобів електронної лінгвометодики

Технічне забезпечення навчального процесу узагальнено розглядають як комплекс інформаційних, довідкових, роздаткових, комп'ютерних, проєкційних та демонстраційних засобів, що використовуються під час викладання дисципліни викладачем та її опанування учнями/здобувачами.

Матеріально-технічна реалізація ІКТ-технологій у лінгвометодичній освіті відбувається за допомогою апаратного, програмного та ресурсного забезпечення електронної лінгвометодики. Кожен різновид засобів посідає важливе місце в методичній системі, спрямованій на навчання мови й методики її викладання, має специфічні особливості, повинен відповідати певному колу дидактичних та психологічних вимог.

Апаратні засоби – технічні й електронні прилади й пристрої, за допомогою яких розробляються й відтворюються засоби електронної лінгвометодики. До основних техніко-педагогічних характеристик апаратних засобів відносять зручність використання, малогабаритність, відсутність потреби в постійному кваліфікованому обслуговуванні, безпечність, можливість установа в аудиторії із дотриманням

дидактичних вимог (наприклад, відсутність чи прихованість кабелів з'єднання) та ін.

У межах електронної лінгвометодики застосовується традиційне коло апаратних засобів, і в цьому зв'язку можна говорити лише про більш характерні апаратні засоби для викладання мови в початковій школі та мови й методики її навчання у ВНЗ. Так, найбільш доцільними для використання засобів електронної лінгвометодики як у початковій школі, так і у виші є системи колективного перегляду й керування зображенням, до яких, за визначенням Л. Карташової, В. Лапінського та ін. належать такі: екран (зокрема з функціями сенсорного поля, призначеного для формування команд керування технічними засобами), проекційні засоби, комп'ютер, засоби відтворення звуку. Саме ці засоби забезпечують необхідний ступінь інтерактивності навчання та досягнення його основних цілей.

Як засіб відтворення зображення екран у складі цієї системи може бути простим, і тоді до нього висувуються вимоги чіткості, сфокусованості, яскравості зображення тощо, а може становити собою мультимедійну систему, яку Л. Карташова, В. Лапінський та ін. визначають як технічні засоби, що поєднують проектор, власне екран і систему управління комп'ютером безпосередньо з екрана, зазначаючи, що саме така система отримала назву інтерактивної дошки (*Smart Board*).

На всіх етапах навчального процесу ця дошка має значно більше дидактичних переваг, аніж проста система перегляду зображення: «Інтерактивна дошка, незалежно від технічної реалізації, є сенсорним екраном спостереження за зображенням, яке на нього виводиться, що доступне для спостереження великою групою осіб... це, фактично, сенсорний дисплей, що працює як частина системи, до якої входять комп'ютер і проектор»⁴³. Указуючи на важливість такого типу дощок для реалізації технологій інтерактивного навчання, науковці разом із тим указують на більшу технологічну коректність терміну «сенсорна дошка».

Сенсорна дошка працює одночасно як монітор та пристрій уведення даних, надаючи можливість учителю оперативно працювати із виведеним зображенням, вносити в нього правки, доповнювати чи виправляти

⁴³ Лапінський В. В. Мультимедійна дошка /В. В. Лапінський, Л. В. Карташова. – К. : Шк. світ, 2011. – С. 18.

текстовий матеріал, показувати, наприклад, історичне протікання мовних процесів, демонструвати принципи редагування текстів, словозміну й словотворення тощо.

При цьому, зазначає Т. Носенко, інтерактивна дошка може застосовуватися за допомогою наочно-ілюстративного методу (якщо проєкції на дошці є наочною ілюстрацією живого слова вчителя) чи активно-евристичного методу (технологія *Smart Board* використовується як основне джерело нової інформації, а вчитель організовує її активне опанування молодшими школярами). Ефективність запровадження цієї технології з відповідним їй апаратним засобом залежить від ретельної методичної й організаційно-технічної підготовки вчителя⁴⁴.

Обов'язковим компонентом мультимедійної системи чи системи перегляду зображення є проєктор, дидактично вдале розташування якого регулює ефективність використання всієї системи перегляду зображення. Для дотримання педагогічних вимог до використання проєктора вчитель має знати, що на сьогодні його можна застосовувати і в незатемненій аудиторії, але потрібно раціонально розмістити в ній з урахуванням особливостей проєкційного відношення⁴⁵. Вагомим складником розташування проєктора в класній кімнаті є неприпустимість потрапляння до поля зору дитини та вчителя дуже яскравих джерел, тому проєктор доцільно кріпити до стелі і опускати на відстань 2,0 – 2,3 м від підлоги.

До апаратних засобів часткового застосування в межах електронної лінгвометодики можна віднести такі:

- диктофон та інші засоби запису й відтворення мовлення, які доцільно застосовувати на заняттях з фонетики й орфоєпії, розвитку мовлення учнів;
- планшетні пристрої, I-Pad, електронні книги, до яких вміщуються електронні навчальні засоби з мови і які іноді мають більше дидактичних переваг, ніж традиційні підручники й посібники;
- засоби мережевого зв'язку (локального характеру та Інтернет), що надають змогу колективної інтерактивної роботи на уроці мови та ін.

⁴⁴ Носенко Т. І. Інформаційні технології навчання : навч. посібн. / Т.І.Носенко. – К. : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – С. 85.

⁴⁵ Лапінський В. В. Мультимедійна дошка /В. В. Лапінський, Л. В. Карташова. – К. : Шк. Світ, 2011. – С. 18.

Однак застосування цих апаратних засобів не має системного характеру на уроках мови в початковій школі. По суті, всі технічні можливості часткових засобів наявні в системах колективного перегляду зображення і особливо в мультимедійних системах.

Програмними засобами електронної лінгвометодики є комп'ютерні програми для створення, збереження й відтворення електронної лінгвометодичної продукції.

На відміну від апаратних, серед програмних засобів електронної лінгвометодики можна виокремити засоби загального й лінгвометодичного призначення. До загальних програмних засобів належать такі:

а) програми пакету *Microsoft Office*, які забезпечують підготовку й оформлення навчально-мовного матеріалу до уроків галузі «Мови і літератури» в початковій школі: *Microsoft Word, Microsoft Power Point, Microsoft Publisher*, рідше – *Microsoft Excel*;

б) програми обробки графічних зображень (*Paint, Corel Draw* та ін.);

в) програми обробки, нарізки, відтворення звуку й відео:

- програвачі (*Adobe Flash Player, KMPlayer, AIMP, Winamp, Windows Media Player* та ін.);
- редактори (*Audacity, Virtual DJ Home, mp3DirectCut, Windows Movie Maker, XMedia Recode, Windows Live Movie Maker* та ін.);
- пакети кодеків (*K-Lite Codec Pack Full, K-Lite Mega Codec Pack* та ін.);
- засоби захоплення аудіо та відео (*Cam Studio, Clip2Net, UV Screen Camera, Split Cam, PlayClaw, Movavi Video Suite* та ін.);
- конвертори (*Any Video Converter, Format Factory, Hamster Free Video Converter, YTD Video Downloader, Free Studio* та ін.) тощо;

г) програмне забезпечення сенсорних дошок: для калібрування екрану; для обслуговування електронних маркерів та електронної гумки; для створення, збереження та відтворення презентацій; для запису зображення, звуку, їх редагування та відтворення; для підтримки локальної мережі.

д) програмні засоби розробки електронних навчальних продуктів, до яких належать програми для створення електронних посібників та

підручників: *HyperMethod, Macromedia Authorware, Macromedia Director, ToolBook, КАДИС, SunRuv, Ebook Edit Pro, BookEditor, ChmBookCreator, ExeBook, Crossword, My Test, AD Tester* та ін.

е) елементарні програми для створення навчальних веб-сторінок, сайтів, порталів: *Microsoft Publisher, Front Page* та ін.

Усі програмні засоби загального призначення більшою чи меншою мірою застосовуються під час підготовки до уроку мови із використанням електронної лінгвометодичної продукції.

Програмні засоби лінгвометодичного призначення відповідають специфіці мови як навчального предмета, допомагають дотримуватися методичних закономірностей її викладання та задовольняють потреби вчителя в обробці чи адаптації мовного матеріалу. Даючи характеристику цих програмних засобів М. Бовтенко, О. Гарцов, І. Костікова, Л. Морська, І. Роберт та ін. описують такі їх основні різновиди:

1. Програми-словники – електронна база даних локального чи онлайн характеру, яка містить словникові статті, що дозволяють здійснювати швидкий пошук потрібних слів (словосполучень, фраз), зазвичай з урахуванням морфологічних форм і можливістю контекстуального пошуку, перекладу іншими мовами та ін.

Аналогічно до паперових різновидів, електронні словники поділяються на енциклопедичні (описують світ, пояснюють поняття, дають біографічні довідки про відомих людей, відомості про країни та міста, про видатні події тощо) та філологічні, які найбільше застосовуються під час підготовки до уроку галузі «Мови та літератури» в початковій школі: перекладні, тлумачні, орфографічні, орфоепічні, етимологічні, історичні, граматичні, термінологічні, діалектні, словники мови письменників, словники мовленнєвих помилок та труднощів, ідеографічні та ін. Найчастіше вчитель обирає потрібний словник з огляду на характер мовного матеріалу на уроці, проте є словники, постійне застосування яких має бути основою підготовки до кожного уроку, зважаючи на потребу зразкового мовлення вчителя початкової школи: орфоепічний та орфографічний. Саме ці різновиди словників і є основою будь-якої програми-словника – незважаючи на його тип, правильне наголошування та правопис слова подаються завжди.

Програми-словники зазвичай мають простий інтерфейс із полем для вводу потрібного слова (словосполучення) та нелінійну структуру, що ґрунтується на гіпертекстовій технології й дозволяє переходити від однієї мовної одиниці до іншої для розширення отримуваної інформації.

Одним із важливих напрямів розвитку сучасної електронної лексикографії є створення комплексних словників, а не словників спеціалізованого типу, що відбивають норми лише одного розділу мовознавства. Гіпертекстова та гіпермедійна технології дозволяють подавати великий обсяг різнопланової інформації про потрібну мовну одиницю: тлумачення значення, граматичні характеристики, правила вимови та написання, смислові зв'язки з іншими словами, особливості використання в різних стилях, словотворчі можливості, етимологія та ін.

Учителю початкової школи потрібно не лише самому використовувати програми-словники, але й залучати до цієї роботи молодших школярів, давати відповідні завдання, пояснювати відмінності в правилах користування паперовим та електронним словником. На жаль, загальновідомих програм-словників з української мови для молодших школярів з урахуванням їхніх вікових психологічних особливостей нині практично немає, хоча паперових видається щороку значна кількість.

Найбільш популярними електронними онлайн-словниками для загального користування наразі є такі:

- «Словник української мови» (1970 – 1980 рр.) – перший у історії тлумачний словник української мови, на матеріалах якого ґрунтуються «Великий тлумачний словник сучасної української мови» та оновлений «Словник української мови у 20 томах» (<http://sum.in.ua/>);
- «Словник української мови» за редакцією Б. Д. Грінченка – двомовний перекладний українсько-російський словник (у своїй основі перекладного типу), що був першим в українській лексикографії великим зібранням лексичних фондів української мови з перекладом включених до нього слів російською мовою (<http://hrinchenko.com/>). У реєстрі словника представлена лексика як літературної мови XIX ст. і фольклору, так і більшості

українських діалектів. Словник досить широко подає українську фразеологію, часто з поясненням її походження;

- «Словник.ua» на Порталі української мови та культури презентовано як орфографічний, хоча існує можливість перегляду значення слова та його фразеологічних зв'язків (<http://slovnyk.ua/>);
- «Словники України online» на Українському лінгвістичному порталі – комплексний словник, що подає правильний правопис і нормативне наголошування слова, повну парадигму його відмінювання, синонімію та фразеологічну характеристику (<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>). Зважаючи на узагальнену характеристику потрібного слова, цей словник є на сьогодні одним із найбільш зручних у практичному застосуванні;
- українськомовні словники на сайті *ABBY Lingvo*, зокрема «Великий тлумачний словник української мови» у якому подано варіанти значення слова, правильне наголошування, указано його рід та деякі морфологічні особливості (напр., для іменників II відміни чоловічого роду – закінчення в родовому відмінку однини) – <http://www.lingvo.ua/>. Сервіс *ABBY Lingvo* містить і інші словники, як-то: «Орфоепічний словник української мови», «Великий тлумачний словник сучасної української мови» та ін., – проте не до всіх із них надається безкоштовний доступ;
- «Словник-довідник мовних термінів» – електронний варіант аналогічного видання А. П. Загнітка, В. Д. Познанської та ін. (1998 р.), що дозволяє оперативної відшукати потрібний термін та його значення (http://lib.misto.kiev.ua/ukr/slovnyk/slovník_dovidnik) та ін.

2. Програми-перекладачі призначені для автоматичного перекладу тексту з однієї мови на іншу, на відміну від електронних словників, які дають переклад окремого слова. У роботі вчителя початкової школи ці програми допомагають ознайомлюватися із надбаннями вчителів різних країн світу, готувати переклади текстів різних стилів з наступною адаптацією їх для молодших школярів, установлення міжпредметних зв'язків, для гурткової роботи, масових позакласних заходів тощо. Крім

того, вчитель може залучати програми-перекладачі для формування мовного чуття та мовних смаків учнів початкової школи, даючи, наприклад, завдання перекласти текст українською мовою за допомогою програми-перекладача і, ретельно перевібивши результат, виправити неточності й недоліки, зробити висновок, у яких випадках програма найчастіше припускається неточностей і т.д.

До найбільш популярних і ефективних програм-перекладачів на сьогодні належать такі: *PROMT Translator* (<http://www.translate.ru/>); *Translate online* (<http://pereklad.online.ua/>); *Перекладач Google* (<https://translate.google.com.ua/>); *Freetranslation.com* (<http://www.freetranslation.com/>); *Пролінг Офіс* (<http://www.prolingoffice.com/services/translate>); *ABBY Lingvo Online* (<http://www.lingvo.ua/uk>).

3. Текстові редактори – комп'ютерні програми для роботи з текстом: створення й зміни текстових файлів, їх перегляду на екрані, виводу на друк, пошуку фрагментів тексту і т. п. За типом оброблюваного документа текстові редактори класифікують так:

- редактори текстів, призначені для створення та редагування нескладних текстів (наприклад, *Notepad, Brief, Norton Editor, Quick*);
- редактори для роботи з документами, що структурно складаються із розділів, сторінок, абзаців і т.д.; до структури документа можуть входити таблиці, графічні образи, створені в інших додатках (приклади редакторів документів: *Microsoft Word, Word Perfect, AmiPro, MultiEdit*);
- редактори наукових текстів, що забезпечують підготовку й редагування наукових текстів, які містять велику кількість математичних формул, графіків, спеціальних символів і т.д.; їх використання виправдане тоді, коли текст містить ці символи (серед найбільш відомих редакторів наукових текстів – системи *TEX* і *MathOr*);
- видавничі системи, що використовуються для підготовки великих складних документів: книги, альбоми, журнали, газети,

буклети (наприклад, *Corel Ventura Publisher, Adobe PageMaker, QuarkXPress*)⁴⁶.

Безперечно, найчастіше вживаним і найзручнішим текстовим редактором, є *Microsoft Word*, що поєднує практично всі потрібні під час роботи із текстом функції і нині наближається до можливостей видавничої системи. Саме це програмне забезпечення загального призначення є основою підготовки вчителя початкової школи до будь-якого уроку. Можливості інших текстових редакторів стають у нагоді переважно під час програмування. Із наведеної класифікації слід звернути особливу увагу на видавничі системи, що можуть використовуватися під час створення буклетів чи журналів у ході позакласної роботи з мови в початковій школі.

4. Програми голосового керування комп'ютером дозволяють вводити текст за допомогою голосу, управляти периферійним обладнанням та окремими функціями системи *Windows*, текстових редакторів і прикладних програм, оформляти документи, наукові роботи для школярів, абітурієнтів, здобувачів, здійснювати автоматичний контроль правопису та ін.

До основних класів завдань голосового інтерфейсу відносять: синтез мови (озвучення комп'ютером оцифрованого довільного орфографічного тексту); аналіз і розпізнавання мови (запис, оцифрування й аналіз отриманих мовних повідомлень для розпізнавання комп'ютерною системою); розуміння (інтерпретація) мови – аналіз змісту усних мовних повідомлень і формування реакції комп'ютерної системи; розпізнавання голосу – аналіз особливостей голосу мовця з метою виявлення його індивідуальних особливостей і якостей; комп'ютерне клонування голосу і дикції – створення близької комп'ютерної копії інтелектуальної функції особи: наприклад, читання довільного орфографічного тексту⁴⁷.

Найбільш апробованими на сьогодні програмами голосового керування комп'ютером є такі: *Type 2.0, Vocal Joystick, Voice Commander*,

⁴⁶ Ротко С.В., Єрмуракін О.В. Основи автоматизованого проектування: [електронний навчальний посібник] / С. В. Ротко, О. В. Єрмуракін. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – Режим доступу : <http://lib.lntu.info/book/fbd/pcb/2012/12-53/page18.html>. – С. 18.

⁴⁷ Системи штучного інтелекту : лекції / укл. Юрчак І. Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.victoria.lviv.ua/html/ai/t-lecture.html>. – Назва з екрану.

Dragon Dictate, Listen, Simply Speaking Gold, Voice Plus, Горинич, Диктант, Диктограф, Говорилка та ін.

До програм широко вжитку цей вид програмного забезпечення електронної лінгвометодики віднести не можна, оскільки прикладів застосування програм голосового керування з навчальною метою наразі в методичній літературі не описано, тим більше в початковій школі. Ці програми можуть хіба що полегшити використання комп'ютера для самого вчителя, проте вони потребують тривалого налаштування на індивідуальні особливості голосу, розповсюджуються на комерційній основі та ін. Разом із тим це програмне забезпечення стосується ринку електронних мовних технологій і вчитель має бути сам ознайомлений із потенціалом таких програм та повідомляти про сучасні напрями застосування мови в житті людини молодшим школярам, підвищуючи їхню мотивацію до якісного опанування мовного матеріалу.

Інформаційно-ресурсними засобами електронної лінгвометодики називається сукупність лінгвістичних та лінгвометодичних документів і навчальних продуктів, розташованих у великих інформаційних системах, які можуть мати локальний характер або розміщуватися в мережі Інтернет.

Ресурсні засоби мережі Інтернет у соціокомунікативному контексті є складним явищем із двома головними складовими: змістовність (ресурси) і технологічність (мережа Інтернет). У якості комунікативної системи ресурсний потенціал Інтернету відповідно має дві основні підсистеми: інформаційно-ресурсну і технологічно-комунікаційну, через які здійснюються основні види комунікацій «користувач-ресурс», «користувач-користувач», «користувач-створювач ресурсу», «користувач-розповсюджувач ресурсу» та ін.⁴⁸

У роботі вчителя початкових класів основними різновидами інформаційних лінгвометодичних Інтернет-ресурсів є такі:

1. *Розважально-розвивальні ресурси для учнів початкової школи:*

- *інформаційні портали* (клуби, енциклопедії, дитячі бібліотеки та ін.) для молодших школярів, на яких подається великий обсяг різножанрової інформації для дітей (пісні, вірші, мультфільми,

⁴⁸ Філіпова Л. Я. Інформаційно-комунікативні прояви ресурсного потенціалу Інтернету / Л. Я. Філіпова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – №. 2. – С. 44 – 48.

аудіовистави, літературні та народні твори, зображення казкових героїв, розмальовки, загадки скоромовки та ін.), зазвичай реалізованої за допомогою мультимедійних, гіпермедійних, гіпертекстових технологій; ці ресурси є невичерпним джерелом сучасного дидактичного, графічного, анімаційного, відео та ін. матеріалу для підготовки до уроків галузі «Мови і літератури» в початковій школі (напр.: <http://www.sonet.ee>; <http://sashka.ucoz.org>; <http://www.usovi.com.ua>; <http://www.soroka-vorona.info>; <http://www.potomy.ru>; <http://kazkar.at.ua>; <http://detskie-skazki.com>; <http://fairy.big-book.net>; <http://multskazka.com>; <http://www.4kids.com.ua>; <http://elektronbook.ru> та ін.);

- *навчальні сайти*, що містять навчально-методичний матеріал: інтерактивні уроки, розвивальні ігри, навчальні флеш-ігри, тести, розвивальні програми, навчальне відео тощо; ці сайти є основою для самостійної та гурткової роботи учнів із мови та читання, задля чого вчитель має аналізувати доступні ресурси, давати дітям у них певні завдання, у цікавій формі перевіряти результати, частково елементи навчально-методичного матеріалу цих сайтів можуть застосовуватися і в ході уроку: <http://abetka.ukrlife.org>; <http://bukashka.org>; <http://www.detkiuch.ru>; <http://www.samouchka.com.ua>; <http://www.poznayka.ru>; <http://www.nachalka.com>; <http://www.playroom.com.ru> та ін.;
- *сайти дитячої періодики*, за допомогою яких вчитель може поповнювати власну методичну скарбницю, а також залучати до позакласного читання із застосуванням мультимедійних технологій молодших школярів: <http://www.barvinok.info/>; <http://www.posnayko.com.ua>; <http://kolobochok.com.ua/>; <http://www.baby-news.net>; <http://www.mamynesonechko.in.ua/>; <http://www.angelyatko.com.ua/>

[main.php](#); <http://www.classmag.ru>; <http://www.murzilka.org>;
<http://www.detgazeta.ru>; <http://igrushka.kz> та ін.

2. Освітні ресурси для вчителів і батьків:

- *загальнодержавні нормативні педагогічні сайти*, на яких вміщено нормативні документи в галузі освіти, зокрема й початкової школи; системне ознайомлення учителів-практиків із матеріалами цих сайтів є обов'язковою вимогою до їхньої фахової спроможності та ефективності:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws>; <http://www.ligazakon.ua/>;
<http://www.mon.gov.ua/ru/>; <http://iitzo.gov.ua/>;
<http://ru.osvita.ua/> та ін.
- *Інтернет-магазини навчальних електронних продуктів*, де виставлено для ознайомлення та придбання нові видання з навчальних дисциплін початкової школи, зокрема і з галузі «Мови та літератури»: електронні підручники, посібники, тренажери тощо послужать вчителю підґрунтям для запровадження засобів електронної лінгвометодики в початковій школі (<http://www.ukrprog.com.ua/>;
<http://rozumniki.net/>; <http://a.soroka-tm.com.ua/>;
<http://www.atlantic-records.com.ua/>; <http://novashkola.ua/> та ін.);
- *лінгвометодичні сайти*, що репрезентують результати науково-методичних пошуків учених та вчителів-практиків; до цієї підгрупи входять як сайти, присвячені суто лінгвометодиці (http://www.itlt.edu.nstu.ru/cld_literature.php;
<http://fpkp.su/conf/> та ін.), так і загальнопедагогічні видання, що стосуються зокрема й проблем лінгвометодики в початковій школі: <http://bdpu.org/sites/bdpu.org/elearning/ifsk/uml/>; <http://www-univer.kharkov.ua/vestnik/> та ін.);
- *сайти методичних об'єднань учителів початкової школи* загальноукраїнського, обласного, районного, місцевого чи шкільного рівнів; ці сайти є невичерпним джерелом методичних

матеріалів для вчителя початкової школи, вони дозволяють не лише брати перевірені методичні матеріали, але й ділитися власними здобутками, підвищувати рівень власної лінгвометодичної компетентності

(<http://www.nachalka.com.ua/>; <http://teacher.co.ua/>;

<http://www.yrok.net.ua/>;

<http://metodportal.com/node/595>;

<http://visnyk.hoippo.km.ua/pochatkova>;

<http://www.moippo.mk.ua/index.php/pochatkova-shkola>;

<http://pochatkova8.at.ua/>;

<http://chapaevka-szh.jimdo.com/> та ін.);

- *особисті сайти вчителів початкової школи* подібні до попереднього різновиду освітніх ресурсів і за вмістом, і за методикою застосування в роботі вчителя, і, хоча мають менший обсяг пропонованого матеріалу, зазвичай презентують досягнення вчителів, які здобули певний ступінь методичного визнання (учителі високої категорії, вчителі-методисти, відмінники освіти та ін.), тому на цих сайтах можуть надаватися зразкові й експериментально перевірені методичні матеріали:
<http://lesya3.ucoz.lv/>; <http://vandrusik.blogspot.com/>;
<http://natalia.moy.su/>;
<http://billionimillion.ucoz.ru/> та ін.

3. *Ресурси Інтернет-комунікації*, призначені для навчального спілкування молодших школярів та комунікації лінгвометодичної тематики вчителів, що підвищує відповідно рівень їхньої лінгвістичної та лінгвометодичної компетентностей, поділяються на два основних різновиди:

- синхронні – спілкування в реальному часі: учительські чати, вебінари, відеоконференції та ін.;
- асинхронні – спілкування поза реальним часом: електронна пошта, хмарні технології, педагогічні форуми та ін.

Системно й планомірно опрацьовуючи все окреслене коло інформаційно-ресурсних засобів електронної лінгвометодики, кожен

учитель поступово формує індивідуальний лінгвометодичний ресурс у вигляді зібрання електронних матеріалів із мови та методики її навчання, що зарекомендували свою ефективність: портфоліо, методична скарбничка, банк чи база даних і т.д. При цьому обов'язковими складниками індивідуального лінгвометодичного ресурсу вчителя початкової школи мають стати такі:

1. Календарне планування та плани-конспекти уроків галузі «Мова та література» по класах і розділах програми (1 – 4 кл.).

2. Презентації до уроків галузі «Мови та літератури» по класах і розділах програми (1 – 4 кл.).

3. Електронні підручники та посібники з мови й читання.

4. Бібліотека графіки, зокрема й анімованої (зображення героїв українських казок, мультфільмів, фільмів для дітей, української символіки, сучасних українознавчих образів (напр., Спритко та Гарнюня); літер алфавіту, графічних схем будови слова та речення, звукових схем слова, фонетичних позначень та ін; анімовані схеми та таблиці, напр., мовних органів людини, послідовності каліграфічного відтворення літери, частин мови тощо).

5. Бібліотека аудіозаписів (правильна вимова складних слів, унормоване людське мовлення та помилкове, записи українських пісень для дітей, твори українських класиків для дітей, аудіоказки, аудіовистави українською тощо).

6. Бібліотека відео (зорові хвилинки, динамічні паузи, фізкультхвилинки, українознавчої тематики, українські мультфільми та фільми, екранізації творів українських письменників, відеокліпи на сучасні українські дитячі пісні та ін.);

7. Науково-методична бібліотека, структурована тематично й постійно оновлювана.

Окремі складники такого лінгвометодичного ресурсу чи одночасно декілька його компонентів на допомогу вчителю нині виготовляють учителі-методисти, учені-методисти й розповсюджують у локальному вигляді (конструктори уроків, календарне планування, орієнтовні плани-конспекти уроків, мультимедійні презентації до уроків, електронні підручники, посібники, тренажери, методичні рекомендації та ін.).

Завдання вчителя – ознайомлюватися із усіма виданнями такого типу, перевіряти їх ефективність у практиці власної роботи і в разі позитивних наслідків – поповнювати такими матеріалами індивідуальний лінгвометодичний ресурс.

Отже, технічне забезпечення електронної лінгвометодики має три основних різновиди: апаратні, програмні та інформаційно-ресурсні засоби електронної лінгвометодики. Апаратні засоби є традиційними і на сьогодні в початковій школі та ВНЗ реалізуються через переважне застосування систем колективного перегляду зображення; програмні поділяються на засоби загального призначення (їх застосування превалює в процесі підготовки та проведення уроків із використанням засобів електронної лінгвометодики) та засоби лінгвометодичного призначення (служать для підвищення рівня лінгвометодичної компетентності вчителя початкової школи під час підготовки до уроків мови й мовлення, якісного відбору мовного матеріалу та ін.); інформаційно-ресурсні засоби здебільшого потребують систематичної роботи вчителя в мережі Інтернет і реалізуються у вигляді локального й постійно оновлюваного індивідуального лінгвометодичного ресурсу вчителя початкової школи.

Контрольні питання й завдання

- 1. Дайте визначення поняття «технічне забезпечення навчального процесу».*
- 2. Назвіть апаратні засоби електронної лінгвометодики, їх основні техніко-педагогічні характеристики.*
- 3. Який метод переважає під час застосування інтерактивної (сенсорної) дошки на занятті?*
- 4. Назвіть приклади загальних програмних засобів електронної лінгвометодики.*
- 5. Які програмні засоби належать до засобів лінгвометодичного призначення, що відповідають специфіці мови як навчального предмета?*
- 6. Охарактеризуйте інформаційно-ресурсні засоби електронної лінгвометодики.*

Класифікація засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ

Засоби електронної лінгвометодики належать до електронних освітніх ресурсів (ЕОР), які є складовою частиною навчально-виховного процесу, мають навчально-методичне призначення, використовуються для забезпечення навчальної діяльності здобувачів і вважаються одним із головних елементів інформаційно-освітнього середовища вишу. Метою створення ЕОР є модернізація освіти, змістове наповнення освітнього простору, забезпечення рівного доступу учасників навчально-виховного процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів незалежно від місця їх проживання та форми навчання, створених на основі інформаційно-комунікаційних технологій⁴⁹.

У чинних освітянських документах обґрунтовується необхідність зрушень у нинішній системі освіти в Україні та вказуються провідні шляхи їх реалізації на практиці. Зокрема в професійній педагогічній освіті на перший план виходить опанування майбутніми вчителями не лише інформаційно-комунікаційних технологій, але і їх інноваційних форм: «Сучасному вчителю для того, щоб ефективно використовувати такі електронні ресурси, недостатньо просто володіти інформаційно-комунікаційними технологіями, а необхідно також вміти застосовувати нові педагогічні технології, сучасні методи та організаційні форми навчання. За таких обставин особливої уваги вимагає процес підготовки вчителів до використання вже існуючих, розробки своїх власних та апробації новостворених електронних засобів навчання, перевірка їх педагогічної доцільності»⁵⁰.

Поняття електронних засобів навчання, їх класифікації та методичних аспектів застосування в навчально-виховному процесі розглядається в працях вітчизняних та зарубіжних учених, як-от: В. Бикова, І. Богданової, Р. Гуревича, Н. Дементієвської, М. Жалдака, Л. Карташової, І. Костікової, В. Лапінського, Н. Морзе, Л. Морської, І. Роберт, А. Осіна, Є. Полат,

⁴⁹ Положення про електронні освітні ресурси (затв. Наказом МОНмолодьспорт України № 1060 від 01.10.2012 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>. – Назва з екрану.

⁵⁰ Буртовий С.В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики : метод. посібн. /С. В. Буртовий. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – С. 4.

О. Спіріна, О. Хуторського, Д. Чернілевського, М. Шишкіної та ін. Дидактична роль і функції кожного засобу навчання закладаються в них на етапі проектування й виготовлення: компенсаторність – полегшення процесу навчання, зменшення витрат часу, сил і здоров'я вчителя й учнів; інформативність – передача необхідної для навчання інформації; інтегративність – розгляд досліджуваного об'єкта чи явища окремо і в цілому; інструментальність – безпечне і раціональне забезпечення певних видів діяльності учнів і педагога⁵¹.

Узагальнюючи основні напрями змін у змісті навчання, пов'язані із застосуванням електронних освітніх ресурсів, І. Богданова вказує на такі:

- розширення теоретичних основ навчальних курсів унаслідок збільшення їх доступності для здобувачів завдяки можливостям засобів нових інформаційних технологій унаочнювати зміст навчання, доступу до будь-якої інформації, інтелектуалізації інформаційних навчальних систем.

- поглиблення фундаментальних знань, різностороннє й ґрунтовне вивчення відповідної предметної галузі, формування знань, необхідних для пояснення причинно-наслідкових зв'язків досліджуваних процесів і явищ, пізнання законів реальної діяльності;

- додаткові можливості щодо побудови інтегрованих курсів, посилення міжпредметних зв'язків, комплексності вивчення навколишньої дійсності;

- можливість вивчення реальних виробничих і соціальних ситуацій, унаслідок чого значно посилюється зв'язок навчання із життям, а результатам навчання надається практична значущість, з'являються умови для формування наукового світогляду, розвитку аналітичного і творчого мислення, свідомого ставлення до навколишнього світу;

- перерозподіл за значенням змістових компонентів навчальних курсів (напр., у вивченні мови з'являється можливість для навчання послідовного й логічного викладення думок, дотримання певного мовного стилю тощо);

- посилення ефективності навчання завдяки широким зображувальним можливостям засобів нових інформаційних технологій,

⁵¹ Хуторской А. В. Интернет в школе. Практикум по дистанционному обучению / А. В. Хуторской. – М.: ИОСО РАО, 2000. – С. 34.

значному розширенню кола розв'язуваних завдань (оновлення змісту завдань за рахунок включення ігрових компонентів, особливих правил оперування штучними об'єктами, уведення принципово нових завдань, зокрема на побудову експертних систем навчального призначення, створення ігрових комп'ютерних програм тощо), можливостям моделювання спільної діяльності учня і педагога на будь-якому етапі навчання, широкій діалогізації навчального процесу, значному розширенню кола об'єктів діалогу, значній гнучкості управління навчальною діяльністю та ін.;

- зміни у співвідношенні різних організаційних форм навчальної діяльності, зокрема збільшується частка самостійної, індивідуальної і групової роботи; розширюється обсяг практичних і лабораторних робіт, насамперед пошукового та дослідницького характеру⁵².

Учені зауважують, що, зберігаючи всі можливості традиційних підручників і посібників, електронний освітній ресурс повинен мати принципово нові якості, які ґрунтуються на використанні гіпермедіа й віртуальної реальності, забезпечують високий рівень наочності, ілюстративності й високу інтерактивність, нові форми структурованого подання великих обсягів інформації і знань, прирівнюючи таким чином електронні освітні ресурси до освітніх середовищ, оскільки, окрім текстової інформації, вони містять велику кількість мультимедійного матеріалу, дозволяють працювати з віддаленими ресурсами і швидко переходити до різноманітних частин у межах електронного видання⁵³.

Разом із тим використання електронних освітніх ресурсів у навчально-виховному процесі допускається лише після проведення його науково-методичної експертизи та отримання відповідного документа згідно із «Порядком надання навчальній літературі, засобам навчання й навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України» (наказ МОН № 537 від 17.06.2008) або іншим, чинним в університеті положенням.

⁵² Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... д. п. н. : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти /І. М. Богданова /Південноукраїнський ДПУ імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 441 с.

⁵³ Козлов В. Електронні освітні ресурси. Загальні вимоги та методика створення / В. Є. Козлов, О. М. Сальников // Честь і закон № 1 (44). – 2013. – С. 75.

Крім того, Р. Гуревич, М. Кадемія та ін. конкретизують і низку негативних наслідків, до яких може призвести використання сучасних засобів ІКТ в усіх формах навчання:

- «тотальна індивідуалізація», що може звести до мінімуму обмежене в навчальному процесі живе спілкування викладачів та здобувачів вищої освіти, пропонуючи їм комунікацію у вигляді «діалогу з комп'ютером», а відтак останні не одержують достатньої практики діалогічного спілкування, формування й формулювання думки професійною мовою;

- згортання соціальних контактів, скорочення соціальної взаємодії й спілкування;

- «принцип економії сил» (запозичені з мережі Інтернет готові проекти, реферати, доповіді, розв'язання завдань із підручників та ін.), що не дає розвиватися дослідницьким і творчим навичкам здобувачів вищої освіти;

- формування «шаблонного мислення», формального й безініціативного ставлення до діяльності;

- позбавлення здобувачів вищої освіти можливості проведення реальних дослідів своїми руками, що негативно позначається на результатах навчання;

- надмірне й невиправдане використання більшості засобів інформатизації негативно відбивається на здоров'ї всіх учасників навчального процесу⁵⁴.

Можливі негативні наслідки обумовлюють високий рівень норм застосування електронних засобів навчання в освітньому процесі вишу. Основними вимогами до електронних освітніх ресурсів і навчальних систем науковці (В. Биков, Р. Гуревич, В. Дем'яненко, В. Лапінський, В. Олійник, А. Пилипчук, В. Руденко, О. Спирін, М. Шишкіна та ін.) указують насамперед обов'язкове дотримання загальнодидактичних принципів та додають до них такий узагальнений перелік:

⁵⁴ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 48 – 49.

- системи навчання мають створюватися цілеспрямовано для розв'язання проблем організації навчальної діяльності й підтримки всіх (принаймні – більшої частини) її компонентів;
- комп'ютерно орієнтовані системи навчання повинні створюватися на основі предметного змісту й у відповідності до програм навчальних курсів, але при цьому можуть створюватися системи, що припускають використання в процесі навчання різних навчальних дисциплін (предметів);
- системи навчання мають створюватися для засвоєння системи понять, описаної з використанням ієрархії розумових дій і операцій суб'єкта навчання;
- інформаційно-комунікаційні технології навчання повинні органічно вписуватись у процес навчання, виконувати роль засобів колективної і самостійної діяльності учасників цього процесу;
- програмні засоби та їх предметне наповнення, засоби унаочнення, які не є програмними засобами, але мають ознаки електронних засобів навчання, технології їх застосування у навчально-виховному процесі, повинні розроблятися і використовуватися з урахуванням психофізіологічних вікових особливостей суб'єктів навчання;
- інформаційні технології повинні задовольняти психолого-педагогічні, ергономічні, дидактичні вимоги, створюватися на основі сучасних досягнень науки;
- комп'ютерні програмні засоби та інші електронні засоби навчання слід супроводжувати педагогічно обґрунтованим методичним забезпеченням, перед масовим впровадженням у практику використання у навчальному процесі вони повинні пройти відповідну апробацію;
- комп'ютеризовані засоби навчання повинні легко адаптуватися не тільки до різноманітних конфігурацій обчислювальної техніки, але бажано, щоб вони мали і засоби переналагоджування роботи з урахуванням рівня знань, умінь і навичок користувача⁵⁵.

⁵⁵ Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / [В.В. Лапінський, А.Ю. Пилипчук, М.П. Шишкіна та ін.]; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова – К.: Педагогічна думка, 2010. – С. 88 – 89.

У науковому середовищі учених та практичних дослідників у галузі інформатики широке коло ЕОР, використовуваних нині в навчальному процесі вищої школи, класифікується за багатьма параметрами, напр.:

1. Функціональне призначення: навчально-методичні ЕОР (навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, розроблені відповідно до навчальних планів); методичні ЕОР (методичні вказівки, методичні посібники, методичні рекомендації для вивчення окремого курсу та керівництва з виконання проектних робіт, тематичні плани); навчальні ЕОР (електронні підручники та навчальні посібники); допоміжні ЕОР (збірники документів і матеріалів, довідники, покажчики наукової та навчальної літератури, наукові публікації педагогів, матеріали конференцій, електронні довідники, словники, енциклопедії); контрольні ЕОР (тестувальні програми, банки контрольних питань і завдань з навчальних дисциплін та інші ЕОР, що забезпечують контроль якості знань).

2. Вид освітньої діяльності: для лекційного супроводження (слайди, відеофрагменти, аудіосупроводження); для супроводження практикумів; для самостійної роботи; для дистанційного навчання; для самоосвіти; для короткотривалих курсів і для системи підвищення кваліфікації.

3. Ступінь дидактичного забезпечення: ціла спеціальність, одна дисципліна, тема (розділ) дисципліни, частина теми.

4. Організація за характером тексту: моновидання; збірки вихідних даних (навчальний план, навчальна програма, методичні вказівки, програми практик, завдання для практичних занять, підручник, навчальний посібник, конспект лекцій, курс лекцій, практикум, хрестоматія, книга для читання тощо).

5. Цільове призначення: офіційні – публікуються від імені державних органів, установ, відомств або суспільних організацій, що містять матеріали нормативного та директивного характеру; наукові – містять відомості про теоретичні чи експериментальні дослідження, історичні документи; науково-популярні – містять відомості про теоретичні або експериментальні дослідження в галузі науки, культури, техніки, викладені у формі, доступній читачу-неспеціалісту; довідкові – містять короткі відомості наукового та прикладного характеру, розташовані в порядку, зручному для їх швидкого пошуку, але не призначені для послідовного

читання; рекламні – містять викладені в зацікавленій формі повідомлення про продукти (наприклад, навчальні програми, книги, реферати і т.д.), освітні послуги, навчальні заходи з метою створення попиту на них.

6. Природа основних відомостей: текстові (символьні) – містять переважно текстові дані, представлені у формі, що допускає посимвольну обробку; наочні – електронні зразки об'єктів, що розглядаються як цілісна графічна сутність, представлена у формі, що допускає перегляд і друкарське відтворення, але такій, що не допускає посимвольної обробки; звукові – цифрове представлення звукових даних у формі, яка допускає її прослуховування, але не призначена для друкарського відтворення; програмні продукти – самостійні твори, що представляють собою публікацію тексту програми або програм мовою програмування чи у вигляді виконуваного коду; мультимедійні – характеризуються тим, що містять різноманітні дані (текстові, графічні, звукові, відео та ін.) існують рівноправно і взаємозв'язано для вирішення різноманітних завдань, причому цей взаємозв'язок забезпечений відповідними програмними засобами.

7. Характер взаємодії користувача і ЕОР: детерміновані – параметри, зміст і спосіб взаємодії з якими визначені видавцем і не можуть бути змінені користувачем; не детерміновані (інтерактивні) – параметри, зміст і спосіб взаємодії з якими прямо або побічно встановлюються користувачем відповідно до його інтересів, мети, рівня підготовки і т.п. на основі конкретних даних і за допомогою алгоритмів, визначених видавцем залежно від власності: відкриті – їх використання здійснюється вільно; закриті – їх використання здійснюється лише з дозволу.

8. Технологія розповсюдження: автономні – їх використання здійснюється автономно на комп'ютері користувача без необхідності підключення до мережі, обсяг цих ресурсів може бути довільним залежно від потужності комп'ютера та його апаратних засобів; мережеві – їх використання здійснюється в мережі; комбіновані – зазвичай використовуються за поєднання автономних і мережних ЕОР та ін.⁵⁶

⁵⁶ Антошук С. В. Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти [Електронний ресурс] / С. В. Антошук. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/Kalachova/ss-30706764>

У межах розгляду засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ варто зосередитись на класифікаціях, що безпосередньо стосуються застосовуваних електронних продуктів. Зокрема, більшість із них можна визначити як різні за функціональним призначенням, видом освітньої діяльності та технологією розповсюдження (усі різновиди цих класифікацій уповні використовуються електронною лінгвометодикою в навчальному процесі вишу), а також як здебільшого тематичні чи дисциплінарні збірки вихідних даних науково-популярного та навчального характеру, текстові, недетерміновані засоби.

Педагогічні класифікації електронних засобів навчання менше враховують технологічні особливості, проте ближчі до сфери застосування електронних ресурсів, напр., класифікація Д. Чернілевського за методичним призначенням програмного засобу:

- засоби для здобуття певного рівня знань через зворотний зв'язок;
- тренажери для відпрацювання спеціальних умінь і навичок;
- програми для контролю за рівнем володіння та засвоєння навчального матеріалу;
- інформаційно-пошукові системи та інформаційно-довідкові програмні засоби для систематизації інформації й формування навичок її пошуку;
- імітаційні засоби, що представляють аспект реальності для вивчення структурних чи функціональних характеристик;
- моделювальні засоби для створення моделі явища, процесу чи ситуації з метою їх дослідження;
- демонстраційні програмні засоби, які забезпечують унаочнення матеріалу;
- навчально-ігрові, що застосовуються для подання навчальних ситуацій;
- програмні засоби, що можуть використовуватися для організації діяльності в процесі позааудиторної роботи⁵⁷.

Вочевидь більша придатність цієї класифікації до потреб електронної лінгвометодики у вищій школі, утім, її докладність та деякі види засобів, що

⁵⁷ Чернілевський Д. В. Дистанційна освіта та її інформаційні технології: дидактичні технології широкодоступного навчання : навч. посібн. / Д. В. Чернілевський. – К. : Університет Україна, 2006. – С. 22.

застосовуються переважно на заняттях із дисциплін природничо-технологічного спрямування вимагають її узагальнення.

У нормативному «Положенні про електронні освітні ресурси» за основу класифікації взято лише функціональну ознаку, що визначає значення і місце електронного освітнього ресурсу в навчальному процесі, і відтак всі ЕОР об'єднано в 4 основні групи, що уможлиблює подальше застосування системного підходу до класифікації засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ:

1. Навчально-методичні електронні освітні ресурси (навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, розроблені відповідно до навчальних планів).

2. Методичні електронні освітні ресурси (методичні вказівки, методичні посібники, методичні рекомендації для вивчення окремого курсу та керівництва з виконання проектних робіт, тематичні плани).

3. Навчальні електронні освітні ресурси (електронні підручники та навчальні посібники).

4. Допоміжні електронні освітні ресурси (збірники документів і матеріалів, довідники, покажчики наукової та навчальної літератури, наукові публікації педагогів, матеріали конференцій, електронні довідники, словники, енциклопедії).

5. Контрольні електронні освітні ресурси (тестувальні програми, банки контрольних питань і завдань із навчальних дисциплін та інші електронні освітні ресурси, що забезпечують контроль якості знань)⁵⁸.

І. Костікова об'єднує засоби комп'ютерної лінгводидактики з іноземної мови в такі дві групи:

- комп'ютерні навчальні програми, що включають електронні підручники, довідники, енциклопедії, словники, тренажери, тестові системи; навчальні дистанційні системи; інтелектуальні й навчальні експертні системи;

- бази даних бібліотек, університетів, організацій, видавничі, освітянські, наукові центри; засоби телекомунікації, що включають

⁵⁸ Положення про електронні освітні ресурси (затв. Наказом МОНмолодьспорт України № 1060 від 01.10.2012 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>. – Назва з екрану.

електронну пошту, телеконференції, чати, форуми, локальні й регіональні мережі зв'язку, мережі обміну даними, Інтернет і т. ін.

Узагальнення вказаних груп і окремих різновидів електронних засобів навчання відповідно до потреб електронної лінгвометодики української мови у ВНЗ та конкретизація найбільш поширених їх складників приводить до висновку, що найбільш доцільною є класифікація засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ за метою та способом подання й опрацювання лінгвометодичної інформації (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ

Кожна з виокремлених у класифікації груп засобів електронної лінгвометодики для вишу має свою специфіку щодо змістової та структурної організації, а також методичні особливості застосування в професійній педагогічній освіті. Об'єднання в групи обумовлено саме цими чинниками, а також характером навчального матеріалу, пропонованого здобувачам, та метою і способом його застосування в навчальному процесі.

Так, провідним призначенням засобів навчально-методичної групи є забезпечення навчально-розвивального процесу на заняттях різних форм у ВНЗ, переважно – лекційних та практичних занять із дисциплін лінгвометодичного спрямування. Безперечно, ця група засобів електронної лінгвометодики знаходить своє застосування і в самостійній, і в індивідуальній, і в інших формах навчальної діяльності здобувачів, проте використання здебільшого в аудиторній роботі – їх визначальна риса.

Для лекційних занять найбільш характерним є застосування мультимедійних презентацій, фрагментів е-підручників і е-посібників, а основою роботи здобувачів на практичних заняттях з лінгвометодики почасти виступають аналіз типових та базових навчальних планів, навчальних програм із рідної мови для початкової школи та для ВНЗ, ЕНМК із дисциплін лінгвометодичного спрямування, представлених у електронній формі, а також робота з лінгвометодичними тренажерами, методичними й наочними посібниками, рекомендаціями, тестами для діагностики й вимірювання рівня розвитку лінгвометодичної компетентності здобувачів під час опанування базового курсу лінгвометодики та суміжних курсів лінгвометодичного спрямування тощо.

Контентну групу засобів, навпаки, більше призначено для самостійної роботи здобувачів, адже ці зразки спрямовано на підвищення рівня їхньої лінгвометодичної компетентності, зокрема таких груп її конструктів: базових (мовні словники, довідники, педагогічні енциклопедії та ін.), основних (портфоліо, е-бібліотеки, відеотеки та ін.), надбудовних (репозитарії, бібліотеки, банки даних, архіви тощо). Контентні засоби мають служити основою завдань для самостійної роботи, індивідуального навчання, поглибленого вивчення курсу лінгвометодики в гуртковій та факультативній роботі. Найбільшого ж значення засоби цієї групи набувають у дослідницькій діяльності здобувачів.

Мережеві засоби представляють інноваційну форму навчання за допомогою мережевого зв'язку і за метою застосування можуть мати навчально-методичний (дистанційний курс, віртуальний університет, відеолекція та ін.), навчально-контрольний (веб-конференція, вебінар, веб-квест та ін.) чи комунікативний характер (форум, чат, блог, електронна пошта та ін). Засоби цієї групи призначено для реалізації елементів дистанційного, мобільного чи мережевого способів навчання як за самостійного опанування дисципліни, так і за умов змішаної форми освіти. Об'єднання їх у окрему групу обумовлено також способом представлення інформації та обов'язковим синхронним (у реальному часі) чи асинхронним (відтермінованим) способом мережевої комунікації типу: суб'єкт освітнього процесу ↔ мережа ↔ суб'єкти освітнього процесу.

Зважаючи на те, що, за деякими поодинокими винятками, готових засобів навчання з електронної лінгвометодики рідної мови на сьогодні в Україні практично немає, викладач має розробляти та виготовляти їх самостійно. Тож, на окрему увагу заслуговують середовища для створення електронних засобів навчання. У загальному смислі вони поділяються на дві основні групи: середовища, які не вимагають особливих інформатичних знань (мов програмування) та спеціалізовані середовища реалізації.

До першої категорії належать такі середовища розробки проектів та реалізації мультимедіа, як *PILOT*, *TUTOR* та ін. Серед найпоширеніших спеціалізованих середовищ для створення електронних засобів навчання виділяють такі: *Microsoft Office Excel* (електронні таблиці), *Microsoft Office Access* (бази даних), *Microsoft Office PowerPoint* (презентації), *Visual Studio* (лабораторні роботи, тести), *Borland C++ Builder* (лабораторні роботи, тести), *Macromedia Flash* (інтерактивний матеріал, презентації), *Adobe Flash Professional* (інтерактивний матеріал, презентації), *Camtasia Studio* (робота з відео) та ін. За допомогою цих програм можна легко й швидко підготувати якісний електронний підручник та електронний навчальний посібник із вбудованою системою самоконтролю.

Кожна програма має інструментарій та низку вбудованих функцій, які дозволяють без професійної підготовки створювати повноцінні додатки. Деякі з них, такі як *C++ Builder*, *Adobe Flash*, *JavaScript*, *ActionScript*, *HTML* вимагають знання певної мови програмування. Більшість програм є платними та вимагають ліцензії для використання⁵⁹. Крім розглянутих вище, існує ще багато засобів для створення засобів електронної лінгвометодики, зокрема інструментальні засоби загального призначення, традиційні алгоритмічні мови, спеціальні мультимедійні і гіпертекстові засоби тощо. Вибір конкретних засобів визначається наявністю апаратних засобів певної конфігурації та фахівців необхідного рівня⁶⁰.

Отже, засоби електронної лінгвометодики з рідної мови найдоцільніше класифікувати за метою застосування в навчальному процесі вишу й способом представлення інформації. На цих засадах

⁵⁹ Електронний засіб навчання [Електронний ресурс] / Вікіпедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%>

⁶⁰ Козлов В. Електронні освітні ресурси. Загальні вимоги та методика створення / В. Є. Козлов, О. М. Сальников // Честь і закон № 1 (44). – 2013. – С. 75

виокремлюються такі групи засобів електронної лінгвометодики та їх основні різновиди: навчально-методичні (мультимедійні презентації, підручники, посібники, нормативна освітня документація з мови (школа) та лінгвометодики (ВНЗ), лінгвометодичні практикуми, наочні посібники та ін.); контентні (словники, довідники, енциклопедії, архіви, репозитарії, банки даних та ін.); мережеві (дистанційні курси, вебінари, лінгвометодичні сайти тощо); контрольні (тести, завдання).

У сучасній українській електронній лінгвометодиці ще не напрацьовано готових електронних засобів навчання, тому викладач вишу має самостійно розробляти й реалізовувати їх за допомогою програмних середовищ загального та спеціалізованого характеру, з наступним створенням лінгвометодичних систем відкритої освіти.

Контрольні питання й завдання

- 1. Які нормативні документи відображають загальнодержавний рівень розвитку проблеми електронних освітніх ресурсів у освіті України?*
- 2. Які зміни в змісті фахової педагогічної освіти пов'язані із застосуванням електронних освітніх ресурсів?*
- 3. До яких негативних наслідків може призвести використання сучасних засобів ІКТ в усіх формах навчання?*
- 4. Назвіть основні дидактичні вимоги до електронних освітніх ресурсів і навчальних систем?*
- 5. За якими параметрами характеризуються електронні освітні ресурси в інформатичних наукових дослідженнях?*
- 6. Які групи ЕОР виділено в нормативному «Положенні про електронні освітні ресурси»?*
- 7. Назвіть і охарактеризуйте групи засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ.*
- 8. Охарактеризуйте середовища для створення засобів електронної лінгвометодики.*

Навчально-методичні засоби електронної лінгвометодики

Група навчально-методичних засобів електронної лінгвометодики об'єднує видання, що містять систематизовані лінгвометодичні відомості

теоретичного, практичного чи контрольного характеру, оформлені за допомогою електронних способів структурування, подання й дизайну інформації.

Мультимедійні презентації

Найбільш поширеним і найчастіше вживаним різновидом навчально-методичних засобів є мультимедійні презентації, що вирізняються відносною простотою у виготовленні й реалізації на занятті з використанням наявного наразі в більшості вишів обладнання: інтерактивної дошки, мультимедійного проектора тощо. Важливість і необхідність їх застосування на заняттях із лінгвометодики вочевидь, адже переваги лекції чи практичного заняття з презентацією перед звичайним заняттям із застосуванням лише паперової наочності чи без неї не потребує обґрунтування.

Основою будь-якої мультимедійної презентації є сюжетна лінія, сценарій і навігаційна структура. Остання є визначальною рисою мультимедійних презентацій, оскільки надає користувачеві перевагу інтерактивності – можливість безпосередньої взаємодії з мультимедіа. До основних переваг презентаційного подання матеріалу, що їх виокремлюють у сучасних джерелах, належать такі:

- інформаційна ємність (можливість у одній презентації розмістити великий обсяг графічної, текстової, звукової інформації);
- компактність (для презентації можна використовувати різні типи сучасних носіїв, що вирізняються малим розміром та зручністю);
- емоційна привабливість (презентації надають можливість подати інформацію не лише в зручній для сприйняття послідовності, але й ефектно поєднувати звукові та візуальні образи, добирати домінуючі кольори, що створюють у адресатів позитивне ставлення до інформації);
- наочність (презентація унаочнює, конкретизує чи обґрунтовує певні теоретичні положення);
- мобільність (загалом для презентації достатньо носія та комп'ютера, тобто вона може демонструватися в різних умовах);

- інтерактивність (можливість безпосередньо впливати на хід презентації);
- економічна вигода (тиражування презентацій на носії коштує набагато менше ніж друкування матеріалів);
- багатофункціональність (створена одного разу презентація згодом може повторюватися чи застосовуватися в інших умовах) та ін.

Мультимедійна презентація – наочно-демонстраційний посібник, виготовлений з використанням технології комбінування різних форм представлення інформації (текстової, звукової, графічної, анімації, відео та ін.) і призначений для супроводу навчально-виховного процесу. Презентації, використовувані на лінгвометодичних заняттях у вишах, найдоцільніше окреслити як навчальні й витлумачити як засіб унаочнення теоретичного й практичного лінгвометодичного матеріалу в ході його подання. Навчальні презентації можуть визначатися лише як засіб навчання, а не метод чи прийом, що притаманне економічним зразкам. Задля правильної організації презентацій на заняттях варто також зважати на їх класифікацію, проте наразі в науково-методичній літературі не існує загально визнаної класифікації презентацій. Узагальнивши наявні в інтернет-публікаціях та друкованих виданнях зразки, отримуємо такий їх розподіл:

1. За призначенням презентації поділяють на торгові, маркетингові, корпоративні, навчальні.
2. Найбільш загальні типи презентацій за метою застосування: для ілюстрації промови (за презентацією без викладача тему опанувати не можна) та для самостійного ознайомлення аудиторії (повністю розкриває тему, не потребуючи викладача).
3. За структурою презентації поділяють на лінійні та розгалужені. «Презентації лінійної структури створюються для послідовного викладання матеріалу з використанням мультимедійних засобів. Вони мають містити лише головні положення повідомлення, які допомагають усвідомити його зміст, та ілюстрації. Презентації, які можна використовувати під час узагальнення й систематизації знань та для визначення рівня навчальних

досягнень учнів, завдяки гіпертекстовим посиланням найчастіше мають розгалужену структуру»⁶¹.

4. За способом функціонування: презентація зі сценарієм (традиційна презентація зі слайдами, доповнена засобами показу кольорової графіки й анімації з виведенням відеоматеріалу на великий екран або монітор); інтерактивна презентація (діалог користувача з комп'ютером, користувач приймає рішення, який матеріал для нього важливий, і здійснює вибір на екрані потрібного об'єкта за допомогою миші чи натисненням на клавіші; у цьому випадку видається інформація, на яку є запит); автоматична презентація – закінчений інформаційний продукт, який можна в локальний чи мережевий спосіб розповсюджувати серед здобувачів.

5. За адресатом: зовнішні (адресати та викладач належать до різних організацій) та внутрішні (адресати та викладач – працівники тієї самої організації).

6. За мовленнєвим завданням: презентація-інформування та презентація-переконання⁶².

7. За способом організації: мультимедійні (у презентації задіяно і звукові, і відео, і графічні слайди), графічні (містять лише зображення, які доповнюють навчальний матеріал), звукові (включають тільки звукову інформацію), текстові, відеопрезентації та ін.

Л. Ястребов пропонує класифікувати презентації *PowerPoint* за змістом та ступенем використання технологічних можливостей програми:

- офіційна – різного роду звіти, доповіді тощо, у якій необхідно витримати єдиний шаблон оформлення для всіх слайдів, чітку структуру та розміщення на слайдах всіх тез доповіді;

- офіційно-емоційна готується для знайомої аудиторії і використовується з метою передати слухачам деяку офіційну інформацію та здійснити емоційний вплив;

- «плакати» – складається лише з ілюстративного матеріалу і вся робота з пояснення змісту покладається на доповідача;

⁶¹ Могильна Н. М. Створення презентацій засобами Microsoft PowerPoint / Н. М. Могильна. – Ріпки, 2005. – С. 3.

⁶² Авсюкевич Ю. Обучение презентации на английском языке: цели и содержание / Ю. Авсюкевич // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту. Сер. Педагогічні науки. – Чернігів : Вид. центр ЧДПУ. – Вип. 43. – 2006. – С. 3 – 7.

- «подвійна дія» – на слайдах презентації, крім зображень, використовується текстова інформація, яка пояснює зміст слайду або його «розширює»;

- інтерактивний семінар – презентація створюється для проведення заняття в режимі діалогу з аудиторією, коли допустимі різноманітні анімації, об'єкти навігації, і, особливо, – розгалуження презентації: у залежності від відповідей слухачів, їх реакції на запитання і твердження;

- «матеріал для самостійної роботи» має розгалужену структуру і є нелінійною (розгалуженою), матеріал презентації викладений вичерпно, а додатковий матеріал може міститися у гіперпосиланнях чи в спеціальних замітках до слайду;

- «інформаційний ролик» демонструється самостійно і незалежно від доповідача в автоматичному режимі і містить матеріали, розраховані на швидке сприйняття з колонок⁶³.

Вочевидь, що всі ці різновиди характерні і для навчальної презентації, проте кожен із них, посідаючи певне місце в класифікації лінгвометодичних мультимедійних презентацій, для різних форм занять буде мати свою специфіку. Так, у презентації для лекційного заняття переважатимуть слайди текстові (офіційні) та текстово-наочні («подвійна дія»), іноді до цієї презентації можливе включення елементів «інформаційного ролика». Для презентацій на практичних заняттях із лінгвометодики більш характерними будуть інфографіка, інтерактивні плакати (постери) та інтерактивні семінари, для самостійної роботи та дистанційного навчання – інформаційні ролики й «матеріал для самостійної роботи» і т.д.

Найбільш загальною і зручною у використанні класифікацією лінгвометодичних презентацій для ВНЗ є розподіл їх за формами організації навчального процесу у вищій школі: лекційні, практичні, самостійні. Кожна група презентацій має визначальні особливості структури, змісту та переважних типів слайдів у презентації. Типи слайдів у всіх видах лінгвометодичних презентацій для ВНЗ класифікуються за метою застосування аналогічно до груп слайдів шкільних лінгвометодичних

⁶³ Ястребов Л.И. Создание мультимедийных презентаций в программе Microsoft Power Point [Електронний ресурс] / Л. Ястребов. — Режим доступу: http://vio.uchim.info/Vio_33/cd_site/articles/art_1_1.htm. — Назва з екрану.

презентацій: інформаційно-пояснювальні, тренувально-контрольні, логічно-сюжетні.

Так, інформаційно-пояснювальні слайди переважають у лекційних презентаціях, а тренувально-контрольні зустрічаються в них значно рідше, здебільшого з метою ілюстрації виучуваних теоретичних положень, зв'язку теорії з практикою тощо. Натомість у презентаціях для практичних занять саме тренувально-контрольні становлять провідний тип слайдів, а інформаційно-пояснювальні можуть використовуватися лише з метою нагадування певного теоретичного матеріалу чи поглиблення знань здобувачів ступеня вищої освіти з теми.

У презентаціях для самостійної роботи здобувачів над темою доцільно рівною мірою використовувати як інформаційно-пояснювальні, так і тренувально-контрольні слайди, де перші будуть ознайомлювати здобувачів з основним теоретичним матеріалом із теми, а другі – призначатися для первинного закріплення матеріалу, відпрацювання відповідних умінь, переведення їх у навички. Логічно-сюжетні слайди наявні в кожному виді лінгвометодичних презентацій, унаочнюючи їх основні структурні частини (рис. 2).

Рис. 2. Співвідношення видів лінгвометодичних мультимедійних презентацій для ВНЗ та типів слайдів у них

1. **Інформаційно-пояснювальні** – слайди, що містять навчальну інформацію теоретичного характеру і призначені для повідомлення нової теми, закріплення та поглиблення базових знань, узагальнення лінгвометодичної теорії. Здобувачі зазвичай працюють з ними колективно під керівництвом викладача. Слайди цього типу становлять основу будь-якої презентації і несуть основне теоретичне навантаження заняття, стисло відображаючи матеріал. За змістом і характером вміщеної інформації можуть бути суто текстовими, графічними, звуковими, ілюстративними чи відеослайдами, але частіше декілька різновидів подання інформації поєднуються на одному слайді, здебільшого це стосується текстової, графічної та ілюстративної інформації. Звук та відео можуть супроводжувати фрагменти креолізованого навчального тексту (доповненого невербальними засобами передачі інформації).

Графічні слайди вміщують лінгвометодичну інформацію, певним графічним чином оформлену й структуровану, і відповідно поділяються за видом її оформлення на схеми, таблиці, діаграми, графіки (напр., рис.3).

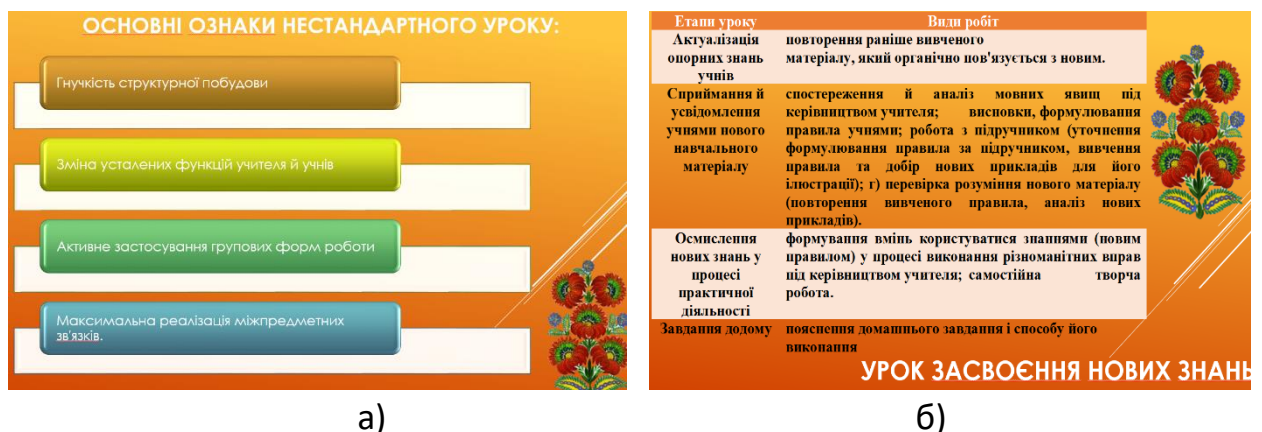

Рис. 3. Приклади графічних слайдів мультимедійної лінгвометодичної презентації: а) – схематичного, б) – табличного

Ілюстративні слайди лінгвометодичної презентації для ВНЗ переважно відображають приклади різних видів наочного матеріалу, застосовуваного в початковій школі під час опанування часткових розділів мовознавства (рис. 4).

Ілюстративну роль виконує на слайдах лінгвометодичної презентації для ВНЗ і звук, що може вводитися для прикладу зразкового та помилкового мовлення вчителя, інтерферем у мовленні учнів тощо.

Рис. 4. Приклади ілюстративних інформаційно-пояснювальних слайдів лінгвометодичної презентації

Чітке й правильне, виразне звучання окремих фонем, звукосполучень, слів, словосполучень, речень належить до специфічно лінгвометодичного застосування звуку в презентації. За цих умов звук виконує ілюстративну функцію щодо використання мовних норм на практиці.

Так, під час укладання презентації до теми «Методика вивчення розділу «Звуки і букви» для ілюстрації теоретичних положень викладач обов'язково має використовувати звукозаписи правильної вимови як звичайних, так і «проблемних» звуків, звукосполучень та їх звучання в різних позиціях у слові: [ґ], [щ], [дж], [дз], тверді [р], [ч], ненаголошені голосні і т.д.

Відеослайди стали можливими останніми роками завдяки широкому випуску й вільному доступу в мережі Інтернет фрагментів уроків, відкритих уроків мови й розвитку мовлення в початковій школі як зразкових, так і таких, що містять методичні помилки. Відео на слайдах мультимедійної лінгвометодичної презентації найбільше застосовується для конкретизації викладених методичних норм, для прикладу їх реалізації на практиці.

Інноваційними видами оформлення електронного контенту, що мають активно застосовуватися на інформаційно-пояснювальних слайдах, є інфографіка, скрайбінг, інтерактивні постери, навчальні комікси та ін.

Хоча за визначенням поняття «інфографіка» об'єднує всі види графічної інформації⁶⁴, у сучасних медіа цей термін застосовують для позначення певного виду наочного узагальнення інформації. Для створення інфографіки можна користуватися спеціальними програмами, як-от: *MindMeister* (<http://www.mindmeister.com/ru>), *Easel.ly* (<http://www.easel.ly/>), *Элементы* (<http://elementy.ru/posters>), *CMap* (<http://cmap.ihmc.us/>) та ін. Крім цього, можна розробляти її в більш звичних середовищах: *PowerPoint*, *Publisher*, *Corel Draw* та ін.

Інфографіка має бути одним із провідних способів оформлення інформаційно-пояснювальних слайдів на вступних та підсумкових лекційних і практичних заняттях із лінгвометодики, оскільки надає необмежені можливості для узагальнення теоретичного матеріалу, наведення конкретних прикладів реалізації тих чи тих лінгвометодичних норм, висвітлення історії розвитку певного лінгвометодичного розділу і т.д.

Не менш цікавим сучасним прийомом графічного оформлення інформаційно-пояснювального слайду є також скрайбінг (від англ. «scribe» – «малювати ескізи») – «жива презентація» – нова техніка презентації, винайдена британським художником Е. Парком. Спеціалізованими програмами для створення скрайбінгу є *PowToon*, *Wideo*, *Moovly*, *Пояснювалки* (програма для *iPad*), *VideoScribe*⁶⁵. Застосування скрайбінгу більш характерне для лекційних презентацій, презентацій для самостійної роботи здобувачів і системи дистанційного навчання, оскільки, становлячи собою, по суті, інформаційний ролик, не потребують вербального супроводу викладача.

2. Тренувально-контрольні слайди переслідують мету відпрацювання окремих складників лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів та перевірки рівня її розвитку на різних етапах навчання у ВНЗ. Відповідно до мети змістом цих слайдів можуть бути теоретичні запитання, практичні завдання, тести.

Слайди з практичними завданнями також можуть бути текстовими, графічними, ілюстративними, звуковими й відеослайдами. Аналогічно до пояснювально-ілюстративних, ефективність тренувально-контрольних

⁶⁴ Якименко М. Поняття «інфографіки» в сучасному науковому медіадискурсі // Наукові дослідження українського медійного контенту: соціальний вимір. – К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – №2. – 2014. – С. 68 – 74. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.journ.univ.kiev.ua/ndumk/>

⁶⁵ Сорока Т. В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу [Електронний ресурс] // ВГ «Основа». – Режим доступу: <http://journal.osnova.com.ua/article/51806>. – Назва з екрану..

слайдів із лінгвометодичними завданнями напряду залежить від вдалого комбінування на них різних типів подання інформації, тобто в чистому вигляді вказані різновиди застосовувати недоцільно. Слайди класифікуються до того чи іншого різновиду на основі більшої представленості на них певного типу подання інформації.

Текст на тренувально-контрольних слайдах застосовується для постановки запитання та поточного тестування здобувачів. Лінгвометодичні запитання призначені здебільшого для поточного контролю на лекційних та практичних заняттях. Більший дидактичний ефект мають запитання, що по одному з'являються в центрі слайду, а надалі зникають або, залишаючись на слайді, посуваються вгору – залежно від лінгвометодичних потреб викладача. Запитання для перевірки, висвітлені на слайді всі разом, уможливають і наступне експрес-повторення відповідей, що також є ефективним прийомом повторного закріплення та перевірки знань здобувачів.

Тестові завдання для поточного контролю лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів бажано подавати не в демонстраційній формі мультимедійної презентації, а за допомогою локальних чи мережевих тестових оболонок (*Iren, AnsTester, Test-W2, Test_W, ADTester, MyTestX, ADSoft Tester* і т.д.), електронних навчальних середовищ (*Hot Potatoes, Moodle* та ін.), спеціальних веб-сервісів, що містять системи для онлайн розробки та тестування: *OpenTEST, Neyron* та ін. Кожна із програм має свої переваги та недоліки, практично всі надають можливість створювати тести закритої форми різних форматів (вибір однієї відповіді, декількох відповідей, встановлення послідовності, відповідності тощо) та відкритого типу. На тренувально-контрольних слайдах мультимедійної презентації застосування тестових завдань має бути методично виправданим: колективна форма виконання й аналізу результатів, невелика кількість тестових завдань тощо.

Графіка на тренувально-контрольних слайдах здебільшого презентує лінгвометодичні завдання і застосовується у вигляді схем чи таблиць, які потрібно доповнити чи заповнити (рис. 5). Ілюстративні тренувально-контрольні слайди в чистому вигляді практично не застосовуються. Ілюстрації можуть доповнювати текстове чи графічне завдання.

ДИДАКТИЧНІ ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ МОВИ

МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Метод навчання мови (визначення)	
Найпоширеніші ознаки класифікації методів	
Класифікація за характером пізнавальної діяльності (науковці, різновиди методів)	
Класифікація за метою застосування (науковці, різновиди методів)	
Класифікація за джерелом знань (науковці, різновиди методів)	
Класифікація за джерелом знань та способом реалізації (науковці, різновиди методів)	

Рис. 5. Приклад графічного тренувально-контрольного слайду мультимедійної презентації на практичному занятті з методики навчання української мови в початковій школі

Аналогічно до ілюстративних застосовуються в лінгвометодичних презентаціях і тренувально-контрольні відеослайди: для перегляду наочного відеоматеріалу для початкової школи (анімаційні абетки, каліграфічні хвилинки, зорові, пальчикові, фізкультхвилинки тощо) та вибору доцільного чи недоцільного для використання за поданих лінгвометодичних умов (лінгвометодичні задачі), а також для аналізу відеозаписів фрагментів і цілих уроків української мови в початковій школі (рис. 6).

Звукові тренувально-контрольні слайди, аналогічно до звукових інформаційно-пояснювальних, застосовуються переважно під час опанування закономірностей опрацювання в початковій школі фонетичного, орфоепічного та акцентологічного матеріалу. Чітке й правильне, виразне звучання окремих фонем, звукосполучень, слів, словосполучень, речень належить до специфічно лінгвометодичного застосування звуку в презентації. За цих умов звук виконує ілюстративну функцію щодо використання мовних норм на практиці.

3. Логічно-сюжетні слайди – це слайди-переходи між частинами презентації, покликані унаочнити логічну структуру, сюжет лінгвометодичної презентації, межі її частин за допомогою спеціального змісту слайдів. Лінгвометодична презентація до заняття у ВНЗ має три основних структурних частини: вступна, основна, підсумкова. Кожна із цих

частин має відмежовуватися в презентації за допомогою логічно-сюжетних слайдів.

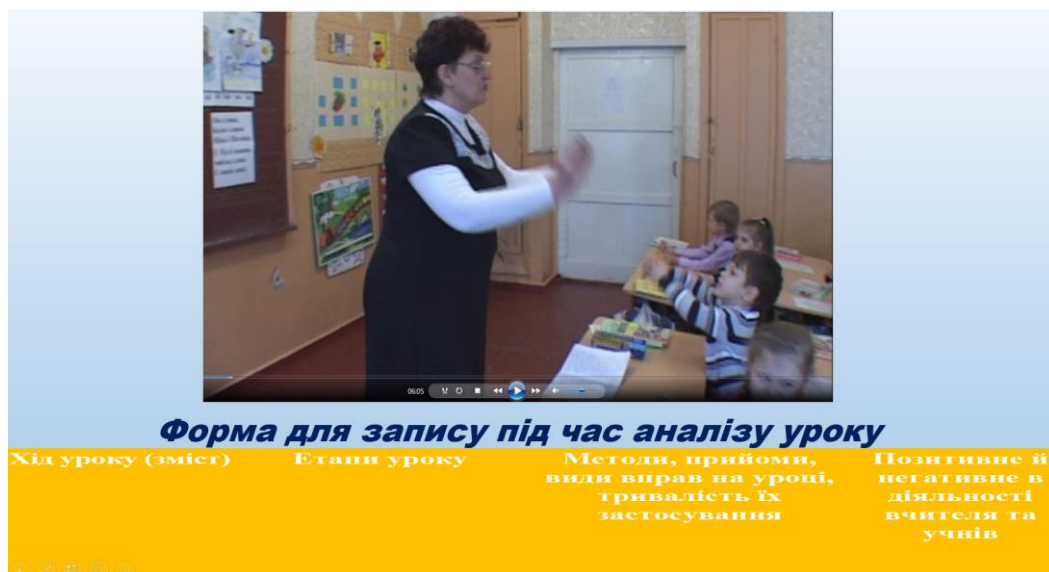

Рис. 6. Приклад тренувально-контрольного відеослайду мультимедійної презентації на практичному занятті із методики навчання української мови в початковій школі

На логічно-сюжетних слайдах лекційної презентації зазвичай містяться тема та зміст лекції, завдання для самостійної роботи, стимулювання рефлексії здобувачів, побажання успіхів, а також т. зв. «заглушки» – слайди одного фону, частіше чорного, які умовно «відсікають» одну структурну частину презентації від іншої. Цю ж роль можуть виконувати слайди з назвою підтеми чи етапу заняття та ін. Наявність цих слайдів у презентації необхідна для підвищення свідомості опанування лінгвометодичної теми, кращого орієнтування в структурі матеріалу та ін. (рис. 7, рис. 8).

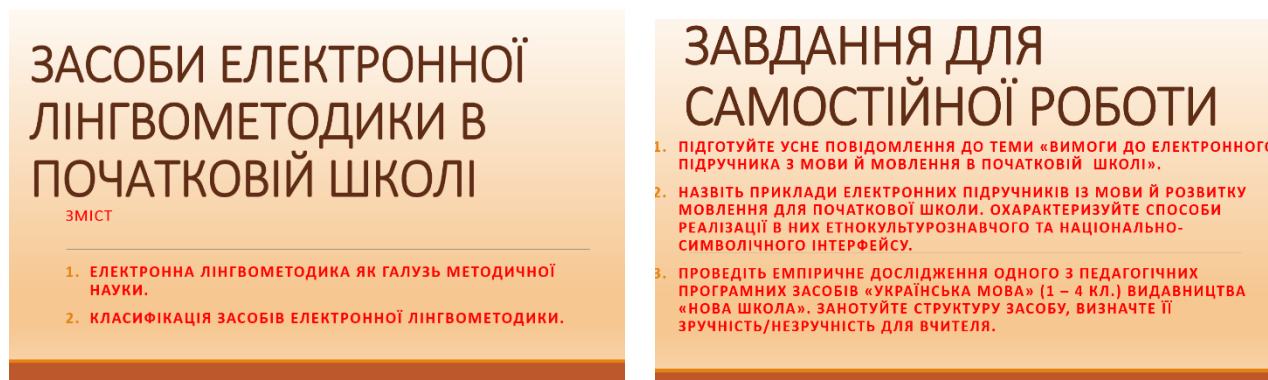

Рис. 7. Приклади вступного та завершального логічно-сюжетних слайдів до мультимедійної лекційної презентації

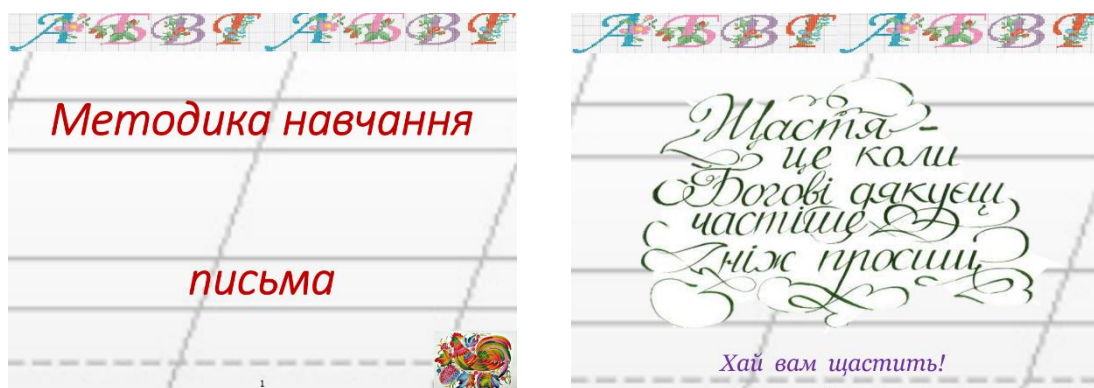

Рис. 8. Приклади вступного та завершального логічно-сюжетних слайдів до мультимедійної презентації для практичного заняття

Як складання, так і реалізація мультимедійної презентації на занятті з лінгвометодики має відповідати певному колу вимог:

1. Вимоги до підготовки презентації:

1. Обирати простий, але ефектний дизайн. Презентація має бути лише фоном для усного повідомлення матеріалу, вона не повинна відволікати увагу від викладача, аудиторія має слухати й сприймати матеріал, а не лише переглядати картинки на екрані. Задля цього всі слайди навчальної презентації слід оформлювати в єдиному стилі, який при цьому не відволікатиме від самої презентації, а керівні кнопки не робити яскравішими за основний зміст слайда. Крім того, під час оформлення презентації не доцільно використовувати:

- надто яскравих кольорів (рекомендують застосовувати для тла холодні тони зелено-синьої гами та невиразні текстури);
- більше як три кольори на одному слайді (при цьому кольори тексту та фону мають бути контрастними, загалом рекомендують застосування кольорових схем «світлий текст на темному фоні» та «темний текст на білому фоні»);
- значну кількість анімаційних ефектів (їх застосування має бути обґрунтованим);
- довгих речень та формулювань, значної кількості прийменників;
- невиразних та непомітних заголовків;
- зовеликої чи замалої кількості слайдів (Є. Газаров, наприклад, рекомендує 36 слайдів для 10 хвилин – таке співвідношення можна використовувати у випадку, якщо слайд може бути повністю сприйнятий свідомістю аудиторії за 15 секунд. Тобто,

це велика ілюстрація, яка видна з будь-якої точки залу, і короткий підпис до неї. У випадку, якщо слайди покликані бути не тільки фоном для розповіді викладача, а ще й джерелом важливої інформації, дослідник радить користуватися правилом «10 – 20 – 30». Це означає, що 10 слайдів повинні бути показані за 20 хвилин виступу, а мінімальний розмір шрифту дорівнювати 30. Така швидкість перемикавання наочного матеріалу можлива, якщо демонстровані графіки чи схеми мають критичне значення для розуміння матеріалу)⁶⁶;

- більше 15 рядків тексту чи двох зображень із коментарями на одному слайді;
- фонового звукового супроводу демонстрації;
- перехід слайдів у режимі «за часом», а також режими переходу «жалюзі», «шашки», «розчинення», «горизонтальні смуги»;
- одноманітної побудови презентації: таблиці, схеми, текстові слайди тощо мають чергуватися.

2. Правильно структурувати презентацію. Найбільш узагальненою та простою структурою презентації є така: титульний слайд., інформаційні слайди, завершальний слайд. Більш докладну характеристику «інформаційної структури презентацій підтримки навчального процесу» подав Д. Шумаков, виокремивши такі блоки:

- заголовок (тема заняття);
- вступ (коло питань, які будуть розглядатися);
- поради для користувача (для інтерактивних презентацій);
- проблемний блок або блок-питання (постановка і вирішення проблемних питань з теми);
- блок-розповідь (подає теоретичний матеріал з теми або спрямований на вирішення проблемних питань попереднього блоку);
- інформаційно-довідковий блок (може висвітлювати на початку заняття історію питання чи місце цієї теми серед інших);

⁶⁶ Газаров Є. Вимоги до презентацій PowerPoint [Електронний ресурс] /Є. Газаров /Форум інформатиків України. – Режим доступу : <http://informatic.org.ua/forum/4-284-1>. – Назва з екрану.

- підсумок (цей блок може містити стислий опис викладеного матеріалу, список використаної літератури, пропозицію задавати запитання, подяку за увагу, вказувати матеріали для подальшого чи більш глибокого опанування теми);
- довідкові додатки (у разі необхідності вміщує статистичні, порівняльні тощо відомості);
- приклади (блок, аналогічний попередньому, зміст прикладів не вимагає додаткових пояснень)⁶⁷.

Автор зауважив, що кожна окрема презентація буде складатися з різних варіантів поєднання вказаних блоків – це залежатиме від характеру та складності теми, підготовленості аудиторії тощо.

3. Дотримуватися технічних вимог оформлення слайдів. Ці вимоги окреслюють правила розташування інформації на слайді для найоптимальнішого її сприймання здобувачами. Наприклад:

- перевага надається горизонтальному розташуванню інформації;
- найбільш важлива інформація – у центрі екрану;
- усі таблиці схеми, діаграми, графіки тощо повинні мати назву, яка в таблицях розташовується над, а в усіх інших різновидах – під зображенням;
- не можна змішувати різні типи шрифтів у одній презентації, п
- розмір шрифтів має коливатися в межах: 22 – 28 пт для заголовків, 18 – 22 пт – для основного тексту, 16 – 20 пт – для відписів зображень, шрифтів легенд, 14 – 16 пт – для номерів слайдів;
- номер слайда розташовується в правому верхньому кутку, на титульному та завершальному слайдах номер можна не вставити.

II. Вимоги до демонстрації презентації:

1. Не повторювати те, що написано на слайдах. Показ слайда має супроводжуватися усним мовленням, що пояснює, коментує чи описує інформацію на екрані, але не переказує її.

Д

⁶⁷ Шумаков Д. Конструирование презентаций. – Ч.1. /Д. Шумаков – Псков, 2004. – С. 31 – 33.

а

д

2. Своєчасно коментувати слайди. Момент появи слайда на екрані не повинен збігатися з коментарем викладача, слухачам слід дати деякий час (залежно від обсягу і складності матеріалу слайда) на його самостійний перегляд.

3. Застосовувати контрастні подразники. Не слід всю презентацію говорити в однаковому темпі та з однаковою гучністю, одноманітно рухатися перед аудиторією або не рухатися зовсім – усі ці чинники слід чергувати для уникнення «відключення» слухачів від теми заняття.

4. Забезпечити інтерактивне спілкування із аудиторією. Найбільш популярним прийомом є «короткі запитання». У цьому випадку не потрібно вимагати від аудиторії розгорнутих відповідей на запитання, спілкування не повинно відволікати від сприймання матеріалу, а також припускати «зависання» запитання в повітрі.

Важливим питанням виступає і програмне забезпечення, за допомогою якого можна розробляти й демонструвати на занятті лінгвометодичну презентацію. Безперечно, найчастіше використовуваним, найбільш доступним і легким в опануванні є додаток *Microsoft Office* для створення презентацій – *PowerPoint*. Проте останнім часом у науково-методичній літературі активно обговорюються соціальні сервіси для миттєвого створення інтерактивних публікацій у Інтернеті, що мають певні переваги перед *PowerPoint*. Л. Г. Влащенко, Т. Ю. Міхнова та ін. описують переваги онлайн-сервісів такого типу:

- *Prezi* (<http://prezi.com>) – хмарний сервіс, який служить для створення інтерактивних презентацій. Можливості *Prezi* дозволяють створювати презентації нового виду з нелінійною структурою і внаслідок чого відображати декілька логічних рівнів інформації, візуально проводячи аудиторію від загальної картини до деталей і у зворотному напрямку. Усю презентацію можна згорнути в одну картинку. Це соціальний сервіс, тому презентації можуть створюватися колективно, а це означає, що його можна використати в роботі над спільними проектами.
- *Calameo* (<http://ru.calameo.com>), основний плюс якого порівняно з іншими полягає в можливості роботи з російськомовним інтерфейсом. Сервіс дозволяє створювати

інтерактивні публікації різних форм із файлів *Microsoft Office* (.doc, .rtf, .ppt, .pps, .xls), *Open Office* (.odt, .ott, .sxw, odp, .otp та ін.), а також .pdf, .txt, .htm, .html.

- *ISSU* (<http://issuu.com>) є провідною цифровою видавничою платформою, яка надає свої можливості для створення й перегляду журналів, каталогів і газет. Основна функція сервісу – згенерувати з .pdf файлу *flash*-додаток, який користувач може відкрити і в зручному вигляді ознайомитися з контентом. Сервіс надає необмежений дисковий простір, платні та безкоштовні акаунти, організацію підписок, соціальну мережу, бібліотеку, можливість зворотного зв'язку, перегляд статистики, можливість перегляду публікацій з мобільного телефону та ін.
- *Myebook* (<http://www.myebook.com>) – безкоштовний, проте англomовний сервіс, що ускладнює роботу з ним. За допомогою сервісу *Myebook* можна створювати свої власні електронні книги, необхідних форматів, включаючи .pdf .doc .txt та ін.
- *Readymag* (<http://readymag.com>) – сервіс для створення онлайн публікацій, який дозволяє надавати красиві публікації «журнального формату», витрачаючи при цьому мінімум зусиль. Усе верстання, крім тексту, може включати зображення і відео і формується за допомогою *drag-and-drop* («перетаскування»), тому для створення красивих журналів не потрібно ніяких технічних знань⁶⁸.

Безсумнівно, опанування цих та інших онлайн-додатків вимагає додаткової витрати часу викладача під час підготовки до заняття, проте презентації, створені за їх допомогою, матимуть вищу технічну якість, ніж презентація в *PowerPoint*, тому для кожного педагога ВНЗ на часі питання постійне удосконалення власної інформаційно-комунікаційної компетентності для забезпечення якісного мультимедійного супроводу занять різних форм у виші.

⁶⁸ Влащенко Л. Г. Соціальні сервіси для миттєвого створення інтерактивних публікацій в Інтернеті / Л. Г. Влащенко, Т. Ю. Міхнова : матеріали міжнар. веб-конф. [«Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra»] (м. Харків, 27 берез. 2014 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка, Харк. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка ; [за заг. ред. Н. П. Пасмор]. – Х., 2014. – С. 45 – 49.

Отже, лінгвометодична презентація для вишу складається з трьох основних типів слайдів, кожен із них має типове місце в структурі презентації: інформаційно-пояснювальні, тренувально-контрольні, логічно-сюжетні. Готуючись до заняття із застосуванням мультимедійної лінгвометодичної презентації, викладач має визначити кількість та зміст слайдів певного типу і розробити сценарій презентації (зазвичай у вигляді таблиці), зазначивши номер слайду, його тип, основний зміст, елементи оформлення. За допомогою сценарію викладач надалі добирає чи розробляє власноруч необхідний текстовий, графічний, звуковий, ілюстративний та відеоматеріал і безпосередньо виконує презентацію в *PowerPoint* чи іншому програмному середовищі.

Урахування різних видів навчальних лінгвометодичних презентацій та їх чергування в навчальному процесу вишу, а також дотримання зазначених вимог є підвалиною успішної й результативної презентації. Однак завжди слід пам'ятати, що презентація – лише допоміжний засіб навчання, а не самоціль і не єдине джерело інформації для здобувачів: провідну роль має відігравати викладач та його педагогічна майстерність.

Контрольні питання й завдання

- 1. Дайте визначення мультимедійної презентації та назвіть її основні переваги перед іншими засобами електронної лінгвометодики.*
- 2. Охарактеризуйте різні підходи до класифікації мультимедійних презентацій. Яка із них найзручніша для використання у ВНЗ?*
- 3. Які типи слайдів можуть використовуватися в мультимедійній презентації для ВНЗ? Для яких видів презентацій характерне застосування кожного типу слайдів?*
- 4. Охарактеризуйте вимоги до підготовки і демонстрації презентації у виші.*
- 5. Назвіть альтернативні до PowerPoint програми для створення презентацій. Дайте їх стисло характеристику.*

Електронний лінгвометодичний підручник

Застосування електронних підручників у вищій освіті належить до активно досліджуваних наразі питань, зокрема ґрунтовні праці науковців присвячено проблемам формування структури та змісту цього виду

навчальних видань, програмним середовищам розробки й застосування, педагогічним, психологічним, методичним, санітарно-фізіологічним, ергономічним і т.д. вимогам до електронних підручників тощо.

У «Положенні про електронні освітні ресурси» подано узагальнене визначення цього виду видань: електронний підручник – електронне навчальне видання із систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі⁶⁹.

Влучно конкретизує поняття «електронний підручник» Н. Кононець: універсальний інтерактивний гіпермедійний методичний та дидактичний підручник, який містить широке коло питань із тем однієї дисципліни (або різних навчальних дисциплін), викладених у компактній формі гіпертекстового середовища, та призначений для використання у навчальному процесі⁷⁰.

Окреслюючи роль і місце електронних підручників у навчальному процесі, Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр та ін. указують, що їх варто розглядати як електронне навчальне видання, що належить до електронних освітніх ресурсів навчального призначення і як засіб навчання входить до складу комп'ютерно орієнтованого навчального середовища. При цьому науковці зазначають, що електронний підручник виконує всі функції, властиві паперовим підручникам (інформаційну; конкретизації освітніх стандартів; систематизувальну; мотиваційну; орієнтації учнів на способи пізнавальної діяльності; розвитку пізнавальних можливостей учнів; координації всіх навчальних матеріалів за предметом; виховну та ін.) та відповідає основним дидактичним принципам, ергономічним вимогам⁷¹.

Н. Кононець зауважує, що саме через електронний підручник (ЕП) ефективно здійснюється процес педагогічного спілкування, який реалізовує функції: пізнання особистості і обмін інформацією, організація навчальної діяльності, індивідуалізація навчання, обмін ролями, співпереживання,

⁶⁹ Положення про електронні освітні ресурси (затв. Наказом МОНмолодьспорт України № 1060 від 01.10.2012 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>

⁷⁰ Кононець Н. В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розробка електронних підручників [Електронний ресурс] / Н. В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. – 2009. – № 6. – С. 203. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpm/2009_6/konones.pdf с 202. – Назва з екрану.

⁷¹ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 48 – 49.

самоствердження. На етапі управління педагогічним спілкуванням викладачу необхідно вміння підтримувати ініціативу здобувачів, організувати діалогічне спілкування.

Упровадження в навчальний процес електронних підручників, які в силу своєї інтерактивності характеризуються потужними можливостями розгалуження процесу пізнання і дозволяють здобувачу прямо включитися в тему, що його цікавить, — це один із найбільш дієвих засобів підвищення ефективності навчання; крім того, електронні підручники можуть включати ефективні засоби оцінки й контролю процесу засвоєння знань і набуття навичок. Електронні підручники покликані автоматизувати всі основні етапи навчання — від викладу навчального матеріалу, презентації дидактичних матеріалів до контролю знань, сприяти більше глибокому засвоєнню матеріалу та виставленню підсумкових оцінок⁷².

Основними перевагами електронного підручника К. Бугайчук називає такі: можливість автономної роботи незалежно від мережі Інтернет (локальні підручники), вища, ніж у паперових зразках, наочність матеріалу; можливість постійного удосконалення, зміни й доповнення новими матеріалами; велика кількість мультимедійного матеріалу, що дозволяє працювати з віддаленими ресурсами й швидко переходити до різноманітних частин видання та ін. Разом із тим до недоліків електронних підручників учений відносить такі:

- відсутність механізму взаємодії з викладачем;
- відсутність єдиних стандартів їх розробки;
- для створення підручника інколи необхідні спеціальні знання з використання відповідного програмного забезпечення;
- велика конкуренція з наявними системами дистанційного навчання (напр., *Moodle*)⁷³.

За особливістю інформаційно-технологічної будови дослідники поділяють ЕП на два типи: електронна версія друкарського видання та спеціально створене електронне недрукарське видання. Деякі вчені

⁷² Кононець Н. В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розробка електронних підручників [Електронний ресурс] / Н. В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. — 2009. — № 6. — С. 203. — Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpm/2009_6/kononec.pdf с 202. — Назва з екрану.

⁷³ Бугайчук К. Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги // Інформаційні технології і засоби навчання. — 2011. — №2 (22). — Режим доступу до журналу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>. — Назва з екрану.

вказують ще й на третій тип – відсканований і оцифрований варіант паперового підручника, проте із часом цей тип навчальних засобів усе рідше тлумачиться як електронне видання, оскільки не містить основних його ознак: навігаційної структури, гіпермедійності, інтерактивності тощо.

Вочевидь, що поняття електронного навчального засобу найбільше реалізує ЕП другого типу, будова якого передбачає застосування:

- додаткових інформаційних об'єктів та зв'язків між ними, що можуть бути відтворені в статиці чи динаміці;
- мультимедійних об'єктів (фото, відео, аудіо, анімація та ін.);
- засобів навігації (пошуки, гіперпосилання, закладки, примітки та ін.);
- засобів моніторингу результатів навчальної діяльності (тестування, контрольні завдання, статистика опрацювання та ін.);
- засобів забезпечення санкціонованого доступу;
- засобів проектування, що задовольняють техніко-технологічні вимоги створення й використання комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання;
- засобів розширення та індивідуалізації навчального контенту;
- засобів автоматизованого мережного оновлення версій ЕП;
- засобів санкціонованого копіювання ЕП чи фрагментарного використання окремих інформаційних об'єктів;
- засобів відтворення за допомогою мобільно орієнтованих пристроїв⁷⁴.

Поряд із безсумнівними перевагами ЕП другого типу вони потребують більшої уваги розробника, складніші в реалізації, вимагають окремих процедур грифування та ліцензування, вирішення проблем розміщення ЕП у відкритому доступі та ін., проте саме на цей тип підручника слід орієнтуватися викладачу вишу, оскільки він відповідає усім вимогам до електронних навчальних ресурсів. По суті, цей педагогічний програмний засіб – цілісна дидактична система, що ґрунтується на використанні комп'ютерних технологій і засобів Інтернету і яка ставить за мету

⁷⁴ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 48 – 49.

забезпечити навчання за індивідуальними й оптимальними навчальними програмами з керуванням процесу навчання⁷⁵.

Говорячи про електронний підручник методичного характеру, дослідники зазначають, що він має бути цілісною програмою, яка поєднує теоретичні та практичні питання, віртуальні лабораторні роботи та практикуми, має електронний журнал успішності, конструктор уроків, комп'ютерні анімації, інтерактивні й тестові завдання та багато інших можливостей. Крім того, з розвитком науки й техніки навчальна інформація може змінюватись швидкими темпами, тому використання саме інтернет-орієнтованих електронних підручників дає ще одну перевагу – їх легко оновлювати, не вдаючись до істотних витрат⁷⁶.

Характеризуючи технологічні аспекти розробки і виготовлення ЕП, слід зазначити широке застосування в ньому технологій гіпермедіа, гіпертексту, мультимедіа, інтерактиву, навігації та ін., що здебільшого відображаються у таких принципах побудови ЕП з лінгвометодики (рис. 9):

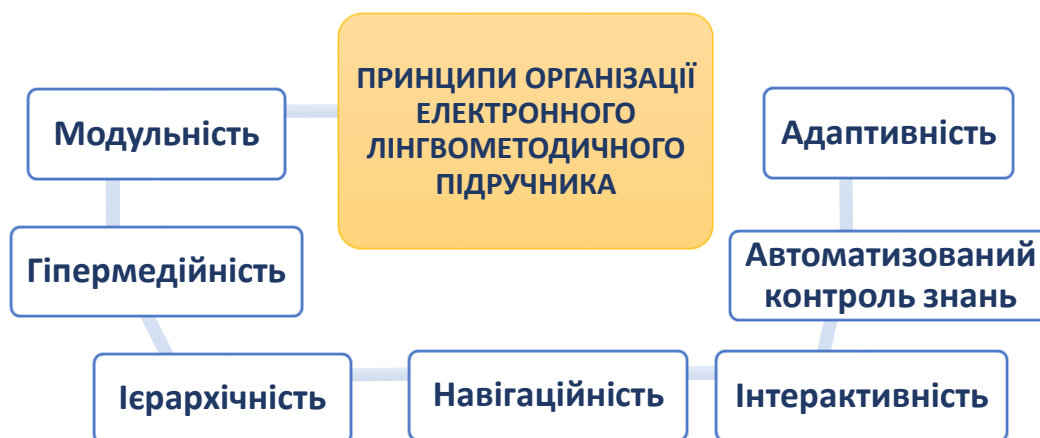

Рис. 9. Принципи організації електронного лінгвометодичного підручника

1. *Гіпермедійність*, яка полягає в органічному поєднанні гіпертексту та мультимедіа-інформації (звуку, анімації, відео) і виконує такі завдання: гнучке створення електронних підручників із метою

⁷⁵ Електронні засоби навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znanius.com/>. – Назва з екрану.

⁷⁶ Електронні засоби навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znanius.com/>. – Назва з екрану.

багаторазового використання навчальних, методичних та дидактичних матеріалів, а також доступність внесення змін у електронний підручник, що забезпечує його стабільність, можливість слугувати джерелом інформації багато років; поповнення бази навчальних та методичних матеріалів у мережі Інтернет; узагальнення дидактичних матеріалів та реалізацію інтерактивного контролю знань здобувачів; застосування адаптивних методів подання навчальних матеріалів у електронному підручнику через реалізацію принципу семантично правильного веб-документа, застосування принципу гіпертекстового подання інформації в ЕП.

2. *Модульність*, що реалізується через модульну побудову усього навчального курсу лінгвометодики, яка в традиційних навчальних засобах позначає наявність аудиторного, самостійного та контрольного модулів, а в ЕП вони трансформуються в теоретичний, практичний, контрольний, довідковий модулі, так і через чітку відповідність змісту електронного підручника змістовим модулям навчальної програми з лінгвометодики.

Рис. 10. Модулі електронного лінгвометодичного підручника

3. *Ієрархічність* (структурна чіткість) – обов’язковий порядок слідування модулів у підручнику: теоретичний завжди передує практичному й контрольному; послідовність опрацювання змістових модулів і окремих тем обумовлена логікою побудови навчальної та робочої програм із дисципліни і т.д.;

4. *Навігаційність* – наявність розгалуженої системи навігації, що надає нелінійний доступ до всіх модулів та розділів підручника. Разом із

тим дидактичні переваги має адаптивна система навігації, що дозволяє здобувачеві вільний доступ до всіх модулів уже пройдених тем, а в новій темі ілюструє методично правильну послідовність опанування матеріалу: теоретичний – практичний – контрольний модулі. Доступ до довідкового модуля має бути відкритим завжди.

5. *Інтерактивність* – важлива технологічна ознака ЕП з лінгвометодики, що полягає в представленні інформації у формі, яка сприяє обранню власної траєкторії опанування дисципліни, дозволяє здобувачу ступеня вищої освіти коригувати темп та тривалість вивчення кожної теми, потребу та порядок ознайомлення з довідковим матеріалом, надає можливість повертатися до теоретичного матеріалу теми та ін. Використання принципу інтерактивності під час розробки ЕП дозволяє суттєво змінити способи управління навчальною діяльністю здобувачів, залучити їх до активної роботи, спрямувати на самостійне оволодіння знаннями з предметів.

6. *Адаптивність* – ЕП як навчальний засіб якісно нового типу може бути відкритою чи частково відкритою програмною системою, тобто такою, яка дозволяє внести зміни до змісту і структури підручника. Модифікація електронних підручників може бути потрібна насамперед для адаптації його до конкретного навчального плану, можливостей матеріально-технічної бази, особистого досвіду викладача, базового рівня підготовленості учнів, обсягу годин на вивчення дисципліни тощо⁷⁷.

7. *Автоматизований контроль знань* передбачає наявність у ЕП з лінгвометодики спеціального контрольного модуля, що пронизує весь навчальний курс – від запитань після ознайомлення з теоретичними матеріалом (поточний контроль), виконання завдань і тестів після повного опрацювання теми (тематичний контроль) до підсумкових онлайн-іспитів (підсумковий контроль). Кількість балів за виконання кожного виду завдань розраховується викладачем зарані, відображається в сценарії ЕП за аналогією до розподілу балів у НМК навчальних дисциплін. Завдяки

⁷⁷ Діденко О. В. Сучасні вимоги щодо розробки та впровадження електронних підручників у систему професійно-технічної освіти / зб. наук. пр. Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. – № 4(69). – 2013. – С. 87 – 98.

наявності в ЕП електронного журналу результати проходження всіх видів контролю по кожному здобувачеві підсумовуються й унаочнюються.

Досліджуючи компонентну структуру ЕП для вишу, науковці здебільшого однаково підходять до виокремлення необхідних складників: титульна сторінка засобу, анотація, зміст, щодо організації самостійної роботи здобувача, інструкція (методичні рекомендації) для роботи з електронним начальним засобом, теоретичний матеріал (лекційний блок), практикум, списки літератури, довідковий матеріал (глосарій), завдання для самостійної роботи та ін. Тож, у ЕП з лінгвометодики можна виокремити обов'язкові компоненти (рис. 11).

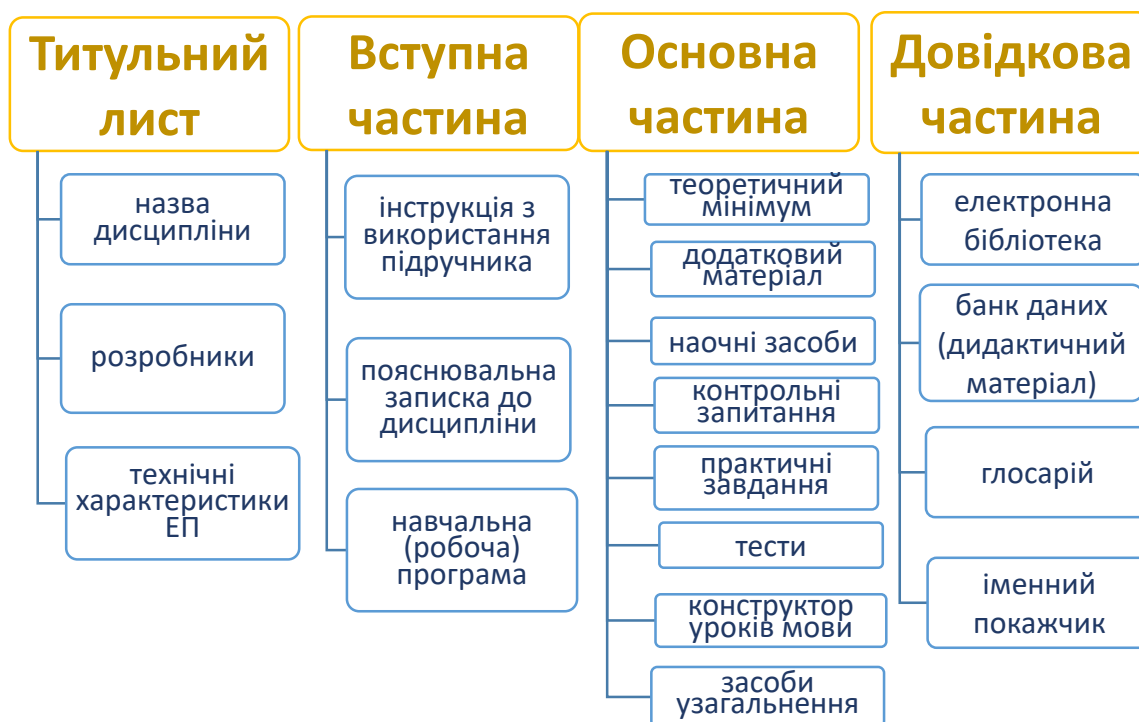

Рис. 11. Компонентна структура електронного лінгвометодичного підручника

Н. Кононець тлумачить розробку й створення ЕП як один із аспектів педагогічної творчості сучасного викладача вишу, зауважуючи, що ця діяльність є необхідною й важливою складовою вирішення проблеми оптимізації навчального процесу: оригінальне вирішення педагогічних завдань, розробка нових педагогічних методів, прийомів, засобів, застосування педагогічного досвіду в нових умовах, удосконалення системи роботи зі здобувачами, імпровізація в педагогічному процесі.

Науковець указує, що творча праця є засобом досягнення вершин педагогічної майстерності, тому кожен сучасний викладач повинен оволодіти хоча б найменшим рівнем комп'ютерної грамотності та сучасної інформаційної культури, обґрунтовуючи свою думку тим, що безпосереднє використання електронних підручників у навчальному процесі спрощує викладання цілого ряду дисциплін та контроль знань⁷⁸.

Відтак покрокова розробка електронного підручника з лінгвометодики для вишу виглядає таким чином:

1. Добір навчального, практичного, контрольного наочного матеріалу і розподіл його за основними змістовими блоками, оформлення їх у окремі папки навігаційного дерева (рис. 12).

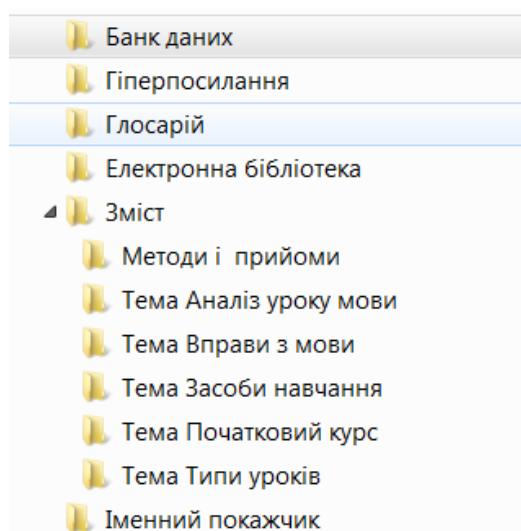

Рис. 12. Приклад навігаційного дерева під час добору змісту ЕП з лінгвометодики

2. Укладання сценарію майбутнього ЕП з опорою на розроблену модульну та компонентну структури. На цьому етапі виокремлюється зміст кожного із компонентів ЕП, плануються гіпермедійні зв'язки між ними, система гіперпосилань майбутнього підручника, закладається реалізація технологій інтерактивності та адаптивності тощо.

3. Добір програмного середовища й технічне виконання підручника. Із цього приводу Н. Кононець указує, що рівень інформаційно-

⁷⁸ Кононець Н. В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розробка електронних підручників [Електронний ресурс] / Н. В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. – 2009. – № 6. – С. 202 – 210. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpm/2009_6/kononec.pdf с 202. – Назва з екрану.

комунікаційної культури та комп'ютерної грамотності викладача вишу має вміщувати такі мінімальні компоненти: знання операційної системи (достатньо *Windows*), яка необхідна для організації роботи з комп'ютером, файловою структурою та периферією; текстовими процесорами та редакторами типу *Microsoft Word*, які дозволяють створювати документи різного формату та здійснювати роботу з ними; системами навігації в мережі Інтернет та пошуковими серверами, які спрощують пошук потрібного матеріалу.

Разом із тим нині існує низка спеціальних програм різних рівнів складності й доступності для створення електронних підручників і посібників. Серед найбільш популярних безкоштовних зразків можна вказати такі: *Document Suite, TurboSite, eBooksWriter LITE, eBook Maestro, ChmBookCreator, ExeBook, SeKum BookStudio* та ін. Якісними платними додатками є такі: *HyperMethod, Macromedia Authorware, Macromedia Director, ToolBook, SunRav BookOffice, eBook Maestro STANDARD, HTML Book Maker, Master Tool, MS SharePoint Designer, eBook Edit Pro, BookEditor, ChmBookCreator* та ін.

4. Перевірка ефективності, методичної та технічної якості розробленого засобу.

Отже, розробку ЕП з лінгвометодики доцільно поділити на такі основні етапи: підготовчий, основний, контрольний (рис. 13).

На принципах організації ЕП з лінгвометодики, їх змістових та структурних особливостях ґрунтуються вимоги, які має враховувати викладач лінгвометодики, розробляючи педагогічні програмні засоби такого рівня. К. Бугайчук слушно поділяє їх на дві категорії:

1. Вимоги до структури:

- на титульній сторінці повинна бути назва електронного підручника, елементи керування;
- анотація має включати цілі навчального курсу, терміни й умови використання підручника, опис основних навичок і вмінь, які отримує слухач після завершення вивчення дисципліни, методичні вказівки щодо роботи з текстом і практичними завданнями, відомості про авторів підручника;

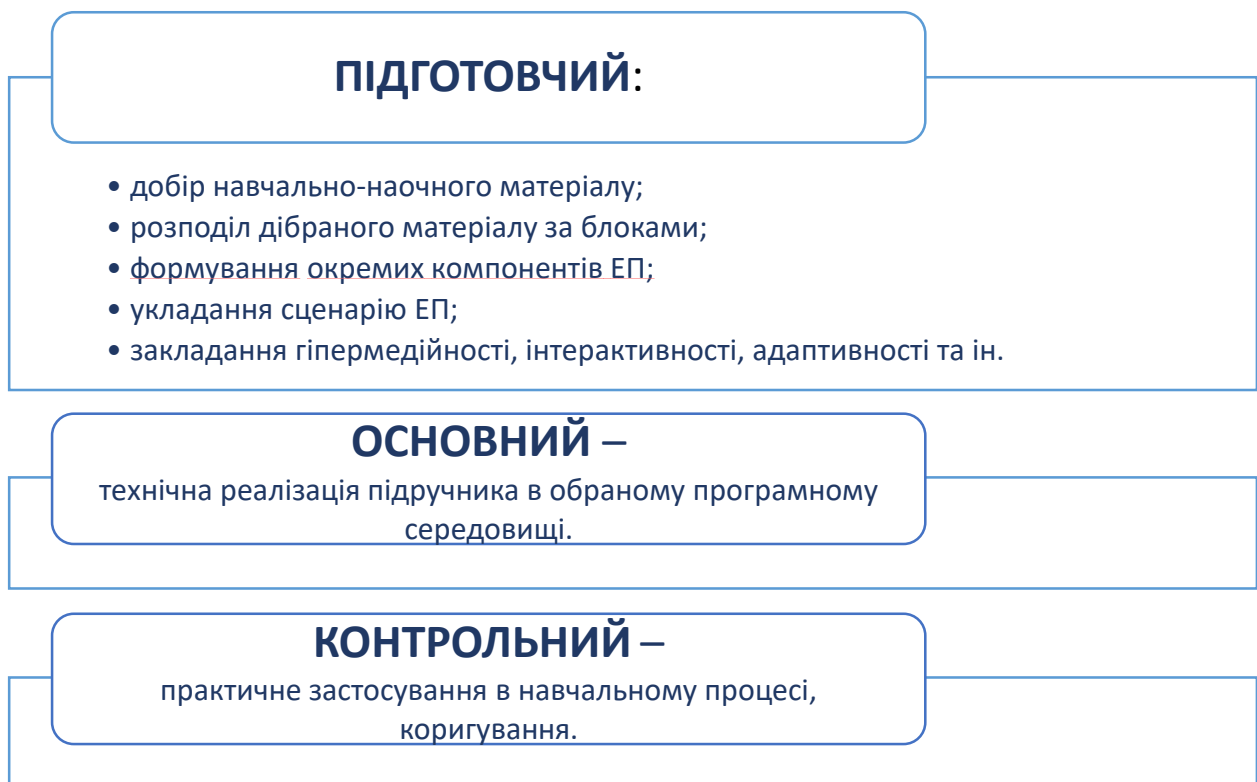

Рис. 13. Етапи створення ЕП з лінгвометодики

- інформаційний матеріал слід розташовувати відповідно до тематичного плану навчальної дисципліни, враховуючи її модульну структуру (кожна тема має включати коротку анотацію, цілі, ключові слова, методичні рекомендації щодо роботи з темою, виклад основного матеріалу, практичні й тестові завдання);
- список рекомендованих джерел, виданих традиційним, друкарським способом і доповнений не лише посиланнями на статті в журналах, збірках наукових конференцій, але також і на електронні публікації (ресурси), які розміщені на сервері навчального закладу або в мережі Інтернет, повнотекстовими автономними електронними джерелами, які входять до основної структури електронного підручника та ін.

2. Вимоги до оформлення інформаційних матеріалів:

- ЕП повинен містити лише мінімум текстової інформації у зв'язку з тим, що тривале читання тексту з екрану призводить до значного стомлення, і, як наслідок, до зниження сприйняття і засвоєння знань;

- текст має бути розбитий на маленькі смислові абзаци, адже масивні абзаци тексту можуть не сприйматися слухачами, слід використовувати злегка збільшений інтервал між рядками для створення враження їх розрідженості, а не масивного скупчення букв, особливо це стосується шрифтів малого розміру; оскільки ми читаємо текст зліва направо, то вирівнювання тексту по лівому краю значно полегшить його читання; рішення про вживання вирівнювання тексту по ширині приймається в кожному випадку індивідуально для всього тексту (залежно від довжини рядків, розміру абзаців, наявності і кількості графіки);
- бажано використовувати обмежену кількість типів і розмірів шрифтів (не більше 2 – 3 типів і 3 – 4 розмірів), бо великий розмах у використанні різних типів і розмірів шрифтів погіршить читання тексту і швидше стомлюватиме слухача;
- кольорове оформлення тексту також має бути помірним – не варто створювати на сторінці «веселку», колір шрифту повинен добре виділятися на фоні, тобто текст має бути контрастним;
- використання ілюстрацій, відео та аудіоінформації дозволяє підвищити мотивацію слухачів до навчання, поліпшити усвідомлення інформації різними категоріями слухачів залежно від основного каналу її сприйняття, візуалізувати абстрактну інформацію за рахунок динамічного представлення будь-яких процесів або статичних об'єктів і предметів – усі ці мультимедійні складові повинні мати відношення до конкретної теми, вони мають уточнювати текстову інформацію, наводити приклади, мати стандартний формат для читання (особливо це стосується відеоматеріалів);
- використання ілюстрацій повинно бути доцільним, бо надмірна кількість анімації може стомлювати слухача або відволікати його увагу від основного матеріалу;
- наявність гіпертекстових посилань на інші компоненти підручника та зовнішні інформаційні ресурси;
- обґрунтований запуск зовнішнього програмного забезпечення: якщо електронний підручник (особливо автономного типу) має

певну кількість навчального контенту, що вимагає запуск інших програм (аудіо та відеоплеєрів, фотопереглядачів, читачів форматів *.djvu* і *.pdf*), то посилання на ці програми також мають знайти відображення у підручнику;

- зрозуміла навігація й елементи пошуку⁷⁹.

Методичні аспекти застосування ЕП у навчальному процесі ВНЗ полягають у переважному їх призначенні для самостійної роботи здобувачів ступенів вищої освіти, а також у частковому використанні на практичних та гурткових заняттях. На жаль, слід констатувати, що на сьогодні на ринку електронної навчальної продукції в Україні відсутні електронні лінгвометодичні підручники, їх розробка – справа сучасних викладачів ВНЗ. Натомість в мережі Інтернет наявні деякі зразки електронних підручників з української мови, здебільшого для середньої та старшої ланок загальноосвітньої школи (<http://linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/>; <http://www.mova.info/pidruchn.aspx>; <http://www.teacher.in.ua/elektron-p-druchniki.html>; http://www.edu.kh.ua/dodatkov_i_mozhlyvosti/elektronni_pidruchniki_dlya_1_0_klasu та ін.).

Контрольні питання й завдання

1. Дайте визначення електронного підручника. Яку роль відіграє застосування е-підручників у навчальному процесі вишу? Які переваги електронних підручників перед іншими засобами електронної лінгвометодики?

2. Охарактеризуйте принципи організації електронного лінгвометодичного підручника.

3. Які модулі обов'язково має електронний лінгвометодичний підручник? Через які складники його компонентної структури вони реалізуються?

4. Охарактеризуйте етапи створення електронного лінгвометодичного підручника.

5. Яких вимог до електронних лінгвометодичних підручників має дотримуватися його розробник?

⁷⁹ Бугайчук К. Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – №2 (22). – Режим доступу до журналу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

Електронний лінгвометодичний посібник

Електронні посібники, на відміну від електронних підручників, не виступають основним навчальним засобом із дисципліни, існують у різних видах: навчальні, наочні, практичні посібники та різноманітні їх поєднання. Так, у навчальному електронному посібнику для вишу зазвичай сполучено теоретичний, практичний та наочний матеріал із дисципліни; практичні посібники реалізуються, наприклад, через збірки завдань тренувального характеру, тренажери тощо; наочні посібники становлять добірки наочного матеріалу для опанування дисципліни.

Говорячи про загальну класифікацію електронних посібників для вишу, А. Андрющенко, В. Ільїн, Т. Іщенко та ін. залежно від дидактичного призначення, способу організації навчання та контролю за наслідками навчальної роботи електронних посібників поділяють їх на інформаційно-довідкові, навчальні, контрольні-консультативні та електронні посібники з адаптивною методикою навчання. Конкретизуючи різновиди посібників, автори наводять такі:

- навчальні аудіо- та відеоматеріали;
- інформаційно-довідкові чи навчальні посібники для самостійного опанування теоретичного матеріалу;
- віртуальні лабораторні роботи для дослідження властивостей та ознак об'єктів вивчення;
- програмовані методичні вказівки із курсового та дипломного проектування;
- тести успішності⁸⁰.

Пристосовуючи ці види до навчання лінгвометодики у ВНЗ, можна уточнити класифікацію таким чином:

1. Навчальний лінгвометодичний посібник (навчальний текстовий, аудіо- та відеоматеріал, інформаційно-довідкові матеріали, тести).
2. Практичний лінгвометодичний посібник (лінгвометодичний тренажер, збірка лінгвометодичних завдань тренувального характеру, лінгвометодичні тести та ін.).

⁸⁰ Методика підготовки та застосування електронних посібників : метод. посібн. / [Т. Д. Іщенко, В. В. Ільїн, А. М. Андрющенко та ін.]. – К.: Аграрна освіта, 2007. – С. 15.

3. Наочний лінгвометодичний посібник (збірки відеозаписів уроків мови в початковій школі, мультимедійні добірки наочного матеріалу для викладання мови в початковій школі, мультимедійні схеми, таблиці, інфографіка, інтерактивні постери та ін. для викладання лінгвометодики у виші).

Навчальний електронний посібник, на думку науковців, не лише подає інформацію, але й визначає послідовність та обсяг її опрацювання, створює можливість визначати проміжні та підсумкові результати навчальної роботи. Вибір допоміжної інформації здобувач здійснює за рахунок використання спеціальних позначень в основному інформаційному кадрі. Джерелом інформації для визначення обсягу та послідовності опрацювання здобувачем навчального матеріалу є відповіді на тестові завдання, що виконують функцію тренувальних та контрольних вправ. Перевірку відповідей на тестові завдання здійснює комп'ютер і визначає зміст та послідовність наступних дій здобувача. Можливі варіанти послідовності опрацювання змісту такого посібника закладаються у посібник автором залежно від прогнозованих результатів виконання тестових завдань.

Електронний посібник для допомоги здобувачам у самостійному вивченні певної дисципліни або її частини – теми чи розділу, повинен сприяти здійсненню всіх етапів пізнавальної діяльності, а саме:

- представлення здобувачу певної інформації та забезпечення її усвідомлення, створення необхідних умов та стимулів до навчання;
- сприйняття здобувачами нового змісту навчального матеріалу в різних формах його представлення;
- осмислення сприйнятого матеріалу, формування понять, утворення узагальнень, засвоєння законів;
- закріплення та вдосконалення набутих знань, формування умінь та навичок;
- застосування знань, умінь та навичок;
- перевірка та оцінювання результатів пізнавальної діяльності.

Дослідники вказують, що для забезпечення виконання всіх етапів пізнавального процесу в складі електронного посібника створюються функціональні складові елементи – кадри: титульний, вступний,

інформаційні, закріплення та самоконтролю (тестові), еталонні, психологічної підтримки, підсумковий⁸¹.

Титульний кадр є своєрідним титульним аркушем електронного посібника. У ньому може визначатися предмет та розділ, для засвоєння якого його складено, автори, місце та рік створення. Титульний кадр першим з'являється на екрані після початку роботи з посібником.

Вступний кадр містить визначення дидактичної мети, яку спроможний забезпечити електронний посібник, настанови та пояснення до організації та методики роботи з посібником, вступним кадром можна також вважати зміст.

Інформаційні кадри, де подається навчальна інформація, яка повинна бути засвоєна здобувачем під час вивчення певної теми. За важливістю інформації, що міститься в таких кадрах, вони поділяються на основні та допоміжні. Основні інформаційні кадри містять виклад основного змісту теми. Інформація, представлена в цьому кадрі, повинна бути обов'язково опанована всіма здобувачами. Допоміжні інформаційні кадри містять відомості, що доповнюють, конкретизують або уточнюють інформацію, яка подається в основних, поділяються на додаткові та консультаційні.

Додаткові кадри містять інформацію, що розширює світогляд здобувача, дає йому відомості, які не є обов'язковими, але можуть бути матеріалом для роздумів, стимулюють його зацікавленість у предметі вивчення. Додаткова інформація розрахована на найбільш активних та розвинених здобувачів, яких цікавить матеріал за межами навчальної програми. Консультаційні кадри призначені здобувачам, що не змогли усвідомити навчальний матеріал, спираючись на повідомлення тільки основного інформаційного кадру. Із цією метою можуть використовуватися альтернативні методи пояснення матеріалу. Крім того, в цьому кадрі можуть бути посилання на інформацію, яку здобувач повинен був засвоїти під час вивчення попередніх тем, і без знання якої він неспроможний зрозуміти матеріал, що пропонується.

⁸¹ Методика підготовки та застосування електронних посібників : метод. посібн. / [Т. Д. Іщенко, В. В. Ільїн, А. М. Андрущенко та ін.]. – К.: Аграрна освіта, 2007. – С. 17.

В інформаційних кадрах можуть бути подані рекомендації до дій, виконання яких, на думку авторів посібника, дозволить здобувачу повністю та швидко усвідомити представлені відомості.

У кадрах *закріплення та самоконтролю (тестових)* розміщуються завдання (питання, вправи або задачі), вирішення яких дозволить здобувачу, на думку авторів ЕП, цілком засвоїти та закріпити навчальний матеріал, що був їм сприйнятий та усвідомлений під час роботи з інформаційним кадром, та отримати оцінку результатів навчальної діяльності здобувачів.

Зміст *еталонних* кадрів завжди пов'язаний зі змістом завдань, розташованих або у кадрі закріплення та самоконтролю, або в тестових кадрах, що створює умови для самооцінювання здобувачем їх виконання та оцінювання діяльності здобувача комп'ютером. В еталонному кадрі записується правильна відповідь на завдання, що містяться в кадрі закріплення та самоконтролю чи тестових кадрах.

Кадр *психологічної підтримки* призначений для створення доброзичливих стосунків між здобувачем та навчальною системою. Кадри такого призначення вставляються у структуру посібника в найбільш складних місцях, де може бути корисним підбадьорювання та заохочування здобувача до подальшої роботи. У такому кадрі містяться повідомлення, фрази, вислови про успішне завершення важливого етапу засвоєння навчального матеріалу, позитивні оцінки навчальної діяльності, сподівання щодо успішності наступної навчальної роботи.

Підсумковий кадр є завершальним кадром електронного посібника. У ньому міститься повідомлення про завершення роботи, висловлюється подяка за плідне співробітництво та сподівання на подальшу співпрацю⁸².

А. Андрющенко, В. Ільїн, Т. Іщенко та ін. зазначають, що зміст електронного посібника може забезпечувати опанування навчальної дисципліни або окремих її тем чи розділу. Весь зміст електронного посібника повинен бути поділений на окремі частини (уроки), які охоплюють матеріал у межах одного заняття, розрахованого на навчальну роботу від 1 до 2 академічних годин. Оскільки електронний посібник

⁸² Методика підготовки та застосування електронних посібників : метод. посібн. / [Т. Д. Іщенко, В. В. Ільїн, А. М. Андрющенко та ін.]. – К.: Аграрна освіта, 2007. – 204 с.

повинен забезпечувати всі етапи процесу навчання, доцільно його створювати відповідно до дозової процедури засвоєння навчального матеріалу. Дозова процедура навчання полягає у тому, що навчальний матеріал, який повинен бути засвоєним під час заняття, поділяється на логічно завершені фрагменти (порції), і за кожним з них організується весь процес засвоєння від представлення інформації до контролю результатів. Тобто в кожній дозі створюються основний інформаційний кадр, тренувальні та контрольні кадри, додаткові та консультаційні кадри тощо.

Учені слушно зауважують, що особливістю впровадження інформаційних технологій у діяльність навчальних закладів є те, що науково-педагогічні працівники та викладачі не тільки впроваджують електронні посібники, але й змушені їх створювати, оскільки спеціалізованих організацій, які б цим займалися, практично не існує. Разом із тим, на думку авторів, розробку сучасних мультимедійних ЕП за своєю складністю можна порівняти з процесом професійного створення комп'ютерної гри⁸³.

На початку створення електронного посібника викладач повинен підготувати його первинний текст відповідно до певних вимог. Зміст цієї роботи автора можна поділити на такі етапи:

1. Підготовка змісту основних інформаційних кадрів.
2. Визначення складових частин змісту основного інформаційного кадру, які можуть бути використані для виклику додаткової інформації.
3. Визначення спеціальних позначок для виклику додаткової інформації та їх розташування в інформаційному кадрі.
4. Підготовка текстів додаткових повідомлень (довідок, консультацій, підказок, прикладів).
5. Складання тестових завдань.
6. Визначення змісту додаткової інформації як реакції на можливі помилки під час виконання тестових завдань.
7. Визначення послідовності роботи здобувача з електронним посібником⁸⁴.

⁸³ Методика підготовки та застосування електронних посібників : метод. посібн. / [Т. Д. Іщенко, В. В. Ільїн, А. М. Андрущенко та ін.]. – К.: Аграрна освіта, 2007. – С. 7.

⁸⁴ Там само.

Слід зважати на те, що обсяг, структура і змістове наповнення електронного посібника залежить від лінгвометодичних потреб викладача вишу в конкретних умовах. Важливим питанням також є обрання програмного середовища та способу використання посібника (локального чи мережевого). Усі програми, зазначені у попередньому пункті для створення електронних підручників, можуть використовуватися і з метою створення електронних посібників різних видів. При цьому викладач лінгвометодики має усвідомлювати, що локальний спосіб використання доцільніший для навчальних електронних посібників значних обсягів, а для практичних та наочних посібників слід здебільшого використовувати онлайн-ресурси, що передбачають їх створення та застосування лише в мережі Інтернет:

- для інтерактивних навчальних матеріалів (*MasterTool, LearningApps, Thinglink* та ін.);
- для мультимедійних презентацій (*Prezi, PowToon, Wideo, Moovly, VideoScribe*);
- для інфографіки, карт пам'яті (*MindMeister, Easelly, CMap* та ін.);
- для інтерактивних постерів (*Gloster, Thinglink, Padlet* та ін.);
- для інтерактивних кросвордів (*Cross, Фабрика кросвордів* та ін.)
- для тестів (*OpenTEST, Neuron* та ін.).

Контрольні питання й завдання

1. Назвіть види електронних навчальних посібників із лінгвометодики. Наведіть приклади застосування кожного виду на заняттях із лінгвометодики.

2. Які функціональні складові елементи (кадри) створюються в кожному е-посібнику з лінгвометодики? Охарактеризуйте зміст і призначення кожного виду кадрів.

3. Поясніть поняття «дозова процедура навчання», використовуване під час розробки е-посібника з лінгвометодики. Наведіть приклади.

4. Укажіть послідовність дій викладача лінгвометодики під час укладання змісту електронного лінгвометодичного посібника.

5. Обґрунтуйте переваги локального і онлайн способів використання е-посібників із лінгвометодики.

Електронний навчально-методичний комплекс із лінгвометодики

Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни є необхідним пакетом документів для викладання у вищій школі, що має відповідати певним нормативним положенням. Розробка його в електронній формі, зручній для використання як викладачем, так і здобувачем ступеня вищої освіти, наразі набуває все більшої популярності. При цьому електронна форма представлення НМК коливається від текстового документа із системою заголовків до окремої веб-сторінки чи сайту із розгалуженою ієрархією навігації, інтерактивними гіперпосиланнями і т.д.

Окреслюючи роль електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК), Ю. Вороненко вказує, що, будучи реаліями сучасної вищої школи, вони допомагають розвивати систему безперервної освіти, дозволяють одержувати яскраву наочну інформацію в темпі, зручному для сприйняття здобувача ступеня вищої освіти. Водночас електронні навчальні видання потребують особливої системи підготовки, зокрема більш високі вимоги висуваються до їх ергономічних та технічних характеристик⁸⁵. Перевага ЕНМК перед традиційним оформленням НМК вочевидь, проте для його розробки слід орієнтуватися на певне коло вимог, що об'єднують загальні норми розробки й оформлення НМК та принципи створення електронних навчальних продуктів.

НМК визначається як сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів у друкованій та електронній формах, необхідних і достатніх для ефективного вивчення навчальної дисципліни, передбаченої навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти, які навчаються за певною освітньою програмою. НМК повинен забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу – повідомлення навчальної інформації та її сприймання, закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування й контролю, та основних функцій освітнього процесу –

⁸⁵ Вороненко Ю. В. Електронні навчальні посібники для відображення медичних процедурних знань : принципи, етапи створення, методологія / Ю. В. Вороненко, О. П. Мінцер, В. В. Краснов.– К. : НМА, 2009. – С. 39

освітньої, виховної та розвивальної. НМК розробляються для всіх навчальних дисциплін відповідно до навчального плану.

НМК вміщує такі елементи:

- титульна сторінка;
- зміст;
- навчальна програма навчальної дисципліни;
- робоча навчальна програма навчальної дисципліни; -
- навчально-методичні матеріали для лекцій із навчальної дисципліни: опорний конспект лекцій, підручник, навчальний посібник тощо;
- інструктивно-методичні матеріали до практичних (семінарських, лабораторних) занять із навчальної дисципліни;
- методичні вказівки та тематика курсових робіт;
- пакет контрольних завдань для перевірки залишкових результатів навчання здобувачів з навчальної дисципліни;
- дидактичне забезпечення самостійної роботи здобувачів;
- критерії оцінювання результатів навчання здобувачів;
- пакет дистанційного супроводу дисципліни⁸⁶.

Усі ці ознаки НМК мають з обов'язковістю відбиватися в ЕНМК, що визначається як сукупність структурованих навчально-методичних матеріалів, об'єднаних за допомогою комп'ютерного навчального середовища, що забезпечує повний дидактичний цикл та призначена для оптимізації процесу опанування здобувачами професійних компетентностей у межах навчальної дисципліни, забезпечуючи умови для реалізації різних видів навчальної діяльності⁸⁷.

Принципову відмінність ЕНМК від традиційного «паперового» НМК Р. С. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр вбачають, зокрема, в таких властивостях електронної форми:

- інтерактивність: здатність ЕНМК реагувати на запити здобувачів, створюючи можливість діалогу з навчальною системою;

⁸⁶ Організація освітнього процесу у ВНЗ (імплементация положень Закону України «Про вищу освіту») : посібн./ [ред.-упоряд. О. Г. Набока.] – Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. – С. 206.

⁸⁷ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – 506 с.

- актуалізація: можливість своєчасного становлення навчально-методичного матеріалу;
- інтеграція: можливість включення до складу ЕНМК посилань на інші електронні джерела інформації;
- адаптація: можливість ЕНМК «підлаштовуватися» під індивідуальні можливості й потреби здобувача за рахунок надання різноманітних траєкторій вивчення навчального матеріалу, різноманітних рівней складності контролюючих завдань;
- візуалізація: можливість використання кольорового оформлення навчального матеріалу, включення до ЕНМК анімацій, відео і аудіо фрагментів.

С. Сіренко найважливішими характеристиками електронного навчального курсу називає такі: структурованість матеріалу, підбраного відповідно до обраної тематики відповідно до завдань навчання; адекватне цілям навчання використання можливостей інформаційних технологій (доставка матеріалу, відпрацювання умінь, зворотний зв'язок, наочність, інтерактивність і ін.); можливість управління процесом навчання викладачем і навчаються; можливість вибору індивідуальних траєкторій навчання при обов'язковому виконанні вимог навчальної програми; підтримка і стимулювання самостійної роботи учнів; обов'язкове продумане поєднання дидактичного задуму і можливостей інформаційних технологій.

До основних ознак ЕНМК Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр відносять: різноманітність форм представлення інформації (текст, гіпертекст, графіка, відео-, аудіо інформація, анімовані об'єкти, засоби мультимедіа, що розкривають нові можливості навчального процесу, забезпечують занурення здобувача в пізнавальний процес); інтерактивність ЕНМК у реальному часі, що реалізується на мультимедійному комп'ютері; можливість адаптації змісту навчального матеріалу до індивідуальних особливостей здобувачів; невербальне середовище навчання; можливість швидкого та точного пошуку необхідного навчального матеріалу за ключовими словами; можливість дистанційного, масового і самостійного навчання з використанням ЕНМК, які розміщені на сервері комп'ютерної мережі.

Дослідники вказують, що ЕНМК використовується в таких основних процесах функціонування системи освіти, як-от:

- навчання: збереження навчальних матеріалів з усіх дисциплін; вибір змісту, послідовності і методики навчання; представлення навчальних матеріалів у зручному і наочному вигляді; допомога під час виконання завдань; подання звітів і контрольних робіт; комп'ютерна модернізація виучуваних об'єктів і процесів; обробка результатів експерименту; підтримка розробки навчальної документації; контроль знань;

- інформування: пошук навчальної інформації за запитом; подання поточної інформації з організації навчального процесу;

- комунікації між здобувачами і викладачами, між здобувачами в групі, між здобувачами та іншими учасниками тематичних конференцій тощо;

- документування: ведення журналу успішності, виконання копій навчальних матеріалів за запитом учня, викладача.

Інтеграція цих функцій під єдиним інтерфейсом дозволить значно підвищити якість ЕНМК і продовжити термін його експлуатації⁸⁸.

Науковці одностайно стверджують, що головною проблемою в організації електронного навчання є не технічна, а дидактична сторона, пов'язана з якістю навчального матеріалу, організацією повноцінного процесу навчання, зокрема ЕНМК як навчальний засіб має відповідати традиційним дидактичним принципам: науковість, доступність, наочність, системність і послідовність. Крім того, Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр наводять дидактичні умови, яким має відповідати ЕНМК:

- активність здобувача: ЕНМК має активізувати пізнавальну діяльність здобувачів на підставі використання активних методів навчання;

- професійна спрямованість: ЕНМК повинен орієнтувати здобувачів на майбутню професійну діяльність, на оволодіння професійними компетентностями;

- актуальність та повнота інформації: електронний спосіб збереження даних дозволяє постійно оновлювати інформацію в ЕНМК;

⁸⁸ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – 506 с.

- оптимізація навчального процесу: ЕНМК має бути орієнтованим на досягнення навчальної мети, з цією метою використовувати навчально-методичне забезпечення, нові засоби навчання;

- індивідуалізація навчання: ЕНМК має забезпечувати можливість вибору здобувачем власної траєкторії, темпу навчання, коригування процесу навчання за результатами проміжного контролю;

- комплексний характер: ЕНМК дисципліни має містити методичне забезпечення до всіх видів і форм навчальної діяльності здобувачів;

- єдині вимоги до структури і оформлення: наявність єдиних вимог до оформлення матеріалів ЕНМК, урахування сумісності сучасного програмного забезпечення;

- вільний доступ до матеріалів комплексу: такий доступ може надати кафедральний сайт (портал), університетський сайт (портал).

До ЕНМК, на думку Р. Гуревича, М. Кадемії, М. Козяра доцільно включати мультимедійні курси, кожен із яких становить комплекс пов'язаних структурованих дидактичних одиниць, представлених у цифровій формі, що містить всі компоненти навчального процесу. Мультимедійний курс автори вважають засобом комплексного впливу на здобувача шляхом узгодження концептуальної, ілюстративної, довідкової, тренажерної, контрольної частин. Структура і користувацький інтерфейс цих частин курсу мають переслідувати мету надавати здобувачам ефективну допомогу в процесі вивчення матеріалу.

До основних компонентів ЕНМК науковці відносять такі:

1. Програма-навігатор, що виконує організаційні та сервісні функції (реєстрація здобувача, довідкова інформація з дисципліни, котра вивчається, відстеження траєкторії навчання здобувача, фіксування результатів навчання).

2. Електронний навчальний посібник, який становить набір взаємопов'язаних html-документів, об'єднаних у єдину логічну структуру, котра включає текст, статичні та динамічні зображення, елементи меню і навігації.

3. Автоматизований лабораторний практикум.

4. Система тестування та контролю.

Конкретизуючи основні складники, Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр подають більш докладний перелік складників ЕНМК:

- анотація до курсу, в якій наводиться коротка характеристика ЕНМК, його переваги, для кого він призначений;
- робоча програма, сформована на основі Державного стандарту з професії (за наявності), навчальної програми з дисципліни;
- керівництво щодо вивчення дисципліни (методичні вказівки для викладача, здобувача), яке включає вказівки для самостійного вивчення теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань; вказівки з технології вивчення навчального матеріалу на певному рівні, послідовності використання всього навчально-методичного комплексу, навчальних модулів, блоків, навчальних одиниць;
- навчальний посібник, який містить виклад навчального матеріалу (теоретичного, практичного) відповідної дисципліни, що відповідає робочій програмі та структуруванню на методичні дози (модулі, блоки, початкові одиниці);
- практикум, що використовується для формування вмінь та навичок на основі застосування теоретичних знань, необхідних під час розв'язування практичних завдань;
- тести або тестувальні системи, які використовуються для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу на початковому, проміжному та підсумковому етапах;
- довідник, що містить відповідні матеріали, таблиці, визначення, глосарій із дисципліни;
- електронна бібліотека курсу, яка включає підручники та посібники, доповнені аудіо-відеоматеріалами, освітніми Інтернет-ресурсами⁸⁹.

Центральною частиною ЕНМК, на думку вчених, є навчальний посібник, який може виконувати функції підручника і електронного тренажера, має модульну структуру, де зв'язок між модулями здійснюється за допомогою гіперпосилань. Доступ до розділів і тем реалізується за допомогою інструменту «Зміст», який представляє всі теми курсу у вигляді ієрархічної структури. Навчальний посібник включає: анотацію або вступ,

⁸⁹ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – 506 с.

теоретичний матеріал, практикум для формування вмінь та навичок, у якому представлено покрокове виконання типових завдань із вивченої теми, методичні рекомендації до вивчення курсу, тематику рефератів, курсових робіт, словник термінів, додатки, рекомендовану літературу.

Важливим питання є оцінка якості ЕНМК, що має проводитися відповідними експертними відділами чи навчально-методичною радою вишу (окремого факультету). При цьому постає питання критеріїв оцінки якості сучасних електронних навчальних комплексів. С. Сіренко об'єднує їх у декілька груп, зазначаючи, що вони мають різну значимість і можуть мати різну вагу в числовій оцінці якості електронного навчального курсу: дидактичні, організаційні, техніко-ергономічні.

До *дидактичних* критеріїв належать такі показники: прогнозовані цілі й гарантованість їх досягнення; оптимальний вибір методів навчання здобувачів і досяжність запланованих результатів; структурованість навчального матеріалу, його відповідність загальнодидактичним принципам; забезпечення різноманітних видів навчальної діяльності здобувачів; активізація навчальної діяльності; рівень методичного забезпечення.

До *організаційних* критеріїв належать такі показники: наявність плану курсу, представленого в текстовому і графічному вигляді; можливість вибору різних способів освоєння навчального курсу (послідовного, вибору з альтернативних завдань), управління часом, відведеним на навчальні заходи в межах курсу, як здобувачам, так і викладачеві; можливість статистичної обробки даних проміжного і підсумкового контролю; рівень підтримки і супроводу електронного навчального курсу, його регулярна доопрацювання на основі виявлених недоліків і думки користувачів. При цьому, в процес проектування, розвитку та оцінки курсу, повинні залучатися фахівці, що мають як педагогічний, так і технічний досвід розробки електронних навчальних курсів.

Говорячи особливості організації ЕНМК, Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр вбачають їх у модульній будові ЕНМК та дотриманні пов'язаних із цим критеріїв:

- структура модулів має бути чіткою і відповідати логіці розвитку змісту і принципам дидактики;

- кожний модуль має бути сформованим як завершений обсяг інформації;
- структура модуля має відповідати змісту;
- назви модулів і тем мають бути чіткими, стислими і відповідати програмі;
- обсяг змісту модуля має відповідати значущості та складності матеріалу;
- основними видами контролю та звітності здобувачів за кожним модулем можуть бути тести, контрольні роботи;
- тривалість роботи здобувача над кожним модулем не повинна перевищувати встановлених норм;
- послідовність і конкретні терміни роботи над змістом навчального матеріалу, контроль за якістю знань визначається здобувачем спільно з педагогом⁹⁰.

Техніко-ергономічні критерії мають такі показники: рівень і ступінь документованості курсу; безпека і наявність захисту від несанкціонованого доступу; «юзабіліті» – зрозумілість інтерфейсу і легкість роботи з електронним навчальним курсом (необхідність додаткового часу на освоєння програмної оболонки для роботи з електронним навчальним курсом, зрозумілість навігації курсу, урахування вікових особливостей учнів); можливість і легкість поновлення навчального контенту; відповідність естетичного оформлення функціональному призначенню; якість і різноманітність графічних і інших невербальних складових електронного навчального курсу; відповідність стандартам і варіативність програмного забезпечення, використовуваного в електронному навчальному курсі, достатня швидкість завантаження навчальних матеріалів⁹¹.

Відтак ЕНМК з базового курсу лінгвометодики для здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» має включати всі вказані вище розділи і розроблятися в програмному середовищі, що надає можливості щодо

⁹⁰ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – 506 с.

⁹¹ Сиренко С. Н. Электронный УМК как инструмент интенсификации образовательного процесса: опыт проектирования и принципы эффективного использования (на примере курса «Основы педагогики») / С. Н. Сиренко //Высшая школа. – 2011 – № 1. – С. 58 – 61.

створення веб-сторінки із системою навігації, гіперпосилань, уможлиблює інтерактивну взаємодію із засобом. Із цією метою може застосовуватися мова html критеріїв оцінки якості сучасних електронних навчальних комплексів і текстовий редактор веб-сторінок (*Homesite, Html Pad, Notepad* та ін.), а може використовуватися візуальний редактор веб-сторінок, що не потребує вивчення мови html (*Macromedia Dreamweaver Mx, Adobe Golive, Hotdog, Microsoft FrontPage, Microsoft Sway, Microsoft Publisher* та ін.).

Робота з візуальними редакторами потребує певного часу для їх освоєння, проте є легшою для викладача, який не має фахової інформатичної підготовки. Оскільки наведені зразки візуальних редакторів різняться ступенем складності як самої програми, так і вихідного продукту, викладачу слід зважати, що найлегше працювати з додатками *Microsoft Office*, які надають можливості реалізувати всі вимоги до ЕНМК, однак мають обмеження щодо елементів оформлення. Наприклад, ЕНМК з методики навчання української мови в початковій школі, виконаний у програмі *Microsoft Publisher*, що відкривається за допомогою будь-якого браузера, має такий вигляд (рис. 14).

Рис. 14. Приклад ЕНМК з лінгвометодики, розробленого в програмі Microsoft Publisher

Отже, ЕНМК навчальної дисципліни становить собою різновид електронного навчального посібника для здобувачів ступеня вищої освіти та викладачів, що водночас виступає і обов'язковим пакетом документів для опанування навчального курсу. Якісна організація ЕНМК, дотримання всіх вимог до його дидактичних, організаційних та технічних характеристик, проведення методичної та технічної експертизи його якості забезпечать ефективне застосування цього різновиду засобів електронної лінгвометодики на заняттях у ВНЗ.

Контрольні питання й завдання

- 1. Розкрийте роль ЕНМК у навчально-виховному процесі сучасного вишу. Якого вигляду може набирати ЕНМК за різної технічної реалізації?*
- 2. Назвіть обов'язкові елементи НМК, що реалізуються в ЕНМК.*
- 3. Укажіть основні властивості, найважливіші характеристики та провідні ознаки електронної форми НМК з лінгвометодики.*
- 4. У яких основних процесах функціонування системи освіти використовується ЕНМК?*
- 5. Охарактеризуйте групи критеріїв оцінки якості сучасних ЕНМК із лінгвометодики, як і де має проводитися їх експертиза?*

Електронні лінгвометодичні тести

Упродовж останніх років вітчизняна система вищої освіти зазнає значних реформувань: визначені та законодавчо закріплені стратегічні напрями її розвитку, вдосконалено системи та процедури контролю якості освіти (насамперед, ліцензування, акредитація), затверджено систему стандартів, які містять вимоги до фахової компетентності та кваліфікаційну характеристику, системи діагностики якості знань тощо. Відтак для врахування сучасних і перспективних вимог суспільства до особистості та задоволення її освітніх потреб необхідним постає визначення, моніторинг, коригування стратегічних пріоритетів і тактичних завдань розвитку освітньої галузі. Провідну роль у цьому процесі має відігравати вітчизняна вища школа, яка значною мірою впливає на глибину та темпи перетворень у системі освіти України⁹².

⁹² Спірін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / О. М. Спірін / за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – С. 12.

О. Колгатін наводить основні вимоги до педагогічної діагностики, що відповідають окремим напрямам її проведення: професійна спрямованість, послідовність, ієрархічна організація. Стосовно діагностичної діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі науковець зазначає, що професійна спрямованість дійсно є її необхідною ознакою, оскільки здобувач опановує методи педагогічної діагностики, володіння якими входить до складу професійної компетентності вчителя.

Вибір методів діагностики, критеріїв, алгоритму інтерпретації, змісту запитань і завдань спирається на фаховий напрям підготовки майбутнього вчителя, тож важливою вимогою до педагогічної діагностики є відповідна підготовка здобувачів. Дослідник слушно зауважує, що впровадження у навчальний процес інформаційно-комп'ютерних технологій пов'язано зі створенням все більш досконаліших педагогічних програмних засобів, що привертає увагу до розробки певних класифікацій та вимог, які призначені спрямувати зусилля розробників і допомогти вчителю здійснити вибір програмного засобу у відповідності до особливостей конкретного навчального процесу⁹³.

Серед методів об'єктивного контролю найбільш науково обґрунтованим І. Булах, М. Мруга та ін. слушно називають тестування із залученням технічних засобів для сканування та обробки результатів. Такий підхід здебільшого пояснюється дидактичними перевагами тестів перед іншими видами перевірки: «Відмінна риса тесту – можливість вимірювання у кількісній і якісній формі, що дозволяє встановити динаміку якості навчання та виконати його діагностичний аналіз. ... Професійно підготовлений і використаний тестовий інструмент дає якісну інформацію, яка відповідає реальному стану справ»⁹⁴.

Тестування має значні переваги перед іншими методами педагогічного контролю:

- підвищення швидкості перевірки якості засвоєння знань і вмінь здобувача ступеня вищої освіти;

⁹³ Колгатін О. Г. Дидактичні вимоги до засобів автоматизованої педагогічної діагностики / О. Г. Колгатін // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : збірник наук. праць / за заг. ред. проф. В. І. Євдокимова та проф. О. М. Микитюка / ХНПУ імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2007. – Вип. 27. – С. 65 – 74.

⁹⁴ Булах І. Є. Створюємо якісний тест: навч. посіб. / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К.: Майстер-клас, – 2006. – С. 6.

- здійснення хоча й поверхневого, але повного охоплення всього навчального матеріалу;
- зниження впливу негативного впливу на результати тестування таких чинників, як настрої, рівень кваліфікації та інші характеристики конкретного вчителя, тобто мінімізація суб'єктивного фактору при оцінюванні відповідей;
- висока об'єктивність і гуманність оцінювання, що досягається шляхом стандартизації процедури проведення, неможливістю внесення суб'єктивної складової до оцінки знань здобувачів та використанням єдиної процедури і єдиних критеріїв оцінювання;
- орієнтованість на сучасні технічні засоби, на використання в середовищі комп'ютерних навчальних і контрольних систем;
- можливість математико-статистичної обробки результатів контролю, і як наслідок, підвищення об'єктивності педагогічного контролю;
- здійснення принципу індивідуалізації й диференціації навчання завдяки використанню адаптивних тестів;
- можливість збільшити частоту й регулярність контролю за рахунок зменшення часу виконання завдань і автоматизації перевірки;
- ефективність з економічної точки зору, адже основні витрати часу припадають на складання якісного інструментарію, а за збільшення кількості екзаменованих ці витрати розподіляються на них пропорційно, що призводить до зниження загальних витрат;
- полегшення процесу інтеграції системи утворення країни в європейську.

Відтак вагому частину вибудовування системи моніторингу та оцінювання якості вищої освіти становлять питання тестології: визначення, класифікації, побудови, продукування, технічного рішення, запровадження в процес навчання та перевірки ефективності різних типів тестів, тестових завдань, завдань у тестовій формі. Сучасна українська тестологія перебуває в стані швидкоплинного розвитку, оскільки практика навчання на всіх щаблях освіти вимагає постійного контролю знань, умінь та навичок учнів і здобувачів. Існує чимала частка власне українських доробків із тестології та різних аспектів застосування тестів у навчанні: О. Авраменко,

Т. Андрущенко, П. Атаманчук, О. Барило, І. Булах, О. Виноградов, С. Вітвицька, Ю. Ковальчук, М. Мруга, С. Раков, В. Сергієнко, О. Чаркіна та ін.

У працях цих та інших науковців обстоюється важливість запровадження й налагодження функціонування тестових технологій у педагогічних вишах, адже воно значно підвищує якість освітнього процесу, зацікавлює здобувачів та мотивує їх на більш глибоке опанування дисципліни. Крім того, навички майбутніх педагогів розробляти тести та використовувати різні методичні прийоми організації тестування на пряму залежать від їхнього відповідного власного досвіду. Лише ж теоретична підготовка не дає в цьому випадку бажаних наслідків.

Говорячи про характер тестових завдань у процесі тестування здобувачів ступеня вищої освіти зі спеціальності «Початкова освіта», О. Івлієва обґрунтовує важливість критеріально-орієнтованого тестування, яке розуміє як метод педагогічної діагностики, призначений для вивчення рівня індивідуальних досягнень здобувачів відносно певного критерію. Застосування критеріально-орієнтованого тестування, на думку дослідниці, сприяє створенню психолого-педагогічних умов успішності вишівського навчання завдяки докладному опису цілей навчання; наявності для кожної цілі адекватного набору навчальних завдань; розподілу завдань за ступенем складності.

Перевагами критеріально-орієнтованого тестування, порівняно з іншими засобами контролю навченості здобувачів, є визнання планомірного характеру педагогічного впливу; концентрація на конкретних аспектах навчальної діяльності; спрямованість на вивчення реальних досягнень конкретного здобувача. Особливості, притаманні навчальному матеріалу предметів фундаментального і фахового циклів підготовки (перевага компонента «наукові знання»; можливість формалізації інформації, що підлягає засвоєнню), зумовлюють потенціал для застосування критеріально-орієнтованого тестування з метою контролю навченості здобувачів.

За цих умов розробку системи тестових завдань доцільно проводити за таких вихідних положень, як-от: адекватність завдань змісту і характеру професійної підготовки; однозначності їх розв'язання; варіативності; спрямованості на всебічний розвиток здобувачів; здійснення системного

підходу; привабливості; послідовності та поступового зростання складності; забезпечення раціонального поєднання репродуктивної та творчої діяльності. Реалізація цих положень забезпечує спрямованість психолого-педагогічних впливів на формування змістово-процесуального, рефлексивного та мотиваційного компонентів фахової готовності вчителя початкових класів⁹⁵.

Розвиваючи цю думку, А. Панасюк та ін. зауважують, що організація контролю із застосуванням критеріально-орієнтованого тестування дає можливість здобувачам оцінити особисті досягнення і скоректувати власну навчальну діяльність, а викладачам – удосконалити процес організації самостійної роботи, у якій тестовий контроль як складова освітньої діагностики поряд з перевіркою, оцінюванням, аналізом статистичних даних, виявленням динаміки освітніх змін і особистісного росту здобувачів набуває особливого значення. При цьому застосування тематичного, поточного й рубіжного тестового контролю є стимулом для регулярної самостійної роботи здобувача.

Дослідниця виокремлює *критерії*, що визначають ефективність використання тестових завдань і сформованість навичок самостійної роботи здобувачів, а саме: об'єктивності, надійності, валідності і точності тестового контролю; результативності засвоєння знань; рівня розвитку самостійності здобувачів, – а також сукупність *дидактичних умов* використання критеріально-орієнтованих тестів для організації самостійної роботи здобувачів з іноземної мови, що передбачає: погодженість тестового контролю з іншими елементами організації самостійної роботи; системну реалізацію різних видів тестового контролю; поєднання тестування з іншими видами контролю; інтерпретацію результатів тестового контролю в різних шкалах оцінювання; застосування надійних і валідних тестових завдань; підготовку викладачів і здобувачів до використання тестування з метою об'єктивного оцінювання навчальних досягнень⁹⁶.

⁹⁵ Івлієва О. М. Критеріально-орієнтоване тестування в системі формування професійної готовності вчителя початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. М. Івлієва. – Одеса, 2001. – 16 с.

⁹⁶ Панасюк А. В. Організація тестового контролю з іноземної мови у процесі самостійної навчальної діяльності здобувачів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. В. Панасюк. – Житомир, 2009. – 22 с.

О. Чаркіна подає алгоритм організації тестового контролю у викладанні психолого-педагогічних дисциплін, що передбачає такі етапи діяльності:

- 1) постановка викладачем завдання контрольної процедури і ознайомлення здобувачів зі змістом контролю;
- 2) презентація дидактичного засобу, що використовується на певному етапі;
- 3) ознайомлення здобувачів з особливостями тестового методу контролю;
- 4) коментар викладача стосовно специфіки роботи на кожному з рівнів навченості;
- 5) заповнення інформаційної карти;
- 6) безпосереднє виконання здобувачами тестових завдань на вибраному рівні навченості;
- 7) перевірка виконання тесту і презентація еталону його виконання викладачем або самоатестація із використанням ключа (трафарету) правильних відповідей здобувачами;
- 8) оцінювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів;
- 9) занесення результату до інформаційної карти, виділення важкого для сприйняття або незрозумілого матеріалу;
- 10) корекція помилок⁹⁷.

Відтак діагностика лінгвометодичної компетентності майбутніх фахівців початкової освіти повинна мати комплексний характер і становити систему, стрижневим компонентом якої виступає електронне лінгвометодичне тестування.

Характеризуючи електронне тестування у ВНЗ, Т. Іщенко, В. Ільїн, А. Андрющенко та ін. вказують, що на підставі аналізу виконання тестових завдань визначається обсяг та послідовність опанування навчальної інформації, здійснюється корекція пізнавальних дій та оцінюється їх ефективність. Працюючи із тестовими завданнями, здобувач опановує технологію їх виконання, звикає до них, як до звичайного виду вправ, тому

⁹⁷ Чаркіна О. А. Педагогічне тестування як засіб контролю за навчальним процесом у педагогічних університетах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / О. А. Чаркіна. – Кривий Ріг, 2009. – 23 с.

виконання контрольних тестів під час перевірки та оцінювання результатів навчання із окремих розділів, навчальної дисципліни загалом, а також під час визначення рівня професійної компетентності не повинно викликати додаткового психологічного, емоційного навантаження.

Науковці зазначають, що існує декілька видів тестування, які здійснюються із метою визначення та оцінювання:

- рівня засвоєння навчального матеріалу під час самостійної роботи;
- готовності до виконання лабораторних та практичних робіт;
- результатів навчальної роботи з певної теми чи розділу;
- результатів роботи з навчальної дисципліни загалом;
- рівня професійної компетентності з метою надання певної кваліфікації.

На підставі синтезування тестових завдань із окремих дисциплін складається тест професійної компетентності, який у поєднанні з випускною (дипломною) роботою повинен визначити рівень готовності здобувача до виконання професійних операцій за освітньо-кваліфікаційною характеристикою (ОКХ) із спеціальності, з якої здійснювалося навчання⁹⁸.

Н. Бугаєць, Т. Сидоренко та ін. подають визначення поняття «електронний тест успішності» – це система завдань специфічної форми, що вимагають стислих однозначних відповідей і передбачають швидке опрацювання результатів, за якими можна якісно оцінити структуру і виміряти рівень знань, умінь і навичок.

Учені вказують на особливості системи електронного тестування порівняно з паперовою:

1. Кожне завдання повинно містити інструкцію з технології введення відповіді.
2. Відповідність формулювань тестових завдань можливостям комп'ютера. Електронне тестування дозволяє розширити, порівняно з паперовою технологією, спектр дій учнів. Наприклад, в одному завданні може поєднуватися як вибір однієї відповіді, так і відповідь, яка передбачає введення тексту чи цифр.
3. Завдання мають бути варіативними, тобто на кожній електронній машині бажано змінювати черговість розміщення дистракторів або навіть

⁹⁸ Методика підготовки та застосування електронних посібників : метод. посібн. / [Т. Д. Іщенко, В. В. Ільїн, А. М. Андрущенко та ін.]. – К.: Аграрна освіта, 2007. – С. 13.

тестових завдань, таким чином зникає можливість підказки, запам'ятовування відповіді.

4. Комп'ютерні тести унеможливають списування, оскільки час на виконання одного завдання залежить від індивідуального рівня знань кожного респондента.

5. Зручна система управління базами тестових електронних завдань – видалення, додавання, об'єднання завдань.

6. Передбачена система збору й обробки результатів тестування.

7. Зручні засоби виконання завдань.

8. Налаштовані мультимедійні засоби.

9. Компактність⁹⁹.

Розробляючи електронні лінгвометодичні тести, викладач ВНЗ має використовувати окремі тестові оболонки, як-от: *Iren, AnsTester, Test-W2, Test_W, ADTester, MyTestX, ADSoft Tester* та ін. – або тестові системи електронних навчальних середовищ *Hot Potatoes, Moodle* та ін. Крім того, доцільним є і застосування із цією метою і спеціальних веб-сервісів, що містять системи для онлайн розробки та тестування: *OpenTEST, Neyron, Тесторіум* та ін.

Отже, електронне лінгвометодичне тестування є необхідним компонентом системи контролю сформованості лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів, що вимагає урахування необхідних вимог до створення та застосування електронних тестів.

Контрольні питання й завдання

1. Який метод об'єктивного контролю виступає найбільш науково обґрунтованим для занять з лінгвометодики у ВНЗ? Назвіть і обґрунтуйте його переваги перед іншими методами педагогічного контролю.

2. Розкрийте поняття «критеріально-орієнтоване тестування» для занять із лінгвометодики. Наведіть приклади.

3. Назвіть критерії, що визначають ефективність використання тестових завдань і сформованість навичок самостійної роботи здобувачів із лінгвометодики.

4. Охарактеризуйте алгоритм організації електронного тестового контролю на заняттях із лінгвометодики у ВНЗ.

⁹⁹ Сидоренко Т.М. Електронні тести успішності як засіб підвищення ефективності навчального процесу / Т. М. Сидоренко, Н. О. Бугаєць // Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 6. – 2009. – С. 28 – 30.

5. Проаналізуйте доступні тестові оболонки й зробіть висновок щодо зручності їх застосування на заняттях із лінгвометодики.

Контентні засоби електронної лінгвометодики

Електронний освітній контент вміщує бібліотечне та інформаційно-ресурсне забезпечення навчання, виховання, управління, проведення навчальних та наукових досліджень; ресурси бібліотечних інформаційних центрів; колекції електронних освітніх ресурсів, зміст сайтів навчальних закладів¹⁰⁰.

Інституційний репозитарій

Інституційний репозитарій є відносно новим поняттям для вищої освіти, яке, утім, швидко поширюється і набуває актуальності. Під цим терміном розуміють електронний архів для тривалого зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в установі. Основні особливості інституційного репозитарію: забезпечення відкритого доступу до результатів наукових досліджень, які проводяться в університеті, через самоархівування; доступ до наукових досліджень університету для світової спільноти; зосередження матеріалів в одному місці.

Основна ідея інституційних репозитаріїв, що лежить в основі їх заснування та функціонування – забезпечення відкритого доступу до навчальних ресурсів. Відкриті освітні ресурси – загальна назва для усіх освітніх засобів, до яких є повністю відкритий доступ завдяки безкоштовній

¹⁰⁰ Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [Електронний ресурс] / [В. Ю. Биков, О. М. Спірін, О. П. Пінчук та ін.]. – ІТЗН НАПН України, 2016. – С. 5. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

ліцензії чи переведення їх у суспільне надбання та створення доступу до таких ресурсів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

«Вікіпедія» – т.зв. найвдаліша та найпопулярніша відкрита освітня система – подає такі приклади відкритих освітніх ресурсів у світі:

- *MIT OpenCourseWare* (проект Массачусетського технологічного інституту з публікації у відкритому доступі матеріалів всіх курсів інституту, США);

- *OpenLearn* (освітня платформа Відкритого університету, Велика Британія);

- *Free High School Science Texts* (Університет Кейптауна, ПАР);

- *Connexions* (Університет Райса, Техас, США);

- *Center for Open and Sustainable Learning (COSL)* (Державний університет Юта, США);

- *The Institute for the Study of Knowledge Management in Education (ISKME)* (Каліфорнія, США);

- *Prometheus* (безкоштовні онлайн-курси від викладачів КПІ, КНУ та Києво-Могилянської Академії, Україна);

- інституційні репозитарії українських університетів: *eKMAIR* – електронний архів Національного університету «Києво-Могилянська академія», *ELARTU* – репозитарій Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя, електронний науковий архів НТБ НУ «Львівська політехніка», *eSSUIR* – електронний архів Сумського державного університету;

- електронна бібліотека України *ELibUkr*¹⁰¹.

Теоретично досліджуючи переваги та проблеми відкритого доступу до освітніх та наукових ресурсів С. Дубик, С. Костишин, Г. Онисько, О. Шкодзінський, Т. Ярошенко та ін. зауважили, що він працює за принципом покриття всіх коштів за рахунок автора чи його інституції, а також безкоштовного й безперешкодного онлайн-доступу всіх охочих (на відміну від наявних моделей через організацію передплати, коли витрати покриваються тим, хто хоче отримати інформацію). При цьому дослідники наголошують, що відкритий доступ – це не самвидав і не публічний домен.

¹⁰¹ Відкриті освітні ресурси [Електронний ресурс] /Вікіпедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%>. – Назва з екрану.

Він абсолютно сумісний з авторським правом, контролем якості через експертну оцінку, фінансовими витратами і доходами (навіть прибутком), престижем, якістю, кар'єрним просуванням, індексуванням та іншими функціями, допоміжними послугами, пов'язаними із науковою літературою, її розповсюдженням та зберіганням.

Т. Ярошенко різнобічно дослідила переваги відкритого доступу до освітніх ресурсів: для організацій, що його фінансують – позитивна віддача від своїх інвестицій у дослідження; для авторів – спонuka до широкого розповсюдження своїх робіт; для читачів – доступ до всіх першоджерел; для видавців та рецензентів – вища оцінка їхньої праці; для бібліотек – змога якісно задовольняти різноманітні інформаційні запити користувачів; для дослідницьких установ та інституцій – збільшення їх присутності, зміцнення репутації й престижу та ін.¹⁰²

Відтак, створивши засіб електронної лінгвометодики та апробувавши його, перевіривши ефективність на практиці, викладач ВНЗ має надавати здобувачам відкритий доступ до нього, користуючись доступними інституційними репозитаріями, системами дистанційної освіти, освітніми хмарними сховищами та ін.

Переваги та вигоди використання інституційних репозитаріїв для наукових установ Т. Ярошенко окреслила таким чином: забезпечують створення нової моделі наукової комунікації; надають вільний доступ до результатів досліджень; уможливають контроль над дослідженнями; сприяють підвищенню конкуренції та зменшенню монополії журналів; збільшують наукову, соціальну та економічну значущість наукових досліджень, а відтак і статус університету (підвищення рейтингу, авторитету та престижу інституції та її бібліотеки).

С. Дубик, С. Костишин, Т. Ярошенко та ін. вказують, що використання та розвиток репозитарію вигідне для науковця (підвищення індексу цитувань праць, постійне та тривале зберігання, збереження авторських прав та ін.), наукового підрозділу (розповсюдження, зростання рівня цитованості, тривалість та постійність збереження та ін.), університету в

¹⁰² Ярошенко Т. О. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років / Тетяна Ярошенко // Бібліотечний вісник. — 2011. — № 5. — С. 4.

цілому (підтримка наукової діяльності, підвищення якості наукової комунікації, підвищення рейтингу, відкритий доступ до досліджень.

Інституційні репозитарії, як слушно зауважила Т. Ярошенко, відповідають двом стратегічним цілям академічних інституцій: 1) становлять основу для реформування наукової комунікації шляхом стимулювання інновацій у розпорошеній видавничій системі; 2) виступають у ролі реальних показників якості роботи інституції, таким чином збільшуючи її видимість, престиж та загальне визнання.

Дослідниця вказала на два основні шляхи забезпечення відкритого доступу до освітніх ресурсів: золотий – через журнали відкритого доступу всі статті таких видань вільно й безперешкодно доступні кожному; зелений – через архіви (чи репозитарії) відкритого доступу (створюються через депонування та самоархівування вченими своїх праць у відкритих електронних архівах, відповідно до стандартів *Open Archives Initiative*). Зелений шлях дослідники вважають більш перспективним, оскільки він не вимагає повної перебудови системи наукових публікацій, автори можуть продовжувати публікувати свої статті в журналах (і в комерційних, і відкритих), а потім архівувати їх та забезпечити до них вільний доступ у репозитарії.

Т. Ярошенко також виокремила види репозитаріїв: інституційні (належать одній установі: університету, інституту, лабораторії, організації; таких сьогодні найбільше – біля 1600); тематичні (охоплюють галузь знань чи окремі дисципліни; наразі у світі – понад 220, напр., *ArXiv*, *CiteSeer*, *RePEc*, *Smithsonian NASAADS*, *SSRN*, *PubMed Central (PMC)* та ін.; урядові (належать державним структурам для зберігання та організації доступу до урядових документів; нині їх близько 50); агрегаційні чи міжінституційні (належать консорціуму університетів, напр., вітчизняний проект *ELibUkrOA*; у світі – понад 80)¹⁰³.

Стосовно видів документів, що можуть зберігатися в репозитаріях, науковці зазначають, що це можуть бути будь-які оцифровані об'єкти наукової, освітньої, адміністративної, культурної діяльності окремого дослідника, інституції чи галузі, хоча найчастіше репозитарії асоціюються

¹⁰³ Ярошенко Т. О. Відкритий доступ — шлях до присутності України у світовій науковій спільноті / Т. Ярошенко // Вища школа. – 2011. – № 3. – С. 6.

лише з науковими доробками: препринти (авторські рукописи), постпринти (надруковані в журналах наукові статті, дисертації чи тези дисертацій, е-книги чи розділи книг, патенти, звіти, матеріали конференцій та ін.); презентації та мультимедійні матеріали, аудіо- та відеофайли, комп'ютерні програми, веб-сторінки, набори даних, навчальні об'єкти; університетські видання (газети, бюлетені, стрічки новин тощо), навчальні матеріали (окремі лекції, е-портфоліо, програми курсів, методичні рекомендації тощо); здобувацькі роботи, бібліографічні покажчики і т. ін.

Учені вказують, що інституційні репозитарії частково пов'язані із поняттям електронної бібліотеки, оскільки їх функції (збір, зберігання, класифікація, каталогізація й забезпечення доступу до цифрового контенту) аналогічні до функцій звичайних бібліотек.

Як інноваційна галузь науки, електронна лінгвометодика має, з одного боку, послуговуватися здобутками інституційних репозитаріїв, а з іншого – наповнювати їх контентом, розробленим викладачами та використовуваним у навчальному процесі вишу, зважаючи на практичну відсутність наразі готових засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ. На сьогодні в Україні існує близько 30 інституційних репозитаріїв, а кількість вишів – понад 600, відтак для вітчизняної електронної лінгвометодики інституційні репозитарії поки що є перспективним напрямом розвитку, а не освітньої реалією і справа їх організації та забезпечення ефективного функціонування – на часі для всіх ВНЗ України.

Контрольні питання та завдання

- 1. Дайте визначення інституційного репозитарію. Які переваги його використання у ВНЗ?*
- 2. Назвіть види інституційних репозитаріїв та різновиди документів із лінгвометодики, що можуть у них зберігатися.*
- 3. Охарактеризуйте сучасний стан поширеності інституційних репозитаріїв в Україні.*
- 4. Обґрунтуйте необхідність роботи здобувачів у інституційних репозитаріях для якісного формування в них лінгвометодичної компетентності.*
- 5. Охарактеризуйте два основні шляхи забезпечення відкритого доступу до освітніх ресурсів.*
- 6. Дайте визначення відкритих освітніх ресурсів та обґрунтуйте їх перевагу перед іншими електронними освітніми ресурсами.*

7. Які відкриті освітні системи працюють наразі в Україні?

8. Назвіть принципи, на основі яких розвивається відкрите науково-освітнє інформаційне середовище.

Електронна бібліотека

Електронна бібліотека (англ. Digital library) – розподілена інформаційна система, що дозволяє зберігати й використовувати різноманітні колекції електронних документів (текст, графіка, аудіо, відео і т. ін.) завдяки глобальним мережам передачі даних у зручному для кінцевого користувача вигляді¹⁰⁴.

Мета створення електронної бібліотеки полягає в забезпеченні таких можливостей:

- забезпечення користувачів роботою з документами з обмеженим доступом (рідкісних і рукописних книг, фотоальбомів, дисертацій, архівів, яких немає у більшості бібліотек);

- забезпечення доступу до інформації, що існує лише в електронній формі;

- надання користувачам більш якісних можливостей роботи з електронними документами великих обсягів;

- інформаційне забезпечення користувачів повнотекстовими базами даних у режимі теледоступу.

Основні завдання електронної бібліотеки – інтеграція інформаційних ресурсів і ефективна навігація в них.

Інтеграція інформаційних ресурсів – це їх об'єднання з метою використання різної інформації зі збереженням її властивостей, особливостей представлення і можливостей її обробляти. Об'єднання ресурсів може відбуватися як фізично, так і віртуально, але при цьому таке об'єднання повинно забезпечувати користувачу сприйняття необхідної інформації як єдиного інформаційного простору: електронна бібліотека повинна забезпечити роботу з базами даних і високу ефективність інформаційних пошуків.

¹⁰⁴ Інтернет-архів [Електронний ресурс] / Вікіпедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Ефективна навігація в електронній бібліотеці – це можливість користувача знаходити інформацію, яка його цікавить, в усьому доступному інформаційному просторі з найбільшою повнотою і точністю при найменших витратах зусиль.

Особливості електронної бібліотеки:

1. Можливість введення чи видалення інформаційних об'єктів, їхньої інтеграції, реструктуризації та інші операції, однак ці можливості повинні поширюватися здебільшого на електронні документи, а не на інформацію, що міститься в них.

2. Наявність визначеної концепції формування інформаційного простору, доступного користувачу.

3. Можливість каталогізації об'єктів і різних їх об'єднань, що утворюють цей інформаційний простір.

Функціональні можливості електронної бібліотеки:

1. Навігація у всьому доступному інформаційному просторі – наочне надання користувачу логічної структури інформаційного простору, що організує всі інформаційні об'єкти системи, і засобів роботи з нею.

2. Лексичний пошук – інформаційний пошук за вільною лексикою національної мови і мов, що використовують латинський алфавіт. Пошук за лексикою національної мови повинен проводитися з врахуванням його граматичних особливостей. При формуванні пошукових запитів має допускатися застосування логічних операторів «І», «ЧИ» й операторів контекстної відстані, що враховують порядок застосування операндів.

3. Символьний пошук – різновид лексичного пошуку, де як лексична одиниця виступає певна послідовність допустимих символів.

4. Атрибутний пошук – інформаційний пошук об'єктів за значеннями їх характеристик, що для текстових об'єктів можуть бути такими: «автор», «назва», «місце видання», «дата видання» і т.п. Атрибутний пошук має припускати використання логічних операторів «І», «ЧИ», а також можливість пошуку за значеннями двох і більше характеристик одночасно. Результатом лексичного, символьного чи атрибутного пошуку є сукупність інформаційних об'єктів, значення характеристик яких задовольняють умовам пошукового запиту. Результати пошуку мають допускати сортування за значеннями будь-якого поля, визначеного як ключове.

5. Перегляд змісту інформаційного об'єкта і його структури: послідовний (сторінка за сторінкою) і вибірковий (перехід на будь-яку задану сторінку чи на будь-який елемент об'єкта). При цьому структура і текст твору повинні бути синхронізовані: будь-яка зміна в структурі повинна викликати відповідну зміну в тексті, і навпаки.

6. Маніпулювання зі структурою інформаційного об'єкта, аналогічне роботі зі структурою всього інформаційного простору.

7. Підтримка апарату гіпертекстових і гіпермедійних зв'язків, що забезпечує користувачу оперативний перехід від об'єкта чи деякого його елемента до іншого взаємозв'язаного з ним об'єкту чи елементу.

8. Протоколювання сеансу роботи користувача із системою з можливістю переходу в кожний з раніше існуючих станів системи.

9. Налаштування системи користувачем.

10. Установка закладок у тексті інформаційних об'єктів і можливість оперативного переходу на них.

11. Експорт інформації із системи з вказівкою на джерело.

Поняття «електронна бібліотека» почасти ототожнюються з поняттям «*інтернет-архів*», оскільки будь-яка з них становить зібрання документів у електронній формі та цифрових файлів зображень, анімації, відео. Однак існує і єдиний у своєму роді на сьогодні Інтернет-архів – некомерційна організація, розташована у Сан-Франциско (Каліфорнія), метою якої є збереження культурного надбання. Архів підтримує електронну бібліотеку, архів мережевих і мультимедійних ресурсів, програмного забезпечення, фільмів, книг, і звукозаписів. Архів «*Wayback Machine*» включає копії сторінок веб-сайтів у різні проміжки часу (зазвичай за кожні 2 місяці). Щоб гарантувати стабільність архіву, веб-дзеркало Інтернет-архіву зберігається в Новій Олександрійській бібліотеці в Єгипті. Інтернет-архів доступний безкоштовно. З 2007 р. входить до складу Американської асоціації бібліотек і офіційно визнається штатом Каліфорнія як бібліотека¹⁰⁵.

Функції електронних архівів (портфоліо) координатор проекту *ELibUkr* В. Воропаєва окреслює таким чином:

- навчальна, спрямована на сприяння навчальному процесу;

¹⁰⁵ Інтернет-архів [Електронний ресурс] / Вікіпедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>

- наукова, спрямована на сприяння науково-дослідницькому процесу ;
- довідково-інформаційна, спрямована на задоволення інформаційних запитів із різних галузей знань;
- поповнення бібліотечного фонду оригінальними електронними документами та електронними копіями друкованих видань та їх збереження¹⁰⁶.

Наступним терміном, дотичним до поняття електронної бібліотеки, є *віртуальні бібліотеки*, які становлять собою організацію різноманітних електронних документів за допомогою засобів навігації та пошуку сховищ. Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр подають таку її дефініцію: віртуальна бібліотека – цифрова або електронна бібліотека (визначається як онлайн), в яку закладена звичайна бібліотека для читання книг та доступу до інших об'єктів, або це може бути сайт, який пропонує посилання на різні сайти зі значним великим запасом інформації в каталозі або в архівній формі.

За певної подібності науковці вказують і на відмінність понять «віртуальна бібліотека» та «електронна бібліотека». Віртуальна бібліотека не має єдиного місцезнаходження — її ресурси розподілені по всьому світі, а інформаційний потенціал на кілька порядків перевищує інформаційні ресурси будь-якої світової бібліотеки. Цифрові чи електронні бібліотеки, на відміну від віртуальних бібліотек, є сукупністю інформаційних електронних (цифрових) ресурсів, що мають конкретне місцезнаходження.

У загальному випадку електронну бібліотеку можна розглядати за такими основними ознаками:

- засновник електронної бібліотеки, тобто ініціатор процесу проектування та створення власної електронної бібліотеки;
- типи ресурсів, представлених у сховищі електронної бібліотеки та контингент користувачів, на яких вона розрахована;
- принципи відбору інформаційних ресурсів (політика управління депозитами);

¹⁰⁶ Воропаєва В. Вплив репозитарію відкритого доступу на підвищення рейтингу ВНЗ [Електронний ресурс] : м-ли Міжнар. наук. конф. [«Наукова комунікація в цифрову епоху»] (30 січня – 1 лютого 2013 р.) /В. Воропаєва. – К. : Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2075>

- характер наданих послуг (функціональні можливості системи електронної бібліотеки);
- формати представлених електронних ресурсів.

Електронна бібліотека складається з функціональної частини й інформаційних ресурсів, що вимагають створення метаописів. До фонду її сховища подається сукупність колекцій електронних документів різних типів, які містять: періодичні видання, статті, тези, автореферати дисертацій та дисертаційні роботи, книги, методичні матеріали тощо. Побудова електронної бібліотеки вимагає організації власної універсальної інформаційної системи, формування єдиного технологічного комплексу для створення, обробки, збору, збереження та використання різноманітної за змістом електронної інформації та метаінформації.

Зазвичай віртуальні бібліотеки надають своїм користувачам практично ті самі основні послуги, що й традиційні бібліотеки:

- доступ до каталогів бібліотеки з організацією пошуку та формування переліку замовлень;
- організація доступу до бібліотечного фонду, який представлений електронними аналогами різних видань (книг, журналів, газет та ін.).

Віртуальні бібліотеки можуть бути універсальної спрямованості чи містити видання з певної тематики. Більшість електронних бібліотек створюється на основі традиційних із відповідним переведенням їх в електронний формат та організації дистанційного доступу до них.

До переваг віртуальних (електронних) бібліотек відносять:

- можливість використання бібліотечного фонду поза бібліотечною будівлею;
- наявність засобів оптимізації пошуку необхідного видання, включаючи електронну рубрикацію та каталогізацію;
- відсутність обмежень на одночасну кількість використання документів електронної бібліотеки;
- можливість використання документів в електронному вигляді з подальшою локалізацією окремих фрагментів;
- мережеві довідники та енциклопедії¹⁰⁷.

¹⁰⁷ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 82

За результатами аналізу світового досвіду, Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр та ін. з'ясували, що архівування ресурсів глобальних комп'ютерних мереж і специфіка організації бібліотечної справи в Україні характеризуються відомчою централізацією та регіональною кооперацією з накопичення й обробки інформаційних ресурсів. У такий спосіб, фахівці українських університетів мають змогу надавати здобувачам якісні сучасні знання за так званою ресурсно-орієнтованою моделлю навчання. Формування інформаційних ресурсів навчальних середовищ, якими є університети, застосування їх майбутніми фахівцями усіх профілів слугує утворенню національної інформаційної інфраструктури, а в результаті сприяє просуванню України до інформаційного суспільства¹⁰⁸.

Основна ідея, покладена в основу побудови мережної віртуальної електронної бібліотеки полягає в формуванні цілісного зібрання надбань вітчизняної науки, результатів напрацювань науковців у різних галузях досліджень освітнього та наукового призначення. Така мережна електронна бібліотека є інформаційною моделлю української педагогічної науки, що включає сукупність її суб'єктів та об'єктів і зв'язків між ними.

Іще одним різновидом електронних бібліотек є *електронні енциклопедії* – засіб інформаційної підтримки освіти. Сучасна електронна енциклопедія, окрім текстової інформації, фотографій містить звукозаписи, музичний супровід і відеограми. Цей різновид інформаційних технологій розглядається як допоміжний матеріал для навчання в процесі дистанційної освіти. Модель енциклопедії дотримується аналогічних до положень організації електронної бібліотеки принципів:

- свобода переміщення за текстом;
- стислий (реферований) виклад інформації;
- необов'язковість суцільного читання тексту;
- довідковий характер інформації;
- використання перехресних посилань.

Одним із часто використовуваних у науковій сфері різновидом електронної бібліотеки є *електронний журнал* або електронне наукове видання. Це поняття вужче за загальні «електронна бібліотека»,

¹⁰⁸ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 46.

«віртуальна бібліотека», «інтернет-архів», оскільки вміщує лише наукові публікації з певної галузі наукового знання, проте глибина висвітлення цієї галузі та сучасність презентованих результатів є найвищою, порівняно з іншими видами бібліотек. Електронний журнал є періодичним виданням і забезпечує віртуальну комунікацію науковців і практиків із метою розкриття результатів їхніх досліджень, міркувань й оцінки. Л. Лук'яненко зауважує, що журнальні видання як спосіб руху наукового знання відіграють провідну роль у інформаційному обміні між суб'єктами наукового співтовариства, формують єдине середовище комунікації. Науковий журнал стає центром поширення інформації, місцем зберігання нових наукових ідей для розвитку галузей науки і практики.

За своєю соціально-комунікаційною й економічною сутністю оригінальний електронний журнал відрізняється від друкованого тим, що він є спеціалізованим виданням, організованим групою фахівців, які локально чи мережево забезпечують оперативний доступ до інформації та більш швидке видання статей. У такому журналі є бібліографічна служба й пошукова система, що дозволяє вести тематичний пошук відразу в усьому архіві. Перевагою електронного журналу є також можливість одночасного використання одного й того ж журналу кількома користувачами, що виключає необхідність багатопримірниковості в бібліотеці¹⁰⁹.

Отже, поняття «віртуальна бібліотека», «електронна бібліотека», «інтернет-архів», «електронна енциклопедія», «електронний журнал» є суміжними і позначають зібрання документів у електронній формі і цифрових об'єктів у певному віртуальному «сховищі», що має розгалужену систему навігації, можливість різних форм пошуку (символьний, атрибутий, лексичний та ін.), містить гіперзв'язки і т.д., тому всі ці поняття об'єднано в групу «електронні бібліотеки» (найбільш поширений загальний термін). Причому цей термін позначає зібрання не лише текстових документів, а й інших цифрових об'єктів різних форматів (аудіо, відео, графіка тощо).

¹⁰⁹ Лук'яненко Л. В. Електронний журнал як новий засіб наукової комунікації: бібліотечно-прикладний аспект [Електронний ресурс] / Л. В. Лук'яненко : матеріали міжнар. веб-конф. [«Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra»] (м. Харків, 27 берез. 2014 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка, Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка ; [за заг. ред. Н. П. Пасмор]. – Електрон. текстові дані. – Х., 2014. – С. 160 – 166. – Назва з екрану.

Відмінності між різновидами полягають у обсязі та тематичних характеристиках презентованого в бібліотеці матеріалу. Наприклад, віртуальні бібліотеки та інтернет-архіви мають глобальне призначення, а електронні бібліотеки та електронні журнали можуть бути тематичними і спрямованими на зберігання електронного контенту з лінгвометодики для використання з навчальною метою, хоча вони також згодом входять до складу віртуальних бібліотек та інтернет-архівів.

У якості прикладу електронної лінгвометодичної бібліотеки в межах веб-сайту можна навести російський *Ресурсний центр «Інформаційні технології в навчанні мови. Комп'ютерна лінгводидактика»* (http://www.itlt.edu.nstu.ru/cld_literature.php), що вміщує мовні словники та навчальні посібники, ресурсні посібники (навчально-методичні матеріали), посилання на онлайн-ресурси, матеріали наукових конференцій та посилання на спеціалізовані мовні та методичні електронні журнали. Структурно сайт складається з чотирьох гілок: ресурси Центру (комп'ютерний клас, електронні матеріали, методична література), майстер-клас (статті, інтернет-ресурси, конференції), навчання (курси і семінари, комп'ютерна лінгводидактика, комп'ютерні права, публічні виступи) та роботи здобувачів (презентації, проекти). Вочевидь дидактична та методична цінність електронної бібліотеки такого виду для навчання майбутніх учителів основ лінгвометодики та електронної лінгвометодики зокрема.

Прикладом іноземної електронної бібліотеки з лінгвометодики може послужити англійський центр вивчення мов, лінгвістики та краєзнавства – *LLAS Centre for languages, linguistics and area studies* (<https://www.llas.ac.uk/>). На сайті центру представлено широкий спектр інтернет-ресурсів для вчителів мови, зокрема репозитарій навчальних ресурсів, інтернет-сховище ресурсів для навчання мови тощо. Засновники центру вказують, що його послуги становлять особливий інтерес для викладачів мови та дослідників у галузях початкової, середньої та вищої освіти, мови та методики її навчання, підтримки мов в системі освіти, здобувачів та аспірантів та ін.

Стосовно електронних фахових журналів із електронної лінгвометодики можна зауважити їх відсутність в Україні, хоча наявні

зразки електронних періодичних лінгвістичних видань: «Синопис: текст, контекст, медіа» (Київський університет імені Бориса Грінченка), «Когніція, комунікація, дискурс» (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна), – а також електронних видань професійно-педагогічного й методичного характеру, напр.: «Освітологічний дискурс» (Київський університет імені Бориса Грінченка), «Теорія і методика професійної освіти» (Інститут професійно-технічної освіти НАПН України), «Народна освіта» (Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів) та ін.

Серед традиційних фахових наукових видань України наразі наявні деякі зразки лінгвометодичних журналів, хоча загалом ситуація подібна до електронних журналів:

- - *лінгвістичні* («Studia linguistica», «Актуальні питання масової комунікації», «Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика» (КНУ імені Тараса Шевченка), «Studia philologica» (Київський університет імені Бориса Грінченка) та ін.);

- *професійно-педагогічні* («Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (ДВНЗ «ДДПУ»), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (ВДПУ імені Михайла Коцюбинського), «Професійно-технічна освіта» (МОН України, НАПН України, Інститут педагогіки і психології професійної освіти України НАПН України) та ін.);

- *лінгвометодичні* («Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки» (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна), «Іноземні мови навчальних закладах» (МОН України), «Постметодика» (ПОІПО імені М. В. Остроградського), «Studia metodologica» (ТНПУ імені Володимира Гнатюка), «Studia Germanica et Romanica. Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання» (ДонНУ)).

У світовій лінгвометодиці наявна значно більша кількість електронних журналів, які можна розподілити на такі групи:

- лінгвометодичні: *Language Systems*, США; *Language Teaching, Journal of Language Teaching and Research, Journal of Second Language Teaching & Research*, Великобританія; *Language Teaching Research*, Нова

Зеландія; *Journal of Language Teaching and Learning*, Турція; *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, Сінгапур та багато інших;

- е-лінгвометодичні: *CALICO Journal*, *IALLT Journal*, США; *EUROCALL*, Ірландія; *AsiaCALL Online Journal*, Корея; *International Association of Teachers of English as a Foreign Language*, Великобританія; *JALT CALL Journal*, Японія та ін.

Вочевидь, що лінгвометодика в іноземних країнах краще забезпечена електронними бібліотеками та електронними журналами, натомість бачимо недолік таких ресурсів в Україні. Практична відсутність у сучасній українській періодиці спеціалізованих лінгвометодичних журналів з української мови і особливо це стосується електронних лінгвометодичних періодичних видань, порушує сферу віртуальної наукової комунікації, заважає ефективному розвитку української наукової думки в загальносвітовому руслі. Відтак на часі й створення електронних лінгвометодичних бібліотек у межах веб-сайтів чи в локальному вигляді, і заснування електронних лінгвометодичних видань. Усі ці завдання має усвідомлювати викладач лінгвометодики у ВНЗ і орієнтувати власну діяльність на поступове накопичення електронних лінгвометодичних документів та цифрових об'єктів для створення електронної бібліотеки, заснування електронних лінгвометодичних журналів і т.д.

Контрольні питання й завдання

1. Дайте визначення електронної бібліотеки і розкрийте мету її створення у ВНЗ, на кафедрі, у лінгвометодичних методоб'єднаннях і т.д.

2. Охарактеризуйте особливості електронних бібліотек із лінгвометодики та їх функціональні можливості.

3. Укажіть спільне й відмінне в поняттях «електронна бібліотека», «віртуальна бібліотека», «інтернет-архів», «електронна енциклопедія», «електронний журнал» із лінгвометодики.

4. Наведіть приклади різних видів електронних лінгвометодичних бібліотек в Україні й світі.

5. Як слід застосовувати електронні та віртуальні бібліотеки, електронні енциклопедії й журнали в професійній лінгвометодичній освіті?

Хмарні технології

Поняття хмарних технологій нещодавно увійшло в сферу активного наукового пошуку в Україні, і у вітчизняній лінгвометодиці зокрема. Свою назву цей вид організації освітнього простору отримав від віртуального середовища для зберігання інформації, що зазвичай створюється для полегшення роботи з документацією, науковою, навчальною та іншою інформацією на сервері певної корпорації, установи – віртуальної хмари. Цей термін став вживатися в світі інформаційних технологій з 2008 р. Першою людиною, який виголосив словосполучення «cloud computing» був Е. Шмідт – генеральний директор компанії Google.

В. Биков, О. Спірін, М. Шишкіна та ін. характеризують хмари як великі ІКТ-інфраструктури, що дозволяють створювати й використовувати незалежно один від одного як індивідуальні, так і колективні хмари в межах загального хмаро орієнтованого освітнього простору. В основі функціонування таких інфраструктур лежать хмарні сервіси, що забезпечують користувачеві мережевий доступ до масштабованих і гнучко організованих даних й управління їх значними за обсягами масивами¹¹⁰.

Хмарні технології – технології, які надають користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса на основі потужності віддаленого сервера¹¹¹.

С. Литвинова вказує, що в умовах хмаро орієнтованого навчального середовища розширюються межі доступу до якісних електронних ресурсів, що мають такі інноваційні характеристики, як адаптивність, мобільність, повномасштабна інтерактивність, вільний мережний доступ, уніфікована інфраструктура, забезпечення універсального підходу до роботи і зазначає чотири моделі розгортання хмар: корпоративна, хмара спільнот, публічна, гібридна.

Хмаро орієнтовані корпоративні інформаційні системи науковці розуміють як такі, що надають засоби для підтримування освітньої

¹¹⁰ Биков В. Ю. Корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів /В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна //Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – № 43 (2). 2015. – С. 178 – 206.

¹¹¹ Кух А. М. Хмарні технології. Теоретичні відомості. [Електронний ресурс] / А. М. Кух. – Режим доступу : <http://kukh.ho.ua/kurs/KITON/H1.pdf>. – Назва з екрану.

діяльності і наукових досліджень (обчислювальні потужності, простір для зберігання даних або мережні ресурси для організації взаємозв'язків та ін.) та реалізуються на базі хмарних сервісів. Основні елементи концепції хмарних обчислень, зокрема, різновиди, сервісні моделі застосування, суттєві характеристики, особливості ІКТ-архітектури та ін. знайшли відповідне застосування в будові сучасних освітніх організаційних систем освіти, тому понятійний ряд і принципи, що характеризують розвиток і використання технологій хмарних обчислень, стають суттєвим концептуальним підґрунтям у процесі формування хмаро орієнтованого середовища, використання його засобів і сервісів в освітній і науковій діяльності.

Учені слушно зауважують, що використання сервісів і технологій хмарних обчислень належать до першочергових у сфері інформатизації освіти, розвитку відкритого науково-освітнього простору, наводячи для прикладу низку урядових ініціатив різних країн та прийняття міжнародних документів: Європейська стратегія хмарних обчислень «Вивільнення потенціалу хмарних обчислень в Європі» (*Unleashing the potential of cloud computing in Europe, 2012*), Європейський цифровий порядок денний (*Digital agenda for Europe, 2010*), Федеральна стратегія щодо хмарних обчислень у США (*Federal Cloud Computing Strategy, 2011*) та ін., згідно з якими хмарні обчислення у світі визнано пріоритетним напрямом технологічного розвитку¹¹².

Підтримкою й розповсюдженням хмаро орієнтованих сервісів у освітній сфері опікуються такі організації загальносвітового масштабу, як Рада Європи, Європейський Союз, ЮНЕСКО та створені ними для формування електронних ресурсів відкритого навчального середовища загальновідомі організації: EURYDICE, EUDISED і CEDEFOP та ін. Прикладом реалізації їх діяльності на європейському рівні учені називають проект створення європейської науково-дослідної мережі GEANT, де Україна від 2007 р. офіційно представлена мережею «УРАН» (<http://www.uran.net.ua>). Асоціація УРАН забезпечує українській науково-освітній спільноті доступ до мережі GEANT й авторизовано підтримує безпосередні контракти з

¹¹² Биков В. Ю. Корпоративні інформаційні системи підтримання науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів /В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна //Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – № 43 (2). 2015. – С. 178 – 206.

оператором мережі *GEANT* – британською компанією *DANTE Ltd.* – за принципом «одна країна – одна науково-освітня мережа»¹¹³.

В Україні функції формування й розвитку електронного інформаційного освітнього простору в сфері загальної, спеціальної, професійно-технічної і педагогічної освіти та освіти дорослих наразі виконують Національна академія педагогічних наук, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання, електронні наукові педагогічні видання, напр. «Інформаційні технології і засоби навчання» (<http://journal.iitta.gov.ua>), електронна бібліотека НАПН України (<http://lib.iitta.gov.ua/>), інституційна система підтримування проведення конференцій *Edu-conference* та ін.

На державному рівні запроваджено Всеукраїнський проект «Хмарні сервіси в освіті» на 2014 – 2017 рр., мета якого полягає в розробленні, обґрунтуванні, експериментальній перевірці моделі використання хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу; Усеукраїнський проект «Розумники» на 2014 – 2017 рр., мета якого – створити умови для використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій і електронних освітніх ресурсів під час навчання учнів початкової школи¹¹⁴.

Певну роль у поширенні наукових та освітніх хмар в Україні відіграють також соціальні мережі науково-освітнього призначення, що не втрачають своєї актуальності в контексті розвитку й підтримування мережевої співпраці в організації і здійсненні наукових досліджень: *LinkedIn*, *Research Guide*, *Academia.edu* та ін. що застосовуються для обговорення й рецензування публікацій, обміну досвідом розроблення наукової проблематики, встановлення контактів з колегами, пошуку корисних відомостей та ін.¹¹⁵

¹¹³ Биков В. Ю. Корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів /В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна //Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – № 43 (2). 2015. – С. 178 – 206.

¹¹⁴ Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [Електронний ресурс] / [В. Ю. Биков, О. М. Спірін, О. П. Пінчук та ін.]. – ІТЗН НАПН України, 2016. – С. 2. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

¹¹⁵ Биков В. Ю. Корпоративні інформаційні системи підтримування науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів /В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна //Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – № 43 (2). 2015. – С. 178 – 206.

Отже, хмарні технології становлять собою високотехнологічні платформи навчання на основі хмарних обчислень, використання сервісів адаптивних інформаційно-комунікаційних мереж, засобів віртуального і мобільного навчання і є певним кроком на шляху вирішення проблем доступності і якості навчання. Наразі в науковій літературі застосовується термін «хмаро орієнтоване навчальне середовище» (ХОНС), що тлумачиться як штучно побудована система, що забезпечує навчальну мобільність, групову співпрацю педагогів та учнів і використовує хмарні сервіси для ефективного, безпечного досягнення дидактичних цілей навчання¹¹⁶.

Узагальнюючи результати досліджень як вітчизняних, так і закордонних учених щодо розвитку навчального середовища, С. Литвинова окреслює вимоги до ХОНС як інноваційного навчального середовища XXI ст.:

- інноваційність, ІКТ-насиченість, підтримка тенденцій та стратегій розвитку освіти;
- відкритість для всіх учасників навчально-виховного процесу, інтерактивність;
- відповідність принципам педагогічної доцільності, цілісності, індивідуалізації, синергетичності, пізнавальної активності та самостійності;
- чітке виокремлення структурних компонентів, використання відповідно до мети навчання, забезпечення ефективності навчального процесу;
- підтримка активної комунікації всередині навчального середовища, створення умов для активної співпраці;
- орієнтація на розвиток особистості учня й учителя, створення персональної траєкторії цього розвитку;
- забезпечення мобільності суб'єктів і віртуалізації об'єктів навчання, різноманітності навчальних компонентів;
- доступність будь-де та будь-коли;

¹¹⁶ Литвинова С. Г. Методика проектування та використання хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу : метод. рекомендації. / С. Г. Литвинова – Київ. : Компрінт, 2015. – 280 с.

- підтримка складної ієрархії¹¹⁷.

Відкриття можливостей хмар у освітній сфері відразу засвідчило свою ефективність і суттєво вплинуло на вектор наукових пошуків у галузі електронної лінгвометодики. Так, у іноземних дослідженнях від кінця ХХ ст. активно обговорюються питання хмарного навчання мови, при цьому освітні хмари розглядаються не стільки як контентний засіб, що становить певне сховище для навчальних матеріалів у електронній формі, скільки як спосіб навчальної комунікації учня і викладача. Так, М. Варшауер, М. Леві, І. Несс та ін. акцентують увагу на важливості мовленнєвого розвитку здобувача в процесі хмарного навчання за допомогою чатів, блогів, форумів та ін.

І. Несс зауважує важливість використання хмарного додатка *Soundcloud* для отримання викладачем зворотного зв'язку під час навчання мови, сприймання учнем якісних зразків вимови, виправлення недоліків власного мовлення, інтонаційної виразності та ін. Дослідник започаткував т. зв. «мімічний метод» навчання мови на основі хмарних технологій, що передбачає сприймання лексики, граматики та ін. іноземної мови через міміку її носіїв у додатку *Soundcloud*. Висока ефективність методу, на думку І. Несса, вимагає його широкого застосування, а роль викладача при цьому зводиться до двох основних функцій: інформування та зворотний зв'язок¹¹⁸.

У фундаментальній праці «Навчання в хмарі: як (і чому) перетворюється школа під впливом цифрових технологій» М. Варшауер зауважує потребу застосування хмарних технологій для навчання правопису, граматики та ін., указуючи на їх необхідність для сучасної освіти як органічного її складника – «цифрові медіа є частиною комплексної соціотехнічної екології для освітньої реформи, а не просто інструментом, «закинутим» до школи для досягнення швидких змін»¹¹⁹. Дослідник указує на важливість методу проєктів у плані застосування хмарних технологій у освіті, оскільки вони не є орієнтованими на використання в аудиторії, а

¹¹⁷ Литвинова С. Г. Методика проєктування та використання хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу : метод. рекомендації / С. Г. Литвинова – Київ. : Компрінт, 2015. – 280 с.

¹¹⁸ Ness I. How to receive language feedback for free and provide it for profit using Soundcloud [Electronic recourse]. – Access mode : <http://www.fluentin3months.com/soundcloud/>. – Назва з екрану.

¹¹⁹ Warschauer M. Learning in the Cloud: How (and Why) to Transform Schools with Digital Media /M. Warschauer. – New York, NY : Teachers College Press, 2011. – P. 5.

передбачають самостійну роботу здобувачів. Хмарний контент при цьому має включати веб-сайти, форуми, ігри, мобільні додатки та інші інтернет-ресурси.

У зв'язку із залученням до освітнього процесу хмарних технологій, на думку М. Варшауера, виникає необхідність перегляду навчальних програм та планів у бік зменшення навчального навантаження та спрямування на монопредметність. Учений зауважує також непересічну роль медіаосвіти, що має реалізуватися в межах освітніх хмар і забезпечувати потреби професійного розвитку викладачів і підвищення мотивації здобувачів ступеня вищої освіти.

Отже, зарубіжна наукова думка найдоцільнішою сферою застосування хмарних технологій у електронній лінгвометодиці вбачає навчання іноземних мов та залучення із цією метою тих хмарних ресурсів, що надають можливість спілкування, віртуальної чи реальної комунікації. Питання ж хмарного навчання рідної мови у світі практично не розглядаються.

Аналогічна ситуація спостерігається наразі й у вітчизняній електронній лінгвометодиці: наявні дослідження стосуються переважно застосування хмарних технологій у навчанні іноземної мови, хоча трапляються поодинокі дослідження, здебільшого практичного характеру, що стосуються методики використання хмар у навчанні української мови в середній та старшій ланках загальноосвітньої школи (Л. Телішевська, І. Іванов та ін.). Досліджень, що висвітлюють особливості хмарного навчання лінгвометодики, нині немає, що створює перспективне поле наукового пошуку для майбутнього викладача лінгвометодики у ВНЗ.

Задля застосування хмарних технологій у навчанні лінгвометодики можна скористатися одним із доступних хмаро орієнтованих сервісів – *Office365*, який становить собою набір програм, що базується на хмарних сервісах і включає в себе безкоштовну електронну пошту, службу обміну миттєвими повідомленнями, засіб проведення відеоконференцій і здійснення голосових викликів. Він також дозволяє створювати, редагувати документи в режимі онлайн. До складу *Microsoft Office 365* входять служби *Microsoft Exchange Online*, *Microsoft SharePoint Online*, *Microsoft Lync Online*,

Office Web Apps, а також остання версія набору програм *Microsoft Office Professional Plus*.

В. Коваленко, М. Рассовицька, А. Стрюк та ін. описують технічні переваги платформи *OwnCloud* під час побудови окремої кафедральної хмари: простота розгортання й адміністрування; помірні системні вимоги; відкритий код; підтримка спільнотою розробників. Доступ до хмари, побудованій на платформі *OwnCloud*, здійснюється за допомогою веб-браузера або спеціальної програми, що встановлюється на хмаро орієнтований термінальний пристрій — персональний або портативний комп'ютер. Середовище надає можливість спільно використовувати окремі файли, планувальник, контакти та інші додатки, необхідні в організаційній, науковій та навчальній діяльності підрозділу ВНЗ¹²⁰.

Вочевидь навчальна доцільність створення хмари окремої кафедри, що зазвичай об'єднує дисципліни певного напрямку підготовки і може бути найкращим чином логічно впорядкована та структурована. Основними цілями використання корпоративної кафедральної хмари дослідники вважають такі: спрощення доступу викладачів до кафедральних документів; забезпечення спільної роботи викладачів над методичними посібниками, підручниками тощо; організація спільної роботи здобувачів з курсового і дипломного проектування, виконання спільних проектів, передбачених різними дисциплінами.

М. Шишкіна, М. Попель указують на нові підходи до створення, упровадження та використання електронних ресурсів сучасного інформаційно-освітнього середовища відкритої освіти та підготовки кадрів, у основі яких лежить концепція організації інтегрованого середовища навчання і аутсорсинг основних функцій забезпечення ІКТ-сервісів. Це передбачає можливість:

- об'єднання процесів створення і використання електронних ресурсів для підтримування процесів навчання і наукового дослідження у складі єдиного освітньо-наукового середовища регіонального навчального закладу;

¹²⁰ Стрюк А. М. Система хмаро орієнтованих засобів навчання як елемент інформаційного освітньо-наукового середовища ВНЗ / А. Стрюк, М. Рассовицька // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 42. – № 4. – С. 150 – 158.

- інтеграції підготовки, перепідготовки кадрів і підвищення кваліфікації, а також підготовки на різних ступенях освіти за моделлю: школа – ПТНЗ – ВНЗ – виробництво за рахунок забезпечення доступу до електронних ресурсів єдиного освітнього середовища;

- рішення або значного пом'якшення проблем об'єднання електронних ресурсів регіонального навчального закладу в єдину мережу;

- забезпечення доступу до кращих зразків електронних ресурсів і сервісів тим підрозділам або закладам, де немає потужних служб ІКТ-підтримування навчання;

- реалізації інваріантності процесів надання та використання ресурсів єдиного освітнього середовища залежно від мети, рівня навчання або навчального предмета і так — створення можливості персоніфікованого доступу;

- створення умов для більш високого рівня уніфікації, стандартизації і підвищення якості електронних ресурсів, що призведе до появи кращих зразків ЕОР і більш масового їх застосування.

У перспективі — формування інтегральних (галузових, національних) баз, колекцій даних, ресурсів, які стають доступними для різних навчальних закладів завдяки сервісам хмарних технологій¹²¹.

Отже, хмарні технології у навчанні лінгвометодики у ВНЗ можуть реалізуватися на рівні усього світу чи окремої країни (тематичні лінгвістичні та лінгвометодичні хмари), одного навчального закладу, кафедри, а можуть створюватися самим викладачем у вигляді особистого веб-сайту, чи дистанційного курсу, на якому об'єднуюватимуться ресурсні, контентні, комунікаційні та інші засоби навчання.

Контрольні питання й завдання

1. Дайте визначення освітньої хмари та хмарних технологій у навчанні.
2. Обґрунтуйте важливість застосування хмарних технологій у лінгвометодичній освіті.
3. Яка діяльність Асоціації УРАН дозволяє науковцям України співпрацювати зі світовою науковою спільнотою?

¹²¹ Шишкіна М. П. Хмаро орієнтоване освітнє середовище навчального закладу: сучасний стан і перспективи розвитку досліджень / М. П. Шишкіна, М. В. Попель // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Том 37. – № 5. – С. 66 – 80.

4. Які організації в Україні виконують функції формування й розвитку електронного інформаційного освітнього простору в сфері загальної, спеціальної, професійно-технічної й педагогічної освіти та освіти дорослих? Які нормативні документи регулюють цю діяльність?

5. Розкрийте поняття «хмаро орієнтоване навчальне середовище». Назвіть його основні ознаки.

6. Охарактеризуйте тематичну спрямованість іноземних та вітчизняних наукових досліджень щодо організації хмаро орієнтованого навчального середовища з лінгвометодики.

7. Яким програмним забезпеченням може скористатися викладач лінгвометодики для створення хмаро орієнтованого навчального лінгвометодичного середовища?

Мережеві засоби електронної лінгвометодики

До мережевих належать засоби електронної лінгвометодики, основою застосування яких є веб-технології.

Веб-технології – інформаційні технології, використання яких дає змогу здійснювати опрацювання веб-ресурсів, розміщених у веб-просторі комп'ютерних мереж (локальних або глобальних).

Веб-простір – інформаційна складова локальної чи глобальної мережі, за допомогою якої здійснюється використання веб-ресурсів (текстових, графічних, звукових, відеоресурсів), зв'язаних між собою гіпертекстовими зв'язками¹²².

Складники освітнього веб-простору: 1. Блок нормативно-правового забезпечення навчального процесу. 2. Блок методичного і дидактичного забезпечення навчального процесу. 3. Блок джерел наукової і педагогічної інформації¹²³.

Г. Ткачук зазначає, що нині веб-технології найкраще реалізовано в мережі Інтернет, яка охоплює більш, ніж 150 країн світу, і вказує на особливості функціонування веб-технологій: технічна основа – локальні та

¹²² Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – С. 25.

¹²³ Антошук С. В. Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти [Електронний ресурс] / С. В. Антошук. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/Kalachova/ss-30706764>. – Назва з екрану

глобальні мережі (типу Інтернет); організація веб-ресурсів у мережі здійснюється за допомогою гіпертекстової технології; перегляд веб-ресурсів здійснюється за допомогою веб-оглядача; використання систем пошуку веб-ресурсів; необмежена кількість користувачів, які можуть завантажувати й переглядати веб-ресурси та ін.

Привабливість інтернет-технологій для сфери освіти Л. Раїцька пов'язує з тим, що вони створюють середовище, яке сприяє розвитку творчих здібностей здобувачів завдяки стимулюванню допитливості, нерегламентованості й багатоваріантності навчання, формуванню й розвитку дивергентного (нестереотипного) мислення, зростанню мотивації та ін.

Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр та ін. зазначають, що розвиток мережевих технологій, глобальної мережі Інтернет, локальних мереж Інтранет відкриває широкі можливості доступу до велетенських обсягів інформації, збереження та передавання її. Використання засобів комунікації: електронної пошти, глобальної, регіональної та локальної мережі відкриває для навчання можливість здійснювати:

- оперативне передавання на відстані інформації будь-якого обсягу й виду;
- інтерактивний, оперативний зв'язок;
- доступ до різноманітних джерел інформації;
- організацію спільних телекомунікаційних проектів;
- спілкування та обговорення проблем, участь у телеконференціях, вебінарах, чатах, форумах, блогах та ін.¹²⁴

Усі веб-технології поділяють на асинхронні (електронна пошта; форуми; телеконференції, або групи новин; списки розсилки; дошки оголошень; гостьові книги) та синхронні (чати, або розмовні канали (текстові чати, аудіочати, відеочати); веб-чати; відеоконференції; інтернет-телефонія та ін.). Крім того розрізняють низку технологій, які являють собою перехідний вид між технологіями синхронної і асинхронної комунікації, напр., інтернет-пейджинг та ін. Технологіями *Веб 2.0.* вважаються блоги, вікі-вікі, соціальні служби закладок, спільний пошук інформації, соціальні

¹²⁴ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 57 – 58.

мережі, діаграми зв'язків, пошукові системи, файлообмінні мережі, корпусні технології, боти та ін.¹²⁵

Серед сучасних перспективних веб-технологій, використання яких дає змогу педагогами вирішувати найрізноманітніші освітні завдання, науковці найбільшу увагу звертають на технологію *Веб 2.0* (Web 2.0) – друге покоління мережних сервісів Інтернет, які останнім часом стали основою розвитку мережі Інтернет. Принциповою відмінністю технології Веб 2.0 від технологій *Веб 1.0* (першого покоління сервісів мережі Інтернет) є те, що її використання дає змогу не лише переглядати веб-ресурси мережі Інтернет, а й завантажувати власні, здійснювати обмін цими ресурсами з іншими користувачами, діяти спільно з метою накопичення корисних веб-ресурсів, брати участь в обговореннях та ін.¹²⁶

У аспекті методичної підготовки майбутніх учителів до використання освітніх веб-ресурсів Г. Ткачук як найбільш доцільні вказує такі соціальні сервіси: соціальні пошукові системи, системи збереження посилань, системи створення веб-журналів, системи вікі-енциклопедій, системи збереження мультимедійних веб-ресурсів, карти знань (пам'яті), системи спільного створення різнотипових документів¹²⁷.

Характеризуючи різні види веб-технологій, Л. Раїцька вказує, що вони мають великі можливості для організації навчального процесу та самостійної роботи здобувачів, як «платформи» для проектної роботи, для самостійного спілкування здобувачів на професійні теми, а також дозволяють здобувачам долати бар'єри в спілкуванні, сприяють соціалізації. До перехідних, або міжвидових, інтернет-технологій дослідниця відносить пошукові системи та корпусні системи (конкорданси).

Найбільш традиційним способом складання сучасних електронних конкордансів є використання спеціальних програм-конкордансерів, які становлять собою програмне забезпечення, що дозволяє працювати з текстом, здійснюючи заданий пошук, і представляє результати пошуку в певній формі. Л. Раїцька пропонує завдання на складання конкордансів

¹²⁵ Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – С. 29.

¹²⁶ Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – С. 11.

¹²⁷ Там само.

разом із викладачем, а також самостійно здобувачами, зауважуючи, що вони надають безмежні можливості для педагога, бо мають пошукові механізми з використанням великої кількості критеріїв, а корпусом може служити будь-який текст або зібрання текстів.

Із використанням конкордансів, зауважує дослідниця, порівняно легко створити лексичні, граматичні, лексико-граматичні, стилістичні вправи. Можна визначати значення слова за контекстом; вивчати його граматичні характеристики; працювати з синонімами, антонімами, омонімами. Робота може бути організована як індивідуально, так і в групі / групах; самостійно і під контролем. За організації дидактичні матеріали, розроблені на підставі електронного корпусу, можуть бути різноманітними, наприклад, вправи на заповнення пропусків, на зіставлення правильних варіантів (*matching-up exercises*). За необхідності можна розробити вправи на основі навчального тексту¹²⁸.

Ці можливості набувають особливого значення в контексті розроблення мовних вправ та завдань для учнів, а, отже, мають широко застосовуватися викладачами мовних та лінгвометодичних дисциплін у ВНЗ.

Говорячи про методичні аспекти застосування освітніх веб-ресурсів, Г. Ткачук вказує, що в аудиторній роботі вони найчастіше застосовуються на етапі виконання практичних завдань, де викладачу доводиться виконувати великі обсяги рутинної роботи з формування й перевірки індивідуальних практичних завдань, яку веб-технології дають змогу автоматизувати. Натомість на етапі подання нового (теоретичного) матеріалу використання освітніх веб-ресурсів спостерігається рідко, що обумовлюється, з одного боку, невідповідністю педагогів до використання наявних веб-технологій під час подання теоретичного матеріалу, з іншого боку, невеликою кількістю якісних веб-ресурсів, пристосованих для ефективного систематичного використання в навчальній діяльності.

При цьому викладач повинен використати всі можливості й засоби, які розкривають привабливі сторони учительської професії: створювати ситуації, які б захоплювали здобувачів; включати в самостійний пошук та

¹²⁸ Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – С. 61.

розв'язання педагогічних задач, де вони могли б використати набуті знання або швидко знайти їх вирішення за допомогою веб-ресурсів, спробувати власні сили в оволодінні навчальним матеріалом; організувати колективний характер навчальної діяльності з метою створення сприятливої атмосфери в групі здобувачів; справедливо оцінювати здобутки кожного з них із метою позитивного ставлення до навчання та формування творчої, ініціативної особистості¹²⁹.

Крім застосування в аудиторії, мережеві засоби доцільно використовувати й у позааудиторній роботі, напр., під час проходження педагогічної практики здобувачі можуть використовувати мобільні пристрої, які мають функцію відеозйомки, і публікувати відкриті відеоуроки в мережі, обговорювати їх з викладачем та одногрупниками, відстоювати свої позиції у виборі того чи іншого методу чи засобу навчання. Така діяльність дає змогу викладачу справедливо оцінити роботу кожного здобувача, що є однією з необхідних умов психолого-педагогічного принципу заохочення і стимулювання в процесі навчання.

Відтак застосування веб-ресурсів у процесі опанування навчального матеріалу передбачають два типові варіанти навчальної діяльності здобувачів:

1. Навчальна діяльність відбувається під керівництвом викладача (викладач планує роботу, видає завдання; здійснює інструктаж; регулює і контролює навчальну діяльність; аналізує її результати). Роботу здобувачів при цьому можна організовувати за допомогою традиційних психологічних етапів засвоєння знань: сприймання – осмислення і розуміння – узагальнення – закріплення – застосування на практиці.

При цьому, на думку Г. Ткачук, слід дотримуватися таких педагогічних вимог: аргументовано мотивувати навчально-пізнавальну діяльність здобувачів; навчальний матеріал необхідно викладати лаконічно, чітко, стисло; акцентувати увагу на смислових моментах подання навчального матеріалу; «відфільтрувати» навчальний матеріал від зайвих повідомлень чи коментарів; розмежувати відносно самостійні одиниці навчального матеріалу, щоб він мав чітку, зрозумілу і легку для запам'ятовування

¹²⁹ Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – С. 30.

структуру, відмінну від структури інших одиниць навчального матеріалу; узагальнюючи навчальний матеріал, звертати увагу на найважливіші моменти засвоєних знань та вмінь; розвивати емоційну сферу здобувачів, їх самостійність та творчу ініціативу.

Крім того, під час організації навчальної діяльності здобувачів варто враховувати психологічний аспект, який полягає в особливостях сприйняття даних, отриманих у веб-просторі мережі Інтернет, специфіці спілкування в мережі при відсутності безпосереднього контакту.

2. Навчальна діяльність здійснюється здобувачем самостійно (здобувач планує чи конкретизує завдання своєї навчальної діяльності; підбирає методи, засоби і форми навчання; самоорганізовує навчальну діяльність; саморегулює навчання; здійснює самоаналіз результатів власної навчальної діяльності). У цій діяльності Г. Ткачук виділяє такі елементи: самовиховання, самоосвіта, саморозвиток, самоактуалізація¹³⁰.

Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр зазначають, що нині в суспільстві відчувається нестача фахівців, які були б здатні самостійно та в команді розв'язувати виниклі проблеми, що вирішуються за допомогою мережі Інтернет, тому одним із можливих підходів до її застосування з навчальною метою є використання структурованого підходу, який надає можливість здобувачам використовувати роботу в Інтернет більш продуктивно, поєднуючи та комбінуючи різноманітні інформаційні ресурси, використовуючи здібності та навички проблемного мислення. Однією з таких технологій є проектна технологія навчання з використанням ІКТ, адже її застосування в навчальному процесі значно змінює навчальний процес, підвищує його якість, сприяє розвитку інтересів здобувачів, активізує їх діяльність на заняттях та ін.¹³¹

У цьому зв'язку Л. Раїцька вказує, що на окрему увагу заслуговують додатки *Веб 2.0.*, які надають можливість здобувачам здійснювати проекти безпосередньо в мережі (<http://wave.google.com>; <http://myhappyplanet.com>; <http://www.busuu.com>). Ці платформи *Веб 2.0.* дозволяють розробляти будь-які види проектів, документів, зокрема й

¹³⁰ Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – С. 59.

¹³¹ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 149.

творчих, з використанням шаблонів чи створених іншими користувачами «продуктів» у якості зразків. Такі додатки, на думку дослідниці, можуть бути використані в освіті найширшим чином: як методологічна основа навчального процесу чи задля організації самостійної навчальної діяльності¹³².

Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр класифікують освітні веб-ресурси за такими ознаками:

- для самостійної роботи здобувачів, учнів;
- з метою підготовки викладача до занять;
- для самоосвіти педагога;
- з метою організації практичної роботи на занятті;
- для організації позаурочної роботи з дисципліни¹³³.

Науковці виділяють такі форми проведення занять із застосуванням веб-ресурсів: презентація, дослідження, віртуальний експеримент, лабораторна робота, тематичний проект, електронна вікторина, контроль знань, факультатив, мережевий проект, індивідуальне навчання, консультації, мережева гра, віртуальна екскурсія», прес-конференція, творчий звіт, дистанційні олімпіади, телекомунікаційні проекти, веб-квести та ін. Для підвищення своєї кваліфікації викладач може застосовувати ресурси Інтернет за допомогою мережевих методичних об'єднань, віртуальних педагогічних рад, дистанційного навчання, участі у мережних проектах, веб-квестах та ін.

На основі вивчення найбільш вагомих для вищої професійної лінгвометодичної освіти веб-ресурси можна виокремити такі із них:

1. *Хостинги для зберігання медіафайлів. YouTube* – один з найпопулярніших сервісів такого типу. Мільйони користувачів у світі завантажують свої відео-файли або дивляться розміщені іншими користувачами файли. Є доступна пошукова система, що дозволяє за ключовими словами знаходити релевантні відеоматеріали. Всі відеофайли мають теги-мітки, що полегшують навігацію. Л. Раїцька зазначає, що велика кількість матеріалів різними мовами, різної тематики, автентичних та

¹³² Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – С. 65.

¹³³ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 57 – 58.

навчальних, дозволяє широко використовувати *YouTube* в навчальному процесі та створювати «відеобібліотеки» для самостійної роботи й самоосвіти.

Крім того, *YouTube* пропонує лекції відомих вчених, які також можуть стати частиною навчального процесу. Інтерес можуть становити інформаційні матеріали у відеоформаті з різних галузей знань. Крім *YouTube*, є й інші аналогічні сайти з відеосюжетами, наприклад, *Lectr.Com*, де розміщуються лекції з різних дисциплін.

2. Системи створення й зберігання навчальних матеріалів: онлайн-презентації, карти знань (пам'яті), інфографіка, інтерактивні кросворди, тестові середовища та ін.

До найбільш популярних систем розробки навчальних матеріалів належать *LearningApps*, *Merlot II* та ін., що надають можливість навчати здобувачів вищої освіти за допомогою невеликих інтерактивних мультимедійних модулів, які створюються викладачем в Інтернеті і інтегруються в освітній контент. Важливі для сучасного викладача вишу і значна кількість онлайн сервісів для створення й зберігання презентацій: *Prezi*, *Moovly*, *PowToon*.

Використання карт пам'яті, інфографіки дає змогу зобразити процес загального системного мислення за допомогою схем. Так, у середовищах *Bubbl.us*, *FreeMind* та ін. користувачу надається можливість створити карту пам'яті, яка в подальшому може використовуватися для обговорення та сумісного редагування.

3. Системи спільного створення різнотипових документів, орієнтовані на організацію спільної роботи з текстовими, табличними документами, презентаціями та ін. За допомогою цього сервісу можна організувати спільне і одночасне редагування документа, який знаходиться в мережі Інтернет. При цьому всі зміни будуть зафіксовані за часом їх внесення та за змістом.

У педагогічній практиці науковці радять використовувати такі соціальні сервіси для спільної роботи з різнотиповими документами:

1. «Google-документи і таблиці» – як засіб для спільного редагування будь-яких документів проектної діяльності здобувачів.

2. «Google-календар» – для планування проведення різних заходів, у тому числі і проектів.

3. «Google-групи» – як засіб для організації обговорень з будь-яких питань, збереження необхідних файлів, організації мережних спільнот, у тому числі і тих, що стосуються одного проекту¹³⁴.

Отже, мережеві засоби електронної лінгвометодики становлять собою особливий вид засобів електронного навчання лінгвометодики, що ґрунтується на освітніх веб-технологіях і передбачає мережеву співпрацю викладача зі здобувачами. Застосування цих засобів у навчальному процесі вишу вимагає глибокого знання загальних веб-технологій, що виявляють найбільшу ефективність у роботі викладача лінгвометодики. До таких, зокрема належать: конкорданси, відеохостинги, системи створення та збереження навчальних матеріалів, спільного створення документів та ін.

Контрольні питання й завдання

1. Дайте визначення понять «веб-технології», «веб-простір». Які основні ознаки веб-простору в навчанні?

2. Які соціальні сервіси найбільш доцільні для використання в процесі лінгвометодичної підготовки майбутніх учителів до використання освітніх веб-ресурсів?

3. Охарактеризуйте методику застосування конкордансів у професійній лінгвометодичній освіті.

4. Розкрийте методичні аспекти застосування освітніх веб-ресурсів у навчанні лінгвометодики.

5. Охарактеризуйте найбільш вагомі для вищої професійної лінгвометодичної освіти веб-ресурси і методику їх застосування в навчальному процесі.

Веб-сайт

Освітній сайт – це цілісна, концептуально обґрунтована та структурно побудована система, що об'єднує взаємопов'язані між собою

¹³⁴ Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – 177 с.

веб-сторінки, зміст яких підкорено спільній ідеї та відображено в конкретних цілях і завданнях кожної з них¹³⁵.

Окреслюючи роль і значення застосування персональних веб-сайтів у навчальному процесі, С. Буртовий указує, що вони є засобами здійснення індивідуально-орієнтованого навчання, допомагають диференціювати навчальний процес, забезпечують сприятливі умови для професійного саморозвитку, самореалізації здобувачів та викладачів та ін. На сторінках власного інтернет-ресурсу, на думку дослідника, педагог може використовувати такі види онлайн супроводу навчальної дисципліни: мультимедійні презентації (фрагменти теоретичного матеріалу теми, фото, відеоматеріали, дикторський текст, комп'ютерна анімація), веб-уроки (лекційні та практичні, для аудиторного та самостійного використання), комп'ютерне тестування, власні електронні дидактичні матеріали та ін.¹³⁶

Відтак *мета* створення викладацьких сайтів – показати навчальний та науковий потенціал педагога, якості і пріоритети його особистості, забезпечити доступ здобувачів до зібраного на сайті тематичного контенту з навчального курсу чи кількох курсів, мережева навчальна та позанавчальна комунікація зі здобувачами, контроль їхніх професійних компетентностей.

Загалом виділяють такі групи освітніх веб-сайтів:

- сайти, які забезпечують широкий та якісний доступ до наявних освітніх продуктів;
- сайти, що стимулюють процес створення інноваційних освітніх продуктів;
- сайти, які сприяють впровадженню нових форм організації навчального процесу;
- сайти, які забезпечують навчально-методичний супровід освітнього процесу.

Найчастіше персональні сайти педагогічного призначення відносять до останніх двох груп, розподіляючи на авторські (сайт, на якому автор

¹³⁵ Хуторской А. В. Интернет в школе. Практикум по дистанционному обучению / А. В. Хуторской. – М.: ИОСО РАО, 2000. – 304 с.

¹³⁶ Буртовий С.В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики : метод. посібн. /С. В. Буртовий. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – 48 с.

висвітлює не лише професійні надбання, а й особисті захоплення, думки) та сайти, присвячені конкретному предмету, де фігура автора не визначена. Основними користувачами персональних освітніх сайтів в Україні сьогодні є вчителі, викладачі, здобувачі та учні. І якщо вчителі та викладачі шукають на сайті матеріали для розширення професійного досвіду, то надають автору сайту можливість організувати нову форму взаємодії «викладач – здобувач». Із цієї позиції можна розділити здобувачів на тих, із ким викладач працює в аудиторії (більшість) та «мережевих», із якими викладач особисто не знайомий та спілкується опосередковано за допомогою навчальних матеріалів.

Виділяють низку обов'язкових компонентів, із яких складається сучасний персональний викладацький сайт:

- зміст педагогічної діяльності (розробки занять, матеріали до занять, методичні матеріали, роботи здобувачів та ін.);
- самопрезентація автора (особиста інформація, фото);
- форма оберненого зв'язку (форум, гостьова книга);
- посилання на інші корисні ресурси мережі¹³⁷.

О. Цурін зауважує, що веб-сайти викладачів доцільно наразі розглядати як складову їхньої професійної діяльності, адже, як показує аналіз представлених в Інтернеті сайтів викладачів, здебільшого там представлені навчальні та робочі програми, конспекти, методичні вказівки щодо виконання лабораторних, практичних та інших робіт, а у сайтів з активними компонентами додатково – відповіді викладача на питання з курсу, форуми з дисципліни, консультації в онлайн та офлайн режимах. На слушну думку дослідника, це вже має багато спільного із засобами дистанційного навчання, інструментальні системи для створення яких достатньо широко розповсюджені і доступні. Учений проаналізував шляхи, якими можуть будуватися та встановлюватися в Інтернеті сайти викладачів:

1. Використання інструментарію спеціалізованих сайтів. Створюються спеціальні портали, одним із завдань яких є надання інструментальних засобів розробки та інформаційного наповнення сайтів викладачів. Методи побудови таких систем можуть бути різними. Одним із варіантів є наявність

¹³⁷ Створення освітніх веб-сайтів : програма тренінгу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://sites.google.com/site/metodistmkua/dodatкова-informacia>. – Назва з екрану.

в інструментальних засобах багатьох шаблонів (подібних тим, які є в системі створення презентацій Power Point), що спрощує роботу розробника сайту. У шаблонах, розроблених дизайнерами, враховано художнє оформлення і загальний стиль порталу. Подібний портал є в Україні і побудований на CMS HOOPS (<http://almamater.com.ua>). Цей портал має вільний доступ для створення сайтів викладачів.

Використання подібних порталів знімає проблему хостингу (розміщення), дає можливість створювати сайти викладачів як сайти-візитки, але водночас породжує низку проблем: по-перше, за бажання змінити хостинг, по-друге, на порталах, де можна безкоштовно розмістити сайти, є багато реклами та іншої зайвої інформації, по-третє, можливість використання цих сайтів для активної роботи зі здобувачами визначається можливостями, які надає портал.

2. Розміщення на сайтах (порталах) організацій. Потужні промислові організації та портали засобів дистанційного навчання надають своїм викладачам можливість створювати особисті сайти. Завдання таких сайтів очевидні – надати тим, хто навчається, більше інформації про викладачів, підвищити інтенсивність зв'язку учень–викладач і таким чином поліпшити якість навчання. Наразі в Інтернеті доступно багато безкоштовних програмних засобів (CMS), які дозволяють досить просто створювати портали з наданням користувачам можливості створювати свої веб-сторінки. Викладачам надаються логіни та паролі і забезпечується можливість створювати та заповнювати свою веб-сторінку в Інтернеті. При цьому під створенням розуміється вибір зовнішнього оформлення (якщо викладач цим не хоче займатися) та встановлення розділів сайту.

3. Сайти викладачів, що вбудовуються в системи дистанційного навчання. Так, використовуючи *MOODLE*, можна створювати сайти викладачів як певних підрозділів, так і окремих тематичних напрямів. При цьому використовуються можливості щодо введення інформації та простого редагування форм, які надаються у *MOODLE*. Засоби *MOODLE* дозволяють досить просто вирішити завдання обмеженого зовнішнього доступу до веб-сторінок викладачів, включити інформацію із сайту викладача в навчальний процес та ін.

4. Особиста розробка та встановлення сайту – шлях, який використовується за наявності більш глибоких знань у сфері інтернет-технологій, зокрема необхідне знання мови *html*. Зазвичай особисті веб-сайти – це сайти вільного доступу, проте за потреби обмежити доступ як до сайту, так і до його розділів із використанням сучасних інтернет-технологій досить просто: відвідувач має зареєструватися з підтвердженням електронною поштою, переходячи до кожного розділу (дисципліни), має ввести кодове слово тощо. Шляхом реалізації сайту може бути використання безкоштовного програмного забезпечення, як-от: *DRUPAL*, *Joomla*, *E107*, *Lifetype* та ін.¹³⁸

Л. Карташова зауважує перевагу в українському освітньому інтернет-середовищі таких систем управління контентом, як *uCoz* та *Google*, виокремлюючи переваги створення сайтів на *Google*: створення сайту нагадує процес оформлення документу в текстовому редакторі; не потрібні знання мови розмітки гіпертекстових сторінок; можливість роботи над сайтом кількох користувачів; використання та додавання на сайт інформації з різних сервісів *Google*.

Крім того, дослідниця вказує і недоліки створення сайтів на *Google*: адреса сайту має вигляд *sites.google.com/site/site_name*, для оформлення дизайну сайту є лише кілька шаблонів, об'єм дискового простору 100 Мб на сайті *Google*, не підтримуються *CSS* та *JavaScript*, обмежені налаштування оформлення веб-сторінок, потрібно мати акаунт *Google*, тобто бути зареєстрованим на сайті *www.google.com*. Як наслідок, Л. Карташова вказує, що сайти *Google* зручно використовувати для створення простих інформаційних сайтів, де потрібно надати доступ редагування кільком користувачам. На сайті підтримки служби *GoogleSites* також надається інформація щодо створення, оформлення та використання сайтів в освітніх цілях¹³⁹.

Про актуальність питання створення та підтримки викладачем особистого сайту свідчить такий факт: на початку 2016 року серед навчальних закладів України було проведено районний фестиваль – огляд освітніх інтернет-ресурсів. Сайти, які були представлені на участь у конкурсі,

¹³⁸ Цурін О. П. Викладацькі сайти: кому вони потрібні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kpi.ua/837-4#sthash.SocOyXiC.dpuf>. – Назва з екрану.

¹³⁹ Карташова Л. А. Особистий сайт педагога – вимога часу // Освіта. – 3 – 10 лютого, 2010. – С. 6.

перевірялись експертною групою за декількома критеріями: це і відповідність контенту та його стилю цільовій аудиторії, і дотримання структури і навігаційних функцій сайтів, відповідність дизайну, наявність форм зворотного зв'язку, дотримання періодичності оновлення контенту та його актуальності тощо¹⁴⁰.

Серед викладацьких сайтів, за результатами досліджень Л. Жук, можна виокремити такі види:

1. Сайти, створені з метою дистанційного навчання здобувачів і навчання здобувачів на стаціонарі (наприклад, сайт «електронний курс лекцій», сайт «лабораторний практикум», сайт «електронний підручник», сайт для тестування, оцінки знань та ін.).

2. Сайти, присвячені дослідницькій діяльності (наприклад, сайти дослідницьких робіт здобувачів, викладачів, науковців).

3. Сайти консультативного призначення (консультативні сайти із навчальних предметів для викладачів і здобувачів; сайти для інформаційної підтримки науково-методичних центрів та ін.).

4. Сайти інформаційних інтернет-проектів (наприклад, сайти телекомунікаційних олімпіад, веб-квестів тощо).

5. Сайти довідникового характеру (електронні енциклопедії, сайти-словники, електронні довідники, сайти-каталоги, колекції повнотекстової бази електронних документів, колекції мультимедійних матеріалів та ін.)¹⁴¹.

Усі ці різновиди викладацьких сайтів можуть існувати в окремому вигляді, проте доцільнішим і методично виправданим буде поєднання на особистому викладацькому сайті навчальних, наукових, консультативних, довідникових матеріалів тощо.

Крім застосування сайту лінгвометодичної тематики в роботі зі здобувачами на заняттях різних форм у ВНЗ, викладач має орієнтувати і майбутніх учителів на подібну організацію власної професійної діяльності. Спираючись на власний досвід, Д. Тутаров зауважує, що за сучасних умов для успішної роботи педагогу потрібно не лише самому активно

¹⁴⁰ Створення вчителями особистих веб-сайтів – виклик часу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pechenigi-rda.gov.ua/2011-05-17-18-40-33/2016-02-26-07-01-28.html>

¹⁴¹ Жук Л. Г. Интернет-технологии как средство организации самостоятельной работы студентов технических вузов (на материале обучения иностранному языку) : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Л. Г. Жук. – СПб, 2006. – 192 с.

використовувати сучасні інформаційні технології, але робити так, щоб учень активно використовував їх, а створення та використання особистого інтернет-сайту дозволяє найкраще організувати навчально-виховну діяльність на уроці та в самостійній роботі, підвищує пізнавальну активність і навчальні досягнення учнів.

Окреслюючи сфери застосування особистого сайту в роботі вчителя загальноосвітньої школи, дослідник виокремлює такі його можливості:

1. Публікація авторських навчальних матеріалів (програма курсу, посібники для вчителя й учня, навчальні проекти, файли для завантаження та ін.).

2. Публікація матеріалів до уроку (опорний конспект уроку, файл із домашнім завданням, посилання на матеріали в мережі Інтернет, котрі учень може використовувати під час підготовки до уроку).

3. Публікація матеріалів з особистих уподобань (музичні, поетичні твори, фотоматеріали про цікаві місця, подорожі, дизайнерські роботи та ін.) Д. Тутаров слушно аргументує необхідність цього складника вчительського сайту: від того, наскільки викладач буде цікавий своїм учням, залежить успішність навчання, до того ж ці матеріали додають навчальним матеріалам особистісного забарвлення, формують позитивний імідж учителя.

4. Інтерактивні сервіси: термінологічний словник, електронний журнал, тестувальний модуль, навчальний форум. Їх використання дозволяє організувати інтерактивну взаємодію між учителем та учнем, винести в нову площину. Так, термінологічний словник, за описом автора, – різновид технології ВікіВікі: після проходження великої теми учні складають термінологічний словник. Учасники проекту можуть писати електронні листи, обмінюватись ідеями. Така робота із сайтом дозволяє учням швидко повторити пройдений матеріал, виділяючи в ньому змістовні одиниці, адже для словника підходять далеко не всі слова, що використовуються на уроці, а визначення й терміни, що описують процеси і явища. Цим словам зазвичай потрібен етимологічний аналіз¹⁴².

¹⁴² Тутаров Д. Використання вчителем особистого сайту [Електронний ресурс] / Д. Тутаров. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/method/technol/2900/>. – Назва з екрану.

Г. Ткачук називає персональний сайт викладача його своєрідним робочим кабінетом, де розміщено всі необхідні для роботи матеріали та інструменти. Разом із тим дослідниця зауважує, що основною проблемою використання освітнього веб-простору мережі Інтернет стають не технічні чи фінансові проблеми доступу, а питання інформаційного наповнення освітнього веб-ресурсу: зміст сайту, його регламентація, дизайн та інші важливі характеристики. Через це створення сайту і наповнення його не повинно бути кінцевою метою, натомість потрібно організовувати діяльність учителя так, щоб використання сайту було важливим засобом розв'язання освітніх завдань¹⁴³.

Отже, як різновид засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ веб-сайт перебуває на межі контентної і мережевої групи, оскільки подає здобувачам навчальний, науковий, довідковий та ін. контент із навчальної дисципліни і ґрунтується на мережевому спілкуванні з викладачем під час його опрацювання. Персональний сайт викладача лінгвометодики у ВНЗ має з обов'язковістю вміщувати такі елементи:

- методичні поради щодо опанування курсу;
- теоретичний лінгвометодичний мінімум;
- теоретичний мінімум з лінгвістики, педагогіки, психології;
- практичні завдання з лінгвістики й лінгвометодики;
- систему тестування;
- інтерактивні елементи (системи зворотного зв'язку, форум, чат, електронний журнал, термінологічний словник, консультаційна сторінка та ін.);
- електронну лінгвометодичну бібліотеку (навчально-методична, наукова, довідкова література для здобувачів, учителів початкових класів, викладачів лінгвометодики у ВНЗ; мультимедійні презентації для опанування теоретичного лінгвометодичного матеріалу; відеозаписи зразкових уроків та фрагментів уроків мови в початковій школі мультимедійний дидактичний контент для навчання мови в початковій школі та ін.);

¹⁴³ Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – С. 38.

- розважально-пізнавальні елементи, що відображають особисті уподобання викладача, допомагають створити імідж педагога: аудіо та відеозаписи, власні художні роботи, інформація про досягнення (дипломи, грамоти та ін.), хобі тощо.

Як свідчить практика, найзручнішим шляхом надання здобувачам навчальних та методичних матеріалів є використання систем дистанційного навчання (напр., *MOODLE*). Практично всі вказані вище складники лінгвометодичного сайту можна упорядкувати в цій системі, що дозволить викладачу не витратити зайвий час і кошти на створення та підтримку окремого веб-сайту. Однак, на відміну від останнього, системи дистанційного навчання мають і певні обмеження. По-перше, це стосується обсягу різнотипової інформації, яку можна завантажити в таку систему, – зазвичай він не перевищує 100 Мб, у які практично неможливо вкласти весь дидактичний контент із курсу і потрібно користуватися системою посилань на інші мережеві ресурси.

По-друге, системи дистанційного навчання майже не містять можливостей щодо вияву особистісних рис викладача, бо практично не розраховані на це; педагог може виявлятися хіба що через графічні чи анімовані елементи оформлення сторінок курсу, у чатах і на форумах, якщо вони є в складі курсу. Разом із тим цей компонент веб-сайту є важливим у психолого-педагогічному та комунікативному плані.

Тож, порівняно із системами дистанційного навчання й сторінками структурних підрозділів офіційних сайтів навчальних закладів, де може розміщуватися особиста сторінка викладача, персональний веб-сайт викладача лінгвометодики є більш вагомим і більш ефективним засобом електронної лінгвометодики у ВНЗ, він дозволяє педагогу налагодити ефективну навчальну комунікацію, незалежну від часу й фізичного місця перебування, системно і впорядковано подати весь обсяг навчального, наукового, довідкового та ін. матеріалу з лінгвометодики, а здобувачеві – глибше опанувати курс, сформувавши мотивацію, реалізувати акмеологічні прагнення в лінгвометодичній площині і т.д. Однак розробка й підтримка такого сайту вимагають постійної копійки роботи викладача.

З огляду на це наразі наявно небагато персональних сайтів викладачів лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін. Найбільш вагомим

прикладом є персональний сайт С. Омельчука (<http://omelchuk.ks.ua/>) – доктора педагогічних наук, дійсного члена Української академії акмеології, декана факультету іноземної філології, професора кафедри слов'янських мов та методик їх викладання Херсонського державного університету. На сайті ученого розміщено матеріали з української мови та методики її викладання в середній та старшій ланках загальноосвітньої школи для вчителів та здобувачів, консультаційний форум щодо складних випадків слововживання в українській мові, результати оцінювання здобувачів, сховище новин і відеосховище та ін.

Натомість в мережі Інтернет наявна значна кількість персональних сайтів учителів початкової школи: О. Кудря (<http://classmy.at.ua/>), А. Волкова (<http://alvina-volkova.edukit.dp.ua/>), Н. Пушкар (<http://pushkarnatalia.jimdo.com/>), Т. Чепурненко (<http://chepurnenko.wordpress.com>), Т. Лелеко (<http://leleko121.wordpress.com>), Ю. Конончук (<http://ditskisvit.wordpress.com>), Л. Ковач (<http://lesya3.ucoz.lv>), В. Андрусик (<http://vandrusik.blogspot.com>), Т. Чайка (<http://skoljarik.jimdo.com>) та багато інших. На цих сайтах учителі початкових класів розміщують матеріали для учнів та батьків, власні методичні напрацювання, електронні бібліотеки, фото та відеогалереї та ін., тобто вповні використовують можливості персонального освітнього веб-сайту.

Усе це свідчить про актуальність та важливість ведення вчителем особистого веб-сайту, а відтак і про необхідність навчання майбутніх учителів ще в стінах ВНЗ методично грамотної розробки та підтримки персонального сайту, а найкращим шляхом такого навчання є особистий приклад викладачів вишу.

Контрольні питання й завдання

1. Дайте визначення освітнього сайту. Розкрийте роль і значення застосування персональних веб-сайтів у навчальному процесі з лінгвометодики.

2. Які групи освітніх веб-сайтів виділяються в сучасній науці? Укажіть низку обов'язкових компонентів, із яких складається сучасний персональний викладацький сайт.

3. Охарактеризуйте шляхи, якими можуть будуватися та встановлюватися в Інтернеті сайти викладачів.

4. Назвіть види викладацьких сайтів та різновиди матеріалів, які можуть на них розміщуватися.

5. Які обов'язкові елементи має вміщувати персональний сайт викладача лінгвометодики у ВНЗ?

Дистанційна освіта

Дистанційна освіта є перспективним напрямом розвитку сучасної освітньої системи в Україні, що відповідає соціальному замовленню на підготовку висококваліфікованих фахівців і відбито в нормативних документах: Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України «Про вищу освіту», Державній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Положенні про дистанційну освіту та ін.

Сучасні наукові розвідки переконливо доводять, що технології дистанційного навчання слід розглядати як чинник підвищення якості професійної освіти, оскільки вони сприяють зростанню динаміки зворотного зв'язку, надають необмежений у часі і просторі доступ до цифрових освітніх ресурсів, створюють передумови для підвищення ефективності самостійної роботи здобувачів, зокрема й завдяки можливості опановувати професійні навички поза навчальною аудиторією, уможлиблюють цілеспрямоване використання предметно адаптованих цифрових ресурсів для індивідуалізації навчальної роботи здобувачів, стимулюють їхню внутрішню мотивацію до навчання та ін.¹⁴⁴

У науковій літературі поняття «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання» розмежовано таким чином:

Дистанційна освіта – різновид освітньої системи, одна з форм отримання освіти, за якої опанування того чи того рівня за тією або тією спеціальністю, напрямом підготовки, перепідготовки чи підвищення кваліфікації здійснюється в процесі дистанційного навчання.

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який

¹⁴⁴ Алексеев О. М. Теоретичні і методичні основи застосування технологій дистанційного навчання дисциплін професійної і практичної підготовки здобувачів машинобудівних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / О. М. Алексеев. – К., 2012. – С. 13.

відбувається здебільшого за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій¹⁴⁵.

Тотожним до терміна «дистанційне навчання» Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр та ін. вважають термін «електронне навчання», подаючи таке визначення останнього: e-learning – система електронного навчання, синонім таких термінів, як електронне навчання, дистанційне навчання, навчання з використанням комп'ютера, мережне навчання, віртуальне навчання за допомогою інформаційних, електронних технологій. Разом із тим науковці зазначають: електронне навчання нині є найбільш перспективним напрямом розвитку дистанційного навчання¹⁴⁶.

Більш ґрунтовною в цьому плані видається думка В. Бикова, В. Кухаренка та ін., які залежно від характеру навчальної комунікації між викладачем і здобувачами ступеня вищої освіти розрізняють *традиційне* дистанційне навчання, що передбачає їхню асинхронну взаємодію за допомогою телефонного, телеграфного, поштового та інших видів зв'язку та *електронне дистанційне навчання*, яке реалізується за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, електронних навчальних продуктів, медіазасобів, комп'ютерних мереж та ін. у процесі індивідуалізованої синхронної та асинхронної взаємодії учасників навчального процесу.

Нині традиційне дистанційне навчання найбільш поширене у вигляді мобільного навчання (m-learning) – передача навчального матеріалу на мобільний пристрій із використанням WAP або GPRS технологій. Учені виокремлюють такі приклади використання сервісів мобільного зв'язку з навчально-інформаційною метою: ведення SMS-щоденників, журналів, SMS-референдуми з актуальних питань, мобільне листування, консультування, використання електронних словників, довідників, підручників та ін. на мобільному пристрої¹⁴⁷.

¹⁴⁵ Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. – затв. Наказом Міністерства освіти і науки України № 466 від 25. 04. 2013 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

¹⁴⁶ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – 506 с.

¹⁴⁷ Козяр М. М. Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі / М. М. Козяр, А. Д. Кузик // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців:

Узагальнюючи наукові підходи до дефініції основних понять дистанційної освіти, слід зауважити, що «електронне навчання» і «дистанційне навчання» є суміжними поняттями, сфери дії яких частково перетинаються. При цьому дистанційна освіта наразі здійснюється здебільшого лише за допомогою електронних навчальних систем, мобільних та медіапристроїв, які передають цифрову інформацію на відстані і в часі, що відповідно робить електронну дистанційну освіту практично єдиною сучасною формою її існування. Отже, сучасна дистанційна освіта остаточно набрала форми e-learning, тобто реалізується за допомогою електронних засобів навчання, тоді як електронне навчання не обов'язково дистанційне.

Науковці виокремлюють специфічні якісні властивості електронної дистанційної освіти, що справляють позитивний вплив на результати навчального процесу:

- гнучкість та адаптивність навчального процесу до потреб і можливостей здобувачів;
- модульність побудови навчальних програм;
- нова роль викладача – тьюторство;
- спеціалізовані форми контролю якості навчальних досягнень (веб-семінари, онлайн-іспити, веб-квести тощо);
- використання базової і спеціалізованих комунікативних технологій підтримки взаємодії процесу електронного дистанційного навчання (кейс-технології, радіо і телевізійні технології, аудіо- та відеосистеми зі зворотним зв'язком, технології клієнт-сервер, мережеві технології та ін.);
- використання спеціалізованих засобів навчання (електронні видання, комп'ютерні навчальні системи, мультимедійні навчальні матеріали, дистанційні практикуми, е-тренажери, електронні бібліотеки, бази даних та ін.); засобів організаційної підтримки – інформаційних систем електронного дистанційного навчання; форм організації навчальної діяльності та ІКТ-орієнтованих педагогічних технологій (спрямоване навчання (самоосвіта), кероване навчання (під керівництвом тьютора);

- використання стандартизованих процедур і протоколів взаємодії у мережевих системах дистанційного навчання;
- створення єдиного інформаційно-освітнього середовища підтримки функціонування і розвитку систем мережевого навчання;
- економічна ефективність¹⁴⁸.

Разом із тим В. Биков, В. Кухаренко, Н. Сиротенко, О. Рибалко, Ю. Богачков та ін. виокремлюють і головні проблеми створення і впровадження систем дистанційної освіти: комп'ютерно-технологічна, організаційно-управлінська, психолого-педагогічна, соціально-культурна, фінансово-економічна, нормативно-правова. Слід зазначити, що наразі більшість цих проблем успішно вирішено за допомогою загальновідомих і поширених систем дистанційного навчання, напр., *MOODLE*.

Залежно від веб-технологій, на яких ґрунтується електронне навчання С. Буртовий вказує на наявність термінів *e-learning 1.0*, *e-learning 1.3*, *e-learning 2.0*. Сучасні ж соціальні сервіси, які працюють за новими технологіями *Веб 2.0* у контексті діяльності мережевих учительських співтовариств (спільнот), на думку автора, відкривають такі педагогічні можливості: використання відкритих електронних ресурсів для досягнення навчальних цілей; самостійне створення інтернет-комунікаційних засобів навчання, відкритого інформаційного середовища додатків для педагогічної діяльності, імітаційних навчальних ситуацій (моделей); обмін досвідом та цифровими навчальними об'єктами, онлайн-консультування та спілкування.

У результаті учитель може створювати власний навчальний контент, редагувати та удосконалювати його в подальшому, взаємодіяти з іншими учителями на підвищеному рівні комунікації, координації та включення¹⁴⁹.

Відтак В. Биков, О. Спирін, О. Пінчук та ін. слушно визначають технології електронного дистанційного навчання, що будуються на основі принципів відкритої освіти, найсучаснішими перспективними технологіями організації освіти, які мають визначальний вплив на характер і темпи

¹⁴⁸ Биков В. Ю. Технологія створення дистанційного курсу : навч. посібн. /В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, О. В. Рибалко, Ю. М. Богачков / за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.

¹⁴⁹ Буртовий С.В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики : метод. посібн. /С. В. Буртовий. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – 48 с.

інформатизації системи освіти. При цьому використання засобів ІКТ у навчанні може відбуватися у різних організаційних формах: онлайн-курси, онлайн-консультування, онлайн-тренінги, хакатони, вебінари, використання інтерактивних електронних підручників, електронних віртуальних лабораторій, електронних соціальних мереж, відвідування інтерактивних музеїв науки, створення презентацій, платформ спілкування за науковими інтересами, міжнародних конкурсів з рішення науково-технічних задач, віртуальних технопарків та ін.¹⁵⁰

Вищою точкою реалізації дистанційної освіти є віртуальний університет – освітня структура, що використовує принцип відкритої освіти, подає навчальні матеріали у вигляді «модулів», тематичних одиниць курсу, які розробляються колективом висококваліфікованих фахівців, у складі яких – учені, педагоги, програмісти, дизайнери, психологи. У системі передбачено низку можливостей зі створення навчальних курсів.

О. Зачко, М. Козяр, Т. Рак вказують, що віртуальний навчальний заклад може не мати атрибутів традиційних навчальних закладів «фізичних будівель», класів, лабораторій і здобувацьких гуртожитків. Навчання, може проводитися як традиційними методами, так і через комп'ютерні мережі, наприклад, через глобальну мережу Інтернет або корпоративну мережу Інтранет. Зазвичай структура такого навчального закладу дворівнева та складається з центрального університету і регіонального(их) центру(ів)¹⁵¹.

Віртуальні університети можуть організовуватися на базі: закладів, які в минулому працювали в сфері відкритої та дистанційної освіти; традиційних навчальних закладів без досвіду дистанційної освіти, що бажають таким чином знизити витрати на навчання; традиційних навчальних закладів без досвіду дистанційної освіти, як бажають таким чином підвищити якість надання освітніх послуг, що відповідно, збільшить потік здобувачів, які бажають навчатися з використанням новітніх сучасних

¹⁵⁰ Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [Електронний ресурс] / [В. Ю. Биков, О. М. Спірін, О. П. Пінчук та ін.]. – ІТЗН НАПН України, 2016. – С. 5. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

¹⁵¹ Козяр М. М. Віртуальний університет : навч.-метод. посібн. / М. М. Козяр, О. Б. Зачко, Т. Є. Рак. – Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. – С. 34.

технологій; корпоративного бізнес сектору, який має свої внутрішні програми підвищення кваліфікації¹⁵².

Разом із тим дистанційна освіта як форма організації навчального процесу у вітчизняних вишах в «чистому» вигляді наразі застосовується мало – лише близько 10 ВНЗ України пропонують таку форму освіти своїм абітурієнтам, причому здебільшого це стосується опанування економічних, інформатичних, технічних спеціальностей. Утім, для дистанційного проходження програми загальноосвітньої школи, зокрема й з української мови, існують центри та курси дистанційної освіти, напр.: Центр освіти «Оптіма» (<http://optima-osvita.org.ua/>), дистанційні курси «Домашня школа» (<http://sc.od-edu.com/course/ukrainian-language>) та ін. надають можливість отримати загальну середню освіту з усіх предметів шкільного курсу за 5 – 11 класи; центр дистанційної освіти «Початкова школа» призначено для молодших школярів України, які з тих чи тих причин не можуть відвідувати загальноосвітню школу (<http://diamant.od-edu.com/>) і т.д.

Отже, за відсутності ліцензованої дистанційної форми освіти в більшості педагогічних ВНЗ України, що мають готувати майбутнього вчителя до роботи з технологіями дистанційного навчання під час викладання української мови в школі переважно застосовується т. зв. «змішане навчання», за якого в традиційні стаціонарну та заочну форми навчання вводяться елементи дистанційної форми.

Змішана форма навчання – об'єднання традиційних форм, методів, прийомів та засобів викладання навчальних дисциплін у ВНЗ (лекційні, практичні, лабораторні заняття, реферування, іспити, наочні засоби та ін.) з дистанційними (навчальна комунікація за допомогою мобільного зв'язку, електронної пошти, інтернет-конференції, веб-квести, інфографіка тощо).

Т. Примак, О. Петруша вважають, що методика організації змішаного навчання містить три етапи: дистанційне вивчення теоретичного матеріалу, освоєння практичних аспектів у формі очних занять, здача іспиту або виконання випускної роботи. Мета навчання за змішаної форми залишається колишньою, змінюються засоби і методи досягнення цілей.

¹⁵² Козяр М. М. Віртуальний університет : навч.-метод. посібн. / М. М. Козяр, О. Б. Зачко, Т. Є. Рак. – Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. – С. 34.

Система контролю знань отримує нові можливості: використання контрольних систем у поєднанні з традиційними методами¹⁵³.

Найбільш ефективним способом реалізації змішаного навчання у ВНЗ є створення та підтримка викладачем дистанційного курсу. М. Бухаркіна, М. Моїсеєва, Є. Полат та ін. наголошують, що дистанційний курс навчання може бути носієм інформації; організатором пізнавальної діяльності за окремими темами, розділами програми для тих, хто навчається; інтегруватися як компонент у чинний підручник (електронний, друкований), може бути абсолютно автономним або одним з модулів цілої системи. Це більш гнучкий засіб навчання, ніж підручник... зазвичай він будується за модульним принципом, де кожний модуль має закінчену структуру й може використовуватися автономно, але всі модулі пов'язані спільною логікою розгортання теми вивчення¹⁵⁴.

На думку М. Семенова, дистанційний курс – це комп'ютерна програма, створена як навчально-методичний програмно-інформаційний комплекс з окремої дисципліни, складений з навчальних матеріалів інформаційно-змістовного, контрольного-моніторингового та інформаційно-комунікаційного блоків, що дозволяють організувати навчальний процес здобувача, який навчається самостійно на відстані від навчального закладу¹⁵⁵.

Відтак дистанційний курс із лінгвометодики як найбільш поширений різновид застосування дистанційних технологій у ВНЗ має відповідати колу загальних вимог до змісту, структури та методично-технологічної організації, що наразі вже сформульовані в теорії електронного навчання. По-перше, в дистанційному курсі з лінгвометодики викладач має вповні реалізувати інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання; по-друге, застосовувати специфічні для дистанційного навчання методи та прийоми; по-третє, використовувати найбільш зручні та доступні платформи для систем дистанційної освіти.

¹⁵³ Методичні рекомендації до розроблення електронного навчального курсу [Електронний ресурс] : метод. рекомендації до електронного навчального курсу / уклад. Т. Ю. Примака, О. О. Петруша. – Київ, 2015. – С. 6.

¹⁵⁴ Теория и практика дистанционного обучения : учебн. пособ. / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2004. – С. 173.

¹⁵⁵ Нормативні документи з дистанційного навчання : зб. док. / укл. М. А. Семенов. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – С. 26.

Так, до найпопулярніших ІК-технологій дистанційного навчання, що мають закономірно відобразитися і в лінгвометодичному дистанційному курсі, належать такі:

1. *Веб-квест* – один із різновидів проектної технології, у якому завдання може виконуватися лише за допомогою ресурсів мережі Інтернет. Застосування цієї технології в дистанційному курсі забезпечує самостійну дослідницько-пошукову роботу здобувачів із базового чи суміжних з лінгвометодикою курсів. Задля того, щоб реалізувати веб-квест у дистанційному курсі викладач має сформулювати об'ємне і трудомістке лінгвометодичне завдання, що передбачає групове виконання, і поставити його перед здобувачами через систему дистанційного навчання. Ефективним прикладом такого завдання є розробка та реалізація на практиці електронних засобів навчання мови в початковій школі чи лінгвометодики – у вищій школі. Надалі здобувачі, ознайомлені з методикою виконання веб-квестів, об'єднуються в міні-групи, виконують завдання і надсилають результат викладачу.

За типом завдань, що виконують здобувачі, М. Бухаркіна, М. Моїсеєва, М. Нежуріна, Є. Полат та ін. описують окремі типи веб-квестів, серед яких найдоцільнішими для електронної лінгвометодики у ВНЗ виступають такі:

- *компілятивний* – найпримітивніший різновид квесту з лінгвометодики, завданням якого є збір теоретичної та практичної інформації з поставленої проблеми і оформлення її в єдиному форматі, напр., створити збірку вправ, довідник з української мови, лінгвометодичний посібник тощо;

- *конструкторсько-творчий* – потребує від здобувачів створення власного лінгвометодичного продукту для забезпечення навчально-виховного процесу на уроках мови в школі (інтерактивного календарного планування, конструктора уроків мови, інтерактивного плану-конспекту уроку мови та ін.);

- *аргументаційно-аналітичний* веб-квест має на меті створення продукту, здатного подати повний обсяг інформації для викладу мовної чи лінгвометодичної теми і переконання учнів/здобувачів чи перевірки їхніх

знань (інтерактивний постер, інфографіка, скрайбінг, карти пам'яті, дидактичне відео, веб-сторінка, інтерактивний кросворд, тести і т. ін.);

- *наукові веб-квести* слугують для ознайомлення та залучення здобувачів до наукових досліджень з лінгвометодики і передбачають створення статті, проведення експериментального емпіричного дослідження, доповідь для наукової конференції та ін.);

- *оцінні веб-квести* вимагають від здобувачів оцінної діяльності як поданих зразків (учнівські письмові роботи, аудіозаписи мовлення з помилками, фрагменти та цілі уроки мови, заняття з лінгвометодики тощо), так і зібраних власноруч, із їх подальшою класифікацією, пропозиціями щодо виправлення й запобігання тощо).

Веб-квест повинен мати таку загальну структуру: вступ (формулювання теми, опис головних ролей учасників, сценарій квесту, план роботи або огляд усного квесту); центральне завдання (завдання, питання, на які здобувачі мають найти відповідь у межах самостійного дослідження, який підсумковий результат має бути досягнутий); список інформаційних ресурсів Інтернет, які можна використати під час досліджень; опис основних етапів роботи; керівництво до дії; заключення (підсумки дослідження, питання для подальшого розвитку теми)¹⁵⁶.

2. *ВікіВікі* – технологія, що передбачає колективне створення здобувачами ступеня вищої освіти глосарія, словника, довідника, термінологічного покажчика, атласу, енциклопедії та ін. з лінгвометодики.

Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр вказують, що із метою організації педагогічної діяльності використання ВікіВікі можливе в таких напрямках:

- спільне створення документів, презентацій, есе, поем та інших творів;
- спільне створення мережевих відгуків або рецензій на здобувацькі роботи;
- створення анотацій, коментарів, зауважень до тексту;
- створення бібліотеки прикладів, порад, посилань на навчальні матеріали;

¹⁵⁶ Интернет-обучение: технологии педагогического дизайна / Моисеева М. В., Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Нежурина М. И. /под ред. М. В. Моисеевой. – М.: ИД «Камерон», 2004. – С. 125.

- розповсюдження інформації, обмін інформацією між здобувачами та викладачами¹⁵⁷.

Г. Ткачук зазначає, що використання вікі-енциклопедії в навчальному процесі дає змогу: створити єдину платформу для надання енциклопедичних відомостей з певної галузі знань; активізувати використання та створення освітніх веб-ресурсів; організувати індивідуальну або групову роботу здобувачів; глибше вивчити потрібну галузь знань; скоротити час навчання і підвищити рівень підготовки здобувачів; підвищити ефективність навчання здобувачів; підвищити рівень конкурентоспроможності випускників вищого педагогічного навчального закладу на ринку праці.

Навчальний ефект вікі-енциклопедії досягається також завдяки педагогічним принципам подання матеріалу, що реалізуються відповідними особливостями гіпертексту. Наприклад, можливість поєднання матеріалів різних довідникових та енциклопедичних видань у одній статті забезпечує принцип полілогу. Різні трактування одного і того самого поняття у різних довідниках, різних авторів можна зв'язати гіпертекстовими посиланнями. Ці зіставлення доповнюють одне одного, поглиблюють розуміння понять, підштовхують здобувача до самостійного порівняння та осмислення матеріалу.

Завдяки гіпертексту, здобувач може швидко отримати тлумачення незрозумілих понять або термінів в статті. Для цього встановлюються гіпертекстові посилання між всіма логічно зв'язаними поняттями та термінами. Поняття, що розглядається здобувачем, зв'язується з тими, на які воно спирається або у яких конкретизується. У іншому разі діє принцип поняттєвої логічної мережі. Крім того, кожна стаття може супроводжуватися гіперпосиланнями на інші схожі статті вікі-енциклопедії або на освітні веб-ресурси мережі Інтернет, що дає можливість здобувачу знайти більше подібних матеріалів¹⁵⁸.

3. Веб-тренінг спрямовано на відпрацювання в здобувачів тих умінь і навичок з лінгвометодики, що потребують автоматичного застосування,

¹⁵⁷ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполум, 2012. – С. 75 – 83.

¹⁵⁸ Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – 177 с.

напр., правильна й чітка артикуляція звуків та звукосполучень, розучування скоромовок, каліграфічне написання літер, буквосполучень, слів, виразність мовлення та ін. Задля застосування цієї технології викладач має створити практичний веб-урок чи серію таких веб-уроків, розраховану на певний термін часу, за який у здобувача має відпрацюватися відповідна навичка за умови повного проходження тренінгу.

4. *Веб-конференція* – технологія, що забезпечує онлайн-зустрічі, спільну роботу в режимі реального часу з використанням мережі Інтернет. Веб-конференції дозволяють проводити онлайн-презентації з лінгвометодики, спільно працювати з лінгвометодичним контентом, синхронно зі здобувачами проглядати сайти, відеофайли, зображення. Такий тип дистанційної технології доцільно застосовувати наприкінці опанування змістового модуля з лінгвометодики чи усього базового курсу, адже колективне обговорення в специфічному полі сприятиме глибокому засвоєнню та осмисленню теми.

Учені зазначають, що відеоконференції характеризуються комунікацією одного з багатьма (викладач / лектор / експерт – група здобувачів в студії і в віртуальному просторі). Спілкування за такого типу зв'язку має зазвичай нерівномірний характер, досить офіційний за характером взаємодії. Серед позитивних аспектів використання відеоконференцзв'язку в навчальному процесі виділяють такі:

- здобувачі отримують можливість в реальних умовах (малознайома реальна аудиторія, незвичайний формат), але у віртуальному середовищі практикувати навички проведення презентацій та комунікативні навички;
- здобувачі вдосконалюють різні навички проведення відеоконференції в студійному форматі;
- у здобувачів формується звичка комунікації в специфічному середовищі.

На думку Л. Раїцької, перспективні відеоконференції і для самоосвіти. Головною організаційною проблемою тут може стати створення контактної аудиторії, з якою здобувач може виходити на зв'язок для обговорення тих

проблем, які виникають за самостійного засвоєння окремих тем і дисципліни загалом¹⁵⁹.

Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр окреслюють типові функції конференц-зв'язку: мультимедійні презентації; відео в режимі реального часу; VoIP (аудіозв'язок через комп'ютер у режимі реального часу з використанням навушників або колонок); веб-тури (передавання адрес сторінок, відомостей про форми, скрипти та іншої інформації про сеанс іншим учасникам з метою використання її для унаочнення навчання з елементами входу в систему, кліпами та ін.); електронна дошка для коментарів, на якій ведучий і слухачі можуть залишати позначки або коментувати пункти слайдової презентації; текстовий чат для сеансів дискусій (питань і відповідей) в режимі реального часу, що проводяться тільки для учасників конференції; голосування і опитування, що дозволяє викладачу опитувати аудиторію, надаючи на вибір декілька варіантів відповідей; робочий стіл, який надає можливість спільного використання програмних засобів, що дозволяє учасникам частково управляти комп'ютером (екраном) ведучого.

5. *Вебінар* – особливий тип веб-конференцій, який передбачає лише односторонній зв'язок (мінімальний зворотний зв'язок від аудиторії). За допомогою вебінарів викладач лінгвометодики може висвітлити перед здобувачами проблемну тему чи різні погляди науковців на актуальні питання лінгвометодичної науки, залучити до їх обговорення вчителів-практиків, батьків учнів загальноосвітньої школи та ін.

Р. Гуревич зазначає, що вебінари можуть бути спільними і включати сеанси голосувань і доповідей, що забезпечує повну взаємодію між аудиторією і викладачем. Крім того, будь-який виступ має своєю метою донести інформацію до здобувачів або навчити їх. Зазвичай вебінари тривають не більше 90 хвилин, адже, як зазначають практики, здобувача ступеня вищої освіти вистачає на 45 хвилин безперервного одержання

¹⁵⁹ Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – С. 47.

інформації, далі потрібно переходити до питань чи вправ, а щоб утримати увагу слухачів, можна періодично ставити їм запитання¹⁶⁰.

6. *Веб-форум (віртуальний семінар)* – форма роботи користувачів за певною темою чи проблемою за допомогою записів, що залишаються на одному із сайтів, на якому встановлене відповідне програмне забезпечення. Веб-форум вирізняється можливістю тривалої роботи у веб-просторі та асинхронним характером взаємодії здобувачів і педагога, його зазвичай зосереджено на одній лінгвометодичній темі чи на наборі тем розділу, що синхронно чи асинхронно обговорюються в системі дистанційного навчання.

Семінар будується навколо ключових питань, представлених здобувачам до початку сесії. Учасники також мають можливість поставити додаткові запитання. Спрямовує роботу віртуального семінару викладач. Учасники також мають можливість поставити запитання в ході засідання по телефону, або ввівши питання через онлайн чат¹⁶¹.

Форуми успішно застосовуються в навчальному процесі: для обговорення змісту навчальної програми з лінгвометодики, різних поглядів науковців на лінгвометодичні проблеми; викладення власного бачення здобувачів щодо практичного втілення виучуваних теоретичних положень, вражень від педагогічної практики, перебігу власних наукових досліджень тощо. Форуми доцільно використовувати і викладачам ВНЗ для обговорення педагогічних і методичних проблем, наукових поглядів, ідей, теорій, досліджень та ін.

7. *Блог* – анотований перелік закладок, відкритий для широкої публіки, веб-сторінка, поєднана з іншими веб-сторінками, які автор блогу вважає цікавими чи релевантними. Кожне нове повідомлення додається у верхньому рядку сторінки. Ті, хто відвідує блог не вперше, можуть легко ознайомитись з усіма новими повідомленнями, що з'явились з часу попереднього візиту¹⁶².

¹⁶⁰ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 75 – 83.

¹⁶¹ Іванюк І. В. Формування понятійно-термінологічного апарату з питань розвитку дистанційної освіти [Електронний ресурс] / І. В. Іванюк // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

¹⁶² Barger J. Weblog resources FAQ [Electronic Resource] / J. Barger. – Available : <http://www.robotwisdom.com/weblogs>. – Title from monitor.

На відміну від форуму, що призначений переважно для спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу, блог дозволяє викладачу подавати посилання на відеозаписи уроків української мови в початковій школі або їх фрагменти, мультимедійний дидактичний матеріал з мови для початкової школи, особисті сайти вчителів початкової школи чи методоб'єднань, що у великій кількості містяться в мережі Інтернет і, звичайно, мають різну методичну якість. Пропонуючи їх для обговорення й критичного аналізу здобувачам ступеня вищої освіти, викладач отримує змогу побачити як рівень лінгвометодичної компетентності кожного здобувача, так і ступінь його активності, акмеологічні прагнення та ін.

Л. Раїцька наводить різні характеристики блогів та можливості їх застосування в професійній педагогічній освіті. Так, блоги виконують функції: комунікативну; самопрезентації; розваги; групування й утримання соціальних зв'язків; мемуарів; саморозвитку або рефлексії; психотерапевтичні. Найчастіше типологію блогів будують за такими критеріями: медіатип (формат матеріалів, наведених у блозі); тип пристрою (критерій виокремлюється, оскільки з'явилися блоги для мобільних телефонів); жанр (важливий методичний критерій; у силу розмаїття розглянутих тем, за цим критерієм неможливо створити повну або єдину класифікацію); правовий статус (пов'язаний із правовим статусом тих, хто створює блог).

У вищій професійній освіті блоги, на думку Л. Раїцької, можуть використовуватися в таких напрямках.

І. Організаційна сфера.

1. Управління знаннями та організація навчального процесу (інформація про організацію навчального процесу, розклад, навчальні плани, програми, плани семінарських занять, задачки, інформація про завдання, навчально-методичні матеріали, література та ін.).

2. Інформація щодо проміжної та фінальної атестації. Залікові та екзаменаційні вимоги, вимоги до оформлення рефератів, курсових і дипломних робіт, магістерських дисертацій. Критерії оцінки різних видів робіт (завдань).

3. Коментарі представників адміністрації, викладачів та здобувачів про організацію навчального процесу.

4. Блоги при розробці нових курсів і програм.

II. Підвищення кваліфікації. Науково-дослідна робота.

1. Блоги в якості методичних семінарів для молодих викладачів, для обміну досвідом або при введенні нового матеріалу.

2. Науково-дослідні блоги для викладачів і / або здобувачів.

3. Блоги – інформаційно-аналітична підтримка семінарів, конференцій та круглих столів, що регулярно проводяться в університеті.

III. Навчання загальноосвітніх та спеціальних дисциплін.

1. Пояснення, коментарі та обмін думками з досліджуваних тем.

2. Проведення консультацій (особливо протягом семестру).

3. Створення тематичних блогів під програму курсу. Використання блогів як додаткового чи основного матеріалу і як складової частини інтернет-підручника.

4. Блоги – архіви дидактичних та аналітичних матеріалів.

5. Блоги для публікації завдань творчого чи наукового характеру (дослідження, аналітичні довідки, есе, доповіді та ін.)

IV. Навчання іноземних мов.

V. Самостійна робота.

1. Блоги, які орієнтують здобувачів, які активно займаються самоосвітою в наявній методології навчальної та науково-дослідницької роботи.

2. Блоги, які висвітлюють інтернет-ресурси, що дозволяють здобувачам більш глибоко вивчити програми курсів, передбачених навчальним планом, а також суміжні дисципліни.

3. Блоги, що описують методики самостійного вивчення іноземної мови.

4. Блоги, які надають психологічну допомогу в навчанні і самовдосконаленні.

5. Живі журнали здобувачів, які займаються самоосвітою¹⁶³.

У викладанні мовних (лінгвометодичних) дисциплін дослідниця виокремлює такі три типи блогів: викладацький (у ньому можуть розміщуватися різного роду програми навчальних курсів, інформація з

¹⁶³ Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – С. 73.

виучуваного предмету для майбутніх учителів, завдання для здобувачів); аудиторний (підтримується спільними зусиллями викладача і здобувачів і використовується для творчої проектної роботи майбутніх фахівців, обговорення різних тем тощо); здобувацький (вимагає великої кількості часу й зусиль від викладачів, але це найефективніший засіб у викладанні мовних дисциплін, бо створюється майбутніми вчителями самостійно вдома або за підтримки викладача в комп'ютерному класі, надає їх свободу вибору тем опублікованого матеріалу, підвищує почуття відповідальності за його зміст)¹⁶⁴.

Разом із тим Л. Раїцька слушно наголошує, що використання блогів у навчальному процесі повинно мати чітке методичне обґрунтування, бо в іншому разі робота в блогах матиме хаотичний характер і навряд чи сприятиме досягненню поставлених цілей. Більше того, майбутні фахівці за нечіткого алгоритму використання блогів можуть сприймати роботу в них як додатковий і марний тягар.

8. *Чат* являє собою віртуальне спілкування здобувачів із викладачем (викладачами) в дистанційному курсі з лінгвометодики, що мотивує й активізує увагу та навчальну діяльність групи. Чат може стати місцем для «орієнтації» в тій чи тій проблематиці, відправною точкою пізнавальної діяльності для вирішення конкретного завдання¹⁶⁵. У дистанційному навчанні лінгвометодики чат не виступає як необхідний елемент, проте його методично обґрунтована наявність у курсі допомагає організувати неформальну комунікацію, невимушені стосунки зі здобувачами, виявити особисті прагнення та пріоритети як викладача, так і кожного здобувача, приховано мотивувати останнього на підвищення рівня власної лінгвометодичної компетентності.

Отже, технології дистанційного навчання досить різноманітні, охоплюють практично всі аспекти навчальної взаємодії викладача зі здобувачами ступеня вищої освіти і лише від педагога залежить повнота їх використання та ефективність застосування в дистанційному курсі з лінгвометодики.

¹⁶⁴ Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – С. 62 – 63.

¹⁶⁵ Там само. – С. 43 – 63.

Педагогічні методи і прийоми, які використовуються в дистанційному навчанні, учені класифікують таким чином:

- методи навчання за допомогою взаємодії слухача з освітніми ресурсами за мінімальної участі викладача й здобувачів (самонавчання); для розвитку цих методів характерний мультимедійний підхід, коли за допомогою різноманітних засобів створюються освітні ресурси: друковані, аудіо-, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять із комп'ютерних мереж;

- методи індивідуалізованого викладання і навчання, для яких характерні взаємини одного здобувача з одним викладачем чи одного здобувача з іншим здобувачем (навчання «один до одного»);

- методи, у основі яких лежить надання здобувачам навчального матеріалу викладачем чи експертом, коли вони не відіграють активної ролі у комунікації (навчання «один до багатьох»); ці методи, властиві традиційній освітній системі, одержують новий розвиток на базі сучасних інформаційних технологій;

- методи, для яких характерна активна взаємодія між усіма учасниками навчального процесу (навчання «багато до багатьох»); розвиток цих методів пов'язаний із проведенням навчальних колективних дискусій і конференцій¹⁶⁶.

Конкретизуючи методи дистанційного навчання, Р. Андерс та ін. виділяють шість основних методів: презентація, безпосереднє (пряме) викладання, викладання концепцій, колаборативне навчання, проблемно-проектне навчання, дискусії. *Презентації*, пояснення та лекції, які читає викладач, займають велику частину аудиторного часу, оскільки навчальна програма вимагає засвоєння великої кількості інформації слухачами. Дослідник зазначає, що презентації онлайн такі ж ефективні, як і презентації в аудиторії, оскільки в їх розпорядженні великий арсенал технологій, що дозволяють більше взаємодії, ніж середовище аудиторії¹⁶⁷.

Загальна схема заняття-презентації складається з 4 основних етапів: презентація цілей та створення атмосфери, презентація плану, презентація навчальних матеріалів та використання необхідних процесів для контролю

¹⁶⁶ Вдович С. М. Сучасні освітні технології мовної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування : метод. посібн. / С. М. Вдович., О. В. Палка. – К. : Педагогічна думка, 2013. – С. 64.

¹⁶⁷ Arends R. I. Learning to Teach (9th edition.). – New York : Mc-Graw Hill, 2012. – P. 291.

розуміння матеріалу здобувачами, а також допомоги здобувачам у розширенні та зміцненні їхнього мислення.

Пряме викладання в дистанційному курсі набирає вигляду відеолекцій, вебінарів та веб-тренінгів. Учені вказують, що засвоєння базових знань, вироблення навичок та розуміння – це важлива ціль для слухачів, оскільки вони повинні оволодіти базисом знань, перш ніж зможуть рухатися до більш складного рівня навчального процесу. Результатом викладання згідно цієї моделі повинна бути допомога у оволодінні простими та складними вміннями, а також базовими знаннями, які можна чітко визначити та викласти поетапно. Модель прямого викладання вимагає наявності високоструктурованого навчального середовища, а також вміння викладача гармонічно сполучати елементи курсу.

Застосування методу, за Р. Арендсом, містить 5 етапів: пояснення цілей та створення атмосфери; демонстрація знань чи вмінь; надання практичних прикладів; перевірка розуміння та зворотній зв'язок; надання прикладу розширеної практики та застосування у нових умовах. Цей метод можна використовувати самостійно або інтегровано з іншими методами процедурного представлення знань в середовищі онлайн¹⁶⁸.

Викладання концепцій є процесом побудови когнітивних схем шляхом розподілення понять та предметів на класи чи категорії. Таким чином, визначення навчальних завдань та цілей полягає, здебільшого в тому, щоб допомогти слухачам набути концептуального розуміння предметів, які вони вивчають та створити базис для мислення вищого порядку. Оскільки цей метод вимагає візуальних засобів для того, щоб діяти ефективно, а середовище онлайн переповнене різноманітними виборами різних наочних засобів, цей метод можна застосовувати ефективно для навчання онлайн. Загальна схема заняття на вивчення концепцій складається з 4 основних етапів: представлення цілей та створення атмосфери, надання позитивних та негативних прикладів, перевірка розуміння концепції та аналіз процесів мислення¹⁶⁹.

¹⁶⁸ Arends R. I. Learning to Teach (9th edition.). – New York : Mc-Graw Hill, 2012. – P. 318.

¹⁶⁹ Там само. – P. 352.

Колаборативне навчання називають одним із найкращих підходів до навчання онлайн, яке використовує різні цілі, завдання та схеми заохочення під час навчання здобувачів. Колаборативне навчання має структуру завдань, яка вимагає від слухачів працювати над навчальними завданнями в групах. Така модель має інші цілі, крім суто академічного навчання, такі як адаптація в групі, соціальні та групові вміння, колаборативна поведінка. Оскільки слухачі працюють у групах, вони несуть відповідальність за власне навчання. Колаборативне навчання є важливим для середовища навчання онлайн, оскільки воно покращує взаємодію між слухачами та викладачами.

Структура моделі колаборативного навчання ґрунтується на роботі в малих групах, а не викладанні цілому класу здобувачів, і складається з 6 етапів: презентація цілей та створення атмосфери; презентація інформації; організація здобувачів у навчальні групи; сприяння груповій роботі та навчанню; тест на підготовлених матеріалах; оцінювання та визначення кращих¹⁷⁰.

Проблемно-проектне навчання полягає в тому, що викладач представляє здобувачам проблемну ситуацію і просить їх вивчити, розслідувати та знайти власне рішення. Таким чином, очікується, що слухачі повинні розвивати свої навички щодо вирішення проблем, обмінюватись досвідом, відіграючи дорослі ролі, а також набути впевненості у власних силах і навчитися самостійно навчатися. Загальна структура проблемно-орієнтованого заняття складається з 5 основних етапів: орієнтація слухачів на суть проблеми; організація навчання слухачів; допомога індивідуальним та груповим дослідженням; розробка та представлення результатів дослідження та презентацій; аналіз та оцінка роботи¹⁷¹.

Дискурс та дискусія – це ключові компоненти для покращання мислення здобувачів та поєднання когнітивних і соціальних аспектів навчання. Вони є невід'ємною частиною навчання онлайн. За допомогою форумів, розмов та подібних засобів викладачі та слухачі обмінюються знаннями, проводять дискусії про різні явища та демонструють свої мисленеві процеси публічно. Таким чином, основними навчальними

¹⁷⁰ Arends R. I. Learning to Teach (9th edition.). – New York : Mc-Graw Hill, 2012. – P. 390.

¹⁷¹. Там само. – P. 425.

цілями дискусії онлайн є покращання мислення слухачів, підтримка залучення до навчальних матеріалів, вивчення важливих навичок комунікації та мислення. Загальна структура заняття-дискусії складається з 5 основних етапів: визначення цілей та створення атмосфери; розстановка акцентів для дискусії; проведення дискусії; закінчення дискусії; аналіз дискусії¹⁷².

Крім того, науковці вказують, що для забезпечення ефективності наявної системи вищої та післядипломної освіти необхідно активно спиратися на весь спектр інновацій у навчанні (майстер-класи, активні семінари, конференції, конкурси, ділові ігри, групові та індивідуальні проекти, дискусії на форумах і т.п.), а також широко використовувати дистанційні форми навчання на основі Інтернет-технологій, зокрема з метою формування в майбутніх та нинішніх учителів прагнення використовувати їх у своїй професійній діяльності¹⁷³.

Швидкий темп розвитку теоретичного та практичного підґрунтя дистанційного навчання вимагає також систематичного й постійного підвищення кваліфікації вчителів, ефективною формою якого вважається проведення віртуальних педагогічних конференцій, вебінарів, проектів і конкурсів за допомогою систем дистанційного навчання, електронної пошти, форумів та ін., до яких слід залучати і здобувачів ступенів вищої освіти. Учені зазначають: якщо визначити за головну мету діяльності системи підвищення кваліфікації підготовку такого фахівця, то процес перепідготовки доцільно організовувати таким чином, щоб забезпечувався всебічний розвиток різних ІКТ-компетентностей¹⁷⁴.

Стосовно платформ для реалізації дистанційних курсів у ВНЗ України безперечним лідером виступає *MOODLE* (www.moodle.org), дистрибутив якої розповсюджується безкоштовно за принципами ліцензії Open Source. Кожний користувач має доступ до джерела – коду платформи і може його змінювати залежно від своїх цілей та бажань. Достоїнством платформи e-learning *MOODLE* учені називають той факт що від її появи (1999 р.) вона

¹⁷² Arends R. I. Learning to Teach (9th edition.). – New York : Mc-Graw Hill, 2012. – P. 458.

¹⁷³ Смирнова-Трибульська Є.М. Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE : навч.-метод. посібн. / наук. ред. д.пед.наук, акад. АПН України, проф. М. І. Жалдак. – Херсон: Айлант, 2007. – 492 с.

¹⁷⁴ Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики : навч. посібн. [В. В. Корольський, Т. Г. Крамаренко, С. О. Семеріков, С. В. Шокалюк] ; за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Кривий Ріг : КВ Киреевського, 2009. – 324 с.

неодноразово була модифікована і доповнена новими рішеннями і інструментами. Платформу *MOODLE* можна інсталювати на будь-яку операційну систему (*MS Windows, Unix, Linux*).

Система *MOODLE* включає набір модулів використання яких дає можливість співпрацювати на рівнях учень-учень і учень-учитель. До цих модулів належать такі: голосування опитування, анкети, чати, опитувальники, форуми, уроки, журнали, тести, тести *HOT POTATOES QUIZ*, пакети *SCORM*, словники, семінари, Вікі, завдання і т. д. – усього 35 модулів¹⁷⁵.

Для підготовки навчального матеріалу в систему дистанційного навчання необхідно структурувати його – створити семантичний конспект із лінгвометодики, зменшуючи обсяг матеріалу. Створення такого конспекту входить в початковий етап зі створення контенту для адаптивних систем дистанційного навчання, після якого всі матеріали завантажуються в систему дистанційного навчання¹⁷⁶.

Розглянемо послідовність створення дистанційного курсу на прикладі базової лінгвометодичної дисципліни «Методика навчання української мови в початковій школі» та особливості застосування в ньому деяких ІК-технологій дистанційної освіти.

Першим кроком у створенні дистанційного курсу є укладання його силабусу – стислого сценарію, що відображає основні змістові компоненти курсу, методи й технології, наочні й дидактичні засоби, які в ньому використовуються, тривалість курсу, спосіб оцінювання та ін. напр., табл. 1.

Таблиця 1.

Силабус дистанційного курсу

Назва курсу	Методика навчання української мови в початковій школі
Анотація курсу	Дистанційний курс «Методика навчання української мови в початковій школі» розроблено на основі навчальної програми нормативної дисципліни «Методика навчання української мови» циклу фахової підготовки освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 01013 – Початкова освіта.

¹⁷⁵ Франчук В. М. Modular Object Oriented Distance Learning Environment (Тести) : посібн. користув. – К. : НПУ імені М П Драгоманова, 2008. – С. 2 – 4.

¹⁷⁶ Савельєва І. В. Семантичний конспект в адаптивному дистанційному навчанні [Електронний ресурс] // І. В. Савельєва // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

	<p>Дистанційний курс спрямовано на опанування як усього курсу методики, так і його окремих тем, винесених на самостійне опрацювання, індивідуальну роботу та ін. Найбільше дистанційний курс стане у нагоді для поширення й поглиблення знань, відпрацювання основних лінгвометодичних умінь та професійних навичок здобувачів заочної форми навчання, що на аудиторних заняттях отримують лише базові основи курсу методики навчання української мови.</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>Після опанування курсу майбутні вчителі початкових класів повинні:</p> <p>знати: специфічні риси періоду навчання грамоти, особливості методів та прийомів навчання на цьому етапі, характеристику звукового аналітико-синтетичного методу, основні прийоми аналізу і синтезу, різновиди наочності; періоди навчання грамоти (добукварний, букварний, післябукварний), розподіл букварного періоду на етапи, особливості навчання на кожному етапі, структури уроків у добукварному, букварному та післябукварному періодах, прийоми розвитку мовлення та мислення дитини у різних періодах навчання грамоти; визначення методики навчання мови як педагогічної науки, її наукові основи, зв'язок з іншими науками, класифікацію методів та прийомів навчання мови, характеристику основних методів, класифікацію типів уроків мови, особливості структури кожного типу уроку, види тренувальних завдань, методику їх застосування на уроках мови, особливості опрацювання окремих розділів мовознавства, методику позакласної роботи, її різновиди, схему аналізу уроку; напрямки роботи з розвитку зв'язного мовлення молодших школярів, особливості роботи у кожному з напрямків, класифікацію методів і прийомів розвитку зв'язного мовлення, основні види тренувальних вправ, різновиди переказів та творів за різними класифікаціями, структури уроків на складання переказів та творів.</p> <p>уміти: використовувати відомі методи та прийоми навчання, адекватно оцінюючи їх ефективність у кожному конкретному випадку, виготовляти та доцільно застосовувати у власних уроках наочний матеріал, коректно формулювати завдання до вправ, органічно вводити їх у тканину уроку, добирати власний дидактичний матеріал, визначати у почутому (побаченому) уроці використані методи, прийоми навчання,</p>

	різновиди тренувальних вправ, аналізувати їх ефективність; скласти фрагменти та плани-конспекти уроків навчання грамоти, читання, мови та розвитку мовлення з урахуванням особливостей навчального матеріалу кожного розділу, визначати тип уроку та основні структурні елементи, оцінювати правильність обраної теми та сформульованої мети уроку, робити повний та частковий аналіз уроку, виділяючи позитивні та негативні його риси.
Ключові слова	конкретна дидактика, методика викладання мови, методика навчання мови, лінгводидактика, етнолінгводидактика, навчання грамоти, вікові психологічні особливості, шестирічні першокласники, схема мовних органів людини, класифікація звуків української мови, методи навчання грамоти, звуковий аналітико-синтетичний метод, прийоми аналізу, прийоми синтезу, буквар, добукварний період, букварний період, післябукварний період, читання, письмо, буква, звук, уроки навчання грамоти, методика навчання мови, розвиток мовлення, розвиток зв'язного мовлення, списування, диктант, аудіювання, стилістичний експеримент, типи мовлення, стилі мовлення, текстологія, фонетика, лексика, лексикологія, фразеологія, синтаксис і т.д.
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика навчання української мови як педагогічна наука. Вступ. 2. Наукові основи методики навчання грамоти. 3. Методи навчання грамоти. 4. Періоди навчання грамоти. 5. Методика навчання письма. 6. Початковий курс української мови 7. Методи, прийоми та засоби навчання рідної мови. 8. Типи та технологія проведення уроків рідної мови 9. Методика навчання основ фонетики, орфоєпії і графіки 10. Методика навчання лексики та фразеології 11. Методика навчання будови слова й словотвору 12. Методика засвоєння граматики 13. Методика вивчення елементів синтаксису 14. Методика формування орфографічної пильності 15. Позаурочна робота з рідної мови 16. Методика навчання української мови як другої 17. Електронна лінгвометодика. Класифікація засобів електронної лінгвометодики для початкової школи 18. Електронні підручники і посібники з української мови для початкової школи

	<p>19. Електронні лінгвістичні тести для молодших школярів</p> <p>20. Депозитарії електронних мовних ресурсів</p>
Процес навчання	<p>Програма складається із 20 тем. Надалі слідує іспит. Цей курс планується для реалізації через систему управління навчанням <i>MOODLE</i>. Певні функції системи управління навчанням використовуються у якості засобів комунікації, для проведення занять та як навчальні завдання, зокрема використовуються завдання, тести, вікі, веб-квест, інтерактивні плакати, інфографіка, скрайбінг та ін. Для забезпечення цього процесу для здобувачів підготовлені різні матеріали: теоретичний матеріал до кожної теми, презентації, відеолекції, демонстраційні відеофрагменти, інтерактивні завдання, посилання на ресурси в мережі Інтернет.</p>
Навчальні методи, технології та засоби	<p>Когнітивне (презентації, пряме навчання, викладання концепцій), колаборційне, проектно-проблемне навчання. Відеолекції, вебінар, форум, чат, веб-квест, тести, Віківікі, веб-тренінг.</p> <p>Скрайбінг, інфографіка, інтерактивні плакати.</p>
Навчальні матеріали	<p>№1 Інтерактивний плакат «Нормативна база навчання грамоти». Веб-тренінг «Каліграфія української мови».</p> <p>№2 Фрагмент уроку вивчення звуків мови.</p> <p>№3 Навчальне відео: «Українська абетка», «Вчимо літери та букви українського алфавіту», «Скарбничка літер».</p> <p>Відеозапис відкритого уроку навчання грамоти.</p> <p>№5 Відеозапис уроку письма на вивчення нової букви. Каліграфічний тренажер.</p> <p>№6 Навчальні програма «Українська мова. 1 – 4 кл.»</p> <p>Чинні та альтернативні підручники з мови. Відеозаписи фрагментів уроків мови з використанням різних методів. Форум «Якість чинних підручників з української мови», «Порівняльний аналіз підручників».</p> <p>№7 Відеолекція «Прийоми навчання української мови в початковій школі». Фрагмент аудіювання для критичного оцінювання. Вебінар «Розробка навчального розгалуженого алгоритму з української орфографії» .</p> <p>№8 Фрагменти уроків української мови різних типів. Тренажер «Електронний конструктор уроку».</p> <p>№9 Словесні ключі (добірка графічного матеріалу).</p>

	<p>№10 Відеолекція «Методика навчання лексики і фразеології в початковій школі». Добірка наочного матеріалу з лексикології, фразеології.</p> <p>№11 Відеозаписи уроків будови слова й словотвору. Добірка наочного матеріалу.</p> <p>№12 Відеозаписи уроків граматики. Добірка наочного матеріалу.</p> <p>№ 13 Відеозаписи уроків засвоєння елементів синтаксису в початковій школі. Добірка наочного матеріалу.</p> <p>№ 14 Відеозаписи уроків формування орфографічної пильності. Добірка наочного матеріалу.</p> <p>№ 15 Відеозаписи масових та групових позакласних заходів з української мови в початкових класах.</p> <p>№ 16 Відеозаписи фрагментів уроків української мови в школах із російською мовою навчання з ілюстрацією методу сугестопедії та порівняльного методу. Відеозаписи та фото письмових робіт молодших школярів зі зразками транспозиційних та інтерферентних явищ.</p> <p>№17 Електронні підручники та посібники з мови для початкової школи, мовні тренажери, інтерактивні кросворди.</p> <p>№18 Відеозаписи фрагментів уроків української мови в початковій школі із застосуванням засобів електронної лінгвометодики.</p> <p>№ 19 Тестові оболонки. Приклади лінгвістичних тестів.</p> <p>№ 20 Приклади депозитаріїв мовних ресурсів.</p>
<p>Групові/Індивідуальні види навчальної діяльності</p>	<p>№1 Аналіз навчальних програм з української мови (1 кл.). Аналіз чинних та альтернативних «Букварів» та «Післябуквариків». Узагальнений висновок.</p> <p>№2 Фрагмент уроку навчання грамоти: прийоми аналізу і синтезу. Розробка наочних засобів. Віківікі «Фонематичний слух».</p> <p>№3 План-конспект уроку читання добукварного періоду. Розробка наочних засобів. Добір динамічних пауз, розробка фізкультхвилинок українознавчого спрямування.</p> <p>№4 План-конспект уроку читання букварного періоду на ознайомлення з новою буквою. Розробка наочних засобів. Розробка зорових хвилинок. План-конспект уроку письма букварного періоду на ознайомлення з новою буквою. Розробка наочних засобів. Розробка пальчикових гімнастик.</p> <p>№5 План-конспект уроку читання післябукварного періоду. Розробка наочних засобів.</p>

	<p>№6 Аналіз програм і підручників з української мови (2 – 4 кл.). Узагальнений письмовий висновок. Веб-квест «Електронний посібник для вчителя»</p> <p>№7 Навчальний алгоритм з теми «Вживання м'якого знака» Фрагмент уроку з ілюстрацією прийому алгоритмізації.</p> <p>№ 8 Розробка лінгвістичного тесту для уроку узагальнення знань із мовного розділу (за вибором).</p> <p>№ 9 План-конспект уроку вивчення нового матеріалу з розділу «Звуки і букви». Розробка наочного супроводу.</p> <p>№10 План-конспект уроку закріплення знань, формування умінь і навичок з розділу «Значення слова». Розробка наочного супроводу.</p> <p>№11 План-конспект комбінованого уроку з розділу «Значення слова». Розробка наочного супроводу.</p> <p>№ 12 План-конспект уроку аналізу контрольної роботи з розділу «Будова слова. Словотвір». Розробка наочного супроводу.</p> <p>№13 План-конспект уроку узагальнення знань із розділу «Речення». Розробка наочного супроводу.</p> <p>№14 План-конспект уроку вивчення нового матеріалу з орфографії (метод сугестопедії, порівняльний метод). Порівняльні таблиці і схеми.</p> <p>№15 План-конспект гурткового заняття з рідної мови. План-конспект масового позакласного заходу з мови. Добір і розробка наочного забезпечення заходів.</p> <p>№16 Транспозиційний та інтерферентний мовний матеріал у початковому курсі мови. План-конспект уроку транспозиційного, транспозиційно-корекційного та корекційного (за вибором).</p> <p>№17 Критичний огляд електронних засобів навчання мови в початковій школі (за поданою типологією)</p> <p>№18 Аналіз поданої мультимедійної презентації до уроку мови. Розробка сценарію мультимедійної презентації до уроку мови. Виконання мультимедійної презентації за сценарієм.</p> <p>№19 Розробка фрагмента електронного посібника в Publisher, HTML та ін.</p> <p>№ 20 План-конспект уроку з ілюстрацією використання засобів електронної лінгвометодики.</p>
<p>Оцінювання (онлайн/очно)</p>	<p>Якості усного та писемного мовлення майбутнього вчителя. Навички каліграфії</p>

	<p>Якість проведення: зорова хвилинка, пальчикова гімнастика, фізхвилинка.</p> <p>Методична та лінгвістична грамотність оформлення планів-конспектів уроків мови.</p> <p>Дотримання ергономічних вимог до розробки наочних засобів із мови.</p> <p>Дотримання вимог до лінгвометодичної мультимедійної презентації</p> <p>Якість створеного фрагменту електронного посібника з мови для молодших школярів</p> <p>Методична грамотність упровадження засобів електронної лінгвометодики в урок мови.</p> <p>Грамотне застосування критеріїв оцінювання лінгвістичної та мовленнєвої компетентностей молодших школярів.</p>
Чат	Інтерферентні явища в моєму мовленні (тема №16)
Форум	Зміст сучасних програм і підручників з української мови для початкової школи: власне бачення.
Тривалість курсу	30 тижнів – 216 год.
Розклад перевірки	Середа, субота щотижня, 11:00 – 13:10. Кожний учасник повинен мінімум 2 рази на тиждень заходити на сайт, ознайомлюватися з основним змістом теми, пропонованими додатковими джерелами і виконувати завдання.
Критерії оцінювання	Для отримання позитивної оцінки за екзамен з курсу потрібно набрати не менше за 75 балів. Бали вказані біля кожного завдання та тесту в курсі. Оцінювання буде ґрунтуватися на результатах тестування й виконання завдань з кожної теми.
Необхідне обладнання	Комп'ютер/ноутбук + аудіо, відеооснащення
Попередні умови	Комп'ютерна грамотність, базові знання з педагогіки, психології, сучасної української мови, анатомії й фізіології та ін.
Як навчатися?	Здобувачі мають вивчати теоретичний мінімум, статті, ознайомлюватися з пропонованим наочним та дидактичним матеріалом за розкладом занять, виконувати індивідуальні і групові завдання, ознайомлюватися з іншими джерелами.

Учасники мають дотримуватися термінів виконання індивідуальних, проектних та інших завдань.

Після укладання силабусу викладач переходить до його реалізації на практиці, починаючи з оформлення титульної сторінки курсу в системі дистанційного навчання, що є важливим кроком, адже першим, що бачить здобувач ступеня вищої освіти на початку роботи з курсом є його титульна сторінка. Необхідні елементи титульної сторінки – назва курсу, ПІБ викладача (викладачів) та анотація курсу. Бажаним елементом виступає логотип або «іконка» курсу, що має відображати його сутність та зацікавлювати здобувача у якісному його опануванні вже від початку роботи, напр., рис. 15.

Методика навчання української мови в початковій школі

Викладач: **Інна Анатоліївна Хижняк**

Дистанційний курс «Методика навчання української мови в початковій школі» розроблено на основі навчальної програми нормативної дисципліни «Методика навчання української мови» циклу фахової підготовки освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 01013 – Початкова освіта.

Дистанційний курс спрямовано на опанування як усього курсу методики, так і його окремих тем, винесених на самостійне опрацювання, індивідуальну роботу та ін. Найбільше дистанційний курс стане у нагоді для поширення й поглиблення знань, відпрацювання основних лінгвометодичних умінь та професійних навичок студентів заочної форми навчання, що на аудиторних заняттях отримують лише базові основи курсу методики навчання української мови.

Рис. 15. Титульна сторінка дистанційного курсу з лінгвометодики на сайті дистанційного навчання ДВНЗ «ДДПУ»

Наступним кроком є формування запланованої в силабусі структури курсу в системі дистанційного навчання. Слід зазначити, що загальна структура курсу може повністю відповідати робочій програмі дисципліни за кількістю лекційних, практичних занять та годин на самостійну роботу, а може подавати навчальний матеріал більш інтегровано. Зважаючи на те, що кількість годин у робочих програмах дисципліни має властивість змінюватися рік від року, краще не «прив'язувати» до них дистанційний

курс і відобразити в ньому загальну структуру дисципліни, регламентовану навчальною програмою. Так, у аналізованому прикладі дистанційного курсу на основі навчальної програми з дисципліни та наведеного силабусу виокремлено 3 змістових модулі і 20 тем, що їх формують (рис. 16).

Як бачимо, модулі нерівномірні за кількістю тем, проте теми мають приблизно однаковий обсяг навчального матеріалу.

Наступний крок – визначення внутрішньої структури кожної теми, що має ґрунтуватися на логіці сприймання та засвоєння навчального матеріалу і містити чотири обов'язкові складники: теоретичний матеріал (теоретичний мінімум) для орієнтування в темі, завдання для відпрацювання умінь і навичок, завдання для первинного контролю та завдання для самостійної роботи.

Змістовий модуль 1. ВСТУП. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГРАМОТИ.	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1 Форми 1
Наукові основи методики навчання грамоти	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1 Форми 1
Основні періоди й етапи навчання грамоти. Добуварний період.	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1
Основні періоди навчання грамоти. Букварний та післябукварний періоди	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 3 Тест 1 Базарова 1
Методика навчання письма	Сторінка 1 Файл 2 Тести 2 Завдання 1
Змістовий модуль 2 МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ТЕОРІЇ.	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1
Методи, прийоми і засоби навчання української мови	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Типи та технологія проведення уроків рідної мови	Сторінка 1 Файл 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання основ фонетики, орфоєпії і графіки	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання лексики та фразеології	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання лексики та фразеології	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання будови слова й словотвору	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика засвоєння граматики	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика вивчення елементів синтаксису	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика формування орфографічної пильності	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Позаурочна робота з рідної мови	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Методика навчання української мови як другої	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЗАСОВИ ЕЛЕКТРОННОЇ ЛІНГВОМЕТОДИКИ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Електронні підручники і посібники з української мови для початкової школи	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Електронні лінгвістичні тести для молодших школярів	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1
Депозитарії електронних мовних ресурсів	Сторінка 1 Завдання 1 Тест 1

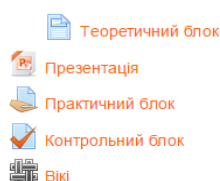
Рис. 16. Структура курсу «Методика навчання української мови в початковій школі»

Теоретичний блок слід представляти як текстовим компонентом, так і наочним – зазвичай це презентація або відео, що допомагає унаочнити текстовий матеріал, узагальнити його, сприяє глибшому осмисленню та засвоєнню. Отже, в складі кожної теми в системі дистанційного навчання має бути мінімум 5 компонентів: текст, презентація (відео), практичні завдання, контрольні завдання (тести), завдання для самостійної роботи.

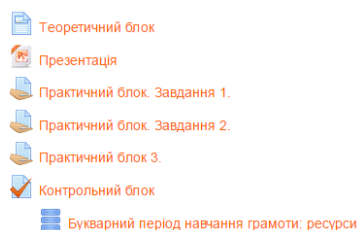
Кількість кожного з компонентів теми у системі дистанційного навчання може збільшуватися залежно від обсягу теми, її складності,

важливості і т.д., напр., на рис. 17 наведено приклади тем: «Наукові основи методики навчання грамоти» з мінімальною кількістю складників; «Основні періоди та етапи навчання грамоти. Букварний та післябукварний періоди», що має значно більший обсяг, тому кількість практичних завдань тут значно більша; «Методика навчання письма» – підсумкова тема змістового модуля 1, тому містить, крім обов’язкових складників, невеличкий онлайн-іспит та веб-квест для самостійної роботи проектного характеру.

Наукові основи методики навчання грамоти

Основні періоди навчання грамоти. Букварний та післябукварний періоди

Методика навчання письма

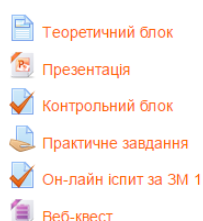

Рис. 17. Структура деяких тем курсу «Методика навчання української мови в початковій школі»

Перед формуванням змісту теоретичного матеріалу доцільно укласти глосарій курсу, ввівши до нього основні терміни навчальної дисципліни, та іменний покажчик, який міститиме стислу інформацію про вагомих діячів у галузі лінгвометодики, їхні здобутки тощо. У подальшому це допоможе під час формування теоретичного мінімуму у вигляді гіпертексту – система дистанційного навчання встановить необхідні зв’язки і текст віртуальної лекції набуде ознак інтерактивності, а у викладача з’явиться додаткова можливість скоротити обсяг текстового матеріалу (рис. 18).

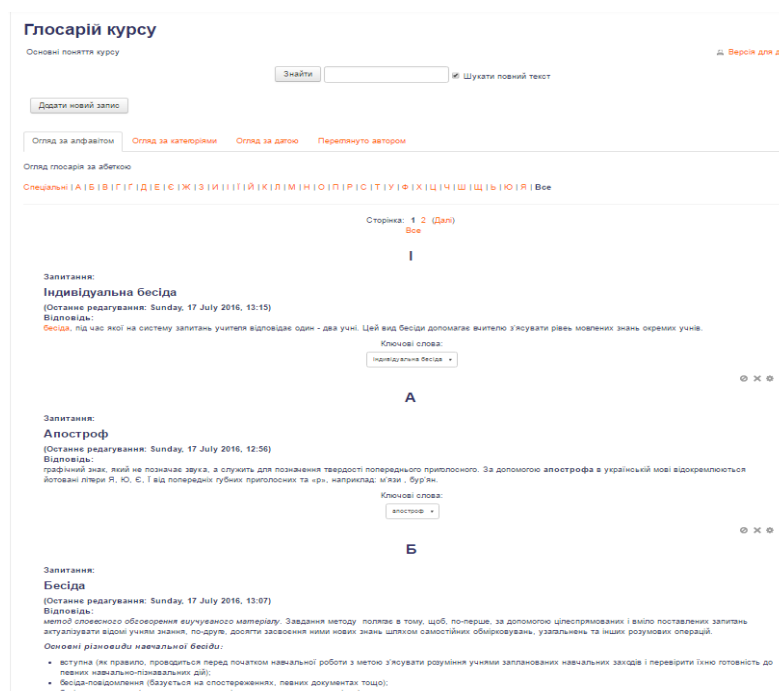

Рис. 18. Фрагмент глосарію дистанційного курсу «Методика навчання української мови в початковій школі»

Наступне важливе завдання укладача дистанційного курсу – сформулювати теоретичний мінімум теми таким чином, щоб подати лише найважливіший матеріал, який здобувачам буде складно знайти самостійно, уникаючи зайвих пояснень, тлумачень, інформаційних відступів. Усе це міститиме гіпертекст і за бажанням здобувач опанує інформацію в повному чи стислому обсязі. Наведемо приклад теоретичного мінімуму до лекції з теми «Методика навчання основ фонетики, орфоєпії, графіки» (2 год.), що складається з чотирьох основних питань:

1. Значення, зміст та завдання вивчення фонетичного, орфоєпічного, графічного матеріалу.
2. Методи вивчення фонетики, орфоєпії, графіки.
3. Тренувальні вправи з фонетики та орфоєпії.
4. Різновиди наочного матеріалу з фонетики та орфоєпії.

Гіпертекст теоретичного мінімуму містить посилання на тлумачення лінгвометодичних термінів, висвітлення сутності понять, стислу інформацію про відомих науковців-лінгвометодистів та ін. (рис. 19).

Рис. 19. Гіпертекстовий теоретичний мінімум до теми «Методика навчання основ фонетики, орфоепії, графіки»

Наступним кроком формування структури кожної теми є розробка визначених у силабусі практичних завдань. У дистанційному курсі лінгвометодики вони можуть мати репродуктивний характер: проаналізувати поданий аудіо чи відеофрагмент (уроку мови, дидактичного матеріалу та ін.), текстовий чи графічний дидактичний матеріал, нормативну документацію, підручники й посібники з курсу, визначити етапи уроку, методи і прийоми, типи вправ тощо та надіслати викладачу текстовий аналіз, текстову відповідь. Практичні завдання конструктивного характеру вимагають від здобувачів продовжити поданий фрагмент чи план-конспект уроку, виправити методичні помилки у поданому дидактичному чи практичному матеріалі та ін.

Завдання творчого характеру переважають у дистанційному курсі й здебільшого реалізуються через розробку вправ, фрагментів уроків мови в початковій школі, цілих уроків, їх наочного супроводу. Такі завдання перевіряються в дистанційному курсі двома шляхами: надсиланням викладачу текстових і графічних розробок (на початку курсу) та моделюванням здобувачем навчально-виховного процесу за власними розробками, записом цього процесу на відео і надсиланням викладачу відеозапису. Другий шлях є дидактично вигіднішим для педагога, адже він

отримує змогу оцінити не лише правильність виконання конкретного завдання, але й рівень мовної, комунікативної й лінгвометодичної компетентностей здобувача ступеня вищої освіти (рис. 20).

Практичний блок. Завдання 1.

Перегляньте запропонований відеозапис уроку читання на ознайомлення з новою буквою: <http://www.ex.ua/516338580463>

Уході перегляду заповніть таблицю:

№ етапу

уроку Етап уроку Використані прийоми звукового аналізу Використані прийоми звукового синтезу

Порівняйте етапи уроку в таблиці з методично унормованою структурою уроку читання на вивчення нової букви. Зробіть висновок. Результат у вигляді файлу Word надішліть викладачу.

Практичний блок. Завдання 2.

1. Розробіть план-конспект уроку читання на ознайомлення з новою буквою першого етапу *букварного* періоду.
2. Доберіть і оформіть мультимедійну наочність до уроку.
3. Розробіть і виготовте паперову наочність до уроку (картки, символічні позначення, рухомий *букварик*, складові таблиці та ін.).
4. Змодельуйте проведення уроку в лабораторних умовах і зробіть відеозапис своєї спроби.
5. Файли із планом-конспектом уроку, мультимедійними додатками, фото паперової наочності і відеозаписом надішліть викладачу.

Рис. 20. Приклади практичних завдань репродуктивного та творчого характеру у дистанційному курсі з лінгвометодики

Подальший крок у наповненні кожної з тем курсу – розробка контрольних завдань, що в дистанційному курсі доцільніше реалізується за допомогою створення тесту. Для первинного контролю достатньою є кількість 5 – 7 тестових завдань різних типів. Завдяки можливостям, які надають системи дистанційного навчання, зокрема Moodle, викладач може зарані розробити банк запитань, а потім лише вказати, до якої теми вони стосуються, а може вводити тестові завдання безпосередньо в кожній темі і згодом вони утворюють банк питань. Різні типи тестових завдань сприятимуть різнобічному контролю первинних знань, умінь і навичок здобувачів з теми, напр. (рис. 21).

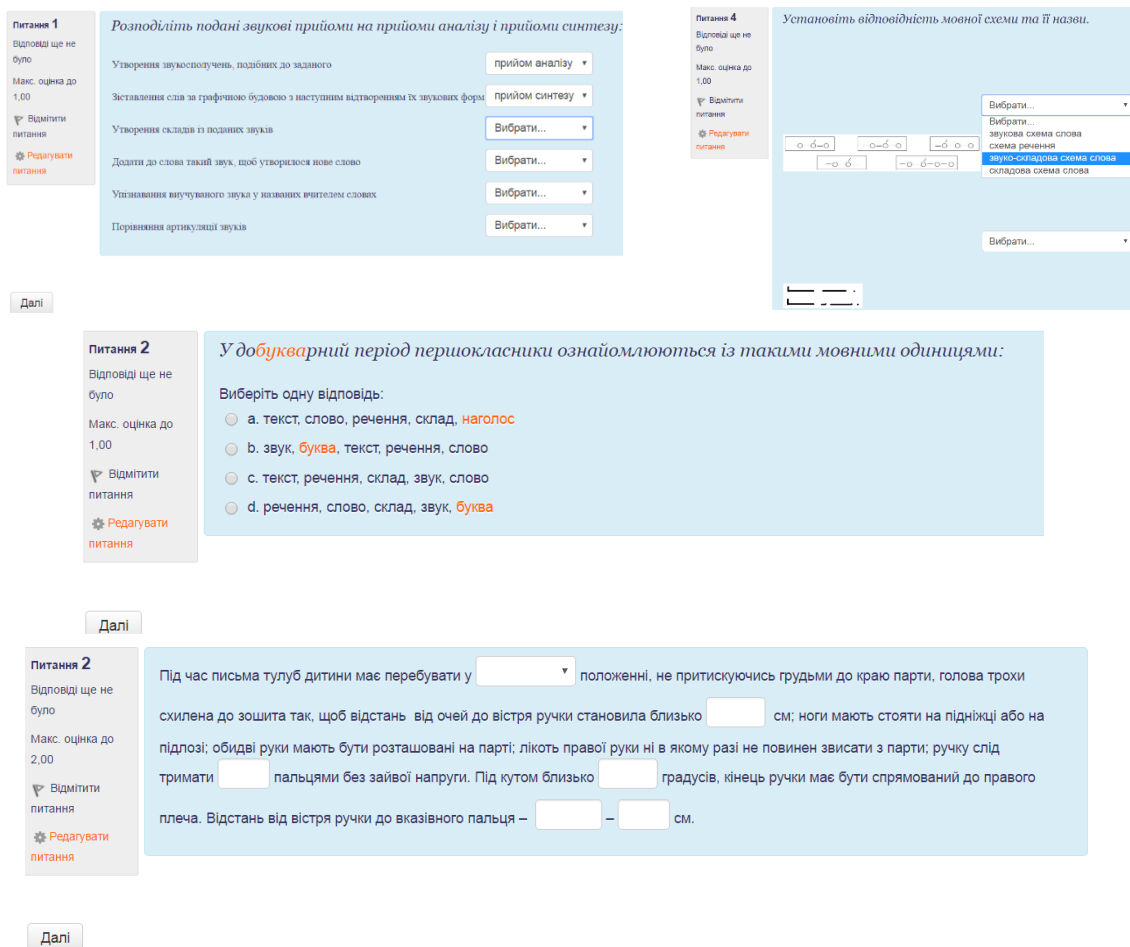

Рис. 21. Приклади різних типів тестових завдань у дистанційному курсу «Методика навчання української мови в початкових класах»

Останній обов'язковий компонент кожної теми курсу – завдання для самостійної роботи. Саме тут виникає простір для застосування різноманітних технологій дистанційного навчання. Як можна побачити в силабусі, у аналізованому дистанційному курсі за рахунок завдань для самостійної роботи використано веб-форум, чат, веб-квест, вебінар, Віківікі, веб-тренінг та ін.

Ми охарактеризували лише обов'язкові складники дистанційного курсу з лінгвометодики, регламентовані педагогікою вищої школи, НМК навчальної дисципліни та специфікою лінгвометодики як педагогічної науки. Однак розробка дистанційного курсу є творчою діяльністю викладача, тому додаткове наповнення навчальних тем, інтерпретація обов'язкових компонентів, якість їх реалізації залежить від рівня лінгвометодичної компетентності педагога вищої школи з її психолого-

педагогічним, інформаційно-комунікаційним, акмеологічним та іншими конструктами.

Дистанційний курс з лінгвометодики такої структури і наповнення може ефективно застосовуватися як у суто дистанційному, так і змішаному навчанні, що наразі є об'єктивною реалією навчання у ВНЗ.

Контрольні питання й завдання

- 1. Дайте визначення понять «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання». Обґрунтуйте їх взаємозв'язок та відмінності.*
- 2. Охарактеризуйте традиційне та електронне дистанційне навчання. Поясніть, який вид переважає в сучасній освіті й чому?*
- 3. Які специфічні якісні властивості електронної дистанційної освіти справляють позитивний вплив на результати навчального процесу?*
- 4. Розкрийте поняття «віртуальний університет». Як проводиться навчання в такому закладі?*
- 5. Поясніть особливості змішаної форми навчання. Чому вона переважає в сучасних вишах України?*
- 6. Назвіть популярні ІК-технології дистанційного навчання, що мають використовуватися в лінгвометодичному дистанційному курсі.*
- 7. Які різновиди веб-квестів можуть застосовуватися на лінгвометодичних заняттях? Яка загальна структура веб-квесту?*
- 8. Як застосовується технологія ВікіВікі на заняттях із лінгвометодики?*
- 9. Із якою метою можуть проводитися веб-конференції і вебінари, веб-тренінги в межах навчального курсу з лінгвометодики?*
- 10. Охарактеризуйте різновиди блогів і методику їх застосування в навчальному лінгвометодичному процесі.*
- 11. Яку роль у дистанційних лінгвометодичних курсах виконують форуми і чати?*
- 12. Охарактеризуйте методи дистанційного навчання лінгвометодики.*
- 13. Розкрийте поняття силабусу дистанційного курсу. Яку інформацію він вміщує?*
- 14. Які обов'язкові складники дистанційного курсу з лінгвометодики?*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ЛІНГВОМЕТОДИКИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Методи застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ

Організація освітнього процесу у вищій педагогічній школі на основі застосування електронних засобів навчання, зокрема і засобів електронної лінгвометодики, вимагає інтеграції традиційних методів і прийомів навчання зі специфічними, що враховують особливості цих засобів і роботи з ними здобувача ступеня вищої освіти в аудиторії під керівництвом викладача та в позааудиторній груповій і самостійній роботі. Це обумовлює необхідність визначення цих методів і прийомів та їх характеристики.

Учені зазначають, що для створення широкого спектру й педагогічно виваженого використання електронних освітніх ресурсів та програмних засобів різного призначення, зокрема навчального й управлінського, доцільним є запровадження індустріального підходу, що враховує психолого-педагогічні аспекти побудови методичних систем навчання й відкритого комп'ютерно орієнтованого навчального середовища¹⁷⁷.

Говорячи про методичну систему навчання майбутніх вчителів використовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності, О. Смирнова-Трибульська зазначає, що вона повинна бути орієнтована не стільки на вивчення використання конкретних технологій, скільки на формування в учителя методичного підходу до вибору й використання в професійній діяльності інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення педагогічно значущого результату в контексті забезпечення доступності навчального матеріалу, поліпшення якості і підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

¹⁷⁷ Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [Електронний ресурс] / [В. Ю. Биков, О. М. Спірін, О. П. Пінчук та ін.]. – ІТЗН НАПН України, 2016. – С. 5. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

Під час побудови цієї системи дослідниця вважає за необхідну враховувати такі специфічні дидактичні принципи:

- модульної структуризації змісту, що відображає технологічні і дидактичні можливості використання конкретної інформаційно-комунікаційної технології;
- провідної ролі вчителя в моделях шкільної освіти;
- добору технології для підготовки майбутнього вчителя до її використання в професійній діяльності;
- відповідності окремих змістових модулів програми підготовки педагогічних кадрів в галузі інформаційно-комунікаційних технологій і дистанційного навчання;
- педагогічної доцільності використання інформаційно-комунікаційних технологій у ході проектування та реалізації педагогічного процесу;
- усестороннього аналізу педагогічних рішень стосовно питань, що виникають в системі освіти при використанні інформаційно-комунікаційних технологій¹⁷⁸.

І. Богданова зазначає, що найкращий вплив електронних засобів навчання на формування педагогічних умінь відбувається тоді, коли вони входять до особистісно зорієнтованої, гуманістичної моделі навчання, у якій формування вмінь є не метою, а засобом розвитку особистості. Така модель забезпечує здобувачу включення у «випереджену» діяльність і змінює роль викладача, який стає співучасником продуктивної педагогічної діяльності.

Дослідниця дійшла висновку про можливість і ефективність використання електронних засобів навчання на всіх етапах підготовки майбутніх вчителів: на етапі створення мотивації та актуалізації наявного досвіду шляхом організації самовиховання; на етапі формування умінь і засобів проведення самооцінки; на етапі формування педагогічних знань, умінь і навичок в процесі педагогічного тренінгу; на етапі застосування одержаного досвіду в ході педагогічної практики. У кожному випадку вирішуються проблеми стосовно обґрунтування наукового підходу до

¹⁷⁸ Смирнова-Трибульская Е.Н. Основы формирования информатических компетентностей учителей в области дистанционного обучения : моногр. / научн. ред. акад. АПН Украины, д.пед.наук, проф. М.И. Жалдак. – Херсон: «Айлант», 2007. – 704 с.

проектування комп'ютерних засобів, виявлення педагогічних умов використання комплексу комп'ютерних засобів управління навчальною діяльністю здобувачів¹⁷⁹.

І. Костікова вказує, що в навчанні мови можна виходити з двох форм навчальної роботи з використанням комп'ютерних навчальних програм:

1. Застосування їх на аудиторних заняттях викладачем і здобувачем як додаткового навчального засобу, що відповідає конкретному завданню навчання, наприклад, комп'ютерні навчальні програми з якоїсь теми, напряму, розділу мови, виду мовленнєвої діяльності й т. ін. До переваг такого підходу дослідниця відносить чітку спрямованість комп'ютерної навчальної програми на вирішення окресленого завдання, наприклад, навчання фонетики й вимови. До недоліків такого підходу можна віднести той факт, що в аудиторії використовуються не всі можливості комп'ютера, а лише їх частина.

2. Використання комп'ютерних навчальних програм здобувачем без допомоги викладача, самостійно, у позааудиторній роботі. Наприклад, комп'ютерні навчальні програми з граматики, тести на виявлення рівня знань, програми-ігри й т. ін. Із таким підходом комп'ютер може замінити викладача повністю. До переваг другого підходу дослідниця відносить безсумнівну значущість інформаційно-комунікаційних технологій для самостійного навчання, самостійної роботи, дистанційного навчання. Певним недоліком є те, що подібний підхід цілком виключає роль викладача в процесі навчання, тому за стаціонарної форми навчання другий підхід стає неповним.

Найбільш раціональною, на думку І. Костікової, є інтегрована стратегія, що враховує обидва підходи: комп'ютер – викладач – здобувач.

О. Гарцов аналогічно вказує, що впровадження електронного навчання вимагає не тільки інтеграції педагогічних чи технологічних підходів у стратегію вузів, але й надання послуг, що сприяють цій інтеграції. Науковець також говорить про два типи електронного навчання мови:

1. Навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

¹⁷⁹ Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... д. п. н. : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти /І. М. Богданова /Південноукраїнський ДПУ імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 441 с.

2. Використання нових мультимедійних технологій та Інтернету для покращення якості навчання шляхом доступу до ресурсів і послуг, віддаленого обміну даними та співробітництва.

У залежності від мети, мотиву, умов електронне навчання, на думку О. Гарцова, ґрунтується на різних інструментах і технологіях і може використовуватися за допомогою таких форм: самонавчання; кероване навчання; навчання, яке направляє інструктором; вбудоване навчання; теленавчання та дистанційна підготовка.

Науковець зазначає, що гнучкі інноваційні моделі навчання засобами електронної лінгвометодики мають спиратися на систему універсальних традиційних загальнодидактичних і частководидактичних методів навчання, розроблених у методиці навчання мови: робота з текстом, розповідь учителя, бесіда, екскурсія, тренувальні вправи, застосування наочності та ін. В електронному навчанні ці методи реалізуються в цифровому форматі та мають свою специфіку: робота з гіпертекстом, віртуальна екскурсія, інтерактивні вправи, використання мультимедіа для створення віртуальної реальності, онлайн-консультації та ін.

Класифікація методів навчання засобами електронної лінгвометодики І. Костікової більш орієнтована на вишівську освіту: лекції проблемного, особистісного, евристичного, дослідницького типу, дискусійні практичні заняття, форми тренінгів, ділові й предметні ігри, проектні заняття, спрямовані на розкриття індивідуальності й суб'єктивного досвіду майбутнього вчителя¹⁸⁰.

Особистісно орієнтований та комунікативно-діяльнісний підходи до електронного навчання мови, які О. Гарцов визначає провідними, спрямовують на виділення таких груп методів:

1. Методи, що забезпечують опанування навчального матеріалу: практичні, репродуктивні, пошукові, словесні, наочні, дедуктивні та індуктивні.

2. Методи, що стимулюють і мотивують навчальну діяльність: пізнавальні ігри, проблемні ситуації та ін.

¹⁸⁰ Костікова І.І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгвометодики /І.І.Костікова. – Вінниця : «Поділля 2000», 2007. – 240 с.

3. Методи контролю та самоконтролю: опитування, письмові роботи, тестування та ін.

Крім того, учений виокремлює і метод *проектів* як такий, що дозволяє найбільш оптимально створити умови діяльності, максимально наближені до реальних, для формування в педагога компетентностей, необхідних для навчання мови із застосуванням засобів електронної лінгвометодики, та метод *візуального редагування*, необхідний під час розробки і створення засобів електронної лінгвометодики. Застосування цього методу, за визначенням О. Гарцова, дозволяє вирішувати такі проблеми електронної лінгвометодики:

- виробляти електронні засоби навчання (ЕЗН) в необхідній кількості, незалежно від їх курсової специфіки;
- створювати ЕЗН на основі динамічно оновлюваних навчальних матеріалів;
- постійно оновлювати наявні ЕЗН відповідно до змін у реальному житті, вимог учнів і розвитку методики електронного навчання мови;
- створювати аналоги-варіанти наявним ЕЗН, що буде сприяти підвищенню якості засобів навчання;
- залучити у виробництво ЕЗН максимально велику кількість викладачів-практиків.

В основі методу візуального редагування лежить застосування здобувачами та учителями з метою створення електронних навчальних матеріалів широко доступного, популярного програмного забезпечення, яке не вимагає спеціальних інформативних знань чи умінь програмування.

Отже, наявні в науковій літературі класифікації методів навчання на основі застосування електронних засобів наразі розроблені недостатньо, тому існує необхідність їх інтеграції й узагальнення стосовно потреб викладання методики навчання мови засобами електронної лінгвометодики у ВНЗ. Із цієї позиції доцільно виокремити такі групи методів навчання, класифіковані за метою застосування (рис. 22).

1. *Інформаційний* – робота здобувача (викладача і здобувача/здобувачів) із засобом електронної лінгвометодики, спрямована на опанування нової лінгвометодичної інформації, поглиблення, розширення наявних знань і т.д.

Рис. 22. Методи навчання у ВНЗ на основі засобів електронної лінгвометодики

Інформаційний метод охоплює всі способи взаємодії здобувача ступеня вищої освіти з електронним освітнім ресурсом, що полягають у отриманні навчальної чи наукової інформації: сприймання лекційної мультимедійної презентації чи відеолекції, опанування теоретичної частини електронного підручника (посібника), вивчення складників ЕНМК, робота в інституційному репозитарії, опрацювання джерел електронної бібліотеки, хмарних ресурсів, лінгвометодичних сайтів, теоретичних мінімумів дистанційних курсів, участь у вебінарах, веб-конференціях, навчання у віртуальних університетах та ін.

2. *Тренувальний* – під час роботи із засобом електронної лінгвометодики здобувач відпрацьовує лінгвометодичні уміння і навички: виконання практичних лінгвометодичних завдань на веб-сайтах, у межах дистанційних курсів, у практичних частинах електронних підручників і посібників; проходження веб-тренінгів, майстер-класів; розробка навчального гіпертексту, оцінка якості електронної лінгвометодичної продукції; робота з електронними лінгвометодичними продуктами (тренажерами, практичними частинами електронних підручників і посібників, розгадування інтерактивних кросвордів тощо) та ін.

3. *Контрольний* – метод, спрямований на контроль лінгвометодичної компетентності здобувачів і реалізовуваний через виконання контрольних завдань у дистанційних курсах, на лінгвометодичних веб-сайтах, тестування, здавання онлайн-іспитів тощо.

4. *Продуктивний* – метою застосування методу є створення лінгвометодичних продуктів: засобів електронної лінгвометодики для початкової та вищої школи (мультимедійні презентації, електронні підручники і посібники, тренажери, інтерактивні дидактичні матеріали, інфографіка і т.д.), укладання Віківікі, веб-енциклопедій із лінгвометодики, лінгвометодичного портфолію, проведення наукових пошуків і написання статей, рефератів, курсових робіт та ін. До різновидів продуктивного методу також належать виконання проектів та веб-квестінг.

5. *Комунікативний* – метод, метою застосування якого виступає оперативний обмін лінгвометодичною інформацією, підвищення рівня лінгвометодичної компетентності здобувачів ступенів вищої освіти та викладачів лінгвометодики шляхом віртуального навчального спілкування офіційного чи неформального характеру на веб-сайтах, веб-форумах, чатах, особистих блогах, за допомогою електронної пошти, соціальних сервісів та ін.

Контрольні питання й завдання

1. *Які специфічні дидактичні принципи необхідно враховувати під час побудови методичної системи навчання майбутніх учителів використовувати засоби електронної лінгвометодики в професійній діяльності?*

2. *На яких етапах підготовки майбутніх учителів можна ефективно застосовувати засоби електронної лінгвометодики? Наведіть приклади.*

3. *Які дві форми навчальної роботи характерні для використання засобів електронної лінгвометодики на заняттях у ВНЗ?*

4. *Опишіть різні підходи до класифікації методів навчання за допомогою засобів електронної лінгвометодики. Проведіть критичний аналіз цих класифікацій.*

5. *Охарактеризуйте методи навчання на основі засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ, класифіковані за метою застосування.*

Засоби електронної лінгвометодики на лекційних заняттях у ВНЗ

Лекційні заняття з лінгвометодики за традиційної і змішаної форм навчання посідають одне із чільних місць у системі лінгвометодичної освіти, оскільки виступають головним джерелом формування теоретичного підґрунтя лінгвометодичної компетентності. Саме в ході лекційних занять здобувачі ступенів вищої освіти опановують основний обсяг лінгвометодичної інформації, тому переважним методом для цієї форми занять у ВНЗ виступає інформаційний.

Реалізувати інформаційний метод на лекційних заняттях із лінгвометодики викладач може за допомогою таких засобів електронної лінгвометодики, як мультимедійна презентація, електронні підручники і посібники (частково), відеолекція. Доцільним у процесі висвітлення теми може бути перегляд фрагментів статей та інших наукових джерел із теми в мережі Інтернет, відео- та аудіофрагментів на відеохостингах, лінгвометодичних веб-сайтів тощо. Однак практичні дослідження свідчать про те, що в процесі лекції найбільш ефективним виступає застосування спеціально підготовленої до теми мультимедійної презентації, що може включати і частини наукових праць (цитати), і фрагменти відео (приклади, відеолекції), і, звичайно, навчальні текст та графіка. З огляду на це викладач має орієнтуватися в особливостях лекційних презентацій та методичних прийомах застосування слайдів у ході лекції.

Виокремлюючи з наявних у сучасній науці класифікацій ті, що можуть стосуватися лекційних презентацій, отримуємо таку їх характеристику (рис. 23).

Задля правильної організації презентацій на лекціях викладач має не лише орієнтуватися в дефініції поняття, але й зважати на особливості навчальних лекційних презентацій, зумовлені їх класифікацією, технічні та методичні вимоги до їх організації, а також вільно орієнтуватися в різновидах методичних прийомів роботи з презентаційним матеріалом на лекції. Недостатня обізнаність із цими категоріями, неврахування їх під час підготовки та реалізації лекційної презентації знижують чи взагалі зводять

нанівець її ефективність навіть за гарного добору матеріалу та виконання презентації.

Рис. 23. Характеристика лекційних презентацій

Відтак лекційні презентації характеризуються низкою особливостей, зумовлених їх розподілом на окремі різновиди, зокрема вони:

- мають лінійну структуру, що полягає в послідовному, ланцюжковому поданні матеріалу та не передбачає інтерактивної взаємодії з адресатом;

- є презентаціями зі сценарієм, тобто порядок розташування слайдів, доповнених засобами показу кольорової графіки й анімації з виведенням відеоматеріалу на великий екран чи монітор, відбиває структуру навчального матеріалу, що подається в ході лекції, із дотриманням загальнодидактичних принципів доступності, наочності, поступового ускладнення матеріалу та ін.;

- за мовленнєвим завданням чи метою лектора можуть бути презентаціями-інформуваннями та презентаціями-переконаннями, хоча більшість лекцій сполучає елементи цих різновидів для урізноманітнення пізнавальної діяльності здобувачів у навчально-виховному процесі вишу;

- призначені лише для ілюстрації промови лектора, унаочнення викладеного матеріалу, тобто за його відсутності надають лише побіжне та досить загальне уявлення про презентований матеріал;

- за способом організації поділяються на мультимедійні (у презентації задіяно і звукові, і відео, і графічні слайди), графічні (містять лише зображення, які доповнюють матеріал лекції), звукові (включають

тільки звукову інформацію); у графічних можна виділити таблиці, схеми, діаграми, графіки, ілюстрації, тексти; у звукових – фонозаписи музичних творів, мовлення людини, звуків живої природи, шумів.

Серед ефективних та найчастіше вживаних *методичних прийомів* опрацювання презентаційного матеріалу в ході лекції виділяються такі:

1. *Структурні* – матеріал слайду унаочнює структуру лекційного матеріалу, яку надалі докладніше висвітлює та розкриває лектор. До структурних прийомів належать:

- подання плану лекції на її початку для самостійного ознайомлення здобувачів чи короткого вступного повідомлення лектора про мету та завдання лекції;
- опрацювання схем, що унаочнюють структуру усього матеріалу, який вноситься на лекцію, чи його окремої частини (схема є ілюстрацією, усі її складники лектор докладно описує та характеризує);
- складання здобувачами плану лекції чи структурних схем сприйнятого матеріалу за ключовими словами; у цьому разі план чи схема матеріалу на початку лекції та в її ході не подаються, а в підсумку лектор пропонує слайд з ключовими словами теми і відповідне завдання, наприклад, ключові слова до теми «Методика вивчення української мови в школах із російською мовою навчання» (рис. 24):

<p>1. ЗА КЛЮЧОВИМИ СЛОВАМИ ВІДТВОРІТЬ ПЛАН ЛЕКЦІЇ ТА ЗАПИШІТЬ ЙОГО В ЗАРАНІ ЗАЛИШЕНЕ МІСЦЕ НА ПОЧАТКУ ТЕМИ.</p> <p>2. ВИКОРИСТОВУЮЧИ ПОДАНІ КЛЮЧОВІ СЛОВА УКЛАДІТЬ ДОКЛАДНУ СТРУКТУРНУ СХЕМУ МАТЕРІАЛУ ЛЕКЦІЇ.</p>			
<p>Г. Левченко, М. Скрипник, М. Перегінець, С. Каниюка, І. Мельниченко, Ю. Білясь, О. Хорошковська, І. Хом'як</p>	<p>аперцепція, інтерференція, транспозиція, умови забезпечення транспозиції, фізіологічні основи інтерференції</p>	<p>фонетичні інтерферени, лексичні інтерферени, граматичні інтерферени.</p>	<p>російсько- українська двомовність, порівняльний метод, сугестопедія, відкрите міжмовне зіставлення, зіставні таблиці, редагування, переклад.</p>

Рис. 24. Приклад слайду для застосування структурного прийому подання матеріалу на лекції

Відкривши слайд, лектор має дати певний час на ознайомлення (1 – 2 хв.) та виконання завдання (3 – 5 хв).

2. *Тезові* прийоми передбачають подання навчального матеріалу в стислому вигляді для подальших коментарів лектора. Різновидами цього прийому є:

- висвітлення завдань, мети вивчення теми для посилення мотивації та зацікавлення здобувачів, змісту лекції, ключових термінів тощо напр. (рис. 25):

Рис. 25. Приклади слайдів для застосування тезових прийомів навчання лінгвометодики на лекційних заняттях

- подання дефініцій термінів навчальної теми як для ознайомлення й подальшої докладної характеристики, так і для

порівняння різних означень одного терміна, обсягів різних термінів тощо;

- колективне опрацювання матеріалу демонстраційних та узагальнювальних таблиць;
- подання класифікацій чи переліків (напр., «Методи навчання рідної мови за різними класифікаціями», «Види тренувальних завдань з лексики» тощо).

3. *Графічні* – полягають в ілюстрації матеріалу, що подається в ході лекції, графічними засобами, зокрема:

- наведення графіків, діаграм із фактичним матеріалом на підтвердження теоретичних викладок;
- демонстрація зразків наочності, що застосовується на різних етапах вивчення рідної мови в школі, напр. (рис. 26):

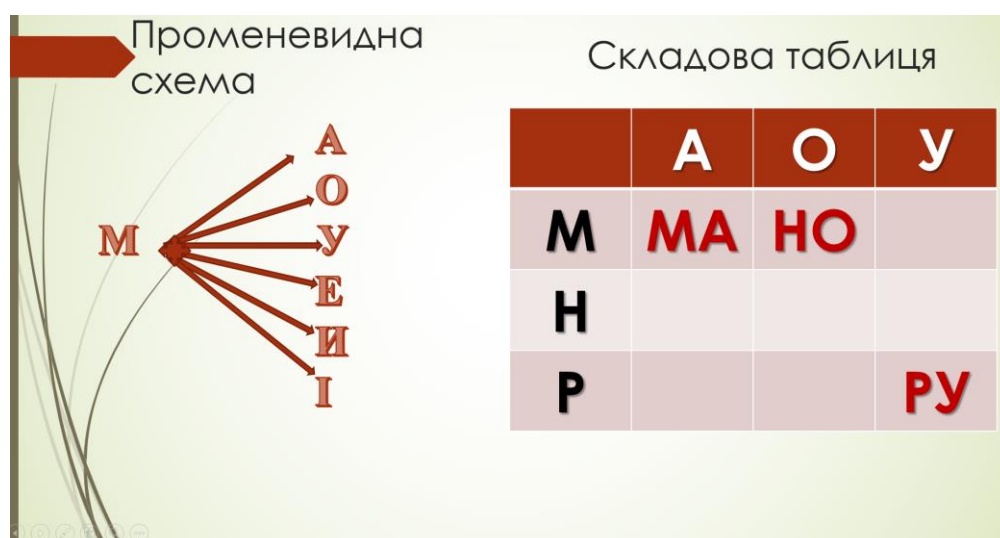
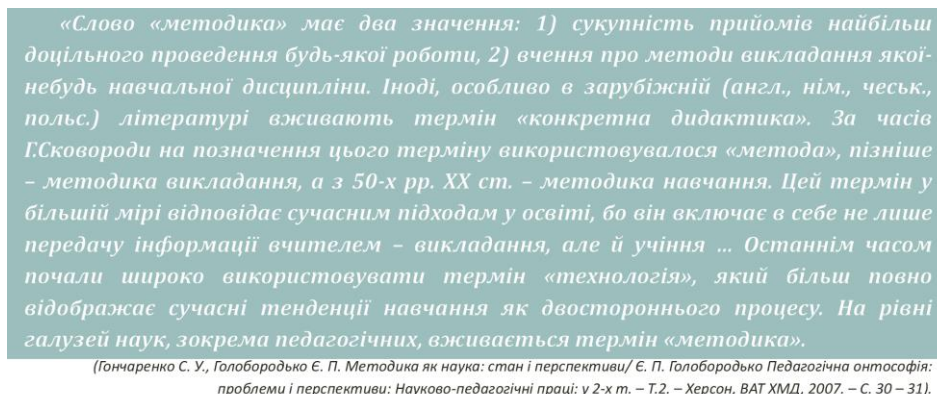

Рис. 26. Приклад слайду для застосування графічного прийому подання лекційного матеріалу з лінгвометодики

- показ сторінок підручника, дитячих малюнків, репродукцій картин, фотографій, ілюстрацій для унаочнення різноманітних теоретичних положень чи фактів, що повідомляються під час лекції.

4. *Проблемні* – передбачають активізацію і стимулювання самостійної пізнавальної діяльності здобувачів для виведення висновків, визначення основних положень навчального матеріалу тощо. Різновидами проблемного прийому презентаційного подання матеріалу є:

- визначення та нотування основної думки поданої цитати з наукової праці, напр. (рис. 27):

УВАЖНО ПРОЧИТАЙТЕ ПОДАНУ ЦИТАТУ Й ДАЙТЕ ВИЗНАЧЕННЯ
ТЕРМІНІВ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ», «ТЕХНОЛОГІЯ
НАВЧАННЯ», «КОНКРЕТНА ДИДАКТИКА»

Рис. 27. Приклад слайду для застосування проблемного прийому у ході лінгвометодичної лекції

- зіставлення текстового та графічного (звукового) матеріалу: паралельно подається тезовий текстовий матеріал та графік, діаграма, схема, таблиця, фонозапис тощо; здобувачі мають визначити на користь теорії свідчать подані фактичні або практичні матеріали чи суперечать їй і зробити загальний висновок;
- самостійне узагальнення здобувачами основних положень виучуваної теми: укладання змістової схеми, таблиці за матеріалом лекції, визначення ключових слів за поданим на слайді планом лекції (доцільно застосовувати в підсумку лекції), укладання таблиці з поданого фактичного чи теоретичного матеріалу;
- розподіл поданих термінів теми за пунктами плану лекції.

Застосування цих та інших методичних прийомів, знання специфіки лекційних презентацій та дотримання вимог до їх підготовки й демонстрації значно підвищить загальну ефективність лекційного заняття, а відтак – і результативність усього вишівського навчально-виховного процесу. При цьому слід зауважити важливість використання вказаних

методичних прийомів і під час запису відеолекцій, укладання теоретичного мінімуму з презентацією для дистанційних курсів тощо.

Отже, на лекційних заняттях можуть застосовуватися всі групи засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ: навчально-методичні (мультимедійні презентації, фрагменти електронних підручників і посібників, навчально-методичних комплексів, частково – електронні тести); контентні (фрагментарно науковий репозитарій, електронна бібліотека, хмарні сховища); мережеві (елементи лінгвометодичних веб-сайтів, дистанційних курсів). Однак найбільше вживані на лекціях засоби першої групи і особливо мультимедійна презентація. Підготовлена викладачем заздалегідь, вона найбільш придатна для обмеженого в часі лекційного заняття, дозволяє врахувати особливості пізнавального процесу здобувачів ступенів вищої освіти і включити елементи засобів електронної лінгвометодики всіх груп.

Контрольні питання й завдання

- 1. Який із методів навчання у ВНЗ на основі засобів електронної лінгвометодики є провідним на лекційних заняттях? Обґрунтуйте свою думку.*
- 2. Дайте розгорнуту характеристику лекційних презентацій із лінгвометодики.*
- 3. Назвіть методичні прийоми опрацювання презентаційного матеріалу в ході лекції з лінгвометодики.*
- 4. Дайте розгорнуту характеристику різновидів кожного методичного прийому. Наведіть приклади.*
- 5. Які групи засобів електронної лінгвометодики переважають на лекційних заняттях? Як застосовуються засоби інших груп? Наведіть приклади.*

Електронна лінгвометодика на практичних заняттях

Практичні заняття з лінгвометодики спрямовані на відпрацювання в здобувачів ступенів вищої освіти фахових умінь і навичок, передбачених практичною частиною лінгвометодичної компетентності: створювати різні види мовних вправ і завдань, розробляти фрагменти і плани-конспекти

уроків навчання грамоти та мови, складати календарне планування цих уроків, ілюструвати специфічні принципи і прийоми навчання мови, оптимально поєднувати в процесі кожного уроку традиційні методи і прийоми роботи з інноваційними, аналізувати урок мовного циклу, давати йому грамотну характеристику, критичну оцінку і т.п.

Відтак основним методом, застосовуваним на цих заняттях, є тренувальний, а наступним за частотою вживання – контрольний, оскільки практичні заняття виконують і функцію реалізації різних видів контролю рівня розвитку лінгвометодичної компетентності здобувачів ступеня вищої освіти: поточного, тематичного, рубіжного, модульного та ін. Для застосування цих методів придатні засоби електронної лінгвометодики різних груп.

Навчально-методичні засоби можуть виявляти високу ефективність під час застосування на практичних заняттях, проте здебільшого вимагають значної підготовчої роботи щодо їх створення, напр., електронні підручники та посібники, особливо практичні, розраховані саме на відпрацювання практичних лінгвометодичних умінь і навичок здобувачів, проте, як свідчить вищенаведений огляд, подібної електронної продукції загальнодержавного поширення в Україні наразі немає, тому на перший план виходять засоби електронної лінгвометодики, розроблені викладачем (колективом викладачів) власноруч.

У цьому плані найбільш доцільним є використання невеликих добірок вправ на спеціальних сайтах, що дозволяють створювати і зберігати лінгвометодичні завдання різних типів: *LearningApps* (<http://learningapps.org/>), *Easel.ly* (<https://www.easel.ly/>), *Piktochart* (<https://magic.piktochart.com/>), *GapMinder* (<https://www.gapminder.org/>), *Gloster* (<http://edu.glogster.com/>), *Thinglink* (<https://www.thinglink.com/>), *Padlet* (<https://ru.padlet.com/>) та ін. Викладач розробляє і зберігає на сайті потрібний набір завдань, а на практичному занятті дає здобувачам покликання на них і організовує колективну чи індивідуальну роботу з обов'язковим обговоренням результатів та коментарями. Таким чином можна організувати ефективну роботу здобувачів із традиційними лінгвометодичними завданнями, інфографікою, картами пам'яті, інтерактивними постерами, аудіо й відеоконтентом та ін.

Наведемо приклад лінгвометодичних завдань, розроблених і використуваних на сайті *LearningApps* (рис. 28, 29).

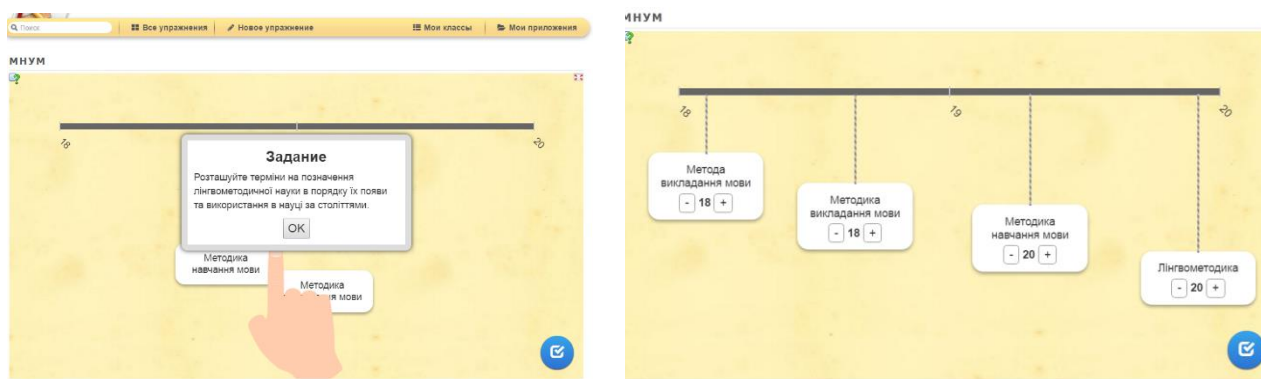

Рис. 28. Практичне завдання з лінгвометодики типу «Хронологічна послідовність» у середовищі LearningApps

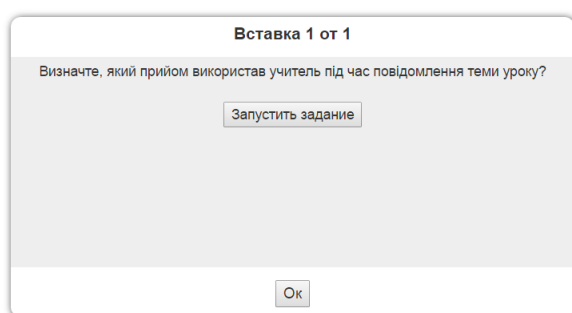

Рис. 29. Практичне завдання з лінгвометодики типу «Аудіо- та відеоконтент» у середовищі LearningApps

Завдання в першому прикладі (рис. 28) ефективно застосовувати у якості індивідуального завдання під час фронтального опитування здобувачів із теми для перевірки теоретичної підготовки до заняття. У другому прикладі (рис. 29) наведено більш складне практичне завдання на лінгвометодичний аналіз фрагменту уроку та визначення застосовуваних методів і прийомів роботи вчителя. Завдання такого типу доцільно використовувати в другій частині практичного заняття і виконувати колективно з аргументацією висловлюваних думок.

Вагомим засобом електронної лінгвометодики для практичних занять та самостійної роботи є інтерактивні постери, що дозволяють

узагальнювати Інтернет-покликання на лінгвометодичні ресурси за темами і подавати їх здобувачам для опрацювання, напр. (рис. 30).

Рис. 30. Інтерактивний постер з лінгвометодики «Нормативна література з методики навчання грамоти», виконаний у середовищі *Thinglink*.

Повне опрацювання й аналіз поданої нормативної літератури з розділу «Методика навчання грамоти», безперечно, не може відбуватися на практичному занятті – це завдання для самостійної роботи здобувача, проте порівняння особливостей методики, використовуваної в букварах різних авторів, зіставлення їх з вимогами Державного стандарту та навчальної програми, знаходження прикладів реалізації прийомів аналізу й синтезу та інші подібні завдання можуть з успіхом використовуватися на практичному занятті з лінгвометодики за допомогою інтерактивного постера.

Важливим для цих занять є і застосування практичних посібників, спрямованих на контроль лінгвометодичної компетентності здобувачів ступеня вищої освіти. Насамперед це використання електронних лінгвометодичних тестових завдань як на початку заняття для перевірки теоретичної підготовленості здобувачів, так і наприкінці для контролю засвоєного на практичному занятті. Для таких етапів заняття достатньо пропонувати здобувачам тести із 5 – 7 тестових завдань різних типів.

Цікавим різновидом контролю на практичних заняттях виступає також застосування інтерактивних кросвордів. Особливо корисним цей засіб

електронної лінгвометодики є для перевірки термінологічної обізнаності здобувачів, напр., інтерактивний кросворд до теми «Зв'язок лінгвометодики із суміжними науками» (рис. 31).

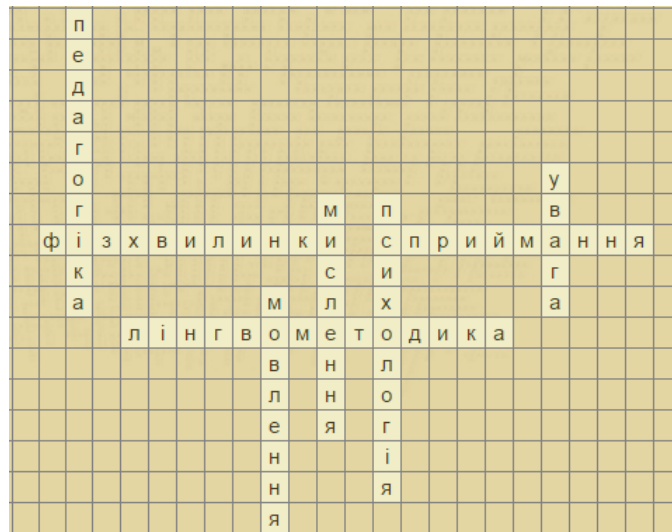

Рис. 31. Інтерактивний кросворд до теми «Зв'язок лінгвометодики із суміжними науками, виконаний у середовищі Cross.

Незважаючи на безсумнівну цікавість для здобувачів і значний дидактичний потенціал електронних посібників, найбільш доступним для викладача вишу і економним у часі виступає розробка практичних завдань у програмі PowerPoint шляхом створення тренувально-контрольних слайдів.

Засоби електронної лінгвометодики *контентної групи* можуть застосовуватися на практичних заняттях епізодично, здебільшого у вигляді індивідуальних завдань окремим здобувачам, напр.:

Ознайомтеся зі статтею М. С. Вашуленка «Майбутній учитель початкових класів – першовчитель рідної мови» у репозитарії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vgnpu_ped/2009_13/V13_3_7.pdf.) і винесіть на обговорення групи перелік методичних прийомів опанування відповідних педагогічних умінь для реалізації нової мети початкової мовної освіти в процесі проходження педагогічної практики. Оцініть власний рівень мовної та мовленнєвої компетентності.

Подібні завдання для опрацювання лінгвометодичних засобів контентної групи можна давати на початку практичного заняття здобувачам

із достатнім рівнем розвитку лінгвометодичної компетентності для створення доповіді і подальшого колективного її обговорення в навчальній групі. Однак такі завдання можна застосовувати зрідка, оскільки первинною метою практичного заняття виступає формування у розвиток фахових лінгвометодичних умінь і навичок, а науково-дослідницькі уміння здебільшого відпрацьовуються в самостійній роботі здобувачів, тож і застосування контентних засобів електронної лінгвометодики більш характерне для самостійної роботи.

Мережеві засоби електронної лінгвометодики, аналогічно до контентних, можуть використовуватися на практичних заняттях зрідка, оскільки вимагають наявності індивідуального комп'ютера для кожного здобувача та з'єднання з мережею Інтернет чи локальної мережі, а комп'ютерний клас не завжди є аудиторією для практичних занять із лінгвометодики. Крім того, застосування мережевих засобів електронної лінгвометодики передбачає здебільшого самостійну роботу здобувачів, а на практичному занятті форми роботи мають чергуватися.

Відтак мережеві засоби електронної лінгвометодики можуть застосовуватися на практичних заняттях і таких колективних мережних різновидах роботи здобувачів і викладача: складання конкордансів для молодших школярів, розробка мультимедійних навчальних вправ і завдань до мовної теми, перегляд фрагментів відеолекцій, відеозаписів уроків мови в початковій школі із паралельним обговоренням у чаті та ін.

Як можна було спостерігати в наведених вище прикладах, основою розробки практичних завдань із лінгвометодики для всіх груп електронних засобів є гіпертекстова технологія. Використання гіперпосилань у тексті завдання надає йому варіативності, забезпечує компактність, нелінійну структуру, позбавляє здобувача необхідності подовгу відшукувати потрібну літературу, а відтак – економить його час, що є важливим показником за умови перевантаженості сучасних здобувачів. Застосування ж гіпертекстових завдань у системі, з урахуванням різних їх класифікацій, уможливорює комплексний вплив на різні органи сприймання й переробки навчальної інформації, урізноманітнення форм роботи на заняттях, а також використання індивідуального та диференційованого підходу до

формування лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Гіпертекст зменшує обмеження, що накладаються на здобувачів, не вимагає однозначного висновку, пропонує нові можливості для доступу до великих і складних джерел інформації. Відтак варіативність порядку й темпу опанування матеріалу й виконання практичних завдань, гнучкість системи навчання, що надає гіпертекст, обумовлюють ефективність його широкого застосування у практичних завданнях із лінгвометодики.

І. Богданова зауважила, що звична позиція спостерігача, яку посідає здобувач у разі роботи з лінійними мультимедійними ресурсами, трансформується у його активну роботу, що надає змогу визначити технологію нелінійного подання інформації у мультимедійних засобах навчального призначення досить вдалою основою для розвитку діяльнісного підходу до навчання¹⁸¹.

Вважаючи гіпертекст універсальним засобом, використання якого не залежить від специфіки освітньої галузі, О. Науменко виокремила педагогічні аспекти гіпертекстового подання навчальної інформації:

- навчальний матеріал, побудований за принципами гіпертексту, зручний для сприйняття, що позитивно впливає на запам'ятовування;
- гіпертекст, що застосовується у ході практичного заняття, надає здобувачам динамічну систему, що має різноманітні можливості, і водночас дозволяє реалізовувати як самостійну роботу, так і активні дії здобувачів у групі;
- робота з гіпертекстом сприяє підвищенню загального рівня інформованості здобувачів;
- навчання, що спирається на роботу з гіпертекстовим поданням інформації, змушує здобувачів враховувати наявність інформації різних видів та багатоваріативність способів її подання;
- вивчення матеріалу, що подається через гіпертекстову систему, сприяє формуванню у здобувачів чіткого розуміння структури інформації, необхідної для засвоєння¹⁸².

¹⁸¹ Богданова І.М. Інформаційно-модульна технологія як умова забезпечення саморозвитку особистості майбутнього вчителя // Наука і освіта. – 2002. – №1. – С. 76 – 79.

¹⁸² Науменко О. М. Використання мультимедійних засобів у підготовці студентів педагогічних коледжів / Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / Гол.

Під час добору та формування змісту мультимедійних ресурсів, зазначила О. Науменко, потрібно враховувати обсяг матеріалу для засвоєння, щоб запобігти розумовим та емоційним перевантаженням здобувачів: на відміну від традиційних друкованих джерел інформації для сучасних мультимедійних інформаційних засобів і телекомунікаційних технологій характерне одночасне використання зорових, слухових і тактильних інформаційних каналів, що очевидно створює надлишок інформації, яку може засвоїти здобувач за визначений проміжок часу. Таким чином, здобувач позбавляється можливості критично осмислити надану інформацію, що перетворює частину наданої інформації у категорію «інформаційного шуму» і лише перешкоджає засвоєнню навчального матеріалу.

Тож, добір змісту мультимедійної інформації повинен відповідати трьом загальним принципам:

- висока ефективність;
- коректність;
- достовірність.

Норми оформлення гіперпосилань в навчальному гіпертексті знаходимо в праці А. Лебедева, де він наводить такий їх перелік:

1. Цілісність тексту – якщо текст за відсутності можливості розкрити гіперпосилання (напр., у роздрукованому вигляді) незрозумілий, то це поганий гіпертекст. Через це не можна робити гіперпосилання зі слів «тут», «там» та ін. Задля запобігання порушень цілісності слід спочатку написати самодостатній текст, а вже потім розставити в ньому гіперпосилання.

2. Зручність прочитання – якщо гіперпосиланням є кожне друге чи третє підкреслені слова, то читач не сприйматиме смисл самого тексту, отже, що менше посилань у тексті, то краще. У разі об'ємності додаткового матеріалу варто виносити посилання на джерела після самого тексту, адже посилання в тексті – не необхідність, а лише можливість компактного подання інформації.

ред.: В.Ю. Биков; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України. – 2008. – № 4(8). – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em8/content/08nomscp.htm>. – Назва з екрану.

3. Цінність посилань – посилання має бути максимально корисним, для чого слід використовувати його лише в тому випадку, коли тему документа, на який вона веде лише заторкнуто в тексті, але не розкрито. Дрібні пояснення та тлумачення понять варто давати в самому тексті.

4. Повнота інформації – якщо в тексті згадуються інші матеріали цього ж документа чи опрацьовані у зв'язку з вивченням попереднього матеріалу, на них варто ставити посилання, використовуючи для цього всю назву джерела чи документа.

5. Доцільність інтонації та смислу – щодо смислу посилання має бути коротким, найкращий варіант – 1 – 2 слова (крім назви джерела); інтонацію ж посилання створюють зовнішній його вигляд у тексті (колір та підкреслення), курсив чи напівжирне накреслення. Однак відходити від традиційного оформлення посилань варто лише в тому випадку, коли потрібно підкреслити важливість саме цього гіперпосилання, а не факт його наявності¹⁸³.

Зважаючи на окреслену дидактичну цінність гіпертекстової технології та з урахуванням наведених вимог до її використання, слід розробляти практичні завдання з методики навчання української мови в усіх придатних для цього програмних середовищах, класифікуючи їх за такими ознаками:

- рівнем складності;
- кількістю виконавців;
- специфікою гіперпосилань;
- характером практичного завдання.

Попередній розподіл практичних завдань за *рівнем складності* надає змогу кожному здобувачу, самостійно прогнозуючи рівні власної обізнаності з матеріалом теми та загального інтелектуального розвитку, обирати завдання одного з трьох запропонованих рівнів складності: I рівень містить завдання, найлегші для виконання, II – середньої складності, III – найскладніші завдання. При цьому завдання кожного рівня мають бути розташовані також у порядку збільшованої складності і всі рівні – містити як завдання репродуктивного характеру, так і конструктивного і творчого. У разі, якщо здобувач, обравши певний рівень, відчуває залегким чи

¹⁸³ Лебедев А. Секреты хорошего гипертекста. – [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.artlebedev.ru/kovodstvo/sections/83/>. – Назва з екрану.

заскладним для себе, він може змінювати його в ході практичного заняття чи підготовки до нього. Розподіл завдань за рівнем складності уможлиблює використання індивідуального та диференційованого підходу до формування лінгвометодичної компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Класифікація завдань за кількістю виконавців дозволяє впроваджувати на практичних заняттях різні форми організації навчального процесу. Серед розроблених зразків виокремлюються індивідуальні (для самостійного виконання), кооперативні та фронтальні.

Індивідуальні завдання переважно використовуються для самостійного виконання здобувачем під час підготовки до практичного заняття. Вони можуть передбачати аналіз науково-методичної, навчально-методичної, довідкової літератури, укладання схем, таблиць за змістом теоретичного матеріалу тощо на основі пов'язаних із завданням системою гіперпосилань електронних варіантів документів, їх частин, самостійної роботи в мережі Інтернет, напр.:

1. Вивчіть досвід застосування інтерактивних технологій у статтях «Навчаємося складати синквейн» Т. Силкіної та «Впровадження і використання інтерактивних методів та інноваційних технологій в роботі вчителя початкових класів» Г. Гайдай.

2. Які технології застосовують автори у практиці роботи? Яка зі статей була для вас цікавішою? Що ви взяли б із їхнього досвіду до власної практики? Підготуйте доповідь.

Самостійне виконання здобувачем індивідуального завдання під час підготовки до заняття почасти використовується як підвалина застосування кооперативних та фронтальних форм роботи на самому занятті зі спрямуванням здобувачів на обговорення отриманих результатів, обґрунтування власної думки, дискусії тощо.

Кооперативна форма роботи на практичних заняттях із методики навчання української мови із залученням гіпертекстових завдань найчастіше набуває вигляду роботи в малих групах біля комп'ютера. З метою розробки певних пам'яток, тестів, різновидів наочності для молодших школярів здобувачі аналізують подані зразки чи відшуковують їх

за поданими параметрами, а потім створюють власні за аналогією чи з використанням знайденого матеріалу, напр.:

Ретельно опрацюйте вимоги до застосування інтерактивних методів («Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід») і розробіть фрагмент плану-конспекту уроку мови у 4-му класі (етап закріплення знань), показавши зразок застосування методичних прийомів «Робота в парах» та «Карусель» (тему оберіть самостійно). Для зразка перегляньте [план-конспект](#) уроку із застосуванням інтерактивних технологій.

Фронтальні форми роботи застосовуються переважно під час первинного закріплення понять з певної теми або за можливості неоднозначного виконання завдання. Напр.:

Ознайомтеся з матеріалами «Фрагменти уроків рідної мови» на сайті [osvita.ua](#) й визначте, який інтерактивний метод вжито в кожному з наведених фрагментів уроків мови.

Таким чином, взаємозв'язок завдань, різних за кількістю виконавців, на практичних заняттях із методики навчання української мови дозволяє урізноманітнити хід заняття, використати потенціал як самоосвіти здобувачів, так і інтерактивних форм взаємонавчання, навчання в дискусії тощо.

За специфікою гіперпосилань виокремлюються такі завдання: із текстовими, звуковими, мультимедійними та Інтернет-посиланнями. Залежно від специфіки документа, який пов'язано із гіперпосиланням, завдання належить до того чи іншого різновиду. Чергування різних за специфікою гіперпосилань завдань сприяє врахуванню психологічної вимоги щодо необхідності впливу на різні органи сприймання інформації здобувача під час навчання.

Разом із тим зауважимо, що всі ці завдання кількісно неоднаково слід застосовувати на заняттях, зважаючи на часту обмеженість кількості чи незадовільну якість звукових та відеофайлів, технічні особливості зв'язку з Інтернетом тощо. Крім того, завдання, пов'язані із цими типами документів, вимагають більше часу для виконання, тому на самих заняттях

використовуються рідше, ніж завдання з посиланнями на текстові файли. Їх застосування більше характерно для індивідуальних самотійних завдань.

І нарешті, найбільша класифікація – *за характером практичного завдання*. У залежності від методичної дії та логічної операції, яку виконують здобувачі в ході опрацювання завдання, виділяється 6 основних видів: підготовка та укладання матеріалів, розробка за зразком, добір матеріалів, доповнення, доведення, визначення та класифікація на основі спостереження.

Завдання на підготовку та укладання матеріалів можуть реалізуватися в таких різновидах:

1. Підготовка повідомлень на основі аналізу електронних документів, перегляду нормативних документів на інформаційних сайтах тощо (у цих завданнях подається посилання на 1 джерело і тема потрібного повідомлення).

Проаналізуйте [програму](#) з рідної мови й підготуйте усні повідомлення з таких тем:

- 1. Будова шкільної програми з української мови в початкових класах.*
- 2. Змістові лінії навчального предмета «Українська мова».*
- 3. Зміст та завдання розділу «Знання про мову, мовні уміння».*
- 4. Особливості формування правописної грамотності молодших школярів.*
- 5. Складові частини культури письма учнів початкових класів.*

2. Підготовка доповідей на основі:

- узагальнення результатів аналізу 2 – 4-х електронних документів;
- порівняльного аналізу 2-х документів, поданих у електронному вигляді чи з посиланнями на них;
- матеріалу певного джерела в електронному вигляді та висловів науковців про нього, напр.:

1. Перегляньте кількість тижневих годин по класах ([Базовий навчальний план](#) початкової школи), відведених на опанування кожної з освітніх галузей початкової ланки. Подумайте, з якою частотою проводяться уроки галузі «Мови і літератури» в початкових класах; до якої складової Базового навчального плану належить ця галузь; чи змінюється кількість годин на

вивчення галузі залежно від року навчання і чи збігається ця тенденція з іншими галузями тощо.

2. Ознайомтеся з висловлюванням [Н.Волкової](#): «У початковій школі пріоритетною є загальнонавчальна підготовка з переважанням мовної освіти, яка є метою і засобом навчання, а також практична спрямованість змісту, інтеграція знань». Чи збігаються результати ваших спостережень із цією думкою? Відповідь обґрунтуйте прикладами.

- порівняння визначень одного й того самого поняття в різних джерелах.

3. Характеристика певного методичного явища чи поняття:

- за поданим документом, напр.:

Дайте розгорнуту письмову характеристику інваріантної та варіативної частин [Базового навчального плану](#);

- порівняльна характеристика за різними джерелами, напр.:

Яке з визначень мети початкового курсу української мови, на вашу думку, є більш влучним і вдалим:

- у [програмі](#) з української мови для початкових класів;

- у [проекті Державного стандарту початкової загальної освіти](#).

- у підручнику «[Методика навчання української мови в початковій школі](#)»?

Охарактеризуйте кінцеву мету початкового курсу мови.

- за зразком, поданим у електронному вигляді.

4. Укладання переліків:

- узагальнювальних переліків методичних явищ чи понять за 1 чи декількома джерелами, напр.:

1. На основі змісту розділу «Правопис» [програми](#) для кожного класу (1 – 4 кл.) укладіть перелік орфограм та пунктограм, які опрацьовуються в початковому курсі української мови.

2. Порівняйте отриманий перелік із наведеним у розділі «Правопис» [Державного стандарту початкової загальної освіти](#) і за потреби зробіть правки.

- бібліографічних переліків за допомогою мережі Інтернет;
- за поданим зразком.

5. Укладання схем, блок-схем, таблиць:

- за результатами аналізу науково-методичної, навчальної, довідкової літератури, матеріалів лекції тощо;
- на основі переглянутого чи проаналізованого в текстовому вигляді фрагменту уроку, напр.:

*Перегляньте поданий **фрагмент** уроку. Визначте метод, яким скористався учитель та укладіть перелік застосованих загальнодидактичних і лінгводидактичних прийомів, заповнивши таблицю:*

Метод	Дидактичні прийоми	
	загальнодидактичні	лінгводидактичні

Друга група – завдання на розробку за зразком – включає завдання, які здобувачі виконують, переглянувши поданий зразок (текстовий, звуковий чи мультимедійний) і намагаючись відтворити його на іншому навчальному матеріалі, почасти з використанням мережі Інтернет для пошуків дидактичного матеріалу. Група складається з таких варіантів розробки за зразком:

1. Рольових ігор, мовленнєвих ситуацій:

- для застосування на практичному занятті серед здобувачів;
- для молодших школярів.

2. Пам'яток дій, навчальних алгоритмів, тестів, тренувальних вправ тощо, напр.:

Проаналізуйте розгалужений алгоритм.

Оберіть із поданого переліку правило і розробіть до нього подібний розгалужений навчальний алгоритм, користуючись матеріалами «Українського правопису»:

1. Правопис префіксів З-, С-.
2. Правопис префіксів ПРЕ-, ПРИ-, ПРІ-.
3. Подвоєння приголосних.
4. Подовження приголосних.
5. Чергування У – В.
6. Чергування І – Й.
7. Чергування З – ІЗ – ЗІ (ЗО).
8. Чергування О – Е після шиплячих та Й.
9. Чергування О – А у дієслівних коренях.
10. Вживання м'якого знака.

3. Мультимедійних презентацій до певної теми.

4. Фрагментів та планів-конспектів уроків мовно-літературного циклу в початкових класах.

У завданнях такого типу поданий зразок іноді може містити методичні помилки. У будь-якому разі слід спрямовувати здобувачів на критичний аналіз поданого зразка, обговорення його й розробку власного правильного варіанту. Із цієї ж причини завдання на розробку за зразком застосовуємо переважно для кооперативної та фронтальної форм роботи.

Завдання на *добір матеріалів* привчають здобувачів користуватися пошуковими системами та аналізувати літературу з метою поповнення власної методичної скарбнички чи підготовки до заняття:

1. Добір фактичного матеріалу з метою підготовки до диспуту, унаочнення теоретичних положень, ілюстрації дотримання теоретичних принципів у певній розробці тощо.

2. Добір дидактичного чи методичного матеріалу: мовного, методичного, мультимедійного.

Завдання на доповнення можна застосовувати в таких варіантах:

- доповнення навчального тексту (з наявністю довідки чи без неї) на основі аналізу документа в електронному вигляді, напр.:

Користуючись *Базовим навчальним планом початкової школи, на місці пропусків у поданому тексті вставте слова з довідки*

На основі ... плану, який визначає загальні засади побудови початкової освіти, ... розробляє ...плани для загальноосвітніх навчальних закладів. У ... планах зміст освітніх галузей реалізується через навчальні предмети і курси ... складової. На основі ... планів щороку складають ...плани, у яких конкретизується ... складова початкової освіти з урахуванням особливостей організації навчального процесу.

Довідка. Базовий навчальний, робочий навчальний, типовий навчальний, Міністерство освіти і науки України, навчальний заклад, інваріантний, варіативний;

- поданої схеми (з використанням 1 чи більше джерел), напр.:

*Спираючись на матеріал **програми** з української мови з 1-го по 4-й клас у розділі «Знання про мову, мовні уміння», доповніть подані схеми послідовності їх опрацювання:*

			<u>4 клас</u>
	<u>2 клас</u>	<u>3 клас</u>	Текст.
<u>1 клас</u>	Мова і мовлення.	Текст.	↓
Текст. Речення.	↓	↓	...
Слово.	↓	↓	↓
↓	...	↓	...
...	↓	...	
↓	...		
...;			

- поданої таблиці на основі аналізу навчально-методичної, науково-методичної, довідкової літератури, матеріалів лекцій тощо.

Завдання на доведення передбачають:

- доведення поданих тверджень із використанням прикладів з 1 чи більше запропонованих документів;
- обґрунтування власної думки, оцінки того чи іншого методичного факту чи явища.

Завдання на визначення на основі спостереження полягають у:

- класифікації методів, прийомів, засобів навчання, типів уроків тощо в переглянутих, прослуханих чи спостережуваних особисто фрагментах уроків мовно-літературного циклу в початковій школі;
- визначенні принципів побудови програм, підручників, вправ, пам'яток дій і т.п.

Отже, у будь-якому середовищі, де викладач розробляє та використовує практичні завдання з лінгвометодики, він з обов'язковістю має вповні використовувати можливості гіпертекстової технології та чергувати завдання різних типів на одному занятті.

Контрольні питання й завдання

1. Який із методів навчання у ВНЗ на основі засобів електронної лінгвометодики є провідним на практичних заняттях. Обґрунтуйте свою думку.

2. Оцініть ефективність застосування освітніх сайтів, призначених для створення навчального контенту, під час підготовки до практичних занять із лінгвометодики. Наведіть власні приклади.

3. Охарактеризуйте застосування навчально-методичних засобів електронної лінгвометодики на практичних заняттях. Наведіть приклади.

4. Які засоби електронної лінгвометодики контентної групи доцільно використовувати на практичних заняттях? Як саме?

5. Опишіть можливості застосування мережевих засобів електронної лінгвометодики на практичних заняттях. Наведіть власні приклади.

6. Охарактеризуйте дидактичні та технічні особливості гіпертекстової технології.

7. За якими ознаками класифікують практичні завдання з методики навчання української мови?

8. Дайте розгорнуту характеристику кожного виду завдань із лінгвометодики, класифікованих за характером практичного завдання. Наведіть власні приклади.

Засоби електронної лінгвометодики в самостійній та позааудиторній роботі здобувачів вищої освіти

Самостійна робота – невід’ємна частина організації навчально-виховного процесу у виші, що обіймає більшу чи меншу частку навчального курсу і має включати різноманітні види навчальної діяльності здобувачів на заняттях чи вдома за завданням викладача, однак без його безпосередньої участі. Відтак ефективність самостійної роботи напряду залежить від її якісної організації викладачем, педагогічна майстерність якого, підготовленість до роботи з постійно збільшуваними потоками інформації, володіння методами представлення, пошуку та переробки інформації – підвалини цього процесу.

До позааудиторної роботи учені відносять будь-яку діяльність здобувачів, що проводиться в межах навчального закладу, але в позааудиторний час і сприяє їхньому особистісному розвитку, розширенню та поглибленню професійних знань та формуванню професійно-значущих якостей. Позааудиторна діяльність може бути ініційована як педагогічним колективом, так і самими здобувачами і має здійснюватися на основі сучасних технологій, активних методів навчання та сприяти підвищенню якості професійної підготовки¹⁸⁴.

М. Продайко зауважує, що скорочення часу, відведеного на аудиторні заняття, і збільшення частки самостійної роботи в навчальному процесі вишу призводить до необхідності її ефективної організації на основі передових педагогічних методик із застосуванням засобів інформаційно-комунікаційних технологій, ефективне використання яких у професійній

¹⁸⁴ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполум, 2012. – С. 118.

підготовці майбутніх спеціалістів є однією з головних проблем на шляху модернізації системи вищої освіти¹⁸⁵.

Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр та ін. також указують, що необхідною умовою розробки та впровадження нових форм і технологій навчання у самостійну та позааудиторну роботу є підготовленість педагогів до роботи у новому інформаційному середовищі. Учені зазначають, що головним завданням сучасної освіти є розвиток особистості здобувача, який передбачає формування його здібностей до здійснення самоосвіти, самостійного навчання, виховання, рефлексії власної діяльності. Із цією метою в процесі навчання здобувача у вищому навчальному закладі необхідно сформувати в нього систему професійно значущих якостей, котрі б включали основні функціональні компоненти професійної діяльності: гностичний, проектувальний, конструктивний, комунікативний та організаторський.

Водночас у межах аудиторних занять ці якості не завжди можуть бути сформовані, тому важливим елементом педагогічної діяльності у ВНЗ виступає «навчання здобувача навчатися», що є необхідним для ефективної організації його самостійної та позааудиторної роботи, котра сприятиме:

- розширенню, закріпленню та поглибленню знань, одержаних в аудиторії;
- активному одержанню нових знань;
- розвитку творчого підходу до розв'язання поставлених проблем;
- прояву індивідуальності здобувача;
- формуванню практичних навичок у розв'язанні ситуаційних завдань.¹⁸⁶

Загалом самостійна та позааудиторна робота, як слушно зазначають дослідники, має розвивати в здобувачів такі якості: уміння працювати зі спеціальною літературою, довідниками, періодичними виданнями, із сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, сприяти розвитку

¹⁸⁵ Продайко М. Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій як умова підвищення якості самостійної роботи здобувачів [Електронний ресурс] /М. Ю. Продайко //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

¹⁸⁶ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 116.

організованості, дисциплінованості, ініціативності, активності у виконанні завдань, вирішенні проблем.

Усе це наразі потребує відповідної переорієнтації самостійної роботи здобувачів вишів з традиційної – простого засвоєння знань, набуття вмінь, навичок, досвіду творчої та науково-інформаційної діяльності – на розвиток внутрішньої та зовнішньої самоорганізації майбутнього фахівця активно перетворювального ставлення до одержаної інформації, здатного будувати індивідуальну траєкторію самостійного навчання. Особливо актуальним є це питання у зв'язку з розвитком нових форм навчання: екстернатом, дистанційне навчання, система неперервної освіти, де здобувач є головним суб'єктом навчального процесу.

До того ж змінюється роль і місце самого викладача в процесі самостійної роботи здобувачів: із традиційної, контрольної функції акцент у його діяльності переноситься на функцію управління зовнішніми чинниками: формування вказівок, визначення характеру інформаційного середовища, включення самостійних завдань у структуру занять (лекційних, семінарських, самостійної, контрольної роботи та ін.), вибір методів роботи відповідно до поставленої мети. Керуючи зовнішніми чинниками, викладач створює умови для розвитку внутрішньої самостійності – цільових і вольових настановок, рефлексії, виявлення цінностей.

Досліджуючи можливості застосування Інтернет у самостійній роботі здобувачів ступеня вищої освіти, Дж. Харріс згрупувала їх у шість основних блоків:

1. Міжособистісні контакти як між окремими здобувачами, так і між групами, наприклад, листування між окремими здобувачами, планетарні класи, ділова гра, яку проводить здобувач (викладач).

2. Застосування телекомунікаційних технологій ґрунтується на доборі даних, наприклад, обмін інформацією, сумісний добір даних, консультація експертів.

3. «Сумісна діяльність», що поєднує більш складні моделі використання Інтернет, які потребують навичок сумісної діяльності, наприклад, проектна діяльність, веб-квести та ін.

4. Використання документальних ресурсів, напр., пошук за допомогою консультанта, самостійний пошук документів.

5. Публікації в Інтернет, напр., власної веб-сторінки, сумісна публікація, участь у роботі якогось сервера.

6. Самоосвіта, напр., створення тематичної сторінки, віртуальний музей, інтерактивний курс у мережі та ін.¹⁸⁷

Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр та ін. конкретизують форми самостійної роботи у ВНЗ, найбільш використовувані в практичній діяльності, таким чином:

- освоєння ІКТ, пошук необхідної інформації в мережі Інтернет;
- підготовка до лабораторних, практичних і семінарських занять;
- підготовка до тестування, аудиторної контрольної роботи, самотестування на комп'ютері;
- підготовка до опитування, колоквиуму;
- виконання дипломних, контрольних робіт, завдань;
- підготовка до ділової гри, оформлення її результатів;
- написання доповідей, рефератів, статей, курсових робіт;
- виконання проектів та їх оформлення;
- написання звітів із практики, екскурсій;
- виконання курсового, дипломного проектів.

У багатьох ВНЗ набули поширення проведення олімпіад із різних дисциплін, конкурсів фахової майстерності, конференцій із розробки та використання ІКТ у різноманітних предметних галузях, участь у виконанні науково-дослідних робіт, робота в здобувацьких конструкторських бюро, робота в тренінгових класах, участь у телекомунікаційних проектах та ін. Усі ці заходи враховують специфіку навчального процесу, носять суттєвий творчий характер, сприяють підвищенню інтересу та рівня професійно-пізнавальної активності здобувачів¹⁸⁸.

Як видно з аналізу наукових розвідок, у самостійній та позааудиторній роботі з лінгвометодики найбільш використовуваними є засоби контентної та мережевої груп. Самостійна робота з лінгвометодики як у межах

¹⁸⁷ Harris J. Models of Internet-learning [Electronic resource] / J.Harris. – Access mode : <http://www.univ.guelph.qc.ca/pub/scient/models.html> – Назва з екрану.

¹⁸⁸ Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 67 – 74.

підготовки до практичних занять, так і окремо оцінювані самостійні види робіт та позааудиторна робота у вигляді лінгвометодичного гуртка, факультативу, масових лінгвометодичних заходів тощо ґрунтуються на самостійному опрацюванні здобувачами ступеня вищої освіти: наукових публікацій, навчальної та методичної літератури, мультимедійного лінгвометодичного контенту в інституційних репозитаріях України, електронних бібліотеках навчальних закладів та окремих кафедр, освітніх хмарах та веб-сайтах, створюваних викладачем та пропонувані дистанційних курсах, – обговоренні ходу та результатів цієї роботи у чатах, блогах, на форумах та ін.

Серед усіх вказаних різновидів засобів електронної лінгвометодики для організації самостійної та позааудиторної роботи у виші на перший план, безсумнівно, виходить проектна діяльність здобувачів, оскільки вікові особливості та рівень загальної і фахової підготовки дозволяють здобувачам виконувати значні за обсягом і іноді інноваційні за змістом проекти. Задля реалізації проектної діяльності в самостійній роботі найбільш придатною технологією виступає веб-квестінг – інноваційна освітня технологія, що полягає в постановці перед здобувачами ступеня вищої освіти проблемного, дослідницького завдання з елементами рольової гри, для виконання якого слід широко використовувати вказані зарані інформаційні ресурси Інтернету¹⁸⁹.

Для застосування веб-квестінгу викладач має у межах дистанційного курсу, особистого веб-сайту, окремої веб-сторінки тощо розмістити розроблений веб-квест, тобто проблемно-дослідницьке завдання з лінгвометодики та шляхи його виконання. Наведемо за приклад веб-квест до змістового модуля «Навчання грамоти» як прийом поглиблення знань здобувачів ступеня вищої освіти з розділу, стимулювання й мотивації їх до укладання особистого лінгвометодичного портфолію та ін., що складається з п'яти основних сторінок: «Передмова», «Завдання», «Командні обов'язки», «Ресурси» та «Заключне слово» – і має вигляд окремої веб-сторінки (рис. 32).

¹⁸⁹ Що таке Веб-квест [Електронний ресурс] / Web-квест:). – Режим доступу: <http://kvest-posibnyk.blogspot.com/p/blog-page.html>

У процесі проходження цього веб-квесту здобувачам пропонується укласти електронний посібник із навчання грамоти, що має становити зібрання усіх наявних у мережі Інтернет, розроблених власноруч та структурованих методично правильним чином графічних, відео, аудіо та інших засобів для вивчення однієї з букв українського алфавіту. Для цього вони мають виконати таку послідовність кроків:

1. Вибрати букву, обговоривши вибір з одногрупниками.
2. Обрати команду із чотирьох одногрупників і розподілити обов'язки в команді.
3. Ретельно вивчити ресурси, пропоновані в квесті, вибрати з них все, що стосується обраної командою букви.
4. Систематизувати цей матеріал у окремих папках, створивши інформаційно-джерельну базу.
5. Вдатися до власного пошуку в Інтернеті, доповнити зібрання його результатами.

ВЕБ-КВЕСТ
СТВОРИ ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК

ПЕРЕДМОВА

Упродовж вивчення змістового модуля 1 «Методика навчання грамоти» курсу «Методика навчання мови» ви ознайомилися з великою кількістю розроблених електронних посібників, що містять абетки, мовні розминки, віршички та скоромовки для вивчення різних букв українського алфавіту тощо.

Більшість із них створені практичними працівниками (вчителями початкових класів, вихователями дитячих садків, методистами та ін.) і розміщено у вільному доступі в мережі Інтернет.

Відтак, робота вчителя початкової школи передбачає вміння розробляти й виготовляти такі засоби навчання. Спробуйте свої сили в цій справі, давайте розробимо невеличкі електронні посібники з навчання грамоти, які стануть вам у нагоді в подальшій роботі в початковій школі.

ТОЖ, ДО ВЕБ-ПОДОРОЖІ!

Left sidebar menu:
Передмова
Завдання квесту
Командні обов'язки
Ресурси
Заключне слово

ВЕБ-КВЕСТ
СТВОРИ ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК

ЗАВДАННЯ

Ваш електронний посібник має становити зібрання усіх наявних у мережі Інтернет, розроблених власноруч та структурованих методично правильним чином графічних, відео, аудіо та інших засобів вивчення однієї із букв українського алфавіту.

Для його розробки вам потрібно виконати таку послідовність кроків:

1. Вибрати букву, обговоривши вибір з одногрупниками, для того, щоб шлях вашого веб-квесту просторіями Інтернету не перетинався з іншими шукачами алфавітних «скарбів».
2. Обрати команду із чотирьох одногрупників і розподілити обов'язки у вашій команді.
3. Ретельно вивчити ресурси, пропоновані в нашому квесті, вибрати з них все, що стосується обраної вашою командою букви.
4. Систематизувати цей матеріал у окремих папках, створивши інформаційно-джерельну базу.
5. Вдатися до власного пошуку в Інтернеті, доповнити зібрання його результатами.
6. Розподілити зібраний матеріал на теоретичний (подає відомості про букву, її накреслення, структурні елементи, правила написання, звуки, які вона позначає тощо); практичний, що пропонує учням аналітичні та синтетичні справи з читання, складання мовних моделей, письмо, фонетично-артикуляційні завдання, мовні розминки, пальчикові гімнастики та ін.; дидактичний – підбірка текстів, малих фольклорних жемур'їв, малюнків з вивчуваною буквою та ін.
7. Обрати прозграчне забезпечення, де буде розроблятися посібник: Power Point, Publisher, Ucoz та ін.
8. Розробити структуру та дизайн майбутнього посібника. Обов'язковими структурними частинами є такі: вступна (мотиваційно-заохочувальна), теоретична, практична, дидактична, контрольна, завершальна (рефлексійно-підсумкова). Додаткові частини обрати на свій розсуд.
9. Наповнити структурні частини змістом із інформаційно-джерельної бази й виготовити посібник.
10. Перевірити правильність матеріалу посібника, відповідність методичним вимогам, естетичну складову та ін. Виправити недоліки.

Right sidebar menu:
Передмова
Завдання квесту
Командні обов'язки
Ресурси
Заключне слово

Рис. 32. Приклад першої та другої сторінок веб-квесту з навчання грамоти, розробленого у програмі Microsoft Publisher у форматі окремої веб-сторінки.

6. Розподілити зібраний матеріал на теоретичний (подає відомості про букву, її накреслення, структурні елементи, правила написання, звуки, які вона позначає тощо); практичний, що пропонує учням аналітичні та синтетичні вправи з читання, складання мовних моделей, письмо, фонетично-артикуляційні завдання, мовні розминки, пальчикові гімнастики та ін.; дидактичний — підбірка текстів, малих фольклорних жанрів, малюнків з виучуваною буквою та ін.

7. Обрати програмне забезпечення, де буде розроблятися посібник: Power Point, Publisher, Ucoz та ін.

8. Розробити структуру та дизайн майбутнього посібника. Обов'язковими структурними частинами є такі: вступна (мотиваційно-заохочувальна), теоретична, практична, дидактична, контрольна, завершальна (рефлексійно-підсумкова). Додаткові частини обрати на свій розсуд.

9. Наповнити структурні частини змістом із інформаційно-джерельної бази й виготовити посібник.

10. Перевірити правильність матеріалу посібника, відповідність методичним вимогам, естетичну складову та ін. виправити недоліки.

Для ефективного проходження веб-квесту на третій та четвертій його сторінці (вкладці) здобувачам пропонується обрати в своїй міні-групі аналітика, методиста, програміста, редактора та дизайнера і поступово опрацювати подані інтернет-покликання (рис. 33).

ВЕС КВЕСТ

СТВОРИ ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК

КОМАНДНІ ОБОВ'ЯЗКИ

Для розробки електронного посібника розподіліть обов'язки у своїй команді, беручи до уваги індивідуально-особистісні характеристики кожного із вас: здібності, інтереси, схильності, особисті якості. У кожній команді оберіть таких 5 ролей:

Аналітик

У команді кошту аналітик відповідає за пошук та аналіз інформації, її структурування, і керує її – за формування змісту електронного посібника, його правильності та логістичну відповідність. За етапи створення посібника аналітик відповідає за: вибір букви, добір членів команди, розподіл ролей у ній, формування інформаційно-дисерв'єсної бази посібника.

Методист

Обов'язки методиста полягають у систематизації та методично правильному структуруванні змісту посібника, відбраного разом із аналітиком, класифікації цього матеріалу на теоретичний та практичний; розробці методичної елементації посібника, наповненні всіх його структурних частин методично правильним та лінгвістично якісним матеріалом; контролі за дотриманням всіх методичних вимог до посібника: структура (вступ – теоретична частина – практична частина – енциклопедичний матеріал – контрольна частина – підсумок); зміст, україномовне оформлення, відповідність пропонуваного матеріалу віковим особливостям та інтересам молодших школярів.

Дизайнер

Дизайнер активно підключається до роботи команди на етапі систематизації зібраного матеріалу. З огляду на зміст, тематичну спрямованість та специфіку цього матеріалу дизайнер добиратиме відповідний стиль оформлення та його основні елементи. У співпраці з аналітиком та програмістом дизайнер формує графіку та відкореж майбутнього посібника, обов'язково зважаючи на необхідність україномовного інтерфейсу, що відповідає віковим особливостям молодших школярів та малу їхню інтересів.

Редактор

Редактор відповідає за логіку правильності і зрозумілості відбраного для посібника матеріалу та сформульованих завдань. Робота редактора певна частину на справах і завданнях, розроблених командою самостійно – він обов'язково бере участь у цьому процесі від його початку. Етапи контролю та перевірки посібника контролюються редактором особисто.

Програміст

Обов'язки програміста – у виборі адекватного змістовому наповненню та структурі посібника програмного забезпечення та технічній супровід процесу виставлення посібника.

ВЕС КВЕСТ

СТВОРИ ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК

РЕСУРСИ

<http://www.osvita.ua>
<http://www.osvita.org.ua/>
<http://www.osvita.ua.com/po/>
<http://vrok.at.ua/>
<http://teacher.at.ua/dir>
<http://www.pochatkova-shkola.net/>
<http://metodportal.net/node/595>
<http://school.xvati.com/>
http://pochatkova8.at.ua/index/vchiteli_pochatkovikh_klasiv/0-15
<http://kosarschool.ucoz.ua>
<http://zbanduto2.blogspot.com/>
<http://elena13.ucoz.ru>
<http://percha-shodunka.ucoz.ru>
<http://mykids.ucoz.ru>
<http://sds-lilev.narod.ru>
<http://www.ukr-in-school.edu.ua.net/id/149>
<http://stezhynky.ucoz.ru/>
<http://ditky.at.ua>
<http://valeriks.ucoz.ru>
<http://www.abetka-logopedka.org>
<http://vozniuk.com/lesia>
<https://www.youtube.com/watch?v=3QFYVkJTNq0>
<https://www.youtube.com/watch?v=RKqUY1V9Nw>
www.mousealphabet.com/ua/
www.ex.ua/86724987
[moolik.com.ua/ /10412-ckava-abetka](http://moolik.com.ua/)
www.uamodna.com/.../navchalniy-mulitfilim
abetka.ukrlife.org/abetki.html

Рис. 33. Сторінки веб-квесту з лінгвометодики «Створи електронний посібник»

Як засвідчує практика веб-квестинг є ефективною технологією організації самостійної дослідницько-пошукової роботи здобувачів вищої освіти з лінгвометодики, що сприяє не лише підвищенню рівня їхньої лінгвометодичної компетентності, але й поглибленню інформатичних навичок, здібностей до спільної роботи в команді, стимулює їх до наукової діяльності та ін.

Проектна діяльність ефективно реалізується й у позааудиторній роботі з лінгвометодики, зокрема в межах лінгвометодичних гуртків. Цікавими для сучасних здобувачів можуть стати проекти на розробку електронних засобів навчання мови в початковій школі: електронних наочних, практичних, навчальних посібників, словників, тренажерів і т.д. – невичерпний потенціал для творчості та самовияву студентської молоді; проекти на створення веб-спільнот лінгвометодичної спрямованості, веб-сайтів для вчителів початкової школи, електронних словників із лінгвометодики, електронних бібліотек, лінгвометодичних хмар, особистих

електронних лінгвометодичних портфоліо і т. ін. Зазвичай така робота, грамотно організована викладачем, зацікавлює здобувачів і має результатом ефективний електронний продукт чи ресурс.

Наведемо приклад проектної діяльності здобувачів факультету підготовки вчителів початкових класів ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» у межах гуртка «Електронна лінгвометодика». У 2012 р. спільними зусиллями команди здобувачів із чітко розподіленими обов'язками і обсягом роботи було створено веб-сайт «Найважливіше знаряддя вчителя – СЛОВО...», покликаний підвищувати культуру мовлення студентів факультету та вчителів початкових класів міста Слов'янська (рис. 34).

Отже, самостійна та позааудиторна робота становлять вагому частку навчально-пізнавальної роботи здобувачів ступенів вищої освіти під час опанування курсів лінгвометодичного спрямування, і з часом під впливом освітніх інновацій ця частка лише збільшується, тому викладач лінгвометодики у виші має чітко усвідомлювати важливість методично грамотної й ефективної організації самостійної роботи здобувачів та докладно орієнтуватися в сучасних освітніх технологіях, веб-технологіях, засобах електронної лінгвометодики, що допоможуть якісно організувати цей процес.

Найважливіше знаряддя вчителя – СЛОВО...

Методичні поради

Знаряддя слід гострити!
А ми підкажемо, як це слід робити!

Шановні вчителі, студенти факультету підготовки вчителів початкових класів, а також ті, хто готуються ними стати!

Запрошуємо до співпраці щодо підвищення культури професійного українського мовлення – провідного знаряддя вчителя!

На нашому сайті ви зможете поглибити свої знання щодо наукового стилю українського мовлення, переглянути цікаву добірку тематичних картинок, дізнатися більше про позамовні засоби виразності, а також залишити коментарі та поради з власної практики.

Слово – зброя. Як усеку зброю його слід чистити й доглядати.
М.Рильський

М р і ю я
с л о в а м и
в і д м и х а м и
л ю д с ь к е с е р ц е.
Ц ю с к а р б а ц ю
м р і ю
Л.Забайтца

Зростаємо разом!

Наші координати:
Донецька обл.
м.Слов'янськ
вул. Леніна, 612
Телефон: (555)555-55-55
Факс: (555)555-55-55
Ел. пошта: proverka@example.com

30 ІРР

Домашня сторінка | **Ознаки наукового стилю мовлення** | Рівній школі – рівні мови! | **Орфографічні норми української мови** | **Методичні поради**

Найважливіше знаряддя вчителя – СЛОВО...

Методичні поради

Методичні поради

Постався до педагогічної праці, як до головного змісту свого життя. Створи у собі вчителя!

Будь ерудованим, відмінно знай свій предмет, цікаво і дохідливо викладай навчальний матеріал.

Будь сподвижником, навчись долати потяг до спокою, до байдужості.

Умій поважати кожного учня і бачити у ньому особистість - це складна робота розуму і серця вчителя.

Домашня сторінка | **Ознаки наукового стилю мовлення** | Рівній школі – рівні мови! | **Орфографічні норми української мови** | **Методичні поради**

Рис. 34. Сторінки веб-сайту «Найважливіше знаряддя вчителя – СЛОВО», розробленого в межах гурткової роботи з лінгвометодики здобувачів факультету ПВПК ДВНЗ «ДДПУ».

Контрольні питання й завдання

- 1. Дайте визначення самостійної та позааудиторної роботи здобувачів із лінгвометодики.*
- 2. Обґрунтуйте необхідність застосування в цих формах організації навчально-виховного процесу у ВНЗ засобів електронної лінгвометодики.*
- 3. Які позитивні дидактичні наслідки має ефективна організація самостійної та позааудиторної роботи з лінгвометодики у ВНЗ? Які якості вона розвиває в здобувачів?*
- 4. Як змінюється роль і місце викладача в процесі самостійної роботи здобувачів за умови застосування засобів електронної лінгвометодики?*
- 5. Охарактеризуйте шість основних різновидів застосування мережі Інтернет у самостійній роботі здобувачів із лінгвометодики.*
- 6. Назвіть найбільш використовувані форми самостійної та позааудиторної роботи з лінгвометодики.*
- 7. Застосування засобів електронної лінгвометодики яких груп найбільш характерне для самостійної та позааудиторної роботи здобувачів? Наведіть власні приклади.*
- 8. Які методи навчання на основі засобів електронної лінгвометодики переважають під час організації самостійної та позааудиторної роботи здобувачів? Наведіть власні приклади.*

ТЕХНОЛОГІЧНІ КАРТКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота магістрантів із курсу «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» є необхідною частиною опанування навчальної дисципліни, що покликана поширити, поглибити, узагальнити та систематизувати обсяг знань, умінь і навичок здобувачів, набутий на аудиторних заняттях, закріпити навички самостійної практично-дослідницької та науково-пошукової роботи.

У пропонованих технологічних картках самостійної роботи з курсу «Електронна лінгвометодика у ВНЗ» обрано форму технологічної картки, зважаючи на особливості технологічного підходу, панівного в сучасній освітній системі. Спираючись на загальне визначення – «технологічна картка – документ, що регламентує послідовність виконуваних операцій», у методичних рекомендаціях не лише подано зміст самостійної роботи до кожної із тем, але й окреслено послідовність дій магістранта під час її виконання, що забезпечить найкращий результат та ефективність опанування теми.

Зокрема, опрацьовуючи кожну технологічну картку самостійної роботи, магістрант має спочатку ознайомитися із її загальним інформаційним обсягом, потім вивчити пропоновану літературу й провести первинне закріплення матеріалу за допомогою пропонованих запитань для самоконтролю, зрештою виконати практичні завдання з теми і здійснити саморефлексію, тобто з'ясувати для себе і конкретизувати у вигляді невеликого усного повідомлення, яких саме нових знань, умінь і навичок він набув під час самостійного опрацювання теми.

Підрозділ «Питання для самоперевірки» покликаний узагальнити та систематизувати знання магістрантів, набуті під час опрацювання всіх технологічних карток; «Перелік довідкових джерел» вміщено для магістрантів, які матимуть бажання вивчати кожну із тем більш поглиблено, ніж пропонується в технологічних картках.

Технологічна картка № 1

«Інформаційно-комунікаційна компетентність у професіограмі сучасного вчителя початкових класів»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Сучасні інноваційні тенденції професійної педагогічної освіти в Україні.
2. Основні принципи сполучення традиційних та інноваційних освітніх технологій у вищій педагогічній освіті.
3. Взаємозв'язок традиційних та інформаційно-комунікаційних освітніх технологій у підготовці майбутніх учителів початкових класів.
4. Основні компоненти професіограми сучасного вчителя початкових класів.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Биков В.Ю. Навчальне середовище сучасних педагогічних систем [Електронний ресурс] / Професійна освіта: педагогіка і психологія. – 2004. – С. 59 – 80. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/510/>
2. Вашуленко М.С. Майбутній учитель початкових класів – першовчитель рідної мови [Електронний ресурс] / М.С. Вашуленко / Вісник Глухівського національного педагогічного університету. – Вип. 13. – 2009. – С. 3 – 7. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vgnpu_ped/2009_13/V13_3_7.pdf
3. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: навч. посібник. – К., 1995. – С. 90 – 91.
4. Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». – Херсон, 2011. – 267 с.
5. Хижняк І. А. Особливості лінгводидактичної компетентності сучасного вчителя початкових класів та шляхи її формування

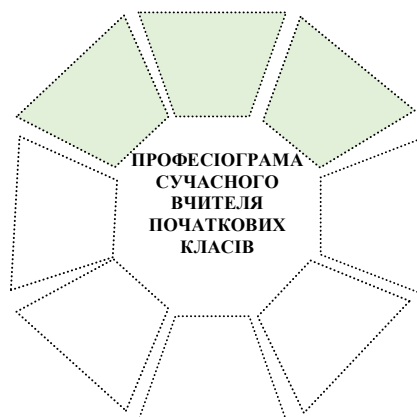
/ І. А. Хижняк / Науковий Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : Педагогічні науки. – № 14 (239). – 2012. – С. 198 – 203.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Які інноваційні тенденції в професійній освіті є найголовнішими сьогодні в Україні?
2. У чому полягає взаємозв'язок традиційних та інформаційних освітніх технологій у підготовці майбутніх учителів початкових класів?
3. Які основні принципи сполучення традиційних та інноваційних освітніх технологій у підготовці майбутніх учителів початкових класів?
4. Які основні компоненти професіограми сучасного вчителя початкових класів?

IV. Виконайте завдання:

1. Укладіть стислий конспект відповіді на кожне питання інформаційного обсягу картки, комплексно використовуючи науково-методичний матеріал із наведених джерел.
2. Заповніть графічну професіограму вчителя початкових класів, вносячи до секторів її складники. У зафарбовані сектори вносьть найбільш вагомий для сучасного вчителя, на вашу думку, компоненти.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми

Технологічна картка № 2

«Електронна лінгвометодика як інноваційна галузь методичної науки та навчальна дисципліна»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Навчальні видання з електронної лінгвометодики в Україні: наявність, різновиди, доступність.
2. Навчальні видання з електронної лінгвометодики в зарубіжних країнах: наявність, різновиди, доступність.
3. Ергономічні, етичні, естетичні та правові аспекти використання засобів електронної лінгвометодики на заняттях з лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін у педагогічному ВНЗ.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Бадер В.І. Електронна лінгводидактика: стан і перспективи / В. І. Бадер // Освіта та педагогічна наука. – № 2 (151). – 2012. – С. 34 – 43.
2. Бовтенко М.А. Компьютерная лингводидактика: Учебное пособие / М. А. Бовтенко. – М.: Флинта-Наука, 2005. – 215 с.
3. Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика в системе инновационного языкового образования : дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык, уровни общего и профессионального образования)» / А. Д. Гарцов / Российский университет дружбы народов. – М., 2009. – 534 с.
4. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгводидактики / І. І. Костікова. – Вінниця : «Поділля 2000», 2007. – 240 с.
5. Морська Л. І. Дидактичні основи підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій в професійній діяльності / Л. І. Морська. – [Електронний ресурс]. – <http://eprints.zu.edu.ua/1868/1/08mlitpd.pdf>. – Назва з екрану.

6. Хижняк І. А. Електронна лінгвометодика як навчальна дисципліна у фаховій підготовці магістрів початкової освіти / І. А. Хижняк / Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [За заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Вип. LXIX. – Слов'янськ: ДДПУ, 2014. – С. 28 – 38.

7. Хижняк І. А. Українська електронна лінгвометодика: історико-термінологічний екскурс / І. А. Хижняк // Вища освіта України. – № 3 (додаток 2). – Т. 1. – м. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, – 2014. – С. 146 – 150.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Які навчальні видання з електронної лінгвометодики наявні нині в Україні?

2. Які навчальні видання з електронної лінгвометодики наявні в зарубіжних країнах?

3. У чому полягають ергономічні аспекти використання засобів електронної лінгвометодики на заняттях з лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін у педагогічному ВНЗ.

4. У чому полягають етичні та естетичні аспекти використання засобів електронної лінгвометодики на заняттях з лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін у педагогічному ВНЗ.

5. У чому полягають та правові аспекти використання засобів електронної лінгвометодики на заняттях з лінгвістичних та лінгводидактичних дисциплін у педагогічному ВНЗ.

IV. Виконайте завдання:

1. Проведіть пошукове дослідження в мережі Інтернет і укладіть перелік наявних і доступних для використання навчальних видань з електронної лінгвометодики в Україні та зарубіжних країнах.

2. Критично проаналізуйте ці видання і дайте коротку характеристику кожному із них. Розпочніть переліком із характеристикою власне електронне портфоліо з курсу «Електронна лінгвометодика у ВНЗ».

3. Проведіть комплексне реферативне дослідження з теми «Ергономічні, етичні, естетичні та правові аспекти використання засобів електронної лінгвометодики на заняттях у педагогічному ВНЗ».

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми.

Технологічна картка № 3 «Історичні витоки та філософсько-методологічні підвалини електронної лінгвометодики»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Розвиток термінології на позначення електронної лінгвометодики в Україні.
2. Сучасні е-лінгвометодичні об'єднання та Інтернет-спільноти в Україні та світі.
3. Сутність та вияв процесів фундаменталізації, гуманізації, гуманітаризації, демократизації й екологізації освіти в Україні.
4. Неопрагматизм і педагогічна герменевтика в освітній системі України.
5. Технологічний та ресурсний підходи до навчання лінгвометодики у ВНЗ – основа електронної лінгвометодики.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Вознюк О. В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія / О. В. Вознюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. – 708 с.
2. Дідук-Ступ'як Г. І. Філософські концепти лінгвометодичної технології „інтеракція різнотипових підходів до вивчення української мови” [Електронний ресурс] / Г. І. Дідук-Ступ'як //Електронне наукове фахове видання «Науковий вісник Донбасу». – № 2 (22),

2013. – Режим доступу до журналу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/index.htm>. – Назва з екрану.

3. Залізник Н. Неопрагматизм і критична педагогіка у підготовці майбутнього вчителя до освітньо-виховної діяльності у громаді в США // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна. – Вип 22. – 2007. – С. 268 – 273.

4. Мараховська Н.В. Застосування герменевтичного методу в процесі навчання іноземної (англійської) мови у ВНЗ з метою формування професійної ідентичності майбутніх учителів іноземної мови [Електронний ресурс] / Н. В. Мараховська / Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – № 953. – С. 173 – 179.

5. Микитюк С. О. Ресурсний підхід у підготовці майбутніх учителів до інноваційної діяльності // Теорія і практика управління соціальними системами / С. О. Микитюк. – № 4. – 2011. – С. 54 – 61.

6. Остапенко Н. М. Теоретичні і методичні засади формування лінгводидактичної компетентності у майбутніх учителів української мови і літератури : дис. ... д. п. н. : 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова) / Н. М. Остапенко / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 471 с.

7. Шовковий В. М. Педагогічна герменевтика в контексті сучасних герменевтичних теорій // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Випуск LXIV (64). – К. : КПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 209 – 219 с.

8. Шулдик В.І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі: навч.- метод. посібн. – Умань: ПП Жовтий, 2012. – 310 с.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Як розшифровується англійська назва *CALL* на позначення наукового напрямку, що досліджує проблеми застосування електронних засобів навчання мови?

2. Які проблеми піднімають дослідники в галузі *CALL* у східних країнах? Наведіть приклади.

3. Які вияви процесів фундаменталізації, гуманізації, гуманітаризації, демократизації й екологізації в освіті Україні?

4. Які нормативні документи регламентують протікання процесів фундаменталізації, гуманізації, гуманітаризації, демократизації й екологізації в освіті Україні?

5. Як проявляються неопрагматизм і педагогічна герменевтика у фаховій лінгвометодичній освіті?

6. Чому саме технологічний та ресурсний підходи становлять базові підвалини застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ та початковій школі?

IV. Виконайте завдання:

1. Проведіть дослідження в мережі Інтернет і з'ясуйте, яка переважна тематика досліджень сучасного *CALL* у країнах Європи і Великобританії? У східних країнах? Наведіть приклади.

2. Вивчивши матеріали на сайті <http://www.eurocall-languages.org/>, з'ясуйте основні напрями діяльності «Європейської асоціації з питань комп'ютерного вивчення мови» *EuroCALL*. Оцініть їх важливість для розвитку нагальних проблем електронної лінгвометодики.

3. За допомогою наукового пошуку в українських електронних бібліотеках, репозитаріях і т.д. укладіть перелік українських публікацій із проблем застосування засобів електронної лінгвометодики в навчанні української мови за останні 3 роки.

4. З урахуванням вимог герменевтичного підходу розробіть якісний навчальний гіпертекст з однієї лінгвометодичної теми для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми.

Технологічна картка № 4

«Психолого-педагогічні та санітарно-гігієнічні норми застосування засобів електронної лінгвометодики в педагогічному ВНЗ»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Ставлення сучасних здобувачів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання.
2. Урахування індивідуальних і вікових психофізіологічних особливостей у процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях з лінгвістики та лінгвометодики.
3. Санітарно-гігієнічні вимоги до застосування ІКТ. Гігієнічні критерії раціональної організації заняття з МНУМ.
4. Дидактичні принципи використання засобів електронної лінгвометодики в навчанні лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін.
5. Дидактичні функції застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ.
6. Роль загальнодидактичних принципів у впровадженні засобів електронної лінгвометодики у виші.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Биков В.Ю. Методичні системи сучасних інформаційно-освітніх технологій [Електронний ресурс]/ Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / за ред. Л. Л. Товажнянського та О. Г. Романовського. – Вип.3. – 2002. – С. 73 – 83. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/502/>
2. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія. - К.: Атіка, 2008. – 684 с.
3. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 87 – 95.

4. Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України.- К.: Атіка, 2004.- 240 с.

5. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти) : навч.-метод. посібн. /авт.кол.; за ред. М. Л. Смұльсон. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 256 с.

6. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності / Т. І. Коваль, С. О. Сисоєва, Л. П. Сущенко. – навч.-метод. посібник. – К: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.

7. Лозова В.І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання. навч. посібник. – Харків, 2002. – 235 с.

8. Морська Л. І. Дидактичні основи підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій в професійній діяльності /Л. І. Морська. – [Електронний ресурс].– <http://eprints.zu.edu.ua/1868/1/08mlitpd.pdf>. – Назва з екрану.

9. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учебн. пособ. / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под. ред. Е. С. Полат. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – С. 27.

10. Педагогические технологии в профессиональном учебном заведении : учебн. [В. Е. Гусева, О. Б. Епишева, В. М. Монахов, Д. Ю. Трушников] / под общ. ред. О. Б. Епишевой. – Тюмень: Изд-во ТюмГНГУ, 2009. – 260 с.

11. Чернилевський Д. В. Дидактические технологии в высшей школе. / Д. В. Чернилевський. – М., 2002. – 416 с.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Яке ставлення студентів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання на заняттях у ВНЗ зазначено в науковій літературі?

2. Чи є потреба в урахуванні індивідуальних і вікових психофізіологічних особливостей студентів у процесі використання засобів електронної лінгвометодики на заняттях у виші?

4. Які санітарно-гігієнічні вимоги до застосування засобів електронної лінгвометодики висуваються до занять у ВНЗ?

5. Яких гігієнічних критеріїв раціональної організації заняття з МНУМ слід додержувати?

6. Які загальнодидактичні принципи відображаються в процесі використання засобів електронної лінгвометодики в навчанні лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін?

7. Які є специфічні дидактичні принципи використання засобів електронної лінгвометодики в навчанні лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін?

8. Які дидактичні функції застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ?

9. Яка роль загальнодидактичних та специфічних принципів у впровадженні засобів електронної лінгвометодики у виші?

IV. Виконайте завдання:

1. Укладіть схематичний конспект відповіді на кожне питання інформаційного обсягу картки, комплексно використовуючи науково-методичний матеріал із пропонованих джерел.

2. У аспекті урахування індивідуальних і вікових психофізіологічних особливостей студентів проведіть спостереження за навчально-виховним процесом на занятті із лінгвістичної чи лінгвометодичної дисциплін із застосуванням ІКТ.

3. Розробіть зміст анкети і проведіть анкетування студентів однієї групи на предмет їхнього ставлення до застосування ІКТ на заняттях у виші. Опрацюйте відповіді анкетування та узагальніть висновки, додайте у власне електронне портфоліо.

4. Укладіть схематичний конспект відповіді на кожне питання інформаційного обсягу картки, комплексно використовуючи науково-методичний матеріал із пропонованих джерел.

5. Підготуйте доповідь «Дидактичні функції застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ»

6. Сформулюйте декілька дискусійних запитань із теми самостійної роботи для подальшого обговорення в групі.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми.

Технологічна картка № 5

«Технічне забезпечення засобів електронної лінгвометодики»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Техніко-педагогічні характеристики апаратних засобів електронної лінгвометодики.

2. Комп'ютерний клас як засіб реалізації мережевих технологій навчання лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін у вищій школі.

3. Версії і розділи програмного забезпечення інтерактивних дощок. Універсальна технологія роботи з інформацією.

4. Програмні засоби для створення електронних посібників та підручників: *HyperMethod, Macromedia Authorware, Macromedia Director, ToolBook, КАДИС, SunRuv, Ebook Edit Pro, BookEditor, ChmBookCreator, ExeBook, Crossword, My Test, AD Tester* та ін.

5. Програмні засоби загального та лінгвометодичного призначення: *Paint, Corel Draw, Adobe Flash Player, KMPlayer, AIMP, Winamp, Windows Media Player, Audacity, Virtual DJ Home, mp3DirectCut, Windows Movie Maker, XMedia Recode, Windows Live Movie Maker* та ін.;

6. Інформаційно-ресурсні засоби електронної лінгвометодики.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах

1. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / [В.В.

Лапінський, А.Ю. Пилипчук, М.П. Шишкіна та ін.]; за наук. ред. проф. В.Ю. Бикова – К.: Педагогічна думка, 2010. – 160 с.

2. Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи / авт.кол.; за ред. В. М. Мадзігона, Ю. О. Дорошенка. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 272 с.

3. Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2005. – 272 с.

4. Інформаційні технології та електронні засоби навчального призначення – ознака сучасного уроку. Конспекти уроків /І. І. Цимбал, Б. А. Дьяченко, Т. М. Сорочан та ін. – Луганськ : Знання, 2006. – 504 с.

5. Носенко Т. І. Інформаційні технології навчання : навч. посібн. / Т.І.Носенко. – К. : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – 184 с.

6. Лапінський В. В. Мультимедійна дошка /В. В. Лапінський, Л. В. Карташова. – К. : Шк. Світ, 2011. – 128 с.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Які технічні характеристики програмно-апаратних засобів навчального призначення найбільш важливі для застосування їх у навчально-виховному процесі?

2. Які найбільш поширені програми-тренажери та здоров'язберезувальні програми існують у вільному доступі?

3. Які з них краще відповідають завданням лінгвометодичного навчання?

4. Які елементарні програми для створення навчальних веб-сторінок ви знаєте? Які з них використовуєте? Із якою метою?

5. Яке основне призначення мультимедійного проектора на лінгвометодичних лекціях? На практичних заняттях? У гуртковій роботі?

6. Які загальні переваги для навчального заняття з МНУМ містить використання мультимедійного проектора?

7. Чи більших дидактичних можливостей для занять із МВУМ надає мультимедійний проектор із функцією інтерактивної дошки? Яких саме?

8. Чи можна назвати комп'ютерний клас основним засобом реалізації мережевих технологій навчання лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін у вищій школі? Обґрунтуйте свою думку.

IV. Виконайте завдання

1. Укладіть перелік доступних програмних засобів навчального призначення на факультеті. Проведіть техніко-педагогічну характеристику цих засобів.

2. Проведіть практичне дослідження програмного забезпечення (в мережі Інтернет чи на програмних дисках) і укладіть стислий опис-характеристику програм-тренажерів (з лінгвістики, лінгвометодики, з мови для початкової школи та ін.); здоров'язберезувальних програм (напр., *Eyes Guard*, *Break Time*, *Eyes Keeper*); програм голосового керування (напр., «Горинич», «Диктант», «Диктограф», «Voice Commander», «Говорилка»); елементарних програм для створення навчальних веб-сторінок, сайтів, порталів (напр., *Microsoft Publisher*, *Front Page* та ін.). Додайте опис у власне електронне портфоліо.

3. Узагальніть результати практичного дослідження у вигляді поширеної доповіді «Можливості застосування програмного та інформаційно-ресурсного забезпечення різних видів під час підготовки до занять із МНУМ».

4. Укладіть стислий конспект відповіді на кожне питання інформаційного обсягу картки, комплексно використовуючи науково-методичний матеріал із пропонованих джерел.

5. Дослідіть версії і розділи програмного забезпечення інтерактивних дощок. На основі укладеного переліку доведіть, що це універсальна технологія роботи з інформацією на навчальному занятті.

6. Укладіть опис-характеристику мультимедійного проектора: призначення, можливості застосування на заняттях із МВУМ.

7. Напишіть реферат «Комп'ютерний клас як засіб реалізації мережевих технологій навчання лінгвометодичних дисциплін у вищій школі».

8. Підготуйте доповідь «СМАРТ-дошка – універсальна технологія роботи з інформацією на навчальному занятті».

9. Дослідіть інформаційне наповнення розважально-навчальних сайтів для молодших школярів. Проведіть їх критичний аналіз.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми.

Технологічна картка № 6

«Навчально-методичні засоби електронної лінгвометодики»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Сутність поняття «мультимедійні засоби навчання» в педагогічній науці.

2. Особливості гіпермедійної та гіпертекстової технологій.

3. Суб'єкти освітніх процесів в умовах мережевого світу. Дидактичні особливості застосування ресурсів Інтернет у навчальному процесі.

4. Алгоритм підготовки викладача до застосування навчально-методичних засобів електронної лінгвометодики.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 48 – 49.

2. Довгий І. Мультимедійні засоби у вивченні мови як іноземної з допомогою Інтернет-технологій / І. Довгий // Теорія і практика

викладання української мови як іноземної. – Вип. 3. – 2008. – С. 79 – 81.

3. Електронні засоби навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znanius.com/>. – Назва з екрану.

4. Козяр М. М. Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі / М. М. Козяр, А. Д. Кузик // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук пр. – Вип. 10. – (Ред. кол. І А. Зязюн та ін. – Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2006. – С. 240 – 345.

5. Кононець Н. В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розробка електронних підручників [Електронний ресурс] / Н. В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. – 2009. – № 6. – С. 203. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpm/2009_6/kononec.pdf с 202. – Назва з екрану.

6. Самсонов В. В. Методи та засоби Інтернет-технологій : навч. посібн. / В. В. Самсонов. – Х : Компанія СМІТ, 2008. – 263 с.

7. Філіпова Л. Я. Інформаційно-комунікативні прояви ресурсного потенціалу Інтернету / Л. Я. Філіпова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – №. 2. – С. 44 – 48.

8. Шевченко В. Л. Організаційно-педагогічні та дидактико-психологічні основи проектування інформаційного навчального середовища із застосуванням програмно-інструментального комплексу : навч.-метод. посібн. / В. Л. Шевченко. – К.: Освіта України, 2010. – 104 с.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність поняття «мультимедійні засоби навчання» в педагогічній науці?

2. Чому мультимедіа-технологію характеризують як основу гіпермедіа та інтерактивної технологій?

3. Коли і у якій галузі виникли мультимедіа-технології?

4. Коли і чому мультимедіа почали масово застосувати з освітньою метою?

5. Які основні можливості дидактичні переваги мультимедіа-технології в освіті?

6. Які провідні цілі застосування навчальних продуктів, створених за допомогою мультимедіа-технологій?

1. Які методичні особливості застосування електронних підручників і посібників на заняттях із лінгвометодики?

2. Які тестові середовища, на вашу думку, найбільш ефективні для застосування на заняттях із лінгвометодики?

3. Які основні етапи конструювання тестових завдань та їх типи виділяють у науково-методичній літературі?.

4. Які вимоги до змісту та оформлення тестів із педагогічних дисциплін для ВНЗ застосовуються в практиці викладання?

5. Яку специфіку мають електронні педагогічні посібники і підручники для ВНЗ?

6. Які переваги електронного посібника (підручника) перед традиційними варіантами навчальних видань?

7. Які вимоги висуваються до розробки електронних педагогічних посібників і підручників для ВНЗ?

8. Які етапи створення та обов'язкові структурні елементи електронного посібника (підручника)?

9. Яка методика підготовки та створення електронного посібника (підручника) найбільш поширена в практиці викладацької діяльності?

IV. Виконайте завдання:

1. Укладіть стислий конспект відповіді на кожне питання інформаційного обсягу картки, комплексно використовуючи науково-методичний матеріал із пропонованих джерел.

2. Дослідіть застосування мультимедіа технологій у електронних виданнях лінгвометодичного призначення для початкової та вищої

школи (по 1 – 2 приклади). Укладіть перелік найбільш вживаних форм у виданнях для початкової школи та ВНЗ.

3. Проаналізуйте електронний навчальний контент викладачів факультету із лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін. Укладіть опис 2-х ЕНМК, проведіть аналіз їх систематизованості, інтерфейсу, зробіть висновки.

4. На основі результатів аналізу розробіть вимоги до змісту та інтерфейсу лінгвометодичного ЕНМК, додайте у власне електронне портфоліо.

5. Доберіть матеріал для застосування гіпермедіа, гіпертексту, мультимедіа, обравши для цього 1 тему із курсу МНУМ. Розробіть план і сценарій їх застосування.

6. На основі аналізу науково-методичної літератури визначте етапи конструювання тестових завдань із лінгвістики та лінгвометодики, визначте найбільш придатні для контролю знань з лінгвометодики типи тестових завдань, визначте вимоги до змісту та оформлення лінгвометодичних тестів. Укладіть їх перелік та додайте у власне електронне портфоліо.

7. Дослідіть доступні тестові оболонки, придатні для створення тестових середовищ із лінгвометодики. За допомогою однієї із оболонок розробіть контрольний тест до одного змістового модуля курсу МВУМ, додайте у власне електронне портфоліо.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми

Технологічна картка № 7

«Контентні засоби електронної лінгвометодики»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Електронний навчальний контент: призначення, способи організації, основні принципи побудови, різновиди.

2. Вимоги до інтерфейсу електронного навчального контенту лінгвометодичного змісту.

3. Інституційні репозитарії України.
4. Відкриті освітні ресурси в Україні.
5. Електронні бібліотеки, інтернет-архіви, електронні енциклопедії в Україні.
6. Електронні лінгвометодичні видання в Україні та в світі.
7. Хмарні освітні проекти в Україні.
8. Хмарні технології в навчанні лінгвометодики.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Биков В. Ю. Корпоративні інформаційні системи підтримання науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів /В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна //Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – № 43 (2). 2015. – С. 178 – 206.

2. Відкриті освітні ресурси [Електронний ресурс] /Вікіпедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%>. – Назва з екрану.

3. Воропаєва В. Вплив репозитарію відкритого доступу на підвищення рейтингу ВНЗ [Електронний ресурс] : м-ли Міжнар. наук. конф. [«Наукова комунікація в цифрову епоху»] (30 січня – 1 лютого 2013 р.) /В. Воропаєва. – К. : Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія». – Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2075>

4. Кух А. М. Хмарні технології. Теоретичні відомості. [Електронний ресурс] / А. М. Кух. – Режим доступу : <http://kukh.ho.ua/kurs/KITON/H1.pdf>. – Назва з екрану.

5. Литвинова С. Г. Методика проектування та використання хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу : метод. рекомендації. / С. Г. Литвинова – Київ. : Компринт, 2015. – 280 с.

6. Лук'яненко Л. В. Електронний журнал як новий засіб наукової комунікації: бібліотечно-прикладний аспект [Електронний ресурс] / Л. В. Лук'яненко : матеріали міжнар. веб-конф. [«Імперативи

розвитку електронних бібліотек: pro et contra»] (м. Харків, 27 берез. 2014 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка, Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка ; [за заг. ред. Н. П. Пасмор]. – Електрон. текстові дані. – Х., 2014. – С. 160 – 166. – Назва з екрану.

7. Пушкарьова Т.О. Електронний контент: особливості застосування і нові можливості пізнання світу //Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 4 (92). – 2011. – С. 7 – 11

8. Стрюк А. М. Система хмаро орієнтованих засобів навчання як елемент інформаційного освітньо-наукового середовища ВНЗ / А. Стрюк, М. Рассовицька // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 42. – № 4. – С. 150 – 158.

9. Шишкіна М. П. Хмаро орієнтоване освітнє середовище навчального закладу: сучасний стан і перспективи розвитку досліджень / М. П. Шишкіна, М. В. Попель // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Том 37. – № 5. – С. 66 – 80.

10. Ярошенко Т. О. Відкритий доступ — шлях до присутності України у світовій науковій спільноті / Т. Ярошенко // Вища школа. – 2011. – № 3. – С. 6.

11. Ярошенко Т. О. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років / Тетяна Ярошенко // Бібліотечний вісник. — 2011. — № 5. — С. 4.

12. Ness I. How to receive language feedback for free and provide it for profit using Soundcloud [Electronic recourse]. – Access mode : <http://www.fluentin3months.com/soundcloud/>. – Назва з екрану.

13. Warschauer M. Learning in the Cloud: How (and Why) to Transform Schools with Digital Media /M. Warschauer. – New York, NY : Teachers College Press, 2011. – P. 5.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Як визначається поняття «електронний навчальний контент» у сучасній електронній педагогіці?

2. Як на цій основі можна визначити «електронний лінгвометодичний контент»?

3. Яке призначення, способи організації, основні принципи побудови, різновиди «електронного навчального контенту»?

4. У чому полягає основний принцип організації навчальних мультимедійних систем – модульність?

5. Як за допомогою електронного навчального контенту реалізується принцип комплексності навчальних електронних матеріалів?

6. Які вимоги висуваються до інтерфейсу електронного навчального контенту?.

7. Які інституційні репозитарії діють наразі в Україні?

8. Які навчальні заклади чи установи України надають відкритий доступ до освітніх ресурсів?

9. Які електронні бібліотеки діють в Україні на загальнодержавному рівні?

10. Які українські лінгвометодичні електронні бібліотеки, інтернет-архіви, енциклопедії нині наявні в мережі Інтернет?

11. Які хмарні технології описано в іноземних дослідженнях з електронної лінгвометодики?

IV. Виконайте завдання:

1. Дослідіть наявні в Україні інституційні репозитарії. Чи є в них лінгвометодичні джерела? Які саме? Укладіть перелік.

2. Вивчіть можливості програмного забезпечення електронної лінгвометодики щодо створення електронних бібліотек та енциклопедій. Укладіть перелік із зазначенням основних переваг і недоліків кожного програмного середовища.

3. За допомогою переліку й доступного програмного забезпечення розробіть фрагмент електронної бібліотеки до змістового модуля «Методика вивчення мовної теорії» з дотриманням усіх вимог до електронних (віртуальних) бібліотек: наявність метаданих, бібліографічних описів, навігація, гіпертекст, цифрові об'єкти різних типів та ін.

4. Розподіливши в групі змістові модулі й теми базового курсу лінгвометодики, за допомогою доступного програмного забезпечення створіть електронну лінгвометодичну енциклопедію.

5. На основі спільної роботи в будь-якому з хмарних сховищ (Dropbox, Google Drive, Microsoft SkyDrive, Яндекс.Диск, Amazon Cloud Drive та ін.) створіть навчальну хмару з лінгвометодики, завантаживши до неї фрагмент електронної бібліотеки та електронну енциклопедію, додайте наукові посилання на наукові джерела з лінгвометодики, дидактичний матеріал і т.д.

6. Розробіть 5 завдань для використання створеної лінгвометодичної хмари в навчальному процесі на факультеті ПВПК.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми.

Технологічна картка № 8

«Мережеві засоби електронної лінгвометодики»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Спеціалізований веб-ресурс як багатофункціональний складник електронного лінгвометодичного контенту.
2. Особисті веб-сайти вчителів початкової школи в Україні.
3. Українські особисті веб-сайти викладачів вишів із лінгвометодики.
4. Веб-сайти кафедр і методоб'єднань учителів із лінгвометодики.
5. Дистанційні курси лінгвометодичного спрямування в Україні.
6. Дистанційні технології в лінгвометодичній освіті.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Антощук С. В. Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти [Електронний ресурс] / С. В. Антощук. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/Kalachova/ss-30706764>. – Назва з екрану

2. Биков В. Ю. Технологія створення дистанційного курсу : навч. посібн. /В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, О. В. Рибалко, Ю. М. Богачков / за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.

3. Буртовий С.В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики : метод. посібн. /С. В. Буртовий. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – 48 с.

4. Вдович С. М. Сучасні освітні технології мовної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування : метод. посібн. / С. М. Вдович., О. В. Палка. – К. : Педагогічна думка, 2013. – С. 64.

5. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – С. 57 – 58.

6. Интернет-обучение: технологии педагогического дизайна / Моисеева М. В., Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Нежурина М. И. /под ред. М. В. Моисеевой. – М.: ИД «Камерон», 2004. – С. 125.

7. Карташова Л. А. Особистий сайт педагога – вимога часу // Освіта. – 3 – 10 лютого, 2010. – С. 6.

8. Методичні рекомендації до розроблення електронного навчального курсу [Електронний ресурс] : метод. рекомендації до електронного навчального курсу / уклад. Т. Ю. Примак, О. О. Петруша. – Київ, 2015. – С. 6.

9. Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – С. 29.

10. Створення вчителями особистих веб-сайтів – виклик часу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pechenigir-da.gov.ua/2011-05-17-18-40-33/2016-02-26-07-01-28.html>

11. Теория и практика дистанционного обучения : учебн. пособ. / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2004. – С. 173.

12. Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – С. 25.

13. Тутаров Д. Використання вчителем особистого сайту [Електронний ресурс] / Д. Тутаров. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/method/technol/2900/>. – Назва з екрану.

14. Хуторской А. В. Интернет в школе. Практикум по дистанционному обучению / А. В. Хуторской. – М.: ИОСО РАО, 2000. – 304 с.

15. Цурін О. П. Викладацькі сайти: кому вони потрібні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kpi.ua/837-4#sthash.SocOyXiC.dpuf>. – Назва з екрану.

16. Barger J. Weblog resources FAQ [Electronic Resource] / J. Barger. – Available : <http://www.robotwisdom.com/weblogs>. – Назва з екрану.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. У чому полягають функції та роль спеціалізованого веб-ресурсу як багатофункціонального засобу електронної лінгвометодики?

2. Які функції особистого веб-сайту вчителя початкової школи в навчальному процесі?

3. Які форми роботи з молодшими школярами може застосовувати вчитель у початкових класах?

4. Як можна працювати зі здобувачами на основі використання особистого веб-сайту з лінгвометодики викладачу вишу?

5. Які особисті веб-сайти з лінгвометодики у ВНЗ наявні наразі в мережі Інтернет?

6. Які функції дистанційного курсу з лінгвометодики за змішаної форми навчання у ВНЗ?

7. Які технології дистанційного навчання найбільш використовуювані в дистанційному курсі з лінгвометодики?

IV. Виконайте завдання:

1. Проведіть критичний аналіз 5 сайтів учителів початкової школи України. Які спільні компоненти в їх структурі і змісті? Які з них, на вашу думку, більш ефективні? Чому?

2. Дослідіть наявні в мережі Інтернет дистанційні курси з української мови для молодших школярів. Проведіть критичний аналіз їх наповнення. Чи будуть вони, на вашу думку, мати ефективність і чи можна прирівняти їх до стаціонарного навчання в школі? Обґрунтуйте свою позицію.

3. Узагальніть необхідний науковий та емпіричний матеріал і розробіть вебінар із теми «Дистанційний курс з української мови для молодших школярів». Підготуйте сценарій вебінару.

4. Розробіть завдання для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра на основі застосування технології ВікіВікі.

5. Розробіть веб-квест із лінгвометодики для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра, оформіть його у доступному програмному середовищі.

6. На основі аналізу науково-методичної літератури розробіть переліки:

- ефективних форм організації лінгвометодичних вебінарів;
- методів навчальної співпраці під час проведення лінгвометодичного вебінару;
- етапи підготовки та розробки сценарію лінгвометодичного вебінару.

7. Підготуйте доповідь «Лінгвометодичний вебінар як інноваційна форма навчання». Додайте рекомендації щодо організації лінгвометодичних вебінарів у власне електронне портфоліо.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми.

Технологічна картка № 9

«Методи оцінювання якості електронної лінгвометодичної навчальної продукції»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Ієрархічна структура критеріїв оцінювання якості. Стандарт ISO/IEC 9126-1.
2. Науково-методична експертиза якості навчальних програмних засобів: методичні засади, інструментарій, значення, етапи та складники.
3. Огляд наявної в Україні електронної та мультимедійної продукції з лінгвістики та лінгвометодики, її аналіз.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Методи та підходи до оцінювання якості програмних засобів навчального призначення: аналітична записка [упорядкув. Лапінський В.В.; Скрипка К.І.; Мотилькова З.О.; за наук.ред. Шишкіної М.П.]; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. – Київ, 2010. - 108 с.
2. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти) : навч.-метод. посібн. /авт.кол.; за ред. М. Л. Смільсон. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 256 с.
3. Бовтенко М.А. Структура и содержание информационно-коммуникационной компетенции преподавателя русского языка как иностранного : дис... д-ра пед. наук. : спец. 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (русский язык как иностранный). – М., 2006. – 485 с.
4. Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика в системе инновационного языкового образования : дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык, уровни общего и профессионального

образования)» / А. Д. Гарцов /Российский университет дружбы народов. – М., 2009. – 534 с.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. У чому виявляється ієрархічна структура критеріїв оцінювання якості електронних засобів навчання?

2. У чому полягають особливості побудови моделі якості програмного забезпечення у відповідності до рекомендацій міжнародного стандарту ISO/IEC 9126-(1:4)?

3. Яким чином проводиться грамотна науково-методична експертиза якості навчальних програмних засобів?

4. Яке значення має науково-методична експертиза якості навчальних програмних засобів?

5. Які методичні засади та інструментарій використовуються в ході науково-методичної експертизи якості навчальних програмних засобів?

6. Які основні етапи та складники аналізу якості лінгвометодичних програмних засобів та електронної продукції розроблено на сьогодні?

IV. Виконайте завдання:

1. Укладіть стислий конспект відповіді на кожне питання інформаційного обсягу картки, комплексно використовуючи науково-методичний матеріал із пропонованих джерел.

2. Укладіть короткі рекомендації щодо вимог до електронної лінгвометодичної продукції та контролю її якості на різних етапах розробки, застосовуючи основні положення стандарту ISO/IEC 9126, додайте у власне електронне портфоліо.

3. Шляхом теоретичного дослідження в мережі Інтернет проведіть огляд наявної в Україні електронної та мультимедійної продукції з лінгвістики та лінгвометодики (для початкової та вищої школи), укладіть її перелік, додайте у власне електронне портфоліо.

4. За розробленими (під час виконання завдання 2) рекомендаціями та укладеним (під час виконання завдання 3)

переліком проведіть критичний аналіз 2 видань для початкової школи і 2 – для вищої.

5. За матеріалами аналізу підготуйте доповідь «Якість електронної лінгвометодичної продукції в Україні».

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми

Технологічна картка № 10

«Застосування засобів електронної лінгвометодики в аудиторній роботі у ВНЗ»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Основні методи навчання лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін у ВНЗ із застосуванням засобів електронної лінгвометодики.

2. Лекційні презентації. Типи слайдів, методичні прийоми їх опрацювання на лекції.

3. Застосування засобів електронної лінгвометодики на практичних заняттях. Типи завдань.

4. Гіпертекст як Інтернет-технологія: історія виникнення, загальна характеристика.

5. Стандарт мови запису гіпертекстів – html (мова розмітки гіпертекстів). Гіперзв'язки в навчальному тексті: внутрішні перехресні та зовнішні посилання.

6. Загальні правила виконання гіперпосилань у програмних засобах. Гіпермедіа-технологія.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Бовтенко М.А. Структура и содержание информационно-коммуникационной компетенции преподавателя русского языка как иностранного : дис... д-ра пед. наук. : спец. 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (русский язык как иностранный). – М., 2006. – 485 с.

2. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... д. п. н. : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти /І. М. Богданова /Південноукраїнський ДПУ імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 441 с.

3. Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика в системе инновационного языкового образования : дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык, уровни общего и профессионального образования)» / А. Д. Гарцов /Российский университет дружбы народов. – М., 2009. – 534 с.

4. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгвометодики /І. І. Костікова. – Вінниця : «Поділля 2000», 2007. – 240 с.

5. Лебедев А. Секреты хорошего гипертекста. – [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.artlebedev.ru/kovodstvo/sections/83/>. – Назва з екрану.

6. Науменко О. М. Використання мультимедійних засобів у підготовці студентів педагогічних коледжів /Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / Гол. ред.: В.Ю. Биков; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України. – 2008. – № 4(8). – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em8/content/08nomscp.htm>. – Назва з екрану.

7. Самсонов В.В. Методи та засоби Інтернет-технологій : навч. посібн. /В.В.Самсонов. – Х : Компанія СМІТ, 2008. – 263 с.

8. Смирнова-Трибульская Е.Н. Основы формирования информатических компетентностей учителей в области дистанционного обучения : моногр. / научн. ред. акад. АПН Украины, д. п. н., проф. М.И. Жалдак. – Херсон: «Айлант», 2007. – 704 с.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Які методи навчання на основі застосування засобів електронної лінгвометодики?

2. У чому полягає специфіка кожного з методів?
3. Які особливості має застосування методу візуального редагування?
4. Які характеристики мають лекційні презентації?
5. Які типи практичних завдань із лінгвометодики застосовують на практичних заняттях?
6. Чому гіпертекст характеризується як Інтернет-технологія?
7. Як виникли основні принципи мови html?
8. У чому полягають специфічні лінгвопсихологічні особливості навчального гіпертексту?
9. Які гіперзв'язки існують навчальному тексті?
10. Які загальні правила виконання гіперпосилань у програмних засобах, виконаних із застосуванням гіпермедіа-технології?
11. Чи потрібна майбутньому вчителю початкових класів лінгвометодична комп'ютерно-ігрова культура?
12. Який метод роботи на практичному занятті найбільше забезпечує формування лінгвометодичної комп'ютерно-ігрової культури майбутнього вчителя початкових класів? Дайте його характеристику.

IV. Виконайте завдання:

1. Проведіть порівняльний аналіз параметрів педагогічних програмних засобів і традиційних навчально-методичних комплексів у навчанні лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін на факультеті.
2. Проведіть спостереження й аналіз методів застосування слайдів мультимедійних презентацій на лекціях із лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін.
3. Дослідіть застосування гіпертекстової технологій у електронних виданнях лінгвометодичного призначення. Зробіть висновок щодо її застосування у виданнях для початкової школи та ВНЗ.
4. На прикладі змісту однієї теми з курсу МНУМ розробіть навчальний гіпертекст і покажіть його можливості для роботи на

лекції, на практичному занятті, для самостійного опрацювання теми, додайте у власне електронне портфоліо.

5. На прикладі змісту однієї теми із курсу МНУМ розробіть мультимедійні (гіпермедійні) супроводи і покажіть можливості їх реалізації на лекційному та практичному занятті із МНУМ, додайте у власне електронне портфоліо.

6. Напишіть реферат «Гіпертекст як основа навчальних електронних видань із лінгвометодики для студентів ВНЗ».

7. Розробіть приклади лінгвометодичних ситуаційних та моделювальних вправ для застосування з використанням засобів електронної лінгвометодики (по 2 приклади), додайте в електронне портфоліо.

8. Розробіть фрагмент практичного заняття з лінгвометодики із застосуванням методу гейміфікації.

9. Підготуйте доповідь «Шляхи формування лінгвометодичної комп'ютерно-ігрової культури майбутнього вчителя початкових класів».

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми.

Технологічна картка № 11

«Організація самостійної та позааудиторної роботи здобувачів засобами електронної лінгвометодики»

I. Ознайомтеся з інформаційним обсягом самостійної роботи:

1. Провідні принципи організації самостійної роботи студентів з лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін.

2. Групи засобів електронної лінгвометодики у самостійній та позааудиторній роботі здобувачів із лінгвометодики.

3. Використання інформаційно-комп'ютерних мереж для неперервної самоосвіти і творчої інформаційної діяльності.

4. Застосування засобів електронної лінгвометодики у гуртковій роботі.

5. Формування лінгвометодичної комп'ютерно-ігрової культури майбутнього вчителя початкових класів.

II. Дослідіть науково-методичний матеріал у джерелах:

1. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання германської мови»/ О. Б. Бігич.– К., 2005. – 36 с.

2. Войтенко М.И., Воляр Т.Н. Интернет-ресурсы и проблемы изучения РКИ (на примере трех сайтов) / Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. – Серия «Филология». – Т. 19 (58). – № 3. – Симферополь, 2006. – С. 241 – 247.

3. Кириленко Н.М. Педагогічні вимоги до практичного застосування комп'ютерних дидактичних ігор у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №2 (16). – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.

4. Клокар Н.І. Організаційно-педагогічні засади створення електронних навчально-методичних комплексів для учнів [Електронний ресурс]// Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 6 (20). – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.

5. Колода С.О. Електронне портфоліо як засіб оцінювання професійної компетентності студента-практиканта /С. О. Колода [Якість вищої мовної освіти: шляхи вдосконалення організації і проведення педагогічної практики студентів-філологів] : Матеріали доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Горлівка: Видавництво ГДПІІМ, 2010. – С. 4 – 6.

6. Продайко М. Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій як умова підвищення якості самостійної роботи здобувачів [Електронний ресурс] /М. Ю. Продайко //Інформаційні

технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.

III. Дайте відповідь на запитання для самоконтролю:

1. Які провідні принципи організації самостійної роботи студентів з лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін описано в науково-методичній літературі?

2. Чи потрібне використання інформаційно-комп'ютерних мереж для неперервної самоосвіти і творчої лінгвометодичної діяльності майбутнього вчителя?

3. Яких форм може набирати лінгвометодична самоосвіта сучасного педагога?

4. Яку роль відіграє мережа Інтернет у процесі самоосвіти майбутнього вчителя?

5. Які основні напрями самоосвіти майбутнього вчителя вона забезпечує?

6. Які групи засобів електронної лінгвометодики найбільше застосовуються в самостійній та позааудиторній роботі здобувачів?

IV. Виконайте завдання:

1. Укладіть стислий конспект відповіді на кожне питання інформаційного обсягу картки, комплексно використовуючи науково-методичний матеріал із пропонованих джерел.

2. Проведіть спостереження та аналіз принципів організації самостійної роботи студентів із лінгвістичних та лінгвометодичних дисциплін. Укладіть перелік найбільш поширених та ефективних форм.

3. Розробіть план гурткового заняття з МНУМ із застосуванням засобів електронної лінгвометодики, додайте в електронне портфоліо.

4. Проведіть анкетування студентів та викладачів факультету ПВПК за темою «Використання інформаційно-комп'ютерних мереж для неперервної самоосвіти і творчої інформаційної діяльності».

Проаналізуйте відповіді на анкети і узагальніть результати в письмовій формі, додайте їх до власного електронного портфолію.

5. Систематизуйте матеріали вашого електронного порфолію, оформіть його у відповідності зі сформульованими вимогами до електронних лінгвометодичних контентів. Розробіть методичну системи навчання майбутнього вчителя роботі у створеному вами лінгвометодичному навчальному середовищі.

V. Підготуйте рефлексивне повідомлення з теми

VI. Підготуйте загальне рефлексивне повідомлення з курсу «Електронна лінгвометодика у ВНЗ».

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Інноваційні тенденції в професійній лінгвометодичній освіті. Нормативні документи щодо розвитку електронних освітніх ресурсів в Україні.
2. Історичні витоки електронної лінгвометодики в Україні і світі. Еволюція термінів.
3. Світові інтернет-спільноти та об'єднання в галузі електронної лінгвометодики. Напрями та перспективи розвитку в Україні та світі.
4. «Електронна лінгвометодика» та «електронна лінгводидактика». Мета електронної лінгвометодики як галузі науки, об'єкт і предмет її дослідження.
5. Завдання електронної лінгвометодики як інноваційної галузі методичної науки. Мета і структура курсу «Електронна лінгвометодика для ВНЗ».
6. Філософсько-методологічне підґрунтя сучасної електронної лінгвометодики.
7. Методологічно-засадничі напрями організації фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи засобами електронної лінгвометодики.
8. Дидактичні вимоги до педагогічних програмних засобів, електронних освітніх ресурсів і навчальних систем. Дидактичні принципи застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ.
9. Специфічні лінгвометодичні принципи в галузі електронної лінгвометодики.
10. Психолого-педагогічні умови успішного формування комунікативних умінь під час роботи із засобами електронної лінгвометодики.
11. Психологічні течії, покладені в основу e-learning.
12. Типи психологічних характеристик користувачів засобів електронної лінгвометодики.
13. Апаратні засоби електронної лінгвометодики, їх основні техніко-педагогічні характеристики. Методи навчання з використанням інтерактивної (сенсорної) дошки на занятті.

14. Загальні програмні засоби електронної лінгвометодики. Програмні засоби лінгвометодичного призначення.

15. Інформаційно-ресурсні засоби електронної лінгвометодики.

16. Програмні середовища для створення засобів електронної лінгвометодики.

17. Відкриті освітні ресурси як перспектива розвитку вищої освіти в Україні.

18. Мультимедійна лінгвометодична презентація, переваги перед іншими засобами електронної лінгвометодики. Альтернативне програмне забезпечення для створення мультимедійної лінгвометодичної презентації.

19. Типи слайдів в мультимедійній лінгвометодичній презентації для ВНЗ.

20. Вимоги до підготовки й демонстрації мультимедійної лінгвометодичної презентації у виші.

21. Електронний лінгвометодичний підручник: роль у навчальному процесі вишу, переваги перед іншими засобами електронної лінгвометодики, принципи організації.

22. Обов'язкові модулі електронного лінгвометодичного підручника його компонентна структура. Етапи створення електронного лінгвометодичного підручника, вимоги до розробки.

23. Види електронних навчальних посібників із лінгвометодики. Обов'язкові функціональні елементи (кадри) е-посібника з лінгвометодики. Зміст і призначення кожного виду.

24. Послідовність дій викладача лінгвометодики під час укладання змісту електронного лінгвометодичного посібника. Переваги локального і онлайн способів використання е-посібників із лінгвометодики.

25. Різновиди ЕНМК з лінгвометодики за різної технічної реалізації. Обов'язкові елементи ЕНМК, основні властивості, найважливіші характеристики та провідні ознаки ЕНМК з лінгвометодики.

26. Електронне тестування як метод об'єктивного контролю лінгвометодичної компетентності у ВНЗ, переваги перед іншими методами педагогічного контролю.

27. Алгоритм організації електронного тестового контролю на заняттях із лінгвометодики у ВНЗ. Доступні тестові оболонки, ефективність їх застосування на заняттях із лінгвометодики.

28. Інституційний репозитарій: різновиди, методика застосування в навчальному процесі з лінгвометодики.

29. Електронна лінгвометодична бібліотека, її різновиди, дидактичні й функціональні можливості, методика застосування.

30. Лінгвометодичний електронний журнал. Специфіка застосування контентних засобів електронної лінгвометодики в професійній лінгвометодичній освіті.

31. Освітня лінгвометодична хмара, хмарні технології в лінгвометодичній освіті, хмаро орієнтоване навчальне середовище, його основні ознаки.

32. Тематична спрямованість іноземних та вітчизняних наукових досліджень щодо організації хмаро орієнтованого навчального середовища з лінгвометодики.

33. Мережеві соціальні сервіси в процесі лінгвометодичної підготовки майбутніх учителів.

34. Освітні веб-ресурси в навчанні лінгвометодики. Методика застосування конкордансів у професійній лінгвометодичній освіті.

35. Групи освітніх веб-сайтів. Види викладацьких сайтів. Сучасний лінгвометодичний персональний викладацький сайт.

36. Поняття «дистанційна освіта» та «дистанційне навчання». Традиційне та електронне дистанційне навчання.

37. Віртуальний університет як навчальний заклад майбутнього. Методи дистанційного навчання лінгвометодики.

38. Змішана форма навчання у ВНЗ. Технології дистанційного навчання в лінгвометодичному дистанційному курсі.

39. Веб-квести: визначення, структура, різновиди, методика застосування.

40. Технологія ВікіВікі на заняттях із лінгвометодики. Форуми і чати в дистанційних лінгвометодичних курсах.

41. Веб-конференції й вебінари, веб-тренінги в курсі лінгвометодики.

42. Різновиди блогів і методика їх застосування в навчальному лінгвометодичному процесі.

43. Силабус дистанційного курсу. Обов'язкові складники дистанційного курсу з лінгвометодики.

44. Класифікація методів навчання у ВНЗ на основі засобів електронної лінгвометодики за метою та способом застосування.

45. Характеристика лекційних презентацій із лінгвометодики. Методи навчання та методичні прийоми опрацювання презентаційного матеріалу.

46. Методи навчання на основі засобів електронної лінгвометодики, характерні для практичних занять.

47. Дидактичні та технічні особливості гіпертекстової технології.

48. Класифікація практичних завдань із лінгвометодики.

49. Основні різновиди застосування мережі Інтернет у самостійній роботі здобувачів із лінгвометодики.

50. Форми і методи самостійної та позааудиторної роботи з лінгвометодики із застосуванням засобів електронної лінгвометодики.

ГЛОСАРІЙ

Акмеологічний констру́кт – складник лінгвометодичної компетентності вчителя, що символізує певний рівень розвитку лінгвометодичної компетентності, оскільки його наявність вже позначає достатній ступінь усвідомленості та мотивації дій в ході вивчення методики викладання мови і по завершенні курсу, під час педагогічної практики чи роботи в школі.

Алгоритм – послідовність дій, яка визначає процес перетворення інформації від початкових даних до кінцевого результату.

Асинхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо.

Аутсорсінг – сервіс, необхідний певній системі для реалізації її основної функції, який пропонує і реалізує інша система, зовнішня відносно неї.

Ба́за да́них – іменована сукупність даних, що відображає стан об'єктів та їх відношень у визначеній предметній області. БД можуть використовуватися одним користувачем або їх колективом через відповідні програмно-інформаційні компоненти системи.

Багатогалу́зєвість – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, яка полягає в потребі одночасного навчання лінгвістично-лінгвометодичних, інформатичних, математичних, природознавчих, технологічних, образотворчих і т.д. дисциплін, що спирається на специфіку фахової діяльності вчителя початкових класів і впливає на особливості добору змісту та кількості навчальних годин дисциплін фахової підготовки.

Банк да́них – сукупність декількох баз даних та комплексу інформаційних, програмних і технічних засобів, що забезпечують накопичення, поновлення, коригування та багатоаспектне використання даних.

Безперервна осві́та – постійне оновлення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення здобуття освіти на процес, що триває упродовж усього життя.

Білінгвальність – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, яка полягає в потребі урахування білінгвальності учнів, а відтак і в необхідності паралельного засвоєння особливостей методики навчання рідної та другої (близькоспорідненої) мови в основному навчальному лінгвометодичному курсі з урахуванням специфічних психолінгвістичних процесів (аперцепції, інтерференції, транспозиції) та методики їх використання чи попередження на всіх уроках мови й мовлення.

Блог – інтернет-технологія, що становить собою анотований перелік закладок, відкритий для широкої публіки, веб-сторінку, поєднану з іншими веб-сторінками, які автор блогу вважає цікавими чи релевантними. Кожне нове повідомлення додається у верхньому рядку сторінки. Ті, хто відвідує блог не вперше, можуть легко ознайомитись з усіма новими повідомленнями, що з'явилися з часу попереднього візиту.

ВікіВікі – інтернет-технологія, що передбачає колективне створення здобувачами ступеня вищої освіти глосарія, словника, довідника, термінологічного покажчика, атласу, енциклопедії та ін. з лінгвометодики.

Вебінар – особливий тип веб-конференцій, який передбачає лише односторонній зв'язок (мінімальний зворотний зв'язок від аудиторії). За допомогою вебінарів викладач лінгвометодики може висвітлити перед здобувачами проблемну тему чи різні погляди науковців на актуальні питання лінгвометодичної науки, залучити до їх обговорення вчителів-практиків, батьків учнів загальноосвітньої школи та ін.

Веб-каталог – довідково-інформаційний ресурс, який містить впорядкований тематичний перелік сайтів, що стосуються різних галузей людського життя.

Веб-кв́естінг – інноваційна освітня технологія, що полягає в постановці проблемно-дослідницького завдання з елементами рольової гри, для виконання якого слід використовувати вказані інформаційні ресурси Інтернету.

Веб-конферен́ція – інтернет-технологія, що забезпечує онлайн-зустрічі, спільну роботу в режимі реального часу з використанням мережі Інтернет. Веб-конференції дозволяють проводити онлайн-презентації з

лінгвометодики, спільно працювати з лінгвометодичним контентом, синхронно зі здобувачами проглядати сайти, відеофайли, зображення.

Веб-прóстір – інформаційна складова локальної чи глобальної мережі, за допомогою якої здійснюється використання веб-ресурсів (текстових, графічних, звукових, відеоресурсів), зв'язаних між собою гіпертекстовими зв'язками.

Веб-ресурси навчальних дисциплін – систематизоване зібрання інформації та засобів навчально-методичного характеру, необхідних для засвоєння навчальних дисциплін (програм), яке доступне через Інтернет (локальну мережу) за допомогою веб-браузера та/або інших доступних користувачеві програмних засобів.

Веб-середóвище дистанційного навчання – системно організована сукупність веб-ресурсів навчальних дисциплін (програм), програмного забезпечення управління веб-ресурсами, засобів взаємодії суб'єктів дистанційного навчання та управління дистанційним навчанням.

Веб-техноло́гії – інформаційні технології, використання яких дає змогу здійснювати опрацювання веб-ресурсів, розміщених у веб-просторі комп'ютерних мереж (локальних або глобальних).

Веб-трéнінг – інтернет-технологія, спрямовані на відпрацювання в здобувачів тих умінь і навичок з лінгвометодики, що потребують автоматичного застосування, напр., правильна й чітка артикуляція звуків та звукосполучень, розучування скоромовок, каліграфічне написання літер, буквосполучень, слів, виразність мовлення та ін.

Викладання концепцій – метод дистанційного навчання, що є процесом побудови когнітивних схем шляхом розподілення понять та предметів на класи чи категорії. Загальна схема заняття на вивчення концепцій складається з 4 основних етапів: представлення цілей та створення атмосфери, надання позитивних та негативних прикладів, перевірка розуміння концепції та аналіз процесів мислення

Відкриті освітні ресурси – загальна назва для усіх освітніх засобів, до яких є повністю відкритий доступ завдяки безкоштовній ліцензії або переведення їх у суспільне надбання та створення доступу до таких ресурсів за допомогою інформаційних та комунікаційних технологій.

Віртуальна бібліотека – цифрова або електронна онлайн бібліотека, в основі якої – звичайна бібліотека для читання книг та доступу до інших об'єктів, або це може бути сайт, який пропонує посилання на різні сайти зі значним великим запасом інформації в каталозі чи в архівній формі.

Віртуальний університет – освітня структура, що використовує принцип відкритої освіти, подає навчальні матеріали у вигляді «модулів», тематичних одиниць курсу, які розробляються колективом висококваліфікованих фахівців: учених, педагогів, програмістів, дизайнерів, психологів та ін.

Глобалізація – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У ширшому розумінні – перетворення певного явища на планетарне, таке, що стосується всієї Землі. Основними наслідками глобалізації є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн.

Гнучкість – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, яка полягає в потребі урахування швидкого вікового психологічного розвитку пізнавальної й мовленнєвої сфер молодших школярів, що накладає значний відбиток і на методику викладання мови й мовлення в різних класах (з 1-го по 4-й).

Діскурс та дискусія – метод дистанційного навчання, за допомогою форумів, розмов та подібних технологій, де викладачі та здобувачі обмінюються знаннями, проводять дискусії про різні явища та демонструють свої мисленнєві процеси публічно. Загальна структура заняття-дискусії складається з 5 основних етапів: визначення цілей та створення атмосфери; розстановка акцентів для дискусії; проведення дискусії; закінчення дискусії; аналіз дискусії.

Дистанційна освіта – різновид освітньої системи, одна з форм отримання освіти, за якої опанування того чи того освітнього рівня за тією або тією спеціальністю, напрямом підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації здійснюється в процесі дистанційного навчання

Дистанційна форма навчання – форма організації навчального процесу в закладах освіти (ВНЗ, ЗПО, ПТНЗ, ЗНЗ), яка забезпечує реалізацію

дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній чи освітньо-кваліфікаційний рівень.

Діагностичний констру́кт – складник лінгвометодичної компетентності вчителя, який відображає уміння і навички майбутніх учителів проводити моніторинг мовних/мовленнєвих компетентностей молодших школярів, а також власних лінгвістичних та лінгвометодичних досягнень із використанням різних видів контролю: як традиційних для галузі методики викладання мови, так і інноваційних.

Електронна лінгводида́ктика – фундаментальна частина електронної лінгвометодики, що вивчає методологічні основи застосування електронних засобів навчання мови й методики її викладання, закономірності реалізації принципів електронного навчання під час формування лінгвістичної і лінгвометодичної компетентностей учня й майбутнього вчителя.

Електронна лінгвометодика – інноваційна галузь методики навчання мови, що досліджує теоретичні й практичні аспекти застосування електронних засобів у процесі навчання мови й методики її викладання, виводить закономірності створення й застосування цих засобів у навчальному процесі, узагальнює типові недоліки й пропонує шляхи їх запобігання й вирішення.

Електронна бібліоте́ка – розподілена інформаційна система, що дозволяє зберігати й використовувати різноманітні колекції електронних документів (текст, графіка, аудіо, відео і т. ін.) завдяки глобальним мережам передачі даних у зручному для кінцевого користувача вигляді.

Єдине інформаційно-освітнє середовище – це інтегроване середовище інформаційно-освітніх ресурсів (електронні бібліотеки, навчальні системи і програми), програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, правил їхньої підтримки, адміністрування і використання, що забезпечують єдині технологічні засоби інформації, інформаційну підтримку і організацію навчального процесу, наукових досліджень, професійне консультування.

Змішана форма навчання – об'єднання традиційних форм, методів, прийомів та засобів викладання навчальних дисциплін у ВНЗ (лекційні,

практичні, лабораторні заняття, реферування, іспити, наочні засоби та ін.) з дистанційними (навчальна комунікація за допомогою мобільного зв'язку, електронної пошти, інтернет-конференції, веб-квести, інфографіка тощо)

Ігрова спрямованість – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, яка полягає в актуальності відпрацювання ігрової лінгвометодичної культури майбутнього вчителя початкової школи з огляду на посилене прагнення молодших школярів до ігрової діяльності та потребу її організації на уроках мови й мовлення.

Інсталяція – процес установки програмного забезпечення на комп'ютер користувача. Виконується особливою програмою (пакетним менеджером), наявною в операційній системі (наприклад, RPM і APT у Linux, Windows Installer у Microsoft Windows), або ж певним засобом установки, який входить до складу самого програмного забезпечення.

Інституційний репозитарій – електронний архів для тривалого зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в установі.

Інтеграція – поєднання, взаємопроникнення. Це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле. Процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків.

Інтернет – це мережа комп'ютерів та комп'ютерних мереж, що становить джерело інформації, яка постійно змінюється та розширюється. Головною ознакою Internet є використання протоколу TCP/IP.

Інтернет-ресурси – інструментальні засоби, програмні системи й сервіси, шлюзи й веб-сайти, якими розпоряджається й керує організація (підприємство) й/або які доступні йому через мережу.

Інтернет-сервіс – сервіс, що отримується користувачами за допомогою Інтернету. Сюди входять, наприклад, FTP, eMail, ICQ, YouTube, «хмарні обчислення» та ін.

Інтернет-спільнота – відносно стійка група людей, які взаємодіють за допомогою електронної пошти, соціальних мереж або миттєвих обмінів повідомленнями в професійних, освітніх або інших цілях. На відміну від міжособистісних контактів, агенти інтернет-співтовариства взаємодіють на основі прямого обміну інформацією за типом «усі з усіма». Члени інтернет-

співтовариства зазвичай пов'язані спільними інтересами, сферою діяльності, бізнесу та ін.

Інтернаціоналізація – процес адаптації продукту, такого як програмне, або апаратне забезпечення, освітні послуги до мовних і культурних особливостей регіону (регіонів), відмінного від того, в якому розроблявся продукт. Є важлива відмінність між інтернаціоналізацією та локалізацією. Інтернаціоналізація – це адаптація продукту для потенційного використання практично в будь-якому місці, тоді як локалізація – це додавання спеціальних функцій для використання в деякому визначеному регіоні.

Інформатизація – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі розвитку й використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки.

Інформаційна безпека – захищеність інформації та інфраструктури підтримки від випадкових чи навмисних впливів природного або штучного характеру, здатних нанести збитки власникам чи користувачам інформації та інфраструктурі підтримки.

Інформаційна система – програмно-технічна і організаційна система надання інформаційних послуг з використанням інформаційних технологій.

Інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їх розташування.

Інформаційне суспільство – теоретична концепція постіндустріального суспільства, історична фаза можливого еволюційного розвитку цивілізації, у якій інформація і знання продукуються в єдиному інформаційному просторі. Головними продуктами виробництва інформаційного суспільства мають стати інформація і знання.

Інформаційні ресурси баз даних – визначені групи взаємозв'язаних задокументованих одиниць інформації, які об'єднані в автоматизованих інформаційних системах державних органів за певними ознаками, описують взаємовідносини та стан суб'єктів підприємницької діяльності і фізичних осіб.

Інформаційно-комунікаційний конструкт – складник лінгвометодичної компетентності, становлення й розвиток якого готує майбутнього вчителя до аналізу якості доступної електронної та мультимедійної продукції навчально-мовного призначення для початкової школи, грамотного добору та введення її в урок, розробки подібного матеріального супроводу уроку самостійно та ін. При цьому вчитель має вміти правильно поєднати їх із традиційними засобами наочності, тобто опанувати навички грамотного й доцільного поєднання традиційних та інноваційних засобів навчання.

Інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання – технології створення, накопичення, зберігання та доступу до веб-ресурсів (електронних ресурсів) навчальних дисциплін (програм), а також забезпечення організації й супроводу навчального процесу за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення та засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, зокрема Інтернету.

Інформаційно-ресурсні засоби електронної лінгвометодики – сукупність лінгвістичних та лінгвометодичних документів і навчальних продуктів, розташованих у великих інформаційних системах, які можуть мати локальний характер або розміщуватися в мережі Інтернет.

Колаборативне навчання – метод дистанційного навчання, що називають одним із найкращих підходів до навчання онлайн, яке використовує різні цілі, завдання та схеми заохочення під час навчання здобувачів. Колаборативне навчання має структуру завдань, яка вимагає від слухачів працювати над навчальними завданнями в групах. Така модель має інші цілі, крім суто академічного навчання, такі як адаптація в групі, соціальні та групові вміння, колаборативна поведінка. Оскільки слухачі працюють у групах, вони несуть відповідальність за власне навчання. Колаборативне навчання є важливим для середовища навчання онлайн, оскільки воно покращує взаємодію між слухачами та викладачами.

Комп'ютерна мережа – це сукупність взаємозв'язаних через канали передавання даних комп'ютерів, які забезпечують користувачів засобами обміну інформацією і колективного використання апаратних, програмних та інформаційних ресурсів мережі.

Комунікативна зразковість – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, яка полягає в потребі відпрацювання специфічного стилю професійно-педагогічної комунікації, що на уроках мови й мовлення в учителя початкових класів має особливо набувати рис зразковості та шаблонності як відповідно до норм української мови, так і до вікових особливостей молодших школярів.

Конкорданс – 1) особливий тип словника, в якому кожне слово або поняття розташовані в алфавітному порядку з мінімальним контекстом і всіма випадками вживання у цьому тексті, список слововживань із відсиланнями до всіх контекстів; 2) зібрання значної кількості текстів у електронній формі, призначене для вивчення особливостей функціонування мовних одиниць.

Лібералізація – форма зовнішньоекономічної політики, що є комплексом заходів, спрямованих на сприяння зовнішньоекономічної діяльності, поступове скасування наявних обмежень у зовнішній торгівлі, зниження ставок ввізного та вивізного мита, надання тарифних пільг під час здійснення зовнішньоекономічних операцій. Це процес розширення волі економічних дій суб'єктів підприємницької діяльності, зняття обмежень на фінансово-економічну діяльність, розкріпачення підприємництва. У ширшій трактовці «лібералізація» означає послаблення державного контролю над різними видами діяльності.

Лінгвістичний констру́кт – складник лінгвометодичної компетентності вчителя, який характеризує базову підготовку майбутнього вчителя до організації та проведення уроків мови в початкових класах зі змістовного боку. Наявність глибоких і твердих знань з мовознавства, лінгвістики та суміжних дисциплін складає основу науковості кожного уроку, допомагає вчителю правильно відібрати матеріал до нього, структурувати, зацікавити молодших школярів у вивченні мови та підготувати їх до сприйняття літератури за допомогою додаткових відомостей, оцінити якість мовного чи літературного матеріалу, відібрати

естетично красивий і доступний для школярів певного віку, мотивувати активність учнів в оволодінні навчальним матеріалом на цих уроках та ін.

Лінгвометодична діяльність – практика застосування набутої лінгвометодичної компетентності на уроках (заняттях) із мови й мовлення з метою надання учням відповідних мовленнєвих компетентностей та контролю їх якості.

Лінгвометодична інтегрованість – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, яка полягає в потребі взаємопов'язаного подання матеріалу із сучасної української мови й літератури, другої (спорідненої) мови й літератури, іноземної мови й лінгвокраїнознавства та методик їх викладання з урахуванням загальних підходів до навчання предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі, необхідність інтеграції змісту навчання цих фахових дисциплін.

Лінгвометодична компетентність – здатність на високому науковому й методичному рівнях, з урахуванням психологічної та виховної специфіки, застосовуючи різноманітні форми організації навчально-виховного процесу та постійно самовдосконалюючись, якісно організовувати процес становлення в молодших школярів мовної та мовленнєвої компетентностей.

Лінгвометодична культура – чільний компонент загальної професійно-педагогічної культури вчителя, що ґрунтується на лінгвометодичній компетентності і є найвищим ступенем її вияву в професійній лінгвометодичній діяльності інноваційного рівня.

Методичний конструкт – складник лінгвометодичної компетентності вчителя, що забезпечує набуття необхідних знань, умінь і навичок з методики викладання мови в початковій школі. Відпрацьовуючи цей конструкт у власній лінгвометодичній компетентності, майбутні вчителі засвоюють теоретичні основи лінгвометодики, а також виробляють практичні уміння і навички: створюють різні види мовних вправ і завдань, розробляють фрагменти і плани-конспекти уроків навчання грамоти та мови, складають календарне планування цих уроків і т.п.

Мультимедійність – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, яка полягає в потребі постійного наочного супроводу та конкретизації теоретичних мовних положень, що найкраще реалізується

через поєднання різних видів сприймання (зорове, слухове, дещо менше – сенсорне), є важливим принципом підготовки й проведення уроків мови й мовлення для молодших школярів у сучасній школі.

Освітній сайт – цілісна, концептуально обґрунтована та структурно побудована система, що об'єднує взаємопов'язані між собою веб-сторінки, зміст яких підкорено спільній ідеї та відображено в конкретних цілях і завданнях кожної з них.

Портал – сайт з великою кількістю інформації, об'єднує в собі декілька тем, які враховують інтереси широкої аудиторії, що забезпечує собі велику кількість відвідувачів, відомість, популярність.

Практичність – характеристика фахової підготовки вчителя початкової школи, що полягає в потребі додаткових лінгвометодичних навчальних курсів (напр.: «Каліграфія», «Виразне читання», «Культура і техніка усного мовлення», «Практикум з усного і писемного іноземного мовлення» та ін.) задля відпрацювання практичних навичок, автоматичність та механістичність яких необхідні вчителю початкових класів під час навчання молодших школярів мови й мовлення.

Принципи професійної лінгвометодичної підготовки – основні методологічні положення, що впливають на процес професійної лінгвометодичної підготовки: неперервності, фундаменталізації, педагогізації, гуманізації, гармонізації, варіативності, інтегративності, бінарності, технологічності, модульності, активізації самостійної творчої роботи студентів, співробітництва, урахування особистих інтересів і різних рівнів підготовленості студентів, особистісно-орієнтований, особистісно-діяльнісний, компетентнісний.

Проблемно-проектне навчання – метод дистанційного навчання, який полягає в тому, що викладач представляє здобувачам проблемну ситуацію і просить їх вивчити, розслідувати та знайти власне рішення. Загальна структура проблемно-орієнтованого заняття складається з 5 основних етапів: орієнтація слухачів на суть проблеми; організація навчання слухачів; допомога індивідуальним та груповим дослідженням; розробка та представлення результатів дослідження та презентацій; аналіз та оцінка роботи.

Професійна лінгвометодична освіта – набуття здобувачами середніх спеціальних та вищих педагогічних навчальних закладів знань та відповідних умінь і навичок із курсу «Методика навчання мови» та суміжних курсів методичного спрямування.

Професійно-педагогічна компетентність учителя – здатність на високому науковому й методичному рівнях, з урахуванням психологічної та виховної специфіки, застосовуючи різноманітні форми організації навчально-виховного процесу та постійно самовдосконалюючись, якісно організувати процес становлення в молодших школярів предметних компетентностей початкового навчання. У складі професійно-педагогічної компетентності вчителя виокремлюють ключові, загальногалузеві та предметні компетентності.

Прямé викладáння – метод дистанційного навчання, що реалізується за допомогою відеолекцій, вебінарів та веб-тренінгів. Метод прямого викладання вимагає наявності високоструктурованого навчального середовища, а також вміння викладача гармонічно сполучати елементи курсу.

Психолого-педагогічний констру́кт – складник лінгвометодичної компетентності вчителя, що вказує на наявність у нього базових знань із педагогіки, загальної та вікової психології, що є необхідною умовою для формування умінь майбутнього вчителя керувати педагогічним процесом на уроках мовного циклу з орієнтацією на його кінцевий результат, на закономірності вікового та індивідуального розвитку молодших школярів, перекладати зміст освіти і виховання в конкретні педагогічні завдання і т.п.

Психолого-педагогічні техноло́гії дистанційного навчáння – система засобів, прийомів, кроків, послідовне здійснення яких забезпечує виконання завдань навчання, виховання й розвитку особистості.

Сензитівність – урахування в процесі лінгвістичної та лінгвометодичної підготовки майбутнього вчителя переваги почуттєвого сприймання навколишнього світу дітьми молодшого шкільного віку над раціональним, їхньої емоційної чутливості та пластичності. Відповідно положення сензитивного ставлення до дітей та урахування їхньої, обумовленої віком, емоційної чутливості має пронизувати й лінгвометодичну підготовку самого педагога.

Силабус – стислий сценарій дистанційного курсу, що вповні відображає його основні характеристики: змістові компоненти, методи й технології, наочні й дидактичні засоби, які в ньому використовуються, тривалість курсу, спосіб оцінювання та ін.

Синхронний режим – взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо).

Система управління дистанційним навчанням – програмне забезпечення, призначене для організації навчального процесу та контролю за навчанням через Інтернет та/або локальну мережу.

Суб'єкти дистанційного навчання – особи, які навчаються (учень, вихованець, здобувач, слухач), та особи, які забезпечують навчальний процес за дистанційною формою навчання (педагогічні та науково-педагогічні працівники, методисти тощо).

Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання в навчальних закладах та наукових установах.

Технологізація освіти – спосіб системної організації освітньої діяльності, що ґрунтується на рефлексії, стандартизації та використанні спеціалізованого матеріально-технічного інструментарію.

Фóрум – веб-сторінки («теми») для обміну повідомленнями з класифікацією за темами для подальшого прочитання.

Фундаменталізація освіти – процес якісної зміни вищої освіти на основі принципу її фундаментальності, що передбачає: збереження ядра змісту, яке за своєю природою повинне бути консервативним; навчання базових компетентностей; посилення загальноосвітніх компонентів у професійних освітніх програмах; перехід до підготовки фахівців широкого профілю; пізню профілізацію навчання; посилення наукового потенціалу навчальних закладів, створення науково-технологічних парків.

Хмарні технології – технології, які надають користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса; високотехнологічні платформи навчання

на основі хмарних обчислень, використання сервісів адаптивних інформаційно-комунікаційних мереж, засобів віртуального і мобільного навчання.

Хмаро орієнтоване навчальне середовище (ХОНС) – штучно побудована система, що забезпечує навчальну мобільність, групову співпрацю педагогів та учнів і використовує хмарні сервіси для ефективного, безпечного досягнення дидактичних цілей навчання.

Чат – інтернет-технологія, що передбачає віртуальне спілкування здобувачів із викладачем (викладачами) в дистанційному курсі з лінгвометодики, мотивує й активізує увагу та навчальну діяльність групи.

E-learning (скороч.від Electronic Learning) – система електронного навчання, синонім таких термінів, як електронне навчання, дистанційне навчання, навчання з використанням комп'ютера, мережне навчання, віртуальне навчання за допомогою інформаційних, електронних технологій.

HTML – мова, яку використовують для створення документів в Інтернеті.

Link – посилання на файл або документ, а також з'єднання. Рядок в HTML-документі, який вказує на будь-який інший файл, який може розміщуватись в Інтернеті, а також містить повний шлях (URL) до цього файлу.

Mirror Server («дзеркало») – сайт, який дублює інформацію з основного сайту, наприклад, у випадку його непрацездатності. На основному сайті вказується адреса «дзеркал», і на «дзеркалах» – адреса основного сайту, щоб було зрозуміло, що основний сайт і «дзеркала» пов'язані одне з одним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аванесов В. С. Композиция тестовых заданий / В. С. Аванесов. – 3-е изд. – М.: Центр тестирования, 2002. – 240 с.
2. Авсюкевич Ю. Обучение презентации на английском языке: цели и содержание / Ю. Авсюкевич // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту. Сер. Педагогічні науки. – Чернігів : Вид. центр ЧДПУ. – Вип. 43. – 2006. – С. 3 – 7.
3. Алексеев О. М. Теоретичні і методичні основи застосування технологій дистанційного навчання дисциплін професійної і практичної підготовки здобувачів машинобудівних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ст. докт. пед. наук : спец. 13.00.10 «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / О. М. Алексеев. – К., 2012. – 40 с.
4. Антошук С. В. Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти [Електронний ресурс] / С. В. Антошук. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/Kalachova/ss-30706764>. – Назва з екрану.
5. Аствацатуров Г. О. Педагогический дизайн мультимедийного урока [Электронный ресурс] / Г. О. Аствацатуров. – Режим доступа : http://vio.uchim.info/Vio_45/cd_site/articles/art_1_2.htm. – Назва з екрану.
6. Бадер В. І. З досвіду створення мультимедійного підручника з української мови як іноземної / В. І. Бадер, В. О. Шевцова // Міжнарод. наук. вісник «Перспективні напрями і способи реалізації інноваційних технологій у системі європейської вищої освіти» : зб. наук. ст. за матеріалами ХІХ Міжнар. наук.-практ. конф. (8 – 11 грудня 2009 р., Ужгород). – Кн. 1. – Високі Татри (Словаччина), 2009. – С. 87 – 97.
7. Бадер В.І. Електронна лінгвометодика: стан і перспективи / В. І. Бадер. // Освіта та педагогічна наука– № 2 (151). – 2012. – С. 34 – 43.
8. Бадер В.І. Теоретичні засади побудови електронного підручника з української мови як іноземної / В. І. Бадер // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. пр. – Вип. 3. – Л., 2008. – С. 105 – 110.
9. Биков В. Ю. Корпоративні інформаційні системи підтримання науково-освітньої діяльності на базі хмаро орієнтованих сервісів / В. Ю. Биков, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – № 43 (2). 2015. – С. 178 – 206.
10. Биков В.Ю. Методичні системи сучасних інформаційно-освітніх технологій [Електронний ресурс]/ Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / за ред. Л. Л. Товажнянського та О. Г. Романовського. – Вип.3. – 2002. – С. 73 – 83. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/502/>. – Назва з екрану.
11. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.

12. Биков В. Ю. Навчальне середовище сучасних педагогічних систем [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков / Професійна освіта: педагогіка і психологія. – 2004. – С. 59 – 80. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/510/>. – Назва з екрану.
13. Бігич О. Б. З досвіду використання PowerPoint у лекційному курсі «Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах» / О. Б. Бігич : тези допов. наук. конф. (22 – 23 лютого 2006 року) [60 років ЮНЕСКО: погляд у майбутнє] : / Відп. ред. А. М. Чернуха. – К. : Вид центр КНЛУ, 2006. – С. 85 – 86
14. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання германської мови»/ О. Б. Бігич.– К., 2005. – 36 с.
15. Біденко Л. В. Формування лінгвокогнітивних умінь майбутніх учителів російської мови засобами інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання (російська мова)/ Л. В. Біденко. – Херсон, – 2012. – 306 с.
16. Бовтенко М. А. Структура и содержание информационно-коммуникационной компетенции преподавателя русского языка как иностранного : дис... д-ра пед. наук. : спец. 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (русский язык как иностранный) / М. А. Бовтенко. – М., 2006. – 485 с.
17. Бовтенко М. А. Компьютерная лингводидактика: Учебное пособие /М. А. Бовтенко. – М.: Флинта-Наука, 2005. – 215 с.
18. Богданова І. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів на основі застосування інноваційних технологій : дис. ... д. п. н. : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти /І. М. Богданова /Південноукраїнський ДПУ імені К. Д. Ушинського. – Одеса, 2003. – 441 с.
19. Бугайчук К.Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги / / К. Л. Бугайчук //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – №2 (22). – Режим доступу до журналу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.
20. Булах І. Є. Створюємо якісний тест: навч. посіб. / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К.: Майстер-клас, – 2006. – 160 с.
21. Буртовий С.В. Електронні засоби навчання – від теорії до практики : метод. посібн. /С. В. Буртовий. – Кіровоград : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. – 48 с.
22. Быховский Я. С. Образовательные веб-квесты [Электронный ресурс] / Я. С. Быховский : материалы междунар. конф. [«Информационные технологии в образовании. ИТО-99»], 1999. – Режим доступа: <http://ito.bitpro.ru/1999>. – Назва з екрану.

23. Вакуленко В. Педагогічна акмеологія: досягнення й проблеми // Філософія освіти / В. Вакуленко. – 3(5). – 2006. – С. 124 – 133.
24. Валгина Н. С. Теория текста. Понятие креолизованного текста /Н. С. Валгина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://evartist.narod.ru/text14/25.htm>. – Назва з екрану.
25. Вашуленко М. С. Майбутній учитель початкових класів – першовчитель рідної мови [Електронний ресурс] / М. С. Вашуленко / Вісник Глухівського національного педагогічного університету. – Вип. 13. – 2009. – С. 3 – 7. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vgnpu_ped/2009_13/V13_3_7.pdf. – Назва з екрану.
26. Вдович С. М. Сучасні освітні технології мовної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування : метод. посібн. / С. М. Вдович., О. В. Палка. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 128 с.
27. Велієва А. Ш. Електронний підручник: можливості та перспективи [Електронний ресурс] / А. Ш. Велієва, Е. Р. Сулеманова // Материали V Международной научно-практической конференции «Наука в информационном пространстве» (30 – 31 октября 2009 г.). – Режим доступу до журн. : <http://www.confcontact.com/2009ip/velieva.htm>. – Назва з екрану.
28. Влащенко Л. Г. Соціальні сервіси для миттєвого створення інтерактивних публікацій в Інтернеті / Л. Г. Влащенко, Т. Ю. Міхнова : матеріали міжнар. веб-конф. [«Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra»] (м. Харків, 27 березня 2014 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка, Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка ; [за заг. ред. Н. П. Пасмор]. – Х., 2014. – С. 45 – 49.
29. Вознюк О. В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія / О. В. Вознюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2012. – 708 с.
30. Войтенко М. И., Воляр Т. Н. Интернет-ресурсы и проблемы изучения РКИ (на примере трех сайтов) / М. И. Войтенко, Т. Н. Воляр / Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. – Серия «Филология». – Т. 19 (58). – № 3. – Симферополь, 2006. – С. 241 – 247.
31. Вороненко Ю. В. Електронні навчальні посібники для відображення медичних процедурних знань : принципи, етапи створення, методологія / Ю. В. Вороненко, О. П. Мінцер, В. В. Краснов. – К. : НМА, 2009. – 160 с.
32. Воропаєва В. Вплив репозитарію відкритого доступу на підвищення рейтингу ВНЗ [Електронний ресурс] : м-ли Міжнар. наук. конф. [«Наукова комунікація в цифрову епоху»] (30 січня – 1 лютого 2013 р.) /В. Воропаєва. – К. : Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія». – Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2075>. – Назва з екрану.

33. Газаров Є. Вимоги до презентацій PowerPoint [Електронний ресурс] /Є. Газаров /Форум інформатиків України. – Режим доступу : <http://informatic.org.ua/forum/4-284-1>. – Назва з екрану.
34. Гайдамака Г. Г. Застосування тестової методики контролю при викладанні української мови іноземним здобувачам / Г. Г. Гайдамака / Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. – Серия «Филология». – Т. 19 (58). – № 3. – Симферополь, 2006. – С. 247 – 253.
35. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навч. посібник / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух. – К., 1995. – С. 90 – 91.
36. Гарцов А. Д. Электронная лингводидактика в системе инновационного языкового образования : дис. докт. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык, уровни общего и профессионального образования)» / А. Д. Гарцов /Российский университет дружбы народов. – М., 2009. – 534 с.
37. Гриценчук О. О. Електронний підручник і його роль у процесі інформатизації освіти / О. О. Гриценчук // Інформаційні технології і засоби навчання / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука; Ін-т засобів навчання АПН України. – К., 2005. – С. 255–261.
38. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників вищих навчальних закладів: монограф. / О. Д. Гуменний. – Київ: Національний університет біоресурсів і природокористування України. – 231 с.
39. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Сполом, 2012. – 506 с.
40. Данилюк С. С. Особливості використання інтернет-технології «блог» у процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів [Електронний ресурс] /С. С. Данилюк //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №3 (29). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.
41. Діденко О. В. Сучасні вимоги щодо розробки та впровадження електронних підручників у систему професійно-технічної освіти / зб. наук. пр. Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. – № 4(69). – 2013. – С. 87 – 98.
42. Дідук-Ступ'як Г. І. Філософські концепти лінгвометодичної технології «інтерація різнотипових підходів до вивчення української мови» [Електронний ресурс] / Г. І. Дідук-Ступ'як //Електронне наукове фахове видання «Науковий вісник Донбасу». – № 2 (22). – 2013. – Режим доступу до журналу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/index.htm>. – Назва з екрану.
43. Довгий І. М. Принципи розробки комп'ютерних програм з проблеми культури української мови / І. М. Довгий, О. А. Сербенська, О. С. Федик, Є. С. Шох / Проблеми вищої школи. – Вип. 78. – С. 116 – 121.

44. Домашня школа. Дистанційні курси [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sc.od-edu.com/course/ukrainian-language>. – Назва з екрану.
45. Електронна бібліотека [Електронний ресурс] /Вікіпедія. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%>. – Назва з екрану.
46. Електронний засіб навчання /Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BB%>. – Назва з екрану.
47. Електронні засоби навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znanius.com/>. – Назва з екрану.
48. Жук Л. Г. Интернет-технологии как средство организации самостоятельной работы студентов технических вузов (на материале обучения иностранному языку) : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / Л. Г. Жук. – СПб, 2006. – 192 с.
49. Залізник Н. Неопрагматизм і критична педагогіка у підготовці майбутнього вчителя до освітньо-виховної діяльності у громаді в США / Н. Залізник // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна. – Вип. 22, 2007. – С. 268 – 273.
50. Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: зб. наук. пр. / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України.- К.: Атіка, 2004. – 240 с.
51. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія / [В. В. Лапінський, А. Ю. Пилипчук, М. П. Шишкіна та ін.]; за наук. ред. проф. В. Ю. Бикова – К.: Педагогічна думка, 2010. – 160 с.
52. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти) : навч.-метод. посібн. /авт.кол.; за ред. М. Л. Смульсон. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 256 с.
53. Интернет-обучение: технологии педагогического дизайна / М. В. Моисеева, Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. И. Нежурина /под ред. М. В. Моисеевой. – М.: ИД «Камерон», 2004. – 216 с.
54. Іванюк І. В. Формування понятійно-термінологічного апарату з питань розвитку дистанційної освіти [Електронний ресурс] /І. В. Іванюк //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.
55. Івлієва О. М. Критеріально-орієнтоване тестування в системі формування професійної готовності вчителя початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О. М. Івлієва. – Одеса, 2001. – 16 с.
56. Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики : навч. посібн. [В. В. Корольський, Т. Г. Крамаренко, С. О. Семеріков, С. В. Шокалюк]; за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Кривий Ріг : КВ Киреєвського, 2009. – 324 с.

57. Інформатизація середньої освіти: програмні засоби, технології, досвід, перспективи / авт.кол.; за ред. В. М. Мадзігона, Ю. О. Дорошенка. – К.: Педагогічна думка, 2003. – 272 с.
58. Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. - К.: Атіка, 2005. – 272 с.
59. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань «Реформування галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [Електронний ресурс] / [В. Ю. Биков, О. М. Спірін, О. П. Пінчук та ін.]. – ІІТЗН НАПН України, 2016. – 15 с. – Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.
60. Кадемія М. Ю. Інформаційне освітнє середовище сучасного навчального закладу : навч.-метод. посібн. / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. В. Ткаченко. – Львів : Вид-во «Сполом», 2008. – 186 с.
61. Кадемія М. Ю. Соціальні сервіси Веб 2.0 і Веб 3.0 у навчальній діяльності : навчальний посібник / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, В. М. Кобися, М. С. Коваль. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2010. – 230 с.
62. Карташова Л. А. Особистий сайт педагога – вимога часу / Л. А. Карташова // Освіта. – 3 – 10 лютого, 2010. – С. 6.
63. Карташова Л.А. Створення умов формування готовності майбутніх вчителів іноземних мов до впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховний процес /Л. А. Карташова. – [Електронний ресурс]. – <http://lkartashova.at.ua/publ/2-1-0-31>. – Назва з екрану.
64. Кириленко Н. М. Педагогічні вимоги до практичного застосування комп'ютерних дидактичних ігор у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] /Н. М. Кириленко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – №2 (16). – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.
65. Клокар Н. І. Організаційно-педагогічні засади створення електронних навчально-методичних комплексів для учнів [Електронний ресурс] /Н. І. Клокар // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 6 (20). – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.
66. Ковалевська Н. В. Особливості використання педагогічної герменевтики у процесі підготовки майбутнього вихователя дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] / Н. В. Ковалевська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_EISN_2008/Pedagogica/30706.doc.htm. – Назва з екрану.
67. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності / Т. І. Коваль, С. О.Сисоєва, Л. П. Сущенко. – навч.-метод. посібн. – К: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.

68. Козлов В. Електронні освітні ресурси. Загальні вимоги та методика створення / В. Є. Козлов, О. М. Сальников // Честь і закон № 1 (44). – 2013. – С. 73 – 76.
69. Козяр М. М. Віртуальний університет : навч.-метод. посібн. / М. М. Козяр, О. Б. Зачко, Т. Є. Рак. – Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2009. – 168 с.
70. Козяр М. М. Застосування мультимедійних телекомунікаційних технологій у навчально-виховному процесі / М. М. Козяр, А. Д. Кузик // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук пр. – Вип. 10. – (Ред. кол. І. А. Зязюн та ін. – Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2006. – С. 240 – 345.
71. Колода С.О. Електронне портфоліо як засіб оцінювання професійної компетентності здобувача-практиканта/С. О. Колода [Якість вищої мовної освіти: шляхи вдосконалення організації і проведення педагогічної практики здобувачів-філологів] : Матеріали доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції. – Горлівка: Видавництво ГДПІІМ, 2010. – С. 4 – 6.
72. Колода С. О. Компетентність викладача в галузі застосування інформаційно-комунікативних технологій: шляхи формування та вдосконалення / С. О. Колода / Гуманізація навчально-виховного процесу. – Спецвипуск 5. – 2010. – Слов'янськ : СДПУ. – С. 51 – 56.
73. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. К: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
74. Кононець Н. В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розробка електронних підручників [Електронний ресурс] / Н. В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. – 2009. – № 6. – С. 202 – 210. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpm/2009_6/kononec.pdf с 202. – Назва з екрану.
75. Костікова І. І. Теоретико-методичні засади комп'ютерної лінгводидактики /І. І. Костікова. – Вінниця : «Поділля 2000», 2007. – 240 с.
76. Кудін А.П. Мережеві технології навчання мов [Електронний ресурс] /А. П. Кудін, Т. М. Кудіна, В. В. Зінюк // Інформаційні технології і засоби навчання. – №3 (29). – 2012. – Режим доступу до журналу : <http://www.journal-iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.
77. Куст Т. С. Электронный учебник в аспекте концептологического жанроведения [Електронний ресурс]// Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота. – 2013. – № 2. – С. 117 – 119. – Режим доступу : <http://www.gramota.net/materials/2/2013/2/28.html>. – Назва з екрану.

78. Кух А. М. Хмарні технології. Теоретичні відомості. [Електронний ресурс] / А. М. Кух. – Режим доступу : <http://kukh.ho.ua/kurs/KITON/H1.pdf>. – Назва з екрану.
79. Лапінський В. В. Принцип наочності і створення електронних засобів навчального призначення [Електронний ресурс] / В. В. Лапінський. – Режим доступу : http://narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/9/statti/lapinskiy.htm. – Назва з екрану.
80. Лапінський В. В. Мультимедійна дошка /В. В. Лапінський, Л. В. Карташова. – К. : Шк. Світ, 2011. – 128 с.
81. Литвинова С. Г. Методика проектування та використання хмаро орієнтованого навчального середовища загальноосвітнього навчального закладу : метод. реком. / С. Г. Литвинова – Київ. : Компринт, 2015. – 280 с.
82. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посібн. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько – Харків, 2002. – 235 с.
83. Лук'яненко Л. В. Електронний журнал як новий засіб наукової комунікації: бібліотечно-прикладний аспект [Електронний ресурс] / Л. В. Лук'яненко : матеріали міжнар. веб-конф. [«Імперативи розвитку електронних бібліотек: pro et contra»] (м. Харків, 27 берез. 2014 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Наук. б-ка, Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, Центр. наук. б-ка ; [за заг. ред. Н. П. Пасмор]. – Електрон. текстові дані. – Х., 2014. – С. 160 – 166. – Назва з екрану.
84. Мараховська Н. В. Застосування герменевтичного методу в процесі навчання іноземної (англійської) мови у ВНЗ з метою формування професійної ідентичності майбутніх учителів іноземної мови [Електронний ресурс] / Н. В. Мараховська / Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – № 953. – С. 173 – 179. – Режим доступу до журналу: www-foreign.univer.kharkov.ua/ua/nauka/vistnuk/953.pdf. – Назва з екрану.
85. Мархева О. Є. Організація самостійної роботи майбутніх учителів іноземних мов за підтримки інформаційних технологій [Електронний ресурс] /О. Є. Мархева // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 2 (16). – Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану.
86. Маслюк А. О. Формування професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / А. О. Маслюк. – Харків. – 2012. – 264 с.
87. Методи та підходи до оцінювання якості програмних засобів навчального призначення: аналітична записка [упоряд. Лапінський В.В.; Скрипка К.І.; Мотилькова З.О.; за наук.ред. Шишкіної М.П.]; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. – Київ, 2010. – 108 с.

88. Методика підготовки та застосування електронних посібників : метод. посібн. / [Т. Д. Іщенко, В. В. Ільїн, А. М. Андрющенко та ін.]. – К.: Аграрна освіта, 2007. – 204 с.
89. Методичні рекомендації до розроблення електронного навчального курсу [Електронний ресурс] : метод. рекомендації до електронного навчального курсу / уклад. Т. Ю. Примака, О. О. Петруша. – Київ, 2015. – 36 с.
90. Микитюк С. О. Ресурсний підхід у підготовці майбутніх учителів до інноваційної діяльності // Теорія і практика управління соціальними системами / С. О. Микитюк. – № 4. – 2011. – С. 54 – 61.
91. Могильна Н. М. Створення презентацій засобами Microsoft PowerPoint / Н. М. Могильна. – Ріпки, 2005. – 28 с.
92. Морська Л. І. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04, 13.00.02 / Л. І. Морська. – Тернопіль, 2008. – 550 с.
93. Морська Л.І. Дидактичні основи підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій в професійній діяльності / Л. І. Морська. – [Електронний ресурс]. – <http://eprints.zu.edu.ua/1868/1/08mlitpd.pdf>. – Назва з екрану.
94. Морська Л. І. Теоретико-методичні основи розробки та застосування комп'ютерного педагогічного тесту : монографія / Л. І. Морська. – Тернопіль : Вид-во «Астон», 2006. – 160 с.
95. Недашківська А. Інтернет як педагогічний засіб при оволодінні мовою та набутті мовної компетенції на прикладі української мови / А Недашківська // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Вип. 2. – 2007. – С. 55 – 65.
96. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учебн. пособ. / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под. ред. Е. С. Полат. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 272 с.
97. Нормативні документи з дистанційного навчання : зб. док. / укл. М. А. Семенов. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 53 с.
98. Носенко Т. І. Інформаційні технології навчання : навч. посібн. / Т. І. Носенко. – К. : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. – 184 с.
99. Оптіма. Центр освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://optima-osvita.org.ua/>. – Назва з екрану.
100. Організація освітнього процесу у ВНЗ (імплементация положень Закону України «Про вищу освіту») : посібн. / [ред.-упоряд. О. Г. Набока.] – Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2015. – 245 с.
101. Остапенко Н. М. Теоретичні і методичні засади формування лінгводидактичної компетентності у майбутніх учителів української мови і

- літератури : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Н. М. Остапенко. – М-во освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2010. – 471 с.
102. Панасюк А. В. Організація тестового контролю з іноземної мови у процесі самостійної навчальної діяльності здобувачів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. В. Панасюк. – Житомир, 2009. – 22 с.
103. Педагогические технологии в профессиональном учебном заведении : учебн. [В. Е. Гусева, О. Б. Епишева, В. М. Монахов, Д. Ю. Трушников] / под общ. ред. О. Б. Епишевой. – Тюмень: Изд-во ТюмГНГУ, 2009. – 260 с.
104. Побірченко О. Теоретичний аналіз підготовки вчителя сучасної початкової школи /Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін. – Вип. 20. – К., 2007. – С. 40 – 45.
105. Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. – затв. Наказом Міністерства освіти і науки України № 466 від 25. 04. 2013 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. – Назва з екрану.
106. Початкова школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://diamant.od-edu.com/>. – Назва з екрану.
107. Продайко М.Ю. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій як умова підвищення якості самостійної роботи здобувачів [Електронний ресурс] /М. Ю. Продайко //Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. – Назва з екрану.
108. Пушкарьова Т. О. Електронний контент: особливості застосування і нові можливості пізнання світу / Т. О. Пушкарьова //Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 4 (92). – 2011. – С. 7 – 11.
109. Раицкая Л. К. Дидактические и психологические основы применения технологий Веб 2.0. в высшем профессиональном образовании : монограф. / Л. К. Раицкая. – М. : МГОУ, 2011. – 173 с.
110. Робота авторів у середовищі інституційного репозитарію ELARTU. Проблема самоархівування: метод. вказ. / С. О. Костишин, С. О. Дубик. – Тернопіль: ТДТУ, 2009. – 120 с.
111. Роль інституційного репозитарію в науково-освітньому середовищі вищого навчального закладу [Електронний ресурс] /О. Шкодзінський, Г. Онисько, С. Костишин : м-ли VII Міжнар. наук.-практ. конф. [«INFORMATIO-2010»] – Тернопіль : ТНТУ. – Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/864>. – Назва з екрану.
112. Ротко С.В. Основи автоматизованого проектування: [електронний навчальний посібник] / С. В. Ротко, О. В. Єрмуракін. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. –

- Режим доступу : <http://lib.Intu.info/books/fbd/pcb/2012/12-53>. – Назва з екрану.
113. Савельєва І. В. Семантичний конспект в адаптивному дистанційному навчанні [Електронний ресурс] / І. В. Савельєва // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №5 (31). – Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>.
 114. Садова Т. Аксиологічний підхід у системі педагогічної методології // Дошкільна освіта. – № 1(27). – 2010. – С. 63 – 69.
 115. Самсонов В. В. Методи та засоби Інтернет-технологій : навч. посібн. / В. В. Самсонов. – Х : Компанія СМІТ, 2008. – 263 с.
 116. Сидоренко Т. М. Електронні тести успішності як засіб підвищення ефективності навчального процесу / Т. М. Сидоренко, Н. О. Бугаєць // Комп'ютер у школі та сім'ї. – № 6. – 2009. – С. 28 – 30.
 117. Сиренко С. Н. Электронный УМК как инструмент интенсификации образовательного процесса: опыт проектирования и принципы эффективного использования (на примере курса «Основы педагогики») / С. Н. Сиренко // Вышэйшая школа. – 2011 – № 1. – С. 58 – 61.
 118. Системи штучного інтелекту : лекції / укл. Юрчак І. Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.victoria.lviv.ua/html/ai/t-lecture.html>. – Назва з екрану.
 119. Сластенин В. А. Введение в педагогическую аксиологию : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В. А. Сластенин, Г. И. Чижаква. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.
 120. Смирнова-Трибульська Є.М. Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE : навч.-метод. посібн. / наук. ред.: д. п. н., проф. М. І. Жалдак / Є. М. Смирнова-Трибульська. – Херсон: Айлант, 2007. – 492 с.
 121. Смирнова-Трибульская Е.Н. Основы формирования информатических компетентностей учителей в области дистанционного обучения : моногр. / научн. ред. акад. АПН Украины, д. п. н., проф. М. И. Жалдак / Е. Н. Смирнова-Трибульская. – Херсон: «Айлант», 2007. – 704 с.
 122. Спірін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : монографія / О. М. Спірін / за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.
 123. Створення вчителями особистих веб-сайтів – виклик часу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pechenigi-rda.gov.ua/2011-05-17-18-40-33/2016-02-26-07-01-28.html>. – Назва з екрану.
 124. Стрюк А. М. Система хмаро орієнтованих засобів навчання як елемент інформаційного освітньо-наукового середовища ВНЗ / А. Стрюк, М. Рассовицька // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 42. – № 4. – С. 150 – 158.

125. Теоретичний аналіз освітньо-наукових електронних бібліотечних систем, концепція електронної бібліотеки АПН України: аналітична записка [упоряд.: Іванова С. М.; Новицький О. В.; Савченко З. В.; за наук.ред. Спіріна О. М.]; Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. – Київ, 2009. – 24 с.
126. Теория и практика дистанционного обучения : уч. пособ. / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева ; под ред. Е. С. Полат. – М. : Академия, 2004. – 416 с.
127. Технологія створення дистанційного курсу : навч. посібн. /В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, О. В. Рибалко, Ю. М. Богачков / за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.
128. Ткачук Г. В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія / Г. В. Ткачук. – Умань : Видавець «Сочінський», 2011. – 177 с.
129. Томчаковский А. Г. Креолизованный текст в учебных толковых словарях английского языка: функционально-семантический аспект [Електронний ресурс] / Записки з романо-германської філології : зб. наук. пр. – Вип. 23. – 2009. – С. 204 – 215. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/zrgf/2009_23/Articles/Tomchakovskiy%20RGF23.pdf. – Назва з екрану.
130. Тутаров Д. Використання вчителем особистого сайту [Електронний ресурс] / Д. Тутаров. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/method/technol/2900/>. – Назва з екрану.
131. Філіпова Л. Я. Інформаційно-комунікативні прояви ресурсного потенціалу Інтернету / Л. Я. Філіпова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – №. 2. – С. 44 – 48.
132. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стер. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.
133. Франчук В. М. Modular Object Oriented Dictance Learning Environment (тести) : посібн. користув. /В. М. Франчук. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 36 с.
134. Хижняк І. А. Особливості лінгводидактичної компетентності сучасного вчителя початкових класів та шляхи її формування / І. А. Хижняк / Науковий Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : Педагогічні науки. – № 14 (239). – 2012. – С. 198 – 203.
135. Хижняк І. А. Електронна лінгвометодика як навчальна дисципліна у фаховій підготовці магістрів початкової освіти / І. А. Хижняк / Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Вип. LXIX. – Слов'янськ: ДДПУ, 2014. – С. 28 – 38.
136. Хижняк І. А. Методичні прийоми застосування інформаційно-комунікаційних технологій на лекційних заняттях у вишах / І. А. Хижняк: матеріали Міжнародн. наук.-практ. конф. [«Освітні вимірювання в

- інформаційному суспільстві»], (Київ, 26 – 29 травня 2010 р)/ М – во осв. і науки. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 54 – 59.
137. Хижняк І. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках мови / І. А. Хижняк / Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. / Херсонський державний університет. – Вип. 12. – 2012. – С. 94 – 100. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ite.ksu.ks.ua/>. – Назва з екрану.
 138. Хижняк І. А. Різновиди гіпертекстових завдань на практичних заняттях із методики навчання української мови / І. А. Хижняк / Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. Вип. 17. – Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2011. – С. 96 – 102
 139. Хижняк І. А. Соціокультурні виміри лінгводидактичної компетентності сучасного вчителя початкової школи / І. А. Хижняк [Соціокультурні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів] : колект. моногр. / за наук. ред. проф. Бадер В. І. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – С. 77 – 103 (327 с.)
 140. Хижняк І. А. Технические средства электронной лингвометодики в подготовке учителей начальной школы: : materials of proceedings of the International Scientific and Practical Congress [«The generation of scientific ideas»]: International scientific-practical conference of teachers and psychologists (27th of November, 2014, Geneva (Switzerland), – Geneva: Publishing Center of the European Association of pedagogues and psychologists «Science». – 2014. – P. 167 – 176.
 141. Хижняк І. А. Українська електронна лінгвометодика: історико-термінологічний екскурс / І. А. Хижняк // Вища освіта України. – № 3 (додаток 2). – Т. 1. – м. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, – 2014. – С. 146 – 150.
 142. Хижняк І. А. Філософсько-методологічні засади електронної лінгвометодики в підготовці вчителів початкової школи [Електронний ресурс]// Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання. – Том 43. – № 5. – 2014. – С. 104 – 117. – Режим доступу до журналу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/69/showToc#.VFpoNKPQmpo>. – Назва з екрану.
 143. Хуторской А. В. Интернет в школе. Практикум по дистанционному обучению / А. В. Хуторской. – М.: ИОСО РАО, 2000. – 304 с.
 144. Цурін О. П. Викладацькі сайти: кому вони потрібні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kpi.ua/837-4#sthash.SocOyXiC.dpuf>. – Назва з екрану.
 145. Чаркіна О. А. Педагогічне тестування як засіб контролю за навчальним процесом у педагогічних університетах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 «Теорія навчання» / О. А. Чаркіна. – Кривий Ріг, 2009. – 23 с.

146. Чернілевський Д. В. Дистанційна освіта та її інформаційні технології: дидактичні технології широкодоступного навчання : навч. посібн. / Д. В. Чернілевський. – К. : Університет Україна, 2006. – 380 с.
147. Шевченко В. Л. Організаційно-педагогічні та дидактико-психологічні основи проектування інформаційного навчального середовища із застосуванням програмно-інструментального комплексу : навч.-метод. посібн. / В. Л. Шевченко. – К.: Освіта України, 2010. – 104 с.
148. Шепетко Ю. Особливості використання електронного підручника з української мови / Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – Частина I. – 2010. – № 22 (209). – С. 142 – 148
149. Шепетко Ю. М. Методика використання електронного підручника з української мови в коледжах : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська мова)/ Ю. М.Шепетко. – Луганськ, 2012. – 240 с.
150. Шестопап О. В. Формування професійних знань майбутніх учителів іноземної мови засобами мультимедіа : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / О. В. Шестопап. – Вінниця, 2011. – 169 с.
151. Шишкіна М. П. Хмаро орієнтоване освітнє середовище навчального закладу: сучасний стан і перспективи розвитку досліджень / М. П. Шишкіна, М. В. Попель // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Том 37. – № 5. – С. 66 – 80.
152. Шишкіна М.П. Основні етапи розвитку та використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання // Комп'ютер у школі та сім'ї. –2004. – № 4. – С. 42 – 44.
153. Шовковий В. М. Педагогічна герменевтика в контексті сучасних герменевтичних теорій / В. М. Шовковий // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. –Випуск LXIV (64). – К. : КПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 209 – 219.
154. Шулдик В. І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі: навч.-метод. Посібник /В. І. Шулдик. – Умань: ПП Жовтий, 2012. – 310 с.
155. Шумаков Д. Конструирование презентаций. – Ч.1. /Д. Шумаков – Псков, 2004. – 91 с.
156. Якименко М. Поняття «інфографіки» в сучасному науковому медіадискурсі // Наукові дослідження українського медійного контенту: соціальний вимір. – К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – №2. – 2014. – С. 68 – 74. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.journ.univ.kiev.ua/ndumk/>

157. Ярошенко Т. О. Відкритий доступ – шлях до присутності України у світовій науковій спільноті / Тетяна Ярошенко // Вища школа. – 2011. – № 3. – С. 3 – 9.
158. Ярошенко Т. О. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років / Т. О. Ярошенко // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 5. – С. 3 – 10.
159. Ястребов Л. Й. Создание мультимедийных презентаций в программе Microsoft Power Point [Електронний ресурс] / Л. Й. Ястребов. – Режим доступу: http://vio.uchim.info/Vio_33/cd_site/articles/art_1_1.htm. – Назва з екрану.
160. Barger J. Weblog resources FAQ [Електронний ресурс] / J. Barger. – Режим доступу : <http://www.robotwisdom.com/weblogs>. – Назва з екрану.
161. Beatty K. Teaching and Researching Computer Assisted Language Learning / K. Beatty. – New York: Longman, 2010. – 248 p.
162. Branin J. Institutional repositories //Encyclopedia of Library and Information Science / In M. A. Drake (ed.). – Second ed. – Boca Raton, FL : Taylor & Francis Group, LLC, 2005. – Vol. 1. – P. 237 – 248.
163. Davies Gr. CALL (computer assisted language learning) / LLAS Centre for languages, linguistics and area studies [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.llas.ac.uk/resources/gpg/61>. – Title from monitor.
164. Hamari J. Does Gamification Work? : proceedings of the 47th Hawaii International Conference on System Sciences [A Literature Review of Empirical Studies on Gamification] / J. Hamari, J. Koivisto, H. Sarsa, 2014. – Hawaii, USA . – P. 6 – 9.
165. Harris J. Models of Internet-learning [Електронний ресурс] / J. Harris. – Режим доступу: <http://www.univ.guelph.qc.ca/pub/scient/models.html>. – Назва з екрану.
166. Huotari K. Defining Gamification – A Service Marketing Perspective : proceedings of the 16th International Academic Conference [MindTrek – 2012] / K. Huotari, J. Hamari 2012. – Tampere (Finland). – P. 3 – 5.
167. Jones C. Institutional Repositories: Content and Culture in an Open Access Environment / C. Jones. – Oxford : Chandos, 2007. – 204 p.
168. Khyzhnyak I. Linguodidactic training of an elementary school teacher in the information society conditions /International scientific professional periodical journal «The unity of science» /publishing office Friedrichstrabe 10 / I. Khyzhnyak. – Vienna. – Austria, 2015. – P. 121 – 125.
169. Khyzhnyak I. Training of Future Primary School Teachers for Application of ICT at Language Lessons: proceedings of the 8th International Conference [ICT in Education, Research and Industrial Applications: Integration, Harmonization and Knowledge Transfer] / I. Khyzhnyak. – Kherson, Ukraine, June 6 – 10, 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ceur-ws.org/Vol> –

- [848/ICTERI – 2012 – CEUR – WS – paper – 24 – p – 228 – 235.pdf](#). – Назва з екрану.
170. Khyzhnyak I. Ukrainian electronic linguodidactic preconditions and modern development: Proceedings of the 1st International scientific conference [«Science progress in European countries: new concepts and modern solutions»] / I. Khyzhnyak – Stuttgart: ORT Publishing, 2013. – P. 45 – 50.
 171. Levy M. Liminality in multitasking: Where talk and task collide in computer collaborations / M. Levy, R. Gardner / Language in Society. – 41(5). – 2012. – P. 557 – 587.
 172. Levy M. Review: M. Warschauer, Learning in the Cloud // Language Learning & Technology. – 17(1). – 2013. – P. 64 – 68.
 173. Ness I. How to receive language feedback for free and provide it for profit using Soundcloud [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fluentin3months.com/soundcloud/>. – Назва з екрану.
 174. Terry Reese Jr. and Kyle Banerjee. Building digital libraries : a how-to-do-it manual. – New York : Neal-Schuman Publishers, 2008. – 277 pp.
 175. Warschauer M. CALL for the 21st Century // IATEFL and ESADE Conference / M. Warschauer. – Barcelona, 2000.
 176. Warschauer M. Learning in the Cloud: How (and Why) to Transform Schools with Digital Media /M. Warschauer. – New York, NY : Teachers College Press, 2011. – 144 p.
 177. Computer Assisted Language Learning: Vol 1 (Critical Concepts in Linguistics)/ by ed. P. Hubbard. – London: Routledge, 2009. – 20 c.
 178. Warschauer M. Computer-assisted language learning: an introduction [Електронний ресурс] // Multimedia Language Teaching. /Ed. by S. Fotos. – Токуо, 1996. – Режим доступу : <http://www.ict4lt.org/en/warschauer.htm>. – Назва з екрану.
 179. Zichermann G. Introduction. Gamification by Design: Implementing Game Mechanics in Web and Mobile Apps / G. Zichermann, Ch. Cunningham. – Sebastopol, California : O'Reilly Media, 2011. – 208 p.

ЗМІСТ

Вступ	4
Електронна лінгвометодика як інноваційна галузь методичної науки	10
Історичні витоки та сучасний стан електронної лінгвометодики в Україні	10
Електронна лінгвометодика як інноваційна галузь методичної науки та навчальна дисципліна	17
Філософсько-соціальні та методологічні засади застосування електронної лінгвометодики у виші.....	22
Психолого-педагогічні засади застосування засобів електронної лінгвометодики в навчальному процесі ВНЗ	38
Технічне забезпечення засобів електронної лінгвометодики	50
Класифікація засобів електронної лінгвометодики для ВНЗ.....	65
Навчально-методичні засоби електронної лінгвометодики	77
<i>Мультимедійні презентації</i>	78
<i>Електронний лінгвометодичний підручник</i>	94
<i>Електронний лінгвометодичний посібник</i>	107
<i>Електронний навчально-методичний комплекс із</i> <i>лінгвометодики</i>	113
<i>Електронні лінгвометодичні тести</i>	122
Контентні засоби електронної лінгвометодики	130
<i>Інституційний репозитарій</i>	130
<i>Електронна бібліотека</i>	135
<i>Хмарні технології</i>	145
Мережеві засоби електронної лінгвометодики	153
<i>Веб-сайт</i>	161
<i>Дистанційна освіта</i>	171
Методичні аспекти застосування засобів електронної лінгвометодики у вищій школі	206
Методи застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ	206
Засоби електронної лінгвометодики на лекційних заняттях у ВНЗ	213
Електронна лінгвометодика на практичних заняттях.....	219

Засоби електронної лінгвометодики в самостійній та позааудиторній роботі здобувачів вищої освіти	236
Технологічні картки для самостійної роботи	246
Глосарій.....	284
Список використаної літератури	298